

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

GELENEKSEL DARENDE VE BALABAN EVLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

HAZIRLAYAN
Fatih BAHÇECİ

2016

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

GELENEKSEL DARENDE VE BALABAN EVLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

HAZIRLAYAN
Fatih BAHÇECİ

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini
oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. **Prof. Dr.**
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı
kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek lisans Tezi****Geleneksel Darende ve Balaban Evleri****Fatih BAHÇECİ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı****Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı****ELAZIĞ – 2016, Sayfa: XXXVI + 543**

Bu yüksek lisans tezinin konusu, Darende ve Balaban evlerinin Türk-İslam mesken mimarisi içerisindeki yeri ve öneminin belirlenmesidir.

Bu çalışmanın amacı, Türk kültürünü en iyi şekilde yansıtan mimari örneklerimizden biri olan evlerimizi en iyi şekilde anlamak ve bu bağlamda Darende ve Balaban evlerini gerekli özveri ile araştırarak Darende ve Balaban evlerinin bölgemize kattığı değeri kavramaktır. Ayrıca bu çalışmada, kendi kültür ve hayat tarzımızın ürünü olan konut mimarimizin bir bölümü tanıtılıp, konut mimarimizin bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır.

Bu yüksek lisans tezi dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, Darende'nin coğrafyası, tarihçesi, sosyo-kültürel ve ticareti hayatı kısaca açıklanmaktadır. İkinci Bölümde "Geleneksel Anadolu Evi ve Özellikleri" ile "Geleneksel Malatya Evi ve Özellikleri" başlıkları altında ev mimarisinin gelişme aşamaları özetlenmektedir. Üçüncü bölümü oluşturan katalogda Darende merkez mahallelerinde ve kırsalda ise Balaban ile Aşağıulupınar Mahallelerinde yer alan 30 adet ev çalışılmış, bu evlerin genel tanımı ve mimari özellikleri, malzemesi, yapım tekniği ve değerlendirmeleri yapılarak, süsleme detayları açıklanmıştır. Değerlendirme bölümünde ise Darende ve Balaban evlerinin genel özellikleri ortaya konulmuştur. Bu evler, kendi aralarında ve Malatya evleri içerisinde değerlendirilmiş, Anadolu Türk konutları arasında karşılaştırılmış, Darende ve Balaban evlerinin bu alandaki yeri

vurgulanmıştır. Geleneksel Darende evlerinin plan tipi, mekân dağılımı ile süsleme zellikleri, Malatya merkez ve Anadolu Türk evi özellikleri ile örtüşmektedir. Değerlendirme bölümünde yalnızca kataloga aldığımız evlere bağlı kalınmamış, diğer bazı evlerin zgn unsurları da göz önüne alınmış ve günümüze ulaşamayan evlerin fotoğraflarından da yararlanılmıştır. Darende merkez ve diğer mahallelerinden farklı olarak, Balaban Mahallesiindeki evlerin i avlulu/örtmelikli plan tipi, üst örtü ve malzeme kullanımı olarak kendisine has özellikleri üzerinde de durulmuştur. İncelediğimiz evlerin tamamının plan ve kesitleri, fotoğrafları çalışmamızda yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Darende, Kültür, Türk Ev Mimarisi, Malatya, Balaban

ABSTRACT

Master Thesis

Traditional Houses Darende And Balaban

Fatih BAHÇECİ

The University of Firat

The Institute of Social Science

Department of Islamic History and Arts

Turkish and Islamic Art History Department

ELAZIĞ – 2016, PAGE: XXXVI + 543

The subject of this master thesis is the determination of the place and importance of Darende and Balaban houses in Turkish-Islamic housing architecture.

The objective of this study are to find out houses thoroughly which is one of the architecture samples that represents Turkish ideally culture and in this sense, are to comprehend the value which Darende and Balaban houses added to our region by researching Darende and Balaban houses devotedly. Also, in this study, presenting a section of housing architecture which is a product of our culture and life style and adding it to art history world was determined.

This master thesis consists of four section. In first section, the history, geography, socio-cultural and commercial of Darende are explained briefly. In second section, development stages of House Architecture are summarized under ‘Traditional Anatolian House and Characteristics of Traditional Anatolian House’ and ‘Traditional Malatya House and Characteristics of Traditional Malatya House’ titles, respectively. In the catalogue which is the third section, 30 houses in Darende center with Balaban and Aşağıulupınar neighborhoods general definition and architecture specialities, material, construction practise, decoration were studied. In estimation section, general properties of Darende and Balaban houses were introduced. These houses were evaluated among the Malatya houses, the Anatolian houses were compared and the location of the Darende and Balaban houses in this area was emphasized. The type of plan in

traditional Darende houses, decoration features of the room, Malatya center and Anatolian Turkish house features. In the evaluation section we not only adhered to the houses we bought in the catalog but also took into consideration the original elements of some other houses. Unlike the central and other districts in Darende, the balconies of the houses in the inner courtyard of the type of plan, top cover and the use of materials is also emphasized on its own characteristics. Plan and cross sections of the houses we have examined, photographs are included in our work.

Keywords: Darende, Culture, Turkish House Architecture, Malatya, Balaban

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
ÇİZİM LİSTESİ	IX
FOTOĞRAF LİSTESİ	XIII
ÖNSÖZ	XXXV
KISALTMALAR	XXXVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DARENDE İLÇESİNİN COĞRAFYASI VE TARİHÇESİ.....	8
1.1. Darende'nin Coğrafyası	8
1.2. Darende'nin Tarihçesi.....	9
1.3. Darende Sosyo-Kültürel ve Ticari Hayat.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK EV MİMARİSİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	15
2.1. Geleneksel Anadolu Evi ve Özellikleri	15
2.1.1. Malzeme ve Yapım Tekniği.....	25
2.1.2. Plan Tipleri.....	27
2.1.3.Süsleme Özellikleri	28
2.2. Geleneksel Malatya Evleri ve Genel Özellikleri	29
2.2.1. Malzeme ve Yapım Tekniği.....	32
2.2.2. Plan Tipleri.....	33
2.2.3. Süsleme Özellikleri	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DARENDE EVLERİ KATALOĞU	36
3.1. Abdulvahap Sönmezler Evi	36
3.2. Mehmet Kurtaran Evi	40
3.3. İhsan Sönmezler Evi	42
3.4. Mehmet Mustafa Can Evi	45
3.5. Kifayet Ocakçı Evi.....	48

3.6. Müdür Ahmet Kaya Evi.....	51
3.7. Hacı Ali Sungur Evi.....	54
3.8. Hacı Hasan Akyol Evi	58
3.9. Yücel Soylu Evi	62
3.10. Ahmet Doğan Evi	65
3.11. Mehmet Başaran Evi.....	67
3.12. Kemal Ağaca Evi	69
3.13. Germiterlioğlu Evi	72
3.14. Kamil Ahsen Evi.....	76
3.15. Hacı Kıvanç Evi.....	79
3.16. Süleyman Çavuşoğlu Evi.....	82
3.17. Hacı Ömer Biltekin Evi	84
3.18. Tahir Baykal Evi.....	87
3.19. Paksoy Konağı	90
3.20. Mehmet Çiftçi Evi	92
3.21. Seyyit Kalkan Evi	95
3.22. Yemliha Göncü Evi	98
3.23. Mevlüt Ağan Evi.....	102
3.24. Fethiye Uzun Evi	105
3.25. Ümmü Özden Evi	107
3.26. Mehmet Pişkin Evi.....	109
3.27. Ali Şen Evi.....	111
3.28. Mehmet Koçak Evi	113
3.29. Asaf Erdem Evi.....	115
3.30. Fevzi Arslan Evi	117

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DEĞERLENDİRME	119
4.1. Darende Evlerinin Genel Özellikleri	119
4.1.1. Plan Elemanları	123
4.1.1.1. Avlu ve Bahçeler	123
4.1.1.2. Ahır ve Samanlık.....	125
4.1.1.3. Tandır ve Mutfak.....	125
4.1.1.4. Zahirelik, Ambar ve Depo	125

4.1.1.5. Örtmelik.....	126
4.1.1.6. Helâ.....	126
4.1.1.7. Oda	127
4.1.1.8. Sofa.....	128
4.1.1.9. Aralık	129
4.1.1.10. Eyvan ve Köşk.....	129
4.1.1.11. Merdivenler	129
4.1.2. Plan Tipi	130
4.1.3. Mimari Elemanlar	132
4.1.3.1. Kapılar	132
4.1.3.2. Pencereleler	133
4.1.3.3. Cumba (Çıkma)	134
4.1.3.4. Bacalar	134
4.1.3.5. Üst Örtü (Çatı)	134
4.1.3.6. Dolaplar, Yüklükler ve Nişler	135
4.1.3.7. Şerbetlikler ve Kandillikler	136
4.1.3.8. Ocaklar	138
4.1.3.9. Tavanlar.....	139
4.1.4. Geleneksel Darende Evleri Cephe Analizi.....	139
4.1.5. Malzeme ve Yapım Tekniği.....	140
4.1.6. Süsleme Özellikleri	142
4.1.7. Geleneksel Malatya Evleri İçerisinde Darende ve Balaban Evlerinin Yeri ve Önemi	143
SONUÇ	148
KAYNAKÇA.....	154
YEREL TERİMLER SÖZLÜĞÜ	160
ÇİZİMLER.....	162
FOTOĞRAFLAR	240
ÖZGEÇMİŞ	543

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1. Çadırın Gelişimi	162
Çizim 2. Oda Genel Düzeninin ve Kullanma Biçiminin Çadır Düzeniyle Kıyaslanması	162
Çizim 3. Eski Bir Türk Evinin İnşai Kısımları.....	163
Çizim 4. Türk Evi Plan Tipleri	164
Çizim 5. Geleneksel Malatya Evi Orta Sofa ve Çadır Düzeninde Toplumsal Merkez İlişkisi.....	164
Çizim 6. Abdulvahap Sönmezler Evi Zemin Kat Planı.....	165
Çizim 7. Abdulvahap Sönmezler Evi Birinci Kat Planı	166
Çizim 8. Abdulvahap Sönmezler Evi A-A Kesiti	167
Çizim 9. Abdulvahap Sönmezler Evi Doğu Cephe Görünüş	167
Çizim 10. Mehmet Kurtaran Evi Zemin Kat Planı.....	168
Çizim 11. Mehmet Kurtaran Evi Birinci Kat Planı	168
Çizim 12. Mehmet Kurtaran Evi A-A Kesiti	169
Çizim 13. Mehmet Kurtaran Evi Doğu Cephe Görünüş	169
Çizim 14. İhsan Sönmezler Evi Zemin Kat Planı	170
Çizim 15. İhsan Sönmezler Evi Birinci Kat Planı.....	170
Çizim 16. İhsan Sönmezler Evi B-B Kesiti.....	171
Çizim 17. İhsan Sönmezler Evi Batı Cephe Görünüş	171
Çizim 18. Mehmet Mustafa Can Evi Zemin Kat Planı	172
Çizim 19. Mehmet Mustafa Can Evi Birinci Kat Planı.....	172
Çizim 20. Mehmet Mustafa Can Evi A-A Kesiti	173
Çizim 21. Mehmet Mustafa Can Evi Doğu Cephe Görünüş.....	173
Çizim 22. Kifayet Ocakçı Evi Zemin Kat Planı	174
Çizim 23. Kifayet Ocakçı Evi Birinci Kat Planı	175
Çizim 24. Kifayet Ocakçı Evi A-A Kesiti.....	176
Çizim 25. Kifayet Ocakçı Evi Doğu Cephe Görünüş	176
Çizim 26. Müdür Ahmet Kaya Evi Zemin Kat Planı	177
Çizim 27. Müdür Ahmet Kaya Evi Birinci Kat Planı	178
Çizim 28. Müdür Ahmet Kaya Evi A-A Kesiti.....	179
Çizim 29. Müdür Ahmet Kaya Evi Doğu Cephe Görünüş.....	179

Çizim 30. Hacı Ali Sungur Evi Zemin Kat Planı	180
Çizim 31. Hacı Ali Sungur Evi Ara Kat Planı	180
Çizim 32. Hacı Ali Sungur Evi Birinci Kat Planı	181
Çizim 33. Hacı Ali Sungur Evi A-A Kesiti.....	181
Çizim 34. Hacı Ali Sungur Evi Batı Cephe Görünüş	182
Çizim 35. Hacı Hasan Akyol Evi Zemin Kat Planı.....	183
Çizim 36. Hacı Hasan Akyol Evi Ara Kat ve Birinci Kat Planı	184
Çizim 37. Hacı Hasan Akyol Evi A-A Kesiti	185
Çizim 38. Hacı Hasan Akyol Evi Batı Cephe Görünüş	185
Çizim 39. Yücel Soylu Evi Zemin Kat Planı	186
Çizim 40. Yücel Soylu Evi Birinci Kat Planı.....	186
Çizim 41. Yücel Soylu Evi A-A Kesiti	187
Çizim 42. Yücel Soylu Evi Kuzey Cephe Görünüş	187
Çizim 43. Ahmet Doğan Evi Zemin Kat Planı (K. K. Eyüpgiller'den)	188
Çizim 44. Ahmet Doğan Evi Birinci Kat Planı	188
Çizim 45. Ahmet Doğan Evi A-A Kesiti	189
Çizim 46. Ahmet Doğan Evi Batı Cephe Görünüş	189
Çizim 47. Mehmet Başaran Evi Zemin Kat Planı	190
Çizim 48. Mehmet Başaran Evi Birinci Kat Planı	190
Çizim 49. Mehmet Başaran Evi A-A Kesiti.....	191
Çizim 50. Mehmet Başaran Evi Batı Cephe Görünüş.....	191
Çizim 51. Kemal Ağaca Evi Zemin Kat Planı	192
Çizim 52. Kemal Ağaca Evi Ara Kat Planı.....	192
Çizim 53. Kemal Ağaca Evi Birinci Kat Planı.....	193
Çizim 54. Kemal Ağaca Evi A-A Kesiti	193
Çizim 55. Kemal Ağaca Evi Doğu Cephe Görünüş	194
Çizim 56. Germitterlioğlu Evi Zemin Kat Planı	194
Çizim 57. Germitterlioğlu Evi Ara Kat ve Birinci Planı	195
Çizim 58. Germitterlioğlu Evi A-A Kesiti	196
Çizim 59. Germitterlioğlu Evi Doğu Cephe Görünüş	196
Çizim 60. Kamil Ahsen Evi Zemin Kat Planı	197
Çizim 61. Kamil Ahsen Evi Birinci Kat Planı	198
Çizim 62. Kamil Ahsen Evi A-A Kesiti.....	199

Çizim 63. Kamil Ahsen Evi Güney Cephe Görünüş.....	199
Çizim 64. Hacı Kıvanç Evi Zemin Kat Planı	200
Çizim 65. Hacı Kıvanç Evi Birinci Kat Planı	201
Çizim 66. Hacı Kıvanç Evi A-A Kesiti	202
Çizim 67. Hacı Kıvanç Evi Güney Cephe Görünüş	202
Çizim 68. Süleyman Çavuşoğlu Evi Zemin Kat Planı	203
Çizim 69. Süleyman Çavuşoğlu Evi Birinci Kat Planı	203
Çizim 70. Süleyman Çavuşoğlu Evi A-A Kesiti	204
Çizim 71. Süleyman Çavuşoğlu Evi Güney Cephe Görünüş.....	204
Çizim 72. Hacı Ömer Biltekin Evi Zemin Kat Planı.....	205
Çizim 73. Hacı Ömer Biltekin Evi Birinci Kat Planı	205
Çizim 74. Hacı Ömer Biltekin Evi A-A Kesiti	206
Çizim 75. Hacı Ömer Biltekin Evi Güney Cephe Görünüş	206
Çizim 76. Tahir Baykal Evi Zemin Kat Planı	207
Çizim 77. Tahir Baykal Evi Ara Kat Planı.....	208
Çizim 78. Tahir Baykal Evi Birinci Kat Planı.....	209
Çizim 79. Tahir Baykal Evi A-A Kesiti	210
Çizim 80. Tahir Baykal Evi Güney Cephe Görünüş	210
Çizim 81. Paksoy Konağı Bodrum Kat Planı (K. K. Eyüpgiller'den)	211
Çizim 82. Paksoy Konağı Zemin Kat Planı	211
Çizim 83. Paksoy Konağı Birinci Kat Planı.....	212
Çizim 84. Paksoy Konağı Güney Cephe Görünüş	212
Çizim 85. Mehmet Çiftçi Evi Zemin Kat Planı.....	213
Çizim 86. Mehmet Çiftçi Evi Birinci Kat Planı	214
Çizim 87. Mehmet Çiftçi Evi A-A Kesiti.....	215
Çizim 88. Mehmet Çiftçi Evi Güney Cephe Görünüş.....	215
Çizim 89. Seyyit Kalkan Evi Zemin Kat Planı	216
Çizim 90. Seyyit Kalkan Evi Birinci Kat Planı.....	217
Çizim 91. Seyyit Kalkan Evi A-A Kesiti	218
Çizim 92. Seyyit Kalkan Evi Doğu Cephe Görünüş	218
Çizim 93. Yemliha Göncü Evi Zemin Kat Planı.....	219
Çizim 94. Yemliha Göncü Evi Birinci Kat Planı	220
Çizim 95. Yemliha Göncü Evi A-A Kesiti.....	221

Çizim 96. Yemliha Göncü Evi Kuzeybatı Cephe Görünüş.....	221
Çizim 97. Mevlit Ağan Evi Zemin Kat Planı.....	222
Çizim 98. Mevlit Ağan Evi Birinci Kat Planı	222
Çizim 99. Mevlit Ağan Evi A-A Kesiti.....	223
Çizim 100. Mevlit Ağan Evi Batı Cephe Görünüş.....	223
Çizim 101. Fethiye Uzun Evi Zemin Kat Planı.....	224
Çizim 102. Fethiye Uzun Evi Birinci Kat Planı	224
Çizim 103. Fethiye Uzun Evi Kuzey Cephe Görünüş.....	224
Çizim 104. Ümmü Özden Evi Zemin Kat Planı.....	225
Çizim 105. Ümmü Özden Evi Birinci Kat Planı	226
Çizim 106. Ümmü Özden Evi A-A Kesiti	227
Çizim 107. Ümmü Özden Evi Güney Cephe Görünüş	227
Çizim 108. Mehmet Pişkin Evi Zemin Kat Planı	228
Çizim 109. Mehmet Pişkin Evi Birinci Kat Planı	229
Çizim 110. Mehmet Pişkin Evi A-A Kesiti.....	230
Çizim 111. Mehmet Pişkin Evi Güney Cephe Görünüş.....	230
Çizim 112. Ali Şen Evi Zemin Kat Planı	231
Çizim 113. Ali Şen Evi Birinci Kat Planı	231
Çizim 114. Ali Şen Evi A-A Kesiti.....	232
Çizim 115. Ali Şen Evi Kuzey Cephe Görünüş	232
Çizim 116. Mehmet Koçak Evi Zemin Kat Planı	233
Çizim 117. Mehmet Koçak Evi A-A Kesiti	234
Çizim 118. Mehmet Koçak Evi Güney Cephe Görünüş	234
Çizim 119. Asaf Erdem Evi Zemin Kat Planı	235
Çizim 120. Asaf Erdem Evi Birinci Kat Planı	235
Çizim 121. Asaf Erdem Evi A-A Kesiti.....	236
Çizim 122. Asaf Erdem Evi Kuzey Cephe Görünüş	236
Çizim 123. Fevzi Arslan Evi Zemin Kat Planı.....	237
Çizim 124. Fevzi Arslan Evi Birinci Kat Planı	237
Çizim 125. Fevzi Arslan Evi A-A Kesiti	238
Çizim 126. Fevzi Arslan Evi Güney Cephe Görünüş	238
Çizim 127. Eyvan Plan Tipli Ev (Bekir DENİZ Arşivi)	239

FOTOĞRAF LİSTESİ

Foto 1. Darende İlçesinin Konumu	240
Foto 2. Darende İlçesi Genel Görüntü.....	240
Foto 3. Darende İlçesi 1937 Yılı	241
Foto 4. Çatalhöyük Evleri	241
Foto 5. Çatalhöyük Evleri	242
Foto 6. Orta Asya Türk Çadırı.....	242
Foto 7. Çadır İç Düzeni	243
Foto 8. Türk Evi Odası Genel Şeması	243
Foto 9. 1 - Abdulvahap Sönmezler Evi Google Earth Görüntüsü.....	244
Foto 9. 2 - Abdulvahap Sönmezler Evi Hâlihazır Görüntüsü	244
Foto 9. 3 - Abdulvahap Sönmezler Evi 2008 Yılı	245
Foto 9. 4 - Yuvalı Sokak Evleri Kuzeydoğu Cephe	245
Foto 9. 5 - Yuvalı Sokak Evleri Güneydoğu Cephe.....	246
Foto 9. 6 - Abdulvahap Sönmezler Evi Doğu Cephe	246
Foto 9. 7 - Kuzeydoğu Cephe.....	247
Foto 9. 8 - Avluya Açılan Cümle Kapısı.....	247
Foto 9. 9 - Avlu Kuzeydoğu Cephe.....	248
Foto 9. 10 - Batı Cephe	248
Foto 9. 11 - Kuzeybatı Cephe.....	249
Foto 9. 12 - Avlu Batı Cephe	249
Foto 9. 13 - Kerpiç Ocak	250
Foto 9. 14 - Kerpiç Seki, Niş ve Tepe Pencereleri	250
Foto 9. 15 - Ahır	251
Foto 9. 16 - Zemin Kat Sofa Kuzey Cephe	251
Foto 9. 17 - Sofanın Kuzeydoğu Köşesinde Yer Alan Oda	252
Foto 9. 18 - Sofanın Doğu Köşesinde Yer Alan Oda	252
Foto 9. 19 - Birinci Kat Sofa Kuzey Cephe	253
Foto 9. 20 - Şahnişin Pencereleri ve Ahşap Sedir/Makat.....	253
Foto 9. 21 - Ahşap Dolap ve Yüklüğü.....	254
Foto 9. 22 - Birinci Kat Sofa Güney Cephe	254
Foto 9. 23 - Birinci Kat Sofanın Kuzeydoğu Köşesinde Yer Alan Oda	255

Foto 9. 24 - Şevli Pencere ve Kandillik.....	255
Foto 10. 1- Mehmet Kurtaran Evi Google Earth Görüntüsü.....	256
Foto 10. 2 - Mehmet Kurtaran Evi Hâlihazır Görüntüsü	256
Foto 10. 3 - Mehmet Kurtaran Evi Doğu Cephe	257
Foto 10. 4 - Mehmet Kurtaran Evi ve Komşu Yapılar	257
Foto 10. 5 - Batı Cephe	258
Foto 10. 6 - Avlu Genel Görünüş	258
Foto 10. 7 - Bahçe Genel Görünüş	259
Foto 10. 8 - Zemin Kat Zahirelik	259
Foto 10. 9 - Ahşap Merdiven ve Dolap	260
Foto 10. 10 - Ahşap Hepenk.....	260
Foto 10. 11 - Birinci Kat Zahirelik.....	260
Foto 10. 12 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe.....	261
Foto 10. 13 - Birinci Kat Başoda Doğu Cephe.....	261
Foto 10. 14 - Birinci Kat Mutfak Doğu Cephe.....	262
Foto 10. 15 - Üst Örtü ve Baca.....	262
Foto 11. 1 - İhsan Sönmezler Evi Google Earth Görüntüsü.....	263
Foto 11. 2 - İhsan Sönmezler Evi Hâlihazır Görüntüsü	263
Foto 11. 3 - İhsan Sönmezler Evi Kuzeybatı Cephe	264
Foto 11. 4 - Güney Cephe	264
Foto 11. 5 - İhsan Sönmezler Evi Doğu Cephe	265
Foto 11. 6 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe	265
Foto 11. 7 - Merdiven	266
Foto 11. 8 - Mutfak.....	266
Foto 11. 9 – Zahirelik.....	266
Foto 11. 10 - Gezemek	267
Foto 11. 11 - Zemin Kat Oda	267
Foto 11. 12 - Birinci Kat Sofa	268
Foto 11. 13 - Ahşap Balkon.....	268
Foto 11. 14 - Sofanın Kuzeyinde Yer Alan Oda Batı Cephe	268
Foto 11. 15 - Sofanın Kuzeyinde Yer Alan Oda Doğu Cephe	269
Foto 11. 16 - Sofanın Güneyinde Yer Alan Oda Doğu Cephe.....	269
Foto 12. 1 - Mehmet Mustafa Can Evi Google Eart Görüntüsü.....	270

Foto 12. 2 - Mehmet Mustafa Can Evi Hâlihazır Görüntüsü	270
Foto 12. 3 - Mehmet Mustafa Can Evi Doğu Cephe.....	271
Foto 12. 4 - Batı Cephe	271
Foto 12. 5 - Avlu ve Bahçeden Görünüş	272
Foto 12. 6 - Güney Cephe	272
Foto.12. 7 - Ahır.....	273
Foto 12. 8 - Girişten Sonra Gelen Seki	273
Foto 12. 9 - Zemin Kat Giriş Mekânından Birinci Kata Çıkış	274
Foto 12. 10 - Zemin Kat Giriş	274
Foto 12. 11 - Ahşap Dolap ve Niş	274
Foto. 12. 12 - Birinci Kat Başoda.....	275
Foto 12. 13 - Ahşap Direkler, Tırabzan ve Ocak	275
Foto 12. 14 - Batı Cephe	276
Foto 12. 15 - Ahşap Dolap	276
Foto 12. 16 - Şerbetlik.....	276
Foto 12. 17 - Gezemek Güneybatı Cephe	277
Foto 12. 18 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	277
Foto 12. 19 - Birinci Kat Oda ve Pencere Açıklığı	278
Foto 12. 20 - Birinci Kat Oda ve Pencere Açıklığı	278
Foto 13. 1 - Kifayet Ocakçı Evi Google Earth Görüntüsü	279
Foto 13. 2 - Kifayet Ocakçı Evi Hâlihazır Görüntüsü.....	279
Foto 13. 3 - Kifayet Ocakçı Evi Kuzeydoğu Cephe.....	280
Foto 13. 4 - Doğu Cephe	280
Foto 13. 5 - Avlu Güney Cephe	281
Foto 13. 6 - Avlu ve Hayat	281
Foto 13. 7 - Birinci Kat Hayat.....	281
Foto 13. 8 - Zemin Kat Kış Odası	282
Foto 13. 9 - Zemin Kat Zahirelik	282
Foto 13. 10 - Samanlık	283
Foto 13. 11 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe.....	283
Foto 13. 12 - Doğu Cephe	284
Foto 13. 13 - Ahşap Dolap	284
Foto 13. 14 - Birinci Kat Sofa	284

Foto 13. 15 - YanOdaya Açılan Pencere	285
Foto 13. 16 - Ahşap Dolabı	285
Foto 13. 17 - Birinci Kat Oda	285
Foto 13. 18 - Birinci Kat Oda, Gusülhanesi ve Dolabı	286
Foto 13. 19 - Helâ ve Banyo Batı Cephe	286
Foto 13. 20 - Doğu Cephe	286
Foto 13. 21 - Mutfak ve Kerpiç Ocağı	287
Foto 13. 22 - Zahirilik ve Sedir İçinde Gusülhanesi	287
Foto 14. 1 - Müdür Ahmet Kaya Evi Google Earth Görüntüsü	288
Foto 14. 2 - Müdür Ahmet Kaya Evi Hâlihazır Görüntüsü	288
Foto 14. 3 - Müdür Ahmet Kaya Evi Doğu Cephe	289
Foto 14. 4 - Kemerli Formda Cümle Kapısı	289
Foto 14. 5 - Avlu Doğu Cephe	289
Foto 14. 6 - Taş Kemer Yüzeyinde Geometrik Formda Süsleme	290
Foto 14. 7 - Ahşap Balkon	290
Foto 14. 8 - Avlu Batı Cephe	291
Foto 14. 9 - Avlu Kuzey Cephe	291
Foto 14. 10 - Zemin Kat Oda Doğu Cephe	292
Foto 14. 11 - Zemin Kat Oda Batı Cephe	292
Foto 14. 12 - Zemin Kat Oda	293
Foto 14. 13 - Kerpiç Ocağı	293
Foto 14. 14 - Samanlık	293
Foto 14. 15 Ahır	294
Foto 14. 16 - Hepenk Sistemi	294
Foto 14. 17 - Dam	295
Foto 14. 18 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe	295
Foto 15. 1 - Hacı Ali Sungur Evi Google Earth Görüntüsü	296
Foto 15. 2 - Hacı Ali Sungur Evi Hâlihazır Görüntüsü	296
Foto 15. 3 - Hacı Ali Sungur Evi Batı Cephe	297
Foto 15. 4 - Güney Cephe Gönye Çıkma	297
Foto 15. 5 - Birinci Kat Giriş Kapısı	297
Foto 15. 6 - Taşlık Kuzey Cephe	298
Foto 15. 7 - Taşlık Güney Cephe	298

Foto 15. 8 - Batı Cephe Hayat	298
Foto 15. 9 - Kuzey Cephe	299
Foto 15. 10 - Doğu Cephe	299
Foto 15. 11 - Zemin Kat Aralık	300
Foto 15. 12 - Zemin Kat Aralık	300
Foto 15. 13 – Ambar	300
Foto 15. 14 - Zahirilik Kuzey Cephe	301
Foto 15. 15 - Zahirilik Güney Cephe	301
Foto 15. 16 - Kış Odası Güney Cephe	302
Foto 15. 17 - Kış Odası Kuzey Cephe	302
Foto 15. 18 - Kerpiç Sedirin Bir Köşesinde Yer Alan Gusülhane	303
Foto 15. 19 - Ahşap Dolap	303
Foto 15. 20 - Ahşap Dolap	303
Foto 15. 21 - Kış Odasının Düz Tavanı ve Tavan Göbeği	304
Foto 15. 22 - Tavan Göbeği	304
Foto 15. 23 - Ara Kat Ahşap Geçiş	305
Foto 15. 24 - Ara Kat ve Birinci Kata Çıkılan Merdiven	305
Foto 15. 25 - Ara Kat Doğu Cephe	306
Foto 15. 26 - Hepenk Sistemi	306
Foto 15. 27 - Birinci Kat Aralık Güney Cephe	306
Foto 15. 28 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe	307
Foto 15. 29 - Batı Cephe	307
Foto 15. 30 - Hayata Açılan Kapıda Yer Alan Renkli Vitray Camlar	307
Foto 15. 31 - Birinci Kat Oda	308
Foto 15. 32 - Birinci Kat Oda	308
Foto 15. 33 - Hayat Kuzey Cephe	309
Foto 15. 34 – Hayat Güney Cephe	309
Foto 15. 35 - Kapı Kemerinde Yer Alan Ahşap Üzeri Kesitler	309
Foto 15. 36 - Renkli Vitray Camlar	310
Foto 15. 37 - Renkli Vitray Cam	310
Foto 15. 38 - Birinci Kat Oda	311
Foto 15. 39 - Birinci Kat Mutfak Kuzey Cephe	311
Foto 16. 1- Hacı Hasan Akyol Evi Google Earth Görüntüsü	312

Foto 16. 2 - Hacı Hasan Akyol Evi Hâlihazır Görüntüsü	312
Foto 16. 3 - Hacı Hasan Akyol Evi Doğu Cephe	313
Foto 16. 4 - Batı Cephe	313
Foto 16. 5 - Batı Cephe Bahçeden Görünüş	314
Foto 16. 6 - Zemin Kat Kuzeybatı Cephe Giriş Kapısı	314
Foto 16. 7 - Zemin Kat Güneybatı Cephe Giriş Kapısı.....	314
Foto 16. 8 - Kuzeydoğu Cephe.....	315
Foto 16. 9 - Taşlık Güney Cephe	315
Foto 16. 10 - Taşlık Kuzey Cephe.....	316
Foto 16. 11 - Ahır ve Samanlık	316
Foto 16. 12- Zemin Kat Sofa Doğu Cephe.....	317
Foto 16. 13 - Zemin Kat Sofa Batı Cephe	317
Foto 16. 14 - Zemin Kat Oda	317
Foto 16. 15 - Zemin Kat Aralık	318
Foto 16. 16 - Zemin Kat Zahirilik ve Ambar.....	318
Foto 16. 17 - Zemin Kat Kış Odası Güney Cephe, Yüklük ve İçerisinde Gusülhanesi	318
Foto 16. 18 - Zemin Kat Aralık	319
Foto 16. 19 - Zemin Kat Aralık.....	319
Foto 16. 20 - Zemin Kat Banyo	319
Foto 16. 21 - Ahşap Merdiven ve Ambar.....	319
Foto 16. 22 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe	320
Foto 16. 23 - Birinci Kat Sofa Batı Cephe	320
Foto 16. 24 - Sofa Güney Cephe	321
Foto 16. 25 - Zemin Kata İniş Mekânı	321
Foto 16. 26 - Birinci Kat Oda.....	321
Foto 16. 27 - Birinci Kat Oda.....	322
Foto 16. 28 - Birinci Kat Mutfak.....	322
Foto16. 29 - Birinci Kat Oda.....	323
Foto 16. 30 - Ara Kata Geçiş	323
Foto 16. 31 - Sofa Kuzey Cephe	323
Foto 16. 32 - Hayat.....	324
Foto 16. 33 - Hayat Kuzey Cephe	324
Foto 17. 1 - Yücel Soylu Evi Google Earth Görüntüsü.....	325

Foto 17. 2 - Yücel Soylu Evi Hâlihazır Görüntüsü	325
Foto 17. 3 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Kuzeydoğu Cephe	326
Foto 17. 4 - Yücel Soylu Evi Doğu Cephe	326
Foto 17. 5 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Güneydoğu Cephe	327
Foto 17. 6 - Batı Cephe Bahçe	327
Foto 17. 7 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Batı Cephe	328
Foto 17. 8 - Kuzey Cephe	328
Foto 17. 9 - Müştemilat Mekânı	329
Foto 17. 10 - Zemin Kat Aralık	329
Foto 17. 11 - Zemin Kat Oda	330
Foto 17. 12 - Tırabzan ve Merdiven	330
Foto 17. 13 - Birinci Kat Sofa	330
Foto 17. 14 - Birinci Kat Sofa	331
Foto 17. 15 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe	331
Foto 17. 16 - Yüklük	332
Foto 17. 17 – Şerbetlik	332
Foto 17. 18 - Şerbetlik Aynalık Taşı Altında Yer Alan Bitkisel Formda Süsleme	332
Foto 17. 19 - Şerbetlik İçerisinde Kandillik	333
Foto 17. 20 - Birinci Kat Başoda Doğu Cephe	333
Foto 17. 21 - Başoda Düz Tavanı	334
Foto 17. 22 - Tavan Göbeği	334
Foto 17. 23 - Birinci Kat Oda	335
Foto 17. 24 - Birinci Kat Oda	335
Foto 18. 1- Ahmet Doğan Evi Google Earth Görüntüsü	336
Foto 18. 2 - Ahmet Doğan Evi Hâlihazır Görüntüsü	336
Foto 18. 3 - Ahmet Doğan Evi Batı Cephe	337
Foto 18. 4 - Ahmet Doğan Evi Kuzeydoğu Cephe	337
Foto 18. 5 - Ahmet Doğan Evi Güney Cephe	338
Foto 18. 6 - Zemin Kat Doğu Cephe	338
Foto 18. 7 - Zemin Kat Batı Cephe	339
Foto 18. 8 - Zemin Kat Kuzey Cephe	339
Foto 18. 9 - Sofa Batı Cephe	340
Foto 18. 10 - Sofa Doğu Cephe	340

Foto 18. 11 - Birinci Kat Oda	340
Foto 18. 12 - Birinci Kat Oda.....	340
Foto 18. 13 - Birinci Kat Oda ve Çah.....	341
Foto 18. 14 - Birinci Kat Oda ve Sedirin Köşesinde Gusûlhane.....	341
Foto 19. 1 - Mehmet Başaran Evi Google Earth Görüntüsü	342
Foto 19. 2 - Mehmet Başaran Evi Hâlihazır Görüntüsü.....	342
Foto 19. 3 - Mehmet Başaran Evi Batı Cephe.....	343
Foto 19. 4 - Mehmet Başaran Evi Güneybatı Cephe.....	343
Foto 19. 5 - Güney Cephe	344
Foto 19.6 - 8 Nolu Ev Batı Cephe	344
Foto 19. 7 - 8 Nolu Ev Zemin Kat Atölye İçi.....	344
Foto 19. 8 - 8 Nolu Ev Birinci Kat Batı Cephe	345
Foto 19. 9 - Mehmet Başaran Evi, 8 Nolu Ev ve Diğer Konut ile Dükkânlar	345
Foto 19. 10 - Merdiven.....	346
Foto 19. 11 - Birinci Kat Aralık	346
Foto 19. 12 - Birinci Kat Oda.....	346
Foto 19. 13 - Birinci Kat Oda.....	347
Foto 19. 14 - Birinci Kata Giriş.....	347
Foto 19. 15 - Giriş Mekânı Doğu Cephe	347
Foto 20. 1- Kemal Ağaca Evi Google Earth Görüntüsü.....	348
Foto 20. 2 - Kemal Ağaca Evi Hâlihazır Görüntüsü	348
Foto 20. 3 - Kemal Ağaca Evi Doğu Cephe.....	349
Foto. 20. 4 - Doğu Cephe ve Sokak Geçişi	349
Foto 20. 5 - Sokak Geçişi	349
Foto 20. 6 - Avlu Güney Cephe	350
Foto 20. 7 - Avlu Batı Cephe ve Tandırlık.....	350
Foto 20. 8 - Avludan Hayata Bakış	351
Foto 20. 9 - Zemin Kat Giriş Cephesi	351
Foto 20. 10 - Zemin Kat Taş kemerli Kapı	351
Foto 20. 11 - Zemin Kat Oda Batı Cephe.....	352
Foto 20. 12 - Oda Doğu Cephe.....	352
Foto 20. 13 - Zemin Kattan Ara Kata Çıkış	352
Foto 20. 14 - Zemin Kat Raf Düzeni Ahşap Tepelikler	353

Foto 20. 15 - Zemin Kat Mutfak Batı Cephe	353
Foto 20. 16 - Ara Kat HÜCRE.....	354
Foto 20. 17 - Ara Kat	354
Foto 20. 18 - Ara Kat ve Birinci Kata Çıkış.....	354
Foto 20. 19 - Sofa Güney Cephe	355
Foto 20. 20 - Sofa Kuzey Cephe	355
Foto 20. 21 - Birinci Kat Oda Batı Cephe.....	355
Foto 20. 22 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe.....	356
Foto 20. 23 - Birinci Kat Oda Batı Cephe.....	356
Foto 20. 24 - Kemerli Giriş Cephesi	357
Foto 20. 25 - Ahşap Kafesli Kandillik	357
Foto 20. 26 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe ve Ahşap Tepelik	357
Foto 20. 27 – Hayat	358
Foto 20. 28 - Hayat Güney Cephe.....	358
Foto 21. 1 - Germiçlioğlu Evi Google Earth Görüntüsü.....	359
Foto 21. 2 - Germiçlioğlu Evi Hâlihazır Görüntüsü	359
Foto 21. 3 - Germiçlioğlu Evi Doğu Cephesi	360
Foto 21. 4 - Kuzey Cephe	360
Foto 21. 5 - Kuzey Cephe Giriş Mekânı	360
Foto 21. 6 - Batı Cephe	361
Foto 21. 7 - Güney Cephe	361
Foto 21. 8 - Aralık Batı Cephe	361
Foto 21. 9 - Zemin Kat Oda	362
Foto 21. 10 - Zemin Kat Oda Sedir İçerisinde Gusülhanesi	362
Foto 21. 11 - Zemin Kat Oda Dolap ve Ahşap Merdiven	363
Foto 21. 12 - Taş Aynalı Şerbetlik	363
Foto 21. 13 - Ara Kata Çıkış Merdiveni.....	363
Foto 21. 14 - Ocak	364
Foto 21. 15 - Ahır Mekânına Giriş	364
Foto 21. 16 - Avlu Batı Cephe	364
Foto 21. 17 - Avlu Güney Cephe	365
Foto 21. 18 - Avlu Kuzey Cephe.....	365
Foto 21. 19 - Zemin Kat Samanlık	365

Foto 21. 20 - Ara Kat Oda ve Kerpiç Sediri.....	366
Foto 21. 21 - Ara Kat Oda.....	366
Foto 21. 22 - Zemin ve Birinci Kata Geçiş	366
Foto 21. 23 - Alçı Tepelik	367
Foto 21. 24 - Ara Kat Oda Musandıra ve Ocağı	367
Foto 21. 25 - Ara Kat Oda.....	368
Foto 21. 26 - Ara Kat Oda.....	368
Foto 21. 27 - Birinci Kat Sofa ve Hepenk	368
Foto 21. 28 – Kandillik.....	368
Foto 21. 29 - Birinci Kata Oda Güney Cephe	369
Foto 21. 30 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	369
Foto 21. 31 - Birinci Kat Oda.....	370
Foto 21. 32 - Birinci Kat Oda ve Sediri	370
Foto 21. 33 - Kandillik	371
Foto 21. 34 - Birinci Kat Mutfak.....	371
Foto 22. 1 - Kamil Ahsen Evi Google Earth Görüntüsü	372
Foto 22. 2 - Kamil Ahsen Evi Hâlihazır Görüntüsü.....	372
Foto 22. 3 - Güney Cephe	373
Foto 22. 4 - Güneydoğu Cephe	373
Foto 22. 5 - Güneydoğu Cephe	373
Foto 22. 6 - Doğu Cephe	373
Foto 22. 7 - Doğu Cephe	374
Foto 22. 8 - Zemin Kat Aralık.....	374
Foto 22. 9 - Birinci Kat Oda Batı Cephe.....	375
Foto 22. 10 - Birinci Kat Açıklık	375
Foto 22. 11 - Avlu	376
Foto 22. 12 - Eyvan ve Zemin Kata Giriş Mekânı	376
Foto 22. 13 - Avlu Doğu Cephe	377
Foto 22. 14 - Avludan Birinci Kat Gezemeğe Bakış.....	377
Foto 22. 15 - Zemin Kat Giriş Kapısı	378
Foto 22. 16 - Zemin Kat Oda	378
Foto 22. 17 - Kapı Üzerinde Geometrik Formda Taş Süsleme	378
Foto 22. 18 - Zemin Kat Oda Güney Cephe.....	379

Foto 22. 19 - Mutfak.....	379
Foto 22. 20 - Zahirilik.....	379
Foto 22. 22 - Ahşap Dolap	380
Foto 22. 23 - Ahşap Dolap	380
Foto 22. 24 - Birinci Kat Oda Güney Cephe	381
Foto 22. 25 - Yarı Açık Dam.....	381
Foto 23. 1 - Hacı Kıvanç Evi Google Earth Görüntüsü	382
Foto 23. 2 - Hacı Kıvanç Evi Hâlihazır Görüntüsü	382
Foto 23. 3 - Hacı Kıvanç Evi Kuzey Cephe	383
Foto 23. 4 - Güney Cephe Giriş	383
Foto 23. 5 - Giriş Mekânı	383
Foto 23. 6 - Kuzey Cephe	384
Foto 23. 7 - Kış Odasına Giriş Kapısı	384
Foto 23. 8 - Zemin Kat Aralık	384
Foto 23. 9 - Eyvan	385
Foto 23. 10 - Kış Odası	385
Foto 23. 11 - Taş Aynalıklı Şerbetlik	386
Foto 23. 12 - Taş Ocak	386
Foto 23. 13 - Ocak Üzerinde Yer Alan Taş Üzeri Süsleme	386
Foto 23. 14 - Ocak Üzerinde Yer Alan Taş Üzeri Süsleme	387
Foto 23. 15 - Ocak Üzerinde Bulunan Hilal ve Yıldız Motifi.....	387
Foto 23. 16 - Daire İçerisinde Altı Kollu Yıldız Motifi	388
Foto 23. 17 - Birinci Kat Sofa	388
Foto 23. 18 - Sofadan Çatı Katına Çıkış	389
Foto 23. 19 - Oda Giriş Kapısı	389
Foto 23. 20 - Birinci Kat Oda	389
Foto 23. 21 - Raf Düzenlemesi.....	389
Foto 23. 22 - Düz Tavan.....	390
Foto 23. 23 - Tavan Göbeği.....	390
Foto 23. 24 - Tavanda Yer Alan Yıldız Motifi.....	391
Foto 23. 25 - Birinci Kat Oda.....	391
Foto 23. 26 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe.....	392
Foto 23. 27 - Şerbetlik	392

Foto 23. 28 - Şerbetlik Aynalık Taşı	392
Foto 24. 1 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Google Earth Görüntüsü	393
Foto 24. 2 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Hâlihazır Görüntüsü	393
Foto 24. 3 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Doğu Cephe ve Bahçe Giriş Kapısı	394
Foto 24. 4 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Güney Cephe	394
Foto 24. 5 - Tandırlık	395
Foto 24. 6 - Mahsere Taşı.....	395
Foto 24. 7 - Doğu Cephe ve Helâ	396
Foto 24. 8 - Bahçeden Görünüş.....	396
Foto 24. 9 - Bahçe İçerisinde Bulunan Su Kanalı	397
Foto 24. 10 - Giriş Cephesi	397
Foto 24. 11 - Taş Kemerli Kapı.....	397
Foto 24. 12 -Taş Kitabı.....	398
Foto 24. 13 - Zemin Kat Oda	398
Foto 24. 14 - Çatı Katı Çıkış Merdiveni.....	398
Foto 24. 15 - Zemin Kat Oda Güney Cephe.....	399
Foto 24. 16 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe.....	399
Foto 24. 17 - Birinci Kat Odaya Çıkış.....	400
Foto 24. 18 - Kerpiç Ocak	400
Foto 24. 19 - Birinci Kat Oda.....	400
Foto 25. 1 - Hacı Ömer Biltekin Evi Google Earth Görüntüsü	401
Foto 25. 2 - Hacı Ömer Biltekin Evi Hâlihazır Görüntüsü	401
Foto 25. 3 - Hacı Ömer Biltekin Evi Güney Cephe	402
Foto 25. 4 - Güneybatı Cephe	402
Foto 25. 5 - Güneydoğu Cephe	403
Foto 25. 6 - Oda Boyu Konsol Çıkma.....	403
Foto 25. 7 - Kuzey Cephe.....	404
Foto 25. 8 - Bahçeden Görünüş.....	404
Foto. 25. 9 - Zemin Kat Aralık	405
Foto. 25. 10 - Kış Odasına Açılan Kapı	405
Foto 25. 11 - Birinci Kat Aralık	405
Foto 25. 12 - Birinci Kat Oda.....	406
Foto 25. 13 - Birinci Kat Oda ve Hezen	406

Foto 25. 14 - Hezen Üzeri İşlemeler	406
Foto 25. 15 - Mutfak ve Musandırısı	407
Foto 25. 16 – Hayat	407
Foto 26. 1- Tahir Baykal Evi Google Earth Görüntüsü	408
Foto 26. 2- Tahir Baykal Evi Hâlihazır Görüntüsü	408
Foto 26. 3 - Tahir Baykal Evi Kuzey Cephe	409
Foto 26. 4 - Birinci Kat Kuzey Giriş Cephesi	409
Foto 26. 5 - Avluya Açılan Kapı	410
Foto 26. 6 - Kapısı Eşiğinde Devşirme Taş.....	410
Foto 26. 7 - Güneybatı Cephe	410
Foto 26. 8 - Tandırlık	411
Foto 26. 9 - Bahçeden Görünüş.....	411
Foto 26. 10 - Zemin Kat Aralık	412
Foto 26. 11 - Avludan Aralığa Geçiş	412
Foto 26. 12 - Kış Odası Kuzey Cephe.....	412
Foto 26. 13 - Kış Odası Güney Cephe.....	413
Foto 26. 14 - Kış Odası Kuzeybatı Cephe.....	413
Foto 26. 15 - Ahır	414
Foto26. 16 - Avlu Kuzeybatı Cephe.....	414
Foto 26. 17 - Kerpiç Ocak	415
Foto 26. 18 - Avlu Güney Cephe	415
Foto 26. 19 - Avludan Eyvana Bakış	416
Foto 26. 20 - Ara Katta Bulunan Oda	416
Foto 26. 21 - Ara Kat Aralığa Giriş.....	416
Foto 26. 22 - Ara Kat Aralık Kuzey Cephe	417
Foto 26. 23 - Ara Kat Güney Cephe.....	417
Foto 26. 24 - Ara Kat Zahirelik.....	417
Foto 26. 26 - Ara Kata Açılan Kapı	418
Foto 26. 27 - Başodaya Giriş.....	418
Foto 26. 28 - Başoda Doğu Cephe	419
Foto 26. 29 - İstiridye Kabuğu Kemerli Şerbetlik ve Çiçeklikleri	419
Foto 26. 30 - Başoda Batı Cephe.....	420
Foto 26. 31 - Ahşap Dolap ve Sağır Pencere Düzenlemesi.....	420

Foto 26. 32 - Mutfak.....	421
Foto 26. 33 - Birinci Kat Avlu	421
Foto 27. 1 - Paksoy Konağı Google Earth Görüntüsü.....	422
Foto 27. 2 - Paksoy Konağı Hâlihazır Görüntüsü	422
Foto 27. 3 - Paksoy Konağı Restorasyon Öncesi Doğu Cephe	423
Foto 27. 4 - Paksoy Konağı Doğu Cephe	423
Foto 27. 5 - Güneydoğu Cephe	424
Foto 27. 6 - Cümle Kapısı	424
Foto 27. 7 - Düz Tavan.....	424
Foto 27. 8 - Şahnişin Pencereleeri ve Ahşap Sedir	425
Foto 27. 9 - Birinci Kat Oda.....	425
Foto 28. 1 - Mehmet Çiftçi Evi Google Earth Görüntüsü	426
Foto 28. 2 - Mehmet Çiftçi Evi Güneydoğu Cephe	426
Foto 28. 3 - Oda Boyu Konsol Çıkma.....	427
Foto 28. 4 - Kuzeybatı Cephe ve Komşu Yapının Selamlığı	427
Foto 28. 5 - Kuzey Cephe.....	428
Foto 28. 6 - Doğu Cephe	428
Foto 28. 7 - Zemin Kat Oda	429
Foto 28. 8 - Zemin Kat Oda ve Kerpiç Ocağı	429
Foto 28. 9 - Zemin Kat Samanlık	430
Foto 28. 10 - Birinci Kat Oda.....	430
Foto 28. 11 - Birinci Kat Oda.....	431
Foto 28. 12 – Mutfak	431
Foto 28. 13 - Birinci Kat Oda.....	431
Foto 28. 14 - Birinci Kat Oda.....	432
Foto 28.15 - Birinci Kat Oda.....	432
Foto 28. 16 - Birinci Kat Oda.....	433
Foto 28. 17 - Birinci Kat Oda.....	433
Foto 28. 18 - Çift Kanatlı Kapı	434
Foto 28. 19 - Güney Cephe Cümle Kapısı	434
Foto 28. 20 - Birinci Kat Oda.....	434
Foto 28. 21 - Birinci Kat Hayat.....	435
Foto 28. 22 - Hayat Pencere Açıklığı	435

Foto 28. 23 - Avluya Giriş Kuzey Cephe	436
Foto 29. 1- Seyyit Kalkan Evi Google Earth Görüntüsü	437
Foto29. 2 - Seyyit Kalkan Evi Kuzeydoğu Cephe	437
Foto 29. 3 - Cümle Kapısı ve Çeşme	438
Foto 29. 4 - Gönye Çıkma	438
Foto 29. 5 - Doğu Cephe ve Komşu Yapı	439
Foto 29. 6 - Kuzey Cephe	439
Foto 29. 7 - Zemin Kat Aralık Doğu Cephe	440
Foto 29. 8 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe	440
Foto 29. 9 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe	441
Foto 29. 10 - Birinci Kat Sofa Batı Cephe ve Tırabzan	441
Foto 29. 11 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	442
Foto 29. 12 - Birinci Kat Oda Güney Cephe	442
Foto 29.13 - Ahşap Dolap	443
Foto 29. 14 - Gözetleme Deliği	443
Foto 29. 15 - Birinci Kat Zahirilik	443
Foto 29. 16 - Zahireliğe Giriş	444
Foto 29. 17 - Sofadan Dama Çıkış	444
Foto 29. 18 - Toprak Dam	444
Foto 30. 1 - Yemliha Göncü Evi Google Earth Görüntüsü	445
Foto 30. 2 - Yemliha Göncü Evi Kuzeybatı Cephe	445
Foto 30. 3 - Güney Cephe	446
Foto 30. 4 - Fosseptik Deposu Girişi	446
Foto 30. 5 - Kuzeydoğu Cephe	447
Foto 30. 6 - Zemin Kat Cümle Kapısı	447
Foto 30. 7 - Zemin Kat Aralık Doğu Cephe	448
Foto 30. 8 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe	448
Foto 30. 9 - Zahirilikte Yer Alan Ambar	449
Foto 30. 10 - Şevli Pencere	449
Foto 30. 11 - Zahirilik Doğu Cephe	450
Foto 30. 12 - Ocak	450
Foto 30. 13 - Sofaya Bakan Pencere Açıklığı	450
Foto 30. 14 - Musandıra İzleri ve Ahşap Kürün	451

Foto 30. 15 - Birinci Kat Örtmelik	451
Foto 30. 16 - Çatı Katından Zemin ve Birinci Kata Bakış	452
Foto 30. 17 - Birinci Kat Örtmelik	452
Foto 30. 18 - Birinci Kat Oda.....	453
Foto 30. 19 - Banyo	453
Foto 30. 20 - Helâ.....	453
Foto 30.21 - Niş.....	454
Foto 30. 22 - Örtmelikten Aralığa Geçiş	454
Foto 30. 23 - Başodaya Açılan Kapı	454
Foto 30. 24 - Başoda Giriş Aksı	454
Foto 30. 25 - Kemerli ve Revaklı Ahşap Düzenleme.....	455
Foto 30. 26 - Kubbe, Hilal ve Minare Formu.....	455
Foto 30. 27 - Ahşap İşlemeler	456
Foto 30. 28 - Başoda Genel Görünüş	456
Foto 30. 29 - Ters Tavan ve Sağır Pencere Açıklıkları	457
Foto 30. 30 - Alçıdan Tepelik	457
Foto 30. 31 - Ahşap Dolap	458
Foto 30. 32 - Ahşap Dolap	458
Foto 30. 33 - Birinci Kat Oda.....	458
Foto 30. 34 - Birinci Kat Oda.....	459
Foto 30. 35 - Ahşap Gezemek	459
Foto 30. 36 - Gezemek Girişİ.....	459
Foto 30. 37 - Gezemek Tavanı ve Göbeği.....	460
Foto 30. 38 - Tavan Göbeği.....	460
Foto 30. 39 - Bitkisel Formda Ahşap İşlemeler	461
Foto 30. 40 - Bitkisel Formda Ahşap İşlemeler	461
Foto 31. 1- Mevlit Ağan Evi Google Earth Görüntüsü	462
Foto 31. 2 - Mevlit Ağan Evi Batı Cephe.....	462
Foto 31. 3 - Gönve Çıkma.....	463
Foto 31. 4 - Kuzey Cephe.....	463
Foto 31. 5 - Kuzeydoğu Cephe.....	464
Foto 31. 6 - Zemin Kat Aralık Güney Cephe	464
Foto 31. 7 - Zemin Kat Ahır/Depo Doğu Cephe	465

Foto 31. 8 - Zemin Kat Ahır/Depo Güney Cephe	465
Foto 31. 9 - Samanlık Doğu Cephe	466
Foto 31. 10 - İç Avlu	466
Foto 31. 11 - İç Avlu Doğu Cephe	467
Foto 31. 12 - İç Avlu Doğu Cephe	467
Foto 31. 13 - Zemin Kat Zahirelik	467
Foto 31. 14 - Tandırılık	468
Foto 31. 15 - İç Avlu Üst Örtü	468
Foto 31. 16 - İç Avludan Hayata Bakış	469
Foto 31. 17 - Hayattan Dam Mekânına Açılan Kapı.....	469
Foto 31. 18 - Hayat Güney Cephe.....	470
Foto 31. 19 - Birinci Kat Başoda Güney Cephe.....	470
Foto 31. 20 - Başoda Batı Cephe.....	471
Foto 31. 21 - Yarı Açık Dam Mekânı Kuzey Cephe.....	471
Foto 31. 22 - Yarı Açık Dam Mekânı Güney Cephe.....	472
Foto 31. 23 - Birinci Kat Mutfak Doğu Cephe.....	472
Foto 31. 24 - Birinci Kat Mutfak Batı Cephe.....	473
Foto 31. 25 - Toprak Dam Batı Cephe	473
Foto 32. 1 - Fethiye Uzun Evi Google Earth Görüntüsü.....	474
Foto 32. 2 - Fethiye Uzun Evi Güney Cephe	474
Foto 32. 3 - Doğu Cephe	475
Foto 32. 4 - Güney Cephe	475
Foto 32. 5 - Güney Cephe Yeri Alan Malakari Süsleme	476
Foto 32. 6 - İç Mekân	476
Foto 32. 7 - İç Mekân Malakari Şerit	477
Foto 32. 8 - Malakari Süsleme	477
Foto 33. 1 - Ümmü Özden Evi Google Earth Görüntüsü.....	478
Foto 33. 2 - Güney Cephe Genel Görüntü.....	478
Foto 33. 3 - Güneydoğu Cephe	479
Foto 33. 4 - Güney Cephe Giriş Mekânı	479
Foto 33. 5 - Avlu Genel Görüntü	480
Foto 33. 6 - Avlu Kuzey Cephe.....	480
Foto 33. 7 - Avlu Genel Görüntü	481

Foto 33. 8 - Zemin Kat Zahirilik Doğu Cephe	481
Foto 33. 9 - Zemin Kat Zahirilik Batı Cephe.....	482
Foto 33. 10 - Toprak Dam	482
Foto 33. 11 - Toprak Dam	483
Foto 33. 12 - Birinci Kat Giriş Cephesi.....	483
Foto 33. 13 - Aralık Batı Cephe	484
Foto 33.14 - Aralık Doğu Cephe	484
Foto 33. 15 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe.....	484
Foto 33. 16 - Güney Cephe	485
Foto 33. 17 - Ahşap Hezen Üzerinde Yer Alan Bitkisel ve Geometrik İşlemeler	485
Foto 33. 18 - Mutfak Güney Cephe.....	486
Foto 33. 19 - Mutfak Kuzey Cephe	486
Foto 34. 1- Mehmet Pişkin Evi Google Earth Görüntüsü	487
Foto 34. 2 - Mehmet Pişkin Evi ve Komşu Ev	487
Foto 34. 3 - Mehmet Pişkin Evi	487
Foto 34. 4 - Güney Cephe	488
Foto 34. 5 - Helâ.....	488
Foto 34. 6 - Kuzey Cephe.....	488
Foto 34. 7 - Aralık Kuzey Cephe	489
Foto 34. 8 - Samanlık ve Ahır	489
Foto 34. 9 - Sofa Güney Cephe	489
Foto 34. 10 - Sofa Kuzey Cephe	489
Foto 34. 11 - Birinci Kat Oda	490
Foto 34. 12 - Banyo Girişi.....	490
Foto 34. 13 - Birinci Kat Oda Güney Cephe	490
Foto 35. 1 - Ali Şen Evi Google Earth Görüntüsü	491
Foto 35. 2 - Erdem Sokak Evleri Kuzey Batı Cephe.....	491
Foto 35. 3 - Erdem Sokak Evleri Kuzey Doğu Cephe	492
Foto 35. 4 - Erdem Sokak Evleri Batı Cephe	492
Foto 35. 5 - Erdem Sokak Evleri Batı Cephe	493
Foto 35. 6 - Erdem Sokak Evleri Doğu Cephe.....	493
Foto 35. 7 - Ali Şen Evi Kuzey Cephe	494
Foto 35. 8 - Ali Şen Evi Kuzeydoğu Cephe	494

Foto 35. 9 - Doğu Cephe	495
Foto 35. 10 - Kuzeybatı Cephe	495
Foto 35. 11 - Avlu Genel Görünüş	495
Foto 35. 12 - Erdem Sokak Evleri ve Ali Şen Evi Toprak Dam	496
Foto 35. 13 - Toprak Dam	496
Foto 35. 14 - Toprak Dam	497
Foto 35. 15 - Zemin Kat Ahır Güney Cephe	497
Foto 35. 16 - Ahır Kuzey Cephe	497
Foto 35. 17 - Zemin Kat Oda	498
Foto 35. 18 - Zemin Kat Oda ve Tepe Penceresi	498
Foto 35. 19 - Mutfak Güneydoğu Cephe.....	499
Foto 35. 20 - Mutfak Güneybatı Cephe.....	499
Foto 35. 21 - Birinci Kat Oda Güney Cephe.....	500
Foto 35. 22 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	500
Foto 36. 1 - Mehmet Koçak Evi Google Earth Görüntüsü.....	501
Foto 36. 2 - Güneybatı Cephe	501
Foto 36. 3 - Güney Cephe	501
Foto 36. 4 - Kuzeybatı Cephe.....	502
Foto 36. 5 - Kuzey Cephe.....	502
Foto 36. 6 - Avlu Güney Cephe	503
Foto 36. 7 - Avlu Kuzey Cephe.....	503
Foto 36. 8 - Avlu Genel Görünüş	504
Foto 36. 9 - Avlu Genel Görünüş	504
Foto 36. 10 - Erdem Sokak Evleri ve Mehmet Koçak Evi Toprak Dam	504
Foto 36. 11 - Erdem Sokak Evleri ve Mehmet Koçak Evi Toprak Dam	505
Foto 36. 12 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe.....	505
Foto 36. 13 - Zemin Kat Oda Güney Cephe.....	506
Foto 36. 14 - Tepe Penceresi	506
Foto 36. 15- Zemin Kat Oda	506
Foto 36. 16 - Zemin Kat Oda Güney Cephe.....	507
Foto 36. 17 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe.....	507
Foto 37. 1 - Asaf Erdem Evi Google Earth Görüntüsü	508
Foto 37. 2 - Asaf Erdem Evi	508

Foto 37. 3 - Kuzey Cephe.....	508
Foto 37. 4 - Avlu Güney Cephe	509
Foto 37. 5 - Zemin Kat Oda	509
Foto 37. 6 - Avlu Kuzey Cephe.....	509
Foto 37. 7 - Avlu Genel Görünüş	510
Foto 37. 8 - Zemin Kat Zahirelik	510
Foto 37. 9 - Erdem Sokak Evleri ve Asaf Erdem Evi Toprak Dam	511
Foto 37. 10 - Erdem Sokak Evleri ve Asaf Erdem Evi Toprak Dam	511
Foto 38. 1 - Fevzi Arslan Evi Google Earth Görüntüsü	512
Foto 38. 2 - Fevzi Arslan Evi Güney Cephe	512
Foto 38. 3 - Güneydoğu Cephe	513
Foto 38. 4 - Birinci Kat Giriş Mekânı	513
Foto 38. 5 - Birinci Kat Aralık	514
Foto 38. 6 - Birinci Kat Aralık	514
Foto 38. 7 - Mutfak	514
Foto 38. 8 – Mutfak.....	514
Foto 38. 9 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	515
Foto 38. 10 - Birinci Kat Oda Güney Cephe.....	515
Foto 38. 11 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe	516
Foto 38. 12 - Birinci Kat Oda Güney Cephe.....	516
Foto 39. - Balaban Genel Görüntü 1970'li Yıllar	517
Foto 40. - Balaban Evleri 1970'li Yıllar	517
Foto 41- Balaban Evleri 1970'li Yıllar	518
Foto 42 - Balaban Genel Görüntü 1977 Yılı	518
Foto 43 - Balaban Evleri 1977 Yılı	519
Foto 44 - Balaban Evleri 1977 Yılı	519
Foto 45 - Balabanda Sokak Dokusu ve Ahşap Geçiş (Köprü) 1977 Yılı	519
Foto 46 - Balabanda Sokak Dokusu ve Selamlık Örneği 1977 Yılı.....	519
Foto 47 - Balabanda Bir Ev 1977 Yılı	520
Foto 48 - Balabanda Bir Ev 1977 Yılı.....	520
Foto 49 - Balabandan da Bir Ev ve Dam Mekânına Çıkış 1977 Yılı	520
Foto 50 - Balaban Evleri 1980'li Yıllar (Mehmet ÖNDER Arşivi).....	521
Foto 51 - Balaban Sokak Yıllar Dokusu	521

Foto 52 - Balaban Sokak Dokusu 1990'lı	521
Foto 53 - Balaban Sokak Dokusu ve Selamlık	522
Foto 54 - Balaban Sokak Dokusu.....	552
Foto 55 - Kerpiç Çamurunun Hazırlanması	522
Foto 56 - Kerpicin Kalıp Haline Getirilme İşlemi	523
Foto 57 - Kerpicin Kalıp Haline Getirilme İşlemi	523
Foto 58 - Kalıp Haline Getirilmiş Kerpiç Ana ve Kuzu Örneği	524
Foto 59 - Kerpiç Duvar Örne İşlemi	524
Foto 60 - Kerpiç Sıvama İşlemi	525
Foto 61 - Kerpiç Duvar Örne	525
Foto 62 - Kerpiç Sıvama İşlemi	525
Foto 63 - Hımış Örgü Tekniği	526
Foto 64 - Kerpiç Harç İçerisinde Taş Parçaları.....	526
Foto 65 - Balaban Selamlık Örneği.....	527
Foto 66 - Balaban Selamlık Örneği.....	527
Foto 67 - Balaban Sokak Dokusu.....	528
Foto 68 - Balaban Sokak Dokusu ve Ahşap Köprü.....	528
Foto 69 - Balaban Evleri	529
Foto 70 - Balaban Evleri	529
Foto 71 - Balaban Evleri	530
Foto 72 - Balaban Kuşbakışı Görüntü ve Üst Örtü Elemanları.....	530
Foto 73 - Balaban Kuşbakışı Görüntü ve Üst Örtü Elemanları.....	531
Foto 74 - Balaban da Yıkılmaya Yüz Tutmuş Evler	531
Foto 75 - Balaban da Yıkılmaya Yüz Tutmuş Evler	532
Foto 76 - Ahmet Duran Evi Köşk	532
Foto 77 - Mehmet Ali Şahin Evi	533
Foto 78 -Taş Kitabe.....	553
Foto 79 - Mehmet Ali Şahin Evi Avlu Düzeni.....	533
Foto 80 - Saray Mahallesi Sinema Caddesi Beşkonaklar.....	534
Foto 81 - Saray Mahallesi Sinema Caddesi Evleri.....	534
Foto 82 - Karakaş Konağı	535
Foto 83 - Doğan Çiteli Evi	535
Foto 84 - Arapgir Cafer Gölbaşı Evi	536

Foto 85 - Arapgir Kaşkaloğlu Konağı	536
Foto 86 - Yeşilyurt Adıyaman Caddesi Evleri	537
Foto 87 – Yeşilyurt, Dalkılıç Sokak 12 Nolu Ev	537
Foto 88 - Pütürge Evleri	538
Foto 89 - Pütürge Evleri	538
Foto 90 - Hekimhan Çatallar Konağı	539
Foto 91 - Hekimhan Ömer Alpay Evi	539

ÖNSÖZ

Bir toplumun çekirdeği olan ailenin yaşamını sürdürdüğü, aileyi yaşarken aynı zamanda dış etkenlerden koruyan, eğiten ve bir kimlik kazandıran evlerimiz sanat tarihi ve mimarlık başta olmak üzere birçok bilim dalının önem verdiği bir konudur.

Anadolu insanının gelenek ve göreneklerini, aynı zamanda kültürünü en iyi şekilde yansıtan Osmanlı son dönem evleri ile Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait evlerimizin korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması gerekliliğinin bilinciyle hareket etmek hepimizin vazifesidir.

Bu yüksek lisans tezi çalışmasının konusu, bu güne kadar üzerinde gerektiği gibi durulmamış olan Darende ve Balaban evlerinin, Türk - İslam mimarisi içerisindeki yeridir. Çalışmamın başlıca amacı, yörenin iklim ve malzeme özelliklerinin etkisiyle oluşan bu evlerin, Türk-İslam kültürü bakımından önemi ve özelliklerinin belirlenmesidir.

Değerli Hocam Doç. Dr. İsmail AYTAÇ' ın Darende ve Balaban Evleri hakkında bir çalışma yapmamı önermesi ve konunun önemini belirtmesi bu yüksek lisans tezi çalışmasının hazırlanmasında etkili olmuştur.

Her geçen gün yok olmaya ve unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimizi yaşatmak, belgeler ışığında bile olsa gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla, Darende'de geleneksel mimari tarzda inşa edilmiş ve kendi kültürümüzün yansıması olan evler, yerlerinde tespit edilmiş, her biri incelenerek fotoğraflanmış, planları çıkartılmış, malzeme ve teknik bakımdan değerlendirilerek ‘‘Darende ve Balaban Evlerinin’’ katalogu oluşturulmuştur.

Bu yüksek lisans tezi çalışmasında; yardım ve teknik katkılarıyla beni yönlendiren, çalışma süresi boyunca benden ilgi ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. İsmail AYTAÇ' a, tez çalışmam için proje desteği aldığım FÜBAP'a, evlerin çizimlerini gerçekleştiren başta Mimar Sevinç ÖNER olmak üzere, Mimar Gökçek BOYRAZ'a, Mimar Ruhan DOĞAN'a, Mimar N. Ece DEĞİRMENCİ'ye ve bu süreçte her zaman yanımda olan kıymetli eşime teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.r.	: Adı geçen rapor
a.g.t.	: Adı geçen tez
Ank.	: Ankara
Ans.	: Ansiklopedi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
cm.	: Santimetre
D. T. C. F.	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
F.Ü.	: Fırat Üniversitesi
Foto.	: Fotoğraf
İ.Ü.	: İnönü Üniversitesi
İ. Ö.	: İsa'dan önce
KUDEB	: Koruma Uygulama Denetim Bürosu
Km.	: Kilometre
K. T. V. K. K.	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
K. V. K. B. K. M.	: Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
m.	: Makale
md.	: Madde
mt.	: Metre
m.ö.	: Milattan Önce
m.s.	: Milattan Sonra
Ör.	: Örnek
s.	: Sayfa
Sos. Bil. Enst.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
V. G. M. Y.	: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları
vs.	: Vesaire
yy.	:Yüzyıl

GİRİŞ

I.KONUNUN TANIMI VE SINIRLARI

Yüksek Lisans tez çalışmasının konusu, Darende ve Balaban'da bulunan geleneksel evlerin mimari özellikleri, plan tipleri, plan elemanları, yapı malzemesi ve iç mekân elemanları ile Türk-İslam mesken mimarisindeki yeri ve öneminin belirlenmesidir. Geçmişte inşa edilmiş olan Geleneksel Darende evlerinin arşiv araştırmalarının yanı sıra, Darende konut mimarisinin ortaya çıkmasına etki eden kültürel ve coğrafi etkenler araştırılarak, esasta günümüze ulaşmış olan örnekler üzerinde çalışılmıştır.

Darende, geniş bir yerleşim alanına sahip olup, birçok mahalleden meydana gelmektedir. Diğer taraftan Darende'de konut örnekleri çok geniş bir alana yayılmıştır. Bu nedenlerden dolayı çalışmamızı geleneksel mimarinin yoğun olduğu mahallelerde gerçekleştirdik. Darende merkez mahallelerinden Hacı Derviş, Heyiketeği, Beybağı, Zaviye, Kılıçbağı, ve Nadir Mahalleleri ile kırsalda ise Balaban ve Aşağıulupınar Mahallelerinde yer alan ev örneklerinden çok azı dışında, nitelikli birçok ev çalışılmıştır. Mülk sahiplerinin evleri terk edişi ve bir takım sebeplerden dolayı kimi evlere ya kısmen girilebilmiş ya da tamamıyla girilemediğinden bazı evleri inceleme fırsatımız olamamıştır.

Evlerin inşa malzemesinin ahşap ve kerpiç oluşundan dolayı, 19. yüzyıl ortalarından öncesine ait evler günümüze ulaşamamıştır. Çalışılan evlerin çoğunluğu Geç Osmanlı Dönemi, bir kısmı da Cumhuriyetin ilk yıllarına tarihlenen konut örnekleridir. Türk ev mimarisi özelliklerini büyük oranda günümüze kadar korumuş 30 adet geleneksel ev çalışılmıştır.

I.1. Konu İle İlgili Kaynaklar

Darende ve Balaban evlerini Bekir DENİZ'in çalışmaları dışında, geniş olarak ele alan bir araştırma ya da tez çalışmasının olmayışı sebebiyle ve bu eksikliği giderme düşüncesiyle başladığımız çalışmamızda, "Geleneksel Anadolu Türk Ev Mimarisi ve Malatya Ev Mimarisi" üzerine çalışma yapmış olan araştırmacı ve yazarların çalışmaları bize kaynaklık etmiştir.

Geleneksel Türk evi ve Malatya evleri konulu kaynaklar incelenerek, Türk evi tanımı içerisinde Balaban ve Darende evlerinin yeri aranmıştır. Bu incelemeleri yaparken kullanılan bazı kaynaklar şunlardır:

Cengiz Bektaş'ın “*Türk Evi*”¹: Geçmiş dönemlere ait yerleşmelerin özellikleri ve gelişmesi konusu ile giriş yapılır. Evin yapım teknikleri ve kullanılan mekânlardan bahsedilir. Evlerin mahalle ve sokak içerisinde silüetine değinilerek bahçe, hayat kavramlarının önemine değinilir. Daha sonra rölöve çizimleri ve fotoğraflarla Türk evi plan tipleri hakkında geniş bilgi verilir. Son bölümde Türk evi oda sistemi ve odanın özellikleri anlatılarak, kataloğumuzda yer alan evlerin mimari tanımlaması, plan tipi ve bahçe - hayat ilişkilerine ayrıntılı yaklaşılmıştır.

Önder Küçükerman'ın “*Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar*”²: Odaların iç ve dış etkiler altında biçimlenişi ve yapım teknikleri belirtilerek tanımlaması yapılarak, çalıştığımız evlerin oda düzenlenişinin, Anadolu Türk evleri odaları ile ilişkisine dikkat edilmiştir.

Önder Küçükerman'ın “*Anadolu Mirasında Türk Evleri*”³: Türk evi kökenleri ve yerleşik döneme geçiş zamanına ait gelişmeler belirtilerek giriş yapılmıştır. Evin oluşmasındaki etkenlerden bahsedilerek gelişimi anlatılmıştır. Bu konudan sonra evi oluşturan sofa ve odalar hakkında geniş bilgi verilerek, çalıştığımız ev örneklerinde sofa-oda ilişkisine önemle yaklaşılmıştır.

Haşım Karpuz'un “*Türk İslam Mimarisinde Erzurum Evleri*”⁴: Kitabın genel konusu Erzurum evlerinin, Türk İslam mesken mimarisindeki yeridir. İklim ve malzeme etkisiyle meydana gelen Türk evi tipinin belirlenmesi, bu ev tiplerinin Türk İslam hayatındaki özellikler anlatılır. Türk evi genel tanımı yapıldıktan sonra evlerin tarihi süreç içinde dönemlere göre ev mimarisi özelliklerinden bahsedilmektedir. Evler çalışılırken, Türk İslam kültüründen kopmadan irdelenmiştir.

Haşım Karpuz'un “*Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri*”⁵: Eser, bilimsel hazırlık çalışması sırasında izlenecek olan yöntemleri aşamalı olarak belirtmektedir. Yüksek lisans bitirme tez

¹ Bektaş, C., *Türk Evi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.

² Küçükerman, Ö., *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, 1973.

³ Küçükerman, Ö., Güner, Ş., *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995.

⁴ Karpuz, H., *Türk İslam Mimarisinde Erzurum Evleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

⁵ Karpuz, H., *Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları, Konya, 2001.

çalışmamda da, belli bir program ve metot dâhilinde çalışmama katkı sağlamıştır.

S. Hakkı Eldem'in "*Türk Evi Plan Tipleri*"⁶: Eserde, bölgelere göre oluşan ev tipleri belirlendikten sonra bu bölgelere ait ev tipleri hakkında genel açıklama yapılır. Bölgelere göre değişiklikler içeren bu ev tiplerinin oluşması ve geleneksel Türk evi plan tipleri geniş bir şekilde plan ve fotoğraflarla desteklenerek anlatılmaktadır. Son bölümde devirlere göre ev tipleri gelişimi ve ayrı ayrı evler tespit edilerek bunlar hakkında açıklamalar yapılmıştır. Çalıştığımız ev örneklerinin plan tiplerinin belirlenmesinde yardımcı kaynak olmuştur.

Doğan Kuban'ın, "*Türk EvGelenegi Üzerine Gözlemler*"⁷: Türk ev kültürü hakkında bilgi verilerek giriş yapılır. Türk evi ve mahalleleri konusu anlatılır. Antik dönemden Osmanlı dönemine kadar olan dönem içerisinde ev kültürü hakkında geniş açıklamalar yer almaktadır. Türk evinde oda, eyvan, sofa, merdiven gibi evi oluşturan mekânlara ait plan özellikleri, malzeme özellikleri, yapım teknikleri, fonksiyonları ele alınmıştır. Son bölümde ise mahalle ve sokak içerisinde evin silueti hakkında bilgi verilmiştir. Çalışılan evlerin plan özellikleri, malzeme özellikleri, yapım teknikleri ve fonksiyonlarının irdelenmesinde yardımcı olmuştur.

Reha Günay'ın "*Türk Ev Gelenegi ve Safranbolu Evleri*"⁸: Kitabın girişinde Türk evi tanımı ve plan tipleri hakkında çizimler ve fotoğraflarla geniş bir açıklama sonrasında, Türk evi oluşumundaki etkenler anlatılmıştır. Bu başlığın altında oda kavramı ve plan tipleri üzerinde durularak, çalıştığımız Balaban ve Darende evlerinin oluşumundaki etkenlerin üzerine gitmede kolaylık sağlamıştır.

Metin Sözen'in "*Türklerde Ev Kültürü*"⁹: Tarihi akış içinde Türlerin Anadolu'ya gelmeden önceki dönemlerden başlayarak, Osmanlı Dönemine kadar olan zaman içinde ev mimarisi ve gelişimi hakkında çok geniş bilgi verilmiştir. Evlerin gelişmesi belirlenirken evleri oluşturan etkenler ayrı ayrı ele alınarak, bu etkenler sonrasında oluşan plan tipleri anlatılmıştır. Balaban ve Darende ev mimarisinin gelişimi ve bu gelişimin plan özelliklerinde gösterdiği değişikliğe dikkatle yaklaşılmıştır.

⁶ Eldem, S. H., *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi Yayınları, İstanbul, 1968.

⁷ Kuban, D., *Türk Ev Gelenegi Üzerine Gözlemler*, Türk ve İslam Sanatları Üzerine Denemeler, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1982.

⁸ Günay, R., *Türk Ev Gelenegi ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul, 1998.

⁹ Sözen, M., *Türklerde Ev Kültürü*, Türk Hava Yolları Yayınları, İstanbul, 2001.

Hülya Turgut'un “*Geleneksel Malatya Evleri*”¹⁰ ve “*Geleneksel Malatya Evleri: Kültür ve Mekân*”¹¹ adlı makaleleri ile “*Geleneksel Malatya Evleri: Kültür, Mekân ve Zaman*”¹² adı altında yayınlanan bildirisi, Malatya ev mimarisinde mekan (oda) oluşumu ve plan özelliklerinin tanımlanmasında ana kaynaklar arasında yer almıştır. Yayınlarında mimari ve sosyolojik sebepleri birlikte ele almış olması önemlidir.

İsmail Aytaç'ın “*Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*”¹³ adlı eseri: Malatya evlerinin genel özelliklerini ve her biri farklı özellik gösteren ilçe ev mimarisi ile ilçelerinde yer alan geleneksel ev örneklerini ayrıntılı açıklamakta ve tanıtmaktadır. Geleneksel Malatya evlerinin genel özelliklerinin ne olduğu ve Balaban ile Darende evlerini, Malatya'nın diğer ilçelerinde yer alan evler ile karşılaştırmada faydalandığımız ana kaynak olmuştur.

Bekir Deniz'in “*Malatya Türk Ev Mimarisinin Ana Hatları*”¹⁴ ve “*Les Maisons De Balaban*”¹⁵ adlı yayınlanmış makaleleri ile “*Balaban Evleri*”¹⁶ adlı bildirisi, Malatya ve Balaban evlerinin genel özelliklerinin ne olduğunu belirtmesi ve Balaban evlerinin geçmiş yıllarda taşıdığı özellikleri anlatması bakımından faydalandığımız önemli çalışmalar arasındadır.

Burada değinmediğimiz bazı çalışmalar da bulunmaktadır. İleride yeri geldikçe kaynak olarak gösterilecektir.

I.2. Yöntem

Bu araştırmamın yöntemi derleme ve saha çalışmasından oluşmaktadır. Darende ve Balaban evlerinin bir kısmının incelenmemiş olmasından dolayı “*Geleneksel Darende ve Balaban Evleri*” tezin konusu olarak belirlenmiştir. Araştırma konusu tespit edildikten sonra Malatya ile ilgili yayınlanmış araştırmalar taranmış, ilgili olanlar sınıflanmıştır. Bilgi ve belge toplamak amacıyla kütüphane taraması yapılmıştır. Ayrıca yayınlanmamış lisans ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Bunlar içerisinde Malatya

¹⁰ Turgut, H., “*Geleneksel Malatya Evleri*”, *Yapı Dergisi*, S. 181, İstanbul, 1996.

¹¹ Turgut, H., “*Geleneksel Malatya Evleri: Kültür ve Mekan*”, *Yapı Dergisi*, S. 186, İstanbul, 1997.

¹² Turgut, H., “*Geleneksel Malatya Evleri: Kültür, Mekân ve Zaman*”, *17. Tarihi Türk Evleri Haftası*, İstanbul, 1999.

¹³ Aytaç, İ., *Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, Malatya, 2015.

¹⁴ Deniz, B., “*Malatya Türk Ev Mimarisinin Ana Hatları*”, *İstanbul Teknik Üniversitesi MTRE Bülteni*, S. 11-12, İstanbul 1980.

¹⁵ Deniz, B., “*Les Maisons De Balaban*”, *EÜ Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir, 1996.

¹⁶ Deniz, B., “*Balaban Evleri*”, *Fırat Üniversitesi, Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu - Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987- Elazığ), Ankara, 1992.

sivil mimarisi üzerine yapılan çalışmalar temin edilmiş ve yararlanılmıştır. Bazı evler hakkında bölge halkının sözlü bilgilerinden faydalanılmıştır. Özellikle evlerin inşa tarihi ve eski durumları hakkında kaynak kişiler oldukça yararlı bilgiler aktarmıştır.

Doküman ve bilgilerin toparlanması devam ederken saha çalışmalarına da başlanmıştır. İlk olarak Balaban ve Aşağıulupınar Mahallelerinde yer alan geleneksel evler bütünü ile incelenmiştir. Geleneksel özellikte dokusunu koruyarak günümüze ulaşan evler tespit edilmiştir.

Darende merkez mahallerinde yer alan evlerin çalışılmasında adrese ulaşımında herhangi bir zorluk yaşanmamıştır. Bazı eserlerin incelenmesine birkaç defa gidilmiştir.

Bu evler geleneksel Anadolu Türk ev mimarisi içerisinde, bölgesel özellikleri ile birlikte araştırılmaya çalışılmıştır. Konutların sahipleri ile görüşülerek ve çalışmamızın amacı belirtilerek evler incelenmiştir.

Araştırması yapılan her evin fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınarak plan, kesit ve görünüşleri çıkartılmış, konut içerisindeyken mimari tanımı yapılarak, evlerin video kamera çekimleri gerçekleştirilmiş ve ikamet edenlerden evin tarihi hakkında bilgiler alınmıştır. Bütün bilgi ve belgeler toplandıktan sonra, evlerin tümünün Google Earth uydu görüntüleri alınmıştır. Hâlihazır harita çalışmaları gerçekleşmiş mahallelerde yer alan 19 evin ise Hâlihazır görüntüleri hazırlanarak tez yazım aşamasına geçilmiştir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Metnin ilk bölümü giriştir. Bu bölümde konunun tanımı, sınırları, önemi, metot ve düzen ile konu ile ilgili kaynaklar üzerinde durulmuştur. Konunun tanımı yapıp sınırları belirlenmiş, çalışmanın yöntemi, izlenilen yol belirtilmiştir. Ayrıca giriş bölümünden sonra gelen birinci bölümde Darende'nin tarihçesi ve coğrafyası hakkında bahsedilmiştir.

Araştırmamızın ikinci bölümünde ev kavramı ve Türk ev mimarisinin başlangıcından bugüne kadar genel özellikleri üzerinde durularak, Türk evi plan tipleri, mimari elemanları, malzeme ve yapım tekniği, süsleme özellikleri, geleneksel Malatya evleri malzeme ve yapım tekniği ve süsleme özellikleri ile birlikte genel özellikleri anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, kataloğa alınan evler plan, malzeme, teknik özellikleri, süsleme ve tarihlendirme yönünden benzer bir anlatımla ve ayrıntılı bir biçimde ele alınarak bütün yönleri ile incelenerek tanıtılmıştır. Ele alınan yapılar anlatılırken katalog, çizim ve fotoğraflar numaralandırılarak, Google Earth ve Hâlihazır harita üzerinde yerleri belirtilerek, ada pafta ve parsel bilgileri verilmiştir. Bulunduğu yer,

kullanım durumu ve tescil durumu hakkında bilgi verilmiş, genel tanımı yapılarak, tarihlendirilmesi, mimari özellikleri ile plan tipi açıklanarak, malzemesi, tekniği ve süsleme özellikleri hakkında bilgiler verilerek, değerlendirilmesi yapılmıştır.

Değerlendirmenin yapıldığı dördüncü bölümünde ise Darende ve Balaban evlerinin genel özellikleri, malzeme ve yapım tekniği, plan tipi, mimari elemanları, plan elemanları ve süsleme özellikleri ile ele alınmıştır. Geleneksel Malatya merkez ve diğer ilçelerindeki evler ile karşılaştırma yapılarak, Darende ve Balaban evlerinin genel özelliklerinin ne olduğu hakkında bilgiler verilmiş, farklı ve ortak noktaları belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, evler hakkında elde edilen önemli özellikler vurgulanmıştır. Darende ve Balaban evlerinin malzeme ve yapım tekniği, mimari ve plan özellikleri ile tarihlendirme üzerinde durulmuştur.

Kaynakçada doğrudan ve dolaylı olarak faydalanan kaynaklar, yazarlarının alfabetik soyadı sırasına göre verilmiştir.

Çizim ve fotoğraf listesinde her yapı için ayrı rakam verilerek, kendi içerisinde farklı numaralandırma ile kodlanmıştır.

Plan çizimlerinde 1/50 ölçeği kullanılmıştır. Çizim ve fotoğrafların altına numaraları ve hangi eve ait oldukları yazılarak, özellikle fotoğrafların altına mimari elemanları ile belirtilmiştir. Fotoğrafların sonuna, çalışılan her bir evin genel özelliklerinin belirtildiği çizelge eklenmiştir (Çizelge: 1). Bütün bu bölümlerin sonunda özgeçmiş bulunmaktadır.

I.3. Çalışmanın Önemi

Darende’de Selçuklulardan Cumhuriyet’e kadar, Türk-İslam kültüründe çok sayıda mimari yapı inşa edilmiştir. Bunların başında ise sivil mimari gelmektedir. Fakat Darende’de saray, köşk gibi sivil yapılar günümüze kadar gelememiştir. Sivil mimarinin önemli guruplarından olan evlerimizden Darende yöresi evleri ise, Darende ve Balaban’da inşa edilmiş önemli mimari yapılardır.

Anadolu’da çoğu yörenin sivil mimarlık örnekleri üzerinde çalışılarak belgelenmesine rağmen, Darende ve Balaban evleri üzerine şimdiye kadar yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmektedir.

Görsel malzemenin yazılı kaynaklarla da desteklendiği bu çalışma, bir eksikliği gidermiş olmak ile birlikte, ileriki dönemlerde Malatya ve Darende evleri üzerine yapılacak tüm çalışmalara da önemli bir kaynak olarak katkı sağlayacaktır.

Osmanlılar konut mimarisinde, diğer bölgelerden kazanarak getirdiği gelenek, kültür ve yaşam tarzının yanı sıra Anadolu'da hazır bulduklarını, kendi inanç ve anlayışı ile sentezleyerek Osmanlı Türk evi dediğimiz konut tipini oluşturmuştur. Bu konut tipi uzun yıllar benimsenmiş ancak zamanla yeni gelişmeler ve değişen hayat tarzıyla artık önemini yitirmiştir. Bu süreç ne yazık ki devam etmektedir. Öyle ki, günümüz Anadolu'sunun en karakteristik Osmanlı şehirlerinde bile, çok az sayıda tarihi Türk evinin kalması oldukça düşündürücüdür.

Son yıllarda Türk evi üzerine yapılan araştırmalarda bir artma görülmektedir. Fakat Anadolu'da daha birçok kentin Osmanlı sivil mimarisi bakımından araştırılması; bilhassa, hızla yok olan geleneksel evlerimizin ortaya çıkarılması, hiç değilse bilim dünyasına kazandırılması gerekmektedir. Biz de bu çalışmada çok zengin bir kültür mirasına ve özellikle kerpiç dokunun Anadolu evleri içerisinde en iyi yansıtıldığı birkaç bölgeden birisi olan Balaban ve Aşağıulupınar evleri ile Darende'nin diğer mahallelerinde yer alan 30 adet ev her yönü ile araştırılarak incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DARENDE İLÇESİNİN COĞRAFYASI VE TARİHÇESİ

1.1. Darende'nin Coğrafyası

Darende ilçesi, Malatya İl'inin batısında, Sivas İl'inin güneydoğusunda, Tohma Suyunun kenarında, Malatya-Kayseri-Ankara karayolu üzerinde kurulmuş, tarihi çok eskilere dayanan, kültürel zenginliği bol, şirin bir ilçemizdir (Foto:1).

Darende ilçesi, Doğuda Hekimhan, güneyde Akçadağ ve Kahramanmaraş İl'inin Elbistan İlçesi, kuzeybatıda Sivas İl'inin Gürün İlçesi, kuzeyde Kuluncak ve Sivas'a bağlı Kangal İlçesi ile çevrili bulunmaktadır. Darende İlçesi'nin yüz ölçümü, 2020 km²'dir. Denizden yüksekliği 1006 m. dir. Darende İlçesi Malatya'ya 115, Sivas'a 180, Kayseri'ye 240, Kahramanmaraş'a 215, Elazığ İl'ine 210 km uzaklıkta bulunmaktadır (Foto: 2).

Darende İlçesi, Doğu Anadolu Bölgesi ile İç Anadolu bölgesi arasında bir geçiş merkezi olup, Doğu Anadolu'nun batısında, Yukarı Fırat Havzası'nın bir parçasını oluşturan Tohma Havzası içerisinde yer almaktadır. Tohma Havzasının da en önemli mevkiinde bulunmaktadır¹⁷.

Yerleşim yerleri, Tohma Suyunu takip eden vadiler boyunca kurulmuştur. Darende merkezine bağlı mahalleler, vadilerde kurulduğu için birbirinden uzak, dağınık bir yerleşim düzeni görünümündedir¹⁸.

Balaban Ovası İlçenin en geniş ve en verimli düzlüğünü oluşturur. İklim olarak Doğu Anadolu iklim şartları etkilidir¹⁹. Yer altı ve yer üstü su potansiyeli oldukça yüksek olmasına rağmen, yeterince kullanılamamaktadır. Darende'de tarımsal sulama Tohma Akarsuyundan gelen suyla yapılmaktadır. Verimli tarım arazilerine sahip olan ilçede çeşitli sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlçenin en büyük gelir kaynaklarından biriside kayısı yetiştiriciliğidir.

¹⁷ Öz, M. A., *İslam Öncesiinden Günümüze Darende Tarihinden Kesitler*, Somuncu Baba Yayınları, Ankara, 2001, s. 1.

¹⁸ Şancı, F., *Malatya Türk-İslam Dönemi Mimari Eserleri III*, T.C. Malatya Valiliği Yayınları, İstanbul, 2013, s. 19.

¹⁹ Doğan, N. (Ed.), *Darende Kültür Envanteri*, T.C. Darende Kaymakamlığı Kültür Yayınları, Ankara, 2013, s. 5.

1.2. Darende'nin Tarihçesi

Darende, tarih içerisinde Triyandafil (Otuz Yapraklı Gül), Tiranda, Turanta, Taranta adlarıyla anılmıştır²⁰. Şehrin ilk kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir²¹. Bölge tarihinin eskilere dayandığını gösteren bazı kalıntılar bulunmaktadır. Yeniköy'ün "Dum Dum" denilen yerdeki mağara ve bu mağaralardaki resim ve figürler ile altındaki Aslan Taşlar tarihinin ne kadar eskilere uzandığını göstermektedir. Ayrıca Yenice kasabasındaki yığma tepeler, Balaban'da bulunan Hitit Tanrısı olarak bilinen heykel, Darende tarihinin çok eskilere dayandığını göstermektedir.

Yenice Köyü civarındaki Aslan taşlar mevkiindeki Aslanlı Kapı, buranın bir Hitit yerleşim merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Hititlerin tarih sahnesinden çekilmesinden sonra bölge hâkimiyetinin Friglerin eline geçtiğini, Yeşiltaş (İspekçür-Aşağı Palanga) da bulunan kalıntılar göstermektedir²². Daha sonra Roma İmparatorluğu idaresinde bulunan Anadolu, M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı diye ikiye ayrılmasıyla Doğu Roma İmparatorluğunun egemenlik sahasında kalmıştır²³. MS. 540 yılında İran Hükümdarı Hüsrev, Bizans topraklarına girmiş, MS. 542'de Malatya ve çevresini yağmalamıştır. Bizans'ın gönderdiği ordu, Hüsrev'in karşısında duramamış ve 562'de Bizans'ın vergi vermesi şartıyla barış yapılmıştır²⁴.

Hz. Muhammed'in İslam Dinini yaymaya başlamasıyla Bizans, İslam Ordularıyla da yüz yüze gelmiştir. Hz. Muhammed zamanında Bizans'a karşı düzenlenen sefer başarılı sonuç vermemiş ancak Halife Ebu Bekir, yalancı peygamber olayını bastırdıktan sonra, Suriye'ye gönderdiği orduyla Yermük' de 634 M. yılında bir zafer kazanmıştır. M. 635'te Suriye'nin merkezi Dimaşk (Şam) Müslümanların eline geçmiş, 636'daki Ecnadin savaşıyla tüm Suriye ve Filistin Müslümanlara açılmıştır. Suriye'deki ordugâhlardan hareket eden İslam orduları Doğu Anadolu ve Kayseri çevresini fethetmişlerdir²⁵.

Malatya'dan başlayan Yukarı Fırat'tan, Akdeniz kıyısında bulunan Tarsus'a kadar uzanan hat üzerinde Avasım denilen kale ve burçlarla takviye edilmiş geçit yerleri bulunuyordu. Bu geçitlerden biri Daru'l-Hades adını taşımakta olup,

²⁰ Tuğlacı, P., *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985, s.90.

²¹ Darkot, B., "Malatya", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, 1993, s. 232.

²² Sevin, V., "Frigler", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, 1982, s. 242.

²³ Yıldız, H. D., "Bizans Tarihi", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, C.VI, İstanbul, 1982, s.4.

²⁴ Yıldız, a.g.m., s. 493.

²⁵ Yıldız, a.g.m., s. 498.

Maraş'tan kuzey istikametindeki Albusteyn'e (Elbistan) doğru uzanan bu yol Darende'den de geçmektedir²⁶.

Darende ilk olarak Müslümanların eline Emevilerin erken dönemlerinde geçmiştir²⁷. VIII. y.y.'ın ilk çeyreğinde Bizans'taki taht kavgaları Bizans'ı zayıf düşürmüş olup, bu dönemde Emevi Hilafeti en güçlü devrini yaşıyordu. Ayrıca bu dönem içerisinde Erzurum, Darende ve Misis Müslümanlar tarafından yeniden ele geçirilmiştir²⁸.

Anadolu'ya yönelik Türk akınları XI. yy. sonlarında başlamıştır. Batı'ya doğru gelişen fetih hareketleri doğrultusunda Anadolu'ya Türklerin yöneldiği dönemlerde Malatya ve çevresi Bizans'a bağlı Likandos Teması denilen bir eyalet halindeydi. Tuğrul Bey'in emirlerinden Emir Dinar başkanlığında, 1058 yıllarında bu eyalete akınların başladığı görülmektedir²⁹.

1071 Malazgirt zaferini müteakip Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerinden Danişmendli Beyliği idaresinde bulunan Malatya ve Darende, Anadolu Selçuklu Devleti ile Danişmendliler arasında sürekli bir mücadeleye sahne olmuştur. Nihayet Danişmendli Beyi Yağlıbasan'ın 1164'te vefatını fırsat bilen II. Kılıçarslan, 1165 yılında Danişmendliler'in elinde bulunan Elbistan, Darende, Gedük ve Tohma Suyu yörelerini ele geçirmiştir³⁰.

Anadolu'da 1243 yılına kadar parlak bir dönem geçiren Anadolu Selçukluları, bu tarihte Köseadağ savaşında Baycu Noyan komutasındaki Moğol ordusuna karşı mağlup oldular. Muhiddin Süleyman Pervane'nin, IV. Kılıçarslan (1257-1265) ve III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1265-1282) adına devlet işlerini yürütmeye başlaması, Anadolu Selçuklularının toparlanmasını sağlamıştır. Mısır Türk sultanı Baybars'ın Ayncalut'da Moğollara karşı kazandığı zaferin ardından 1276'da Anadolu'ya davet edilen Baybars Kayseri'ye kadar ilerlediyse de tekrar Mısır'a dönmüştür. Bunun üzerine Anadolu'ya giren Abakahan, Muhiddin Süleyman Pervane'yi idam ettirmiştir. Bu tarihten 1308 yılına kadar Selçuklu sülalesi, ad olarak var olmakla beraber, yönetim tamamen Moğol genel valileri ve komutanlarının eline geçmiştir³¹.

²⁶ Philip, K. H., *İslam Tarihi*, (Çev.) Salih Tuğ, C.1, İstanbul, 1980, s. 316.

²⁷ Şemsettin, S., *Kamusu'l-A'ianı*, C.VI, İstanbul, 1308, s.78.

²⁸ Yıldız, a.g.m., s. 500.

²⁹ Uluçay, Ç., *İlk Müslüman Türk Devletleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1965, s.35.

³⁰ Sevim, A., v.d., *Türkiye Tarihi*, TTK Yayınları, C. 1, Ankara, 1990, s. 97

³¹ Yıldız, a.g.m., s. 639.

İlhanlı Devletinin kurucusu Hülagu devrinde Anadolu'daki Türkmenlere karşı başlatılan saldırılar sonucu. Türkmenler Anadolu'nun kuzey, güney ve batıdaki uç bölgelerine çekilmişlerdir. Samsun'dan Trabzon'a kadar uzanan dağlık bölgelere çekilmiş olan Türkmenler ile Malatya ve Darende bölgesindeki Suriye Türkmenlerine ağır darbeler vurulmuştu³².

XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Anadolu'da, Moğolların devamı olan İlhanlılar hüküm sürmeye başladılar. İlhanlı hükümdarı Ebu'sSaid Bahadır Han'ın 1335 tarihinde ölümü üzerine çıkan iç mücadeleler neticesinde otorite boşluğu meydana gelmiştir. İlhanlıların Anadolu valisi Celayirli Şeyh Hasan'a galip gelen Demirtaş oğlu Çobanlı Şeyh Hasan, Eretna Bey'den kendisine tabi olmasını istemiş, Eretna bunu kabul etmeyerek Anadolu'da idareyi ele geçirme yoluna gitmiştir (M.1338). Bu esnada Memlûklülerin Besni Naibi, bir baskınla, Darende bölgesine sahip olmuştur³³.

Besni naibinin aldığı Darende, bu olaydan sonra tekrar Eretna'ya verilmiş olmalıdır ki, Eretna buranın yönetimine kendisine bağlı olan Hadım Mercan Bey'i getirmiştir. Ancak bir müddet sonra Eretna, Hadım Mercan'ı kendi yanına davet etmiş ve Hadım Mercan'ın, bu emri yerine getirerek Darende'yi terk etmiş olmasını fırsat bilen Türkmen Beyleri'nden oluşan bir grup Darende kalesini ele geçirip Dulkadiroğlu Karaca Bey'e teslim etmiştir³⁴.

Darende'nin fethi Karaca Bey ve Eretna'nın arasını açmıştır (M.1339) ve yapılan savaşta, Eretna yenilerek ağır şartlarla bir anlaşma yapmak zorunda kalmıştır. Daha sonra Eretna 1341'de Melikü'n-Nasır'ın ölümünü müteakip çıkan karışıklıklardan istifade ederek Memlûklü kontrolündeki Darende'yi topraklarına katmıştır. 1381 yılında Kadı Burhaneddin'in hâkimiyeti ele geçirmesiyle Eretna Devleti son bulmuştur. 1382'de Berkuk'un tahta geçmesi ve iç siyasi düzenlemelere girişmesi, Türk Memlûklü ümerası arasında hoşnutsuzluk yaratmıştır. Böylece Elbistan valisi Alaeddin Altınboğa isyan ederek Dulkadirli Türkmenleriyle birlikte Memlûklülere bağlı Darende'yi muhasara etmişlerdir. Ancak Berkuk'a bağlı emirler tarafından isyan bastırılmıştır³⁵. Bu olayı müteakip Dulkadiroğlu Halil Bey, elindeki toprakları kaybetmiş ve Harput'a yerleşmiş ve komşuları ile iyi ilişkiler kurarak Maraş ve Elbistan üzerine yürümüş, Haleb valisi Yelboğan'ın karşı hareketi üzerine geri çekilerek, Darende ve Divriği'yi yağmalamıştır.

³² Yuvalı A., "Darende Tarihi (XIV-XV. yy)", *Somuncu Baba Dergisi*, S. 5, Nisan, 1995, s.21.

³³ Sevim, a.g.e., s. 342.

³⁴ Yücel, Y., *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar-Eretna Devleti-Kadı Burhaneddin Ahmet Devleti-Mutahharten ve Erzincan Emirliği*, TTK Yayınları, C. II, Ankara, 1989, s. 8.

³⁵ Yücel, a.g.e., s. 13-16.

1384 yılında Darende'nin Yeniköy civarındaki Aslantaş mevkiinde karşılaşmış olan kuvvetlerden Halil Bey'e bağlı olanlar yenilerek geri çekilmiş, bunun doğal neticesi olarak Darende Memlûklüler'in elinde kalmıştır. Anadolu'ya yönelik Timur tehdidi karşısında Osmanlılar, Kadı Burhaneddin, Memlûklü ve Altınordu Devletlerinin bir işbirliğine girdiği görülmektedir³⁶.

Kadı Burhaneddin'in 1308'de ölümü üzerine Yıldırım Beyazıt'ın Sivas'ı fethinden sonra, Erzincan üzerine yürüdüğü ve Mutahharten'i itaat altına alıp Malatya, Darende, Divriği ve Besni'yi fethettiği (800 H/1397 M.) kaynaklarda geçmektedir. Böylece Darende ilk olarak 1397'de Osmanlı egemenliği altına girmiş olup 1402 yılındaki Ankara savaşında Yıldırım'ın Timur karşısında yenilgiye uğraması neticesinde Osmanlıların elinden çıkmıştır. Timur'un Anadolu'yu işgalinden sonra çıkan karışıklıkları fırsat bilen Dulkadir oğlu Nasruddin Mehmed Bey, Darende'yi zapt etmiştir. Darende'nin Nasruddin Mehmed tarafından zaptına kızan Memluk Sultanı Şeyhinoğlu İbrahim Bey, Elbistan üzerine yürüyerek burayı almıştır. Durumun vehameti üzerine de Dulkadir oğlu Nasıddin Mehmed Bey Darende'yi tahliye etmek karşılığında ülkesinin kendisine bırakılmasını rica etmiştir. Ancak Darende'yi muhafaza eden Dulkadirli İbrahim Beyoğlu Davud Bey kaleyi tahliye etmeyi şiddetle reddetmişse de, güçlü Memlûklü ordusu karşısında dayanamamış ve Darende'yi boşaltmak zorunda kalmıştır. 1421 yılında Memlûklü Sultanı Şeyhu'nun ölümü üzerine yönetimi ele geçiren Tatar'a isyan eden Altınboğa'nın isyanını bastırmak üzere Suriye'ye giden Tatar'a, Dulkadirli Beyi Alaeddin Ali sadakatini bildirmiş, bunun üzerine idaresinde bulunan Maraş'a ilaveten Antep ve Darende, Alaeddin Ali Bey'e verilmiştir. Ancak, Mısır'da Memlûklü tahtına geçen Barsbay Antep ve Darende'yi Alaeddin Ali Bey'den geri alarak kendine bağlamıştır³⁷.

II. Beyazıt döneminde Osmanlı Memlûklü mücadeleleri Çukurova bölgesinde gerçekleşmektedir. 1490 yılında Alâuddevle Bozkurt Bey'le birlikte hareket eden Memlûklü atabeği Emir Özbek, Memlûklü elçisi Mamay ei-Haseki'nın, Osmanlılar tarafından tevkif edilmesi üzerine harekete geçerek Kayseri'yi muhasara etmiş, Niğde, Ereğli, Darende ve Aksaray taraflarını yağmaladıktan sonra Külek'e çekilmiş, ordusuna mensub bir kısım birlikler de Darende'ye sığınmıştır.

³⁶ Yinanç, R., *Dulkadirli Beyliği*, TTK Yayınları, Ankara, 1989, s. 24-26.

³⁷ Yinanç, a.g.e., s. 43-72.

1512'de Yavuz Sultan Selim'in tahta geçmesinden sonra, kardeşler arasında süren mücadelede, kardeşi Sultan Ahmed, 1513'de "Arap Vilayeti" denen Darende'ye sığınmıştır.¹⁶ Bunları destekleyen başka bir kaynakta da Sultan Ahmed'in Malatya ve Darende yöresine kaçtığı belirtilmektedir. 1515 yılında Sinan Paşa'ya klavuzluk yapan, Şehsuvaroğlu Ali Bey'le, Dulkadirli Beyi Alaüddevle'nin Göksün civarında karşılaşması neticesinde çıkan savaşta Dulkadiroğlu Alaüddevle Bey yenilerek hayatını kaybetmiş, sahip olduğu topraklar Osmanlı Devletinin hâkimiyet sınırları altına girmiş ve Osmanlı Devleti buranın yönetimini kendine bağlılık gösteren. Şehsuvaîüğlu Ali Bey'e vermiştir³⁸. Darende ile birlikte Malatya, Divriği, Mınşar, Gömü, Gerger, Besni, Kâhta, Rumkale ve Antep kaleleri Osmanlı idaresine geçmiştir. Darende, Malatya ve Divriği'nin Mısırlılardan alındığı kaynaklarda belirtilmiştir. Darende kalesinde bulunan ve Kansugavri'ye ait kitabede, buranın Memlûklü egemenliği altında olduğu anlaşılmaktadır.

Yavuz Sultan Selim, yeni fethettiği toprakları beylerbeylik ve onlara bağlı sancaklar halinde teşkilatlandırmıştır. Bu sancaklar; Halep, Hama, Ayntab, Trablus. Malatya, Humus. Tarsus, Divriği, Birecik, Darende, Kâhta, Gerger, Rumkale, Besni. Sis ve Şam'dır³⁹. 1517 tarihli defterde Arap Eyaleti'ne bağlı bulunan Divriği, Kâhta, Gerger, Malatya ve Darende sancaklarının 1520 - 1523 tarihli Karaman Rum icmal defterine göre, Rumi Hadis Eyaletine bağlandığı görülmektedir. Divriği ve Darende'nin iki kadılık bölgesinden teşekkül ettiği anlaşılmaktadır.

Darende 1530 tarihli tahrir defterine göre, Sivas eyaletinin Divriği Sancağına bağlı, Ovacık, Ayvalı ve Gürün nahiyelerinden oluşan bir kaza konumuna getirilmiştir. Darende, aynı tahrir defterine göre on bir mahalleden oluşmaktadır, bunlardan sadece bir tanesi gayrimüslim mahallesidir⁴⁰.

Darende, 1867'den itibaren, Sivas merkez sancağına bağlı bir kaza durumuna gelmiştir. 1908 yılında kaza teşkilatı kurularak Sivas iline bağlanmıştır. Daha sonra da, Malatya'ya yakınlığı ve iklimin ve deniz seviyesinden yüksekliğinin aynı olması nedeniyle 1 Haziran 1934 tarihinde Malatya İli'ne bağlanmıştır⁴¹ (Foto: 3). 2015 TÜİK verilerine göre genel nüfus şehir merkezinde 28.060'dır.

³⁸ Tekirdağ, Ş., "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Yavuz Selim'in İran Seferi", *Tarih Dergisi*, S. 22, İstanbul, 1968, s. 31.

³⁹ Baykara, T., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 1988, s. 88.

⁴⁰ Sezer, E., "Darende'nin Nüfus ve Sosyal Yapısı", *Somuncu Baba Dergisi*, S. 5, 1995, s.19.

⁴¹ Akgündüz, A., v. d., *Darende Tarihi*, Somuncu Baba Yayınları, İstanbul, 2002, s. 44.

1.3. Darende Sosyo-Kültürel ve Ticari Hayat

Doğuyu Batıya bağlayan ana güzergâh üzerinde bulunan Darende; köklü geçmişi, örf, adetlerine bağlı sosyal hayatı, eğitime ve ilme önem veren zengin bir kültür merkezi konumunu devam ettirmektedir. Darende ilçe merkezi ve köylerinde halk, kendi gelenek, görenek ve yaşamlarını günümüzde sürdürmektedir. İlçede kültürel faaliyetlere son yıllarda ağırlık verildiği görülmektedir. Her yıl düzenlenen Zengibar Karakucak Güreş ve Kültür Festivalinin dışında birçok etkinlik gerçekleştirilmektedir.

İlçe halkının neredeyse ülkenin her tarafına göç vermiş olması sebebiyle dışarıyla bağlantısı oldukça fazladır. Bugün ülke ekonomisinde hatırı sayılır konumda olan Darendeliler, Çukurova, Ankara, İstanbul, Sivas, Bursa ve Malatya başta olmak üzere birçok bölgede ticari hayatlarına devam etmektedirler. Darende geleneksel el sanatları, geçmişte oldukça gelişmiş olmasına karşın, günümüzde birçoğu unutulma noktasına gelmiştir. Terzilik, köşgerlik, dericilik, at arabacılığı, nalbantlık, semercilik, saraçlık, dokumacılık, kalaycılık ve bakırcılık, demircilik, marangozluk, değirmencilik, esansçılık, şoförlük, çerçilik ve fotoğrafçılık Darendelinin mesleki zanaatlarından⁴².

Yeniköy civarında Aslantaşlar mevkiindeki Aslanlı Kapı, buranın bir Hitit Yerleşim merkezi olduğunu ortaya koymaktadır⁴³. İlçede birçok höyük ve tümülüsün yanı sıra Roma ve Bizans dönemine tarihlendirilen kaya mezar odaları ile arkeolojik kalıntılar bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı dönemine ait Zengibar Kalesi ve Kale Kapısı, Çarşı Minaresi, Hasan Rıza Paşa Türbesi, Hüseyin Paşa Cami ve Hamamı, Somuncu Baba Cami Minaresi ve Türbesi, Yusuf Paşa Bedesteni, Uzunok Köprüsü, Sadrazam Mehmet Paşa Kütüphanesi, Beylikler Dönemine ait Dana Bey Cami Minaresi, Ulu Cami ve Minaresi gibi birçok kültür varlığı yer almaktadır⁴⁴. Bunun dışında Balaban başta olmak üzere birçok mahallede geleneksel mimarinin ürünü olan kerpiç evler ile Gün Pınar Şelalesi ve Tohma Çayı Kanyonu gibi Doğal Sit Alanları bulunmaktadır. M.Ö. 1. Binden itibaren Darende ve civarı önemli ticaret yollarının kesiştiği bölgede olması itibari ile ticaret ve kültür hayatı canlı olmuştur.

⁴² Doğan, N., v. d., *Darende'de Ticari Hayat*, T.C. Darende Kaymakamlığı Yayınları, Ankara, 2013, s. 11-63

⁴³ Sevin, a.g.e., s. 242.

⁴⁴ Şancı, a.g.e., s. 205-222.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK EV MİMARİSİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Geleneksel Anadolu Evi ve Özellikleri

Genel olarak bir ailenin oturabileceği şekil veya büyüklükte yapılmış barınaklara ev denilip⁴⁵, ev kelimesinin Türkçe karşılığının ise “iv veya yiv” olduğu ifade edilmektedir⁴⁶.

Ev, insanların bütün ihtiyaçlarının karşılandığı en önemli yaşam alanıdır. İnsanlar barınmayı mimari faaliyete dönüştürürken de, yaşadığı coğrafyanın, iklimin, kültürün ve geleneklerin özelliklerini yansıtmıştır⁴⁷.

Eldem’in tanımına göre, Türk evi eski Osmanlı devletinin işgal ettiği sınırlar içinde eski anlatımla Rumeli ve Anadolu Bölgelerinde yerleşmiş, gelişmiş ve 500 sene kadar tutunmuş kendi özellikleriyle oluşmuş bir ev tipidir⁴⁸. Kuban’a göre ise, Geleneksel Türk ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren asırlarca Türk insanının gereksinimlerine cevap vermiş bir konut tipi olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır⁴⁹.

Ev ismi bir mimari yapıdan çok içinde insan, aile, hatta hayvan barındıran mekânı ifade eder: Bu basit bir çerge olabileceği gibi bir saray da olabilir. Sözcük anlamı “barınak”, “çadır” veya bazı lehçelerde “kadın ve aile” anlamına gelmektedir. Kuran’daki, “Allah hayvanların derilerinden sizin için evler (büyût) yaptı” âyetinde (En-Nahl 16/80) deri çadırlar ev olarak nitelendirilmiştir. Aht-i Atik’in bazı yerlerinde de çadırın ev (yuva) anlamında kullanıldığı görülmektedir⁵⁰.

İnsan hayatıyla son derece ilgili ve her şeyden önce yaşama birimi olan “ev”, devirler boyunca bütününün aksedişiyle, değişerek gelişen bir yapıcılık ve sanat anlayışını beraberinde getirmiştir. Böylece, sanat tarihinin önemli sivil mimarlık ürünleri olan “mesken mimarisi” oluşmuştur⁵¹.

⁴⁵Hasol, D., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, YEM Yayınları, İstanbul, 1990, s. 184.

⁴⁶ Arseven, C. E., “Ev”, *Sanat Ansiklopedisi*, MEB Basımevi, C. 1, İstanbul, 1983, s.546.

⁴⁷Küçükerman, Ö., Güner Ş., *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 26.

⁴⁸Eldem, S. H., *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1968, s. 10.

⁴⁹Kuban, D., *Sanat Tarihimizin Sorunları*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1976, s. 192.

⁵⁰ Bozkurt, N., “Ev”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İslam Araştırmaları Merkezi, C. 11, İstanbul, 1995, s. 502.

⁵¹ Sayan, Y., *Uşak Evleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s. 1.

İnsan yaşadığı evi planlarken, ortaya koyarken birçok faktörü göz önünde bulundurur. Yaşadığı toplumun kültür ve geleneklerini, yaşadığı coğrafya parçasının iklim özellikleriyle birleştirerek, biçimlendirir. İnsanların davranış biçimleri gibi mimari faaliyetleri de gelenekseldir. İklim gibi yapı malzemesi de mimarinin yönlendirici bir unsurdur ve her ikisi de doğal çevreye bağlıdır⁵².

Ev, genellikle yapıldığı malzemeye, bulunduğu yere, şahıslara ve tasarım biçimine göre isimlendirilebilmektedir. Şehir dışında bahçe içerisinde yapılan evlere bağ evi, dağlarda yapılan evlere dağ evi, akarsu, göl ve denize yüzen evlere deniz ev, bir şehrin ileri gelenlerinin oturduğu evlere eşraf evi, kış aylarında oturlan evlere kış evi veya kışlık, yaz aylarında oturlan evlere yaz evi veya yazlık denilmektedir. Tasarım biçimine göre ise; aynı plan özelliklerini gösteren yan yana iki eve ikiz ev, aynı ya da benzer planlı evlerin yan yana dizilerek oluşturduğu kümeye ise sıra evler, bir tek ailenin oturması için yapılmış eve ise tek ev denilmektedir⁵³.

Hemen yanı başımızda bulunan evler; içinde yaşayanların kültür, yaşayış ve sosyal anlayışını yansıtan, geçmişle bağ kurup geçmişle gelecek arasındaki sürekliliği sağlayan önemli değerlerdir. Mimari eserlerimizin içerisinde aile yapısını ve yaşayışını evler kadar detaylı yansıtacak başka bir mimari yapı türü bulunmamaktadır. Konutlar insanın ve ailenin koruyucu kültürel çevresini oluşturmakta, dünyadaki yapıların % 80-85'i evlerden teşekkül etmektedir. Buna göre bilginin öncelikle konut alanında ortaya konulmuş olması gerekmektedir⁵⁴.

Mimarlık tarihinin bilinen en eski kaynaklarından 'De Architectura'da, Vitruvius, konuta/eve ilişkin bölümünde, ilk barınağın doğuşunu ateşin keşfedilmesine bağlamaktadır.

(...)Alevler söndükten sonra yaklaştıklarında, sıcak ateşin önünde dururken çok rahat olduklarını fark ettiler; işaretlerle ateşin verdiği rahatlığı onlara da anlattılar. İnsanların bu toplantılarda çıkarttıkları seslerin salt bireysel olduğu bir dönemde günlük düzenleri gerektirdikçe anlamlı sözcükler ürettiler. Sonra ortak olarak kullanılan nesneleri adlarla irdelerken rastlantısal biçimde konuşmaya başladılar ve böylece insanların birbirleriyle sohbeti başlamış oldu. O nedenle, insanoğlunun ilk kez bir araya gelerek bilinçli toplantılar yapmasının ve sosyal ilişkiler geliştirmesinin

⁵² Karpuz, H., *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 9.

⁵³ Demirci, D., *Isparta Evleri*, T.C. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta, 2010, s. 1.

⁵⁴ Cansever, T., "Ev ve Şehir", *İnsan Yayınları*, S. 101, İstanbul, 1994, s. 192.

kaynağı ateşin keşfidir. Böylelikle, gittikçe artan sayılarda bir yere toplanıp, yüzleri yere dönük yürümek zorunda olmadan, dimdik ve yıldızlı göklerin parlaklığına bakarak yürüyebildiklerini ve diledikleri el ve parmaklarıyla kolaylıkla yapabildiklerini görerek doğal yeteneklerinin hayvanlardan üstün olduğunu fark ettiler ve kendilerine barınak yapmaya giriştiler. Kimisi yeşil dallar kullanırken, kimisi de dağ yamaçlarında mağaralar kazmaya başladılar: diğerleri ise kırlangıç yuvalarının yapılışını taklit ederek ince dallarla çamurdan sığınaklar yaptılar. Zaman geçtikçe, birbirlerinin barınaklarından esinlenerek yeni ayrıntılar eklediler ve daha iyi ve çeşitli kulübeler oluşturdular⁵⁵.

Vitruvius'un yorumuna göre 'ateş', ilk barınma fikrini, beraber hareket edebilmeyi, kültürü, dili ve mimarlık tarihinin başlangıcını doğurmuştur.

Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda insanoğlu mağaraları bırakıp vadilerde ve ovalarda yaşamaya başladığı çağlardan itibaren ev yapmaya başladığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık 11.000 yıldır kendi sosyolojik, fizyolojik, estetik ve ekonomik ihtiyaçlarına göre Anadolu'da ev yapılmaktadır. Kerpicin kullanılmasıyla ev mimarisinde büyük bir gelişme yaşanmış, bu malzeme ile birlikte büyük köy yerleşmeleri kurulmuştur. Daha sonraki dönemlerde ise ev tasarımının da tarihsel gelişme sürecinde birçok dönüm geçirdiği, her bölgenin iklim ve malzeme şartlarına bağlı olarak değişik ev tiplerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Başlangıçta ev, en temel gereksinimlerin en pratik çözümleri biçiminde tasarlanmıştır. Yiyecek depolamak ve işlemekle ilgili mekânların yalın dizgeleri görünümündedir⁵⁶.

M.Ö. 8000'de başlayan Neolitik Çağ'da konut dörtgen leşmiş, 'Izgara Planlı Yapılar' oluşmuş duvarlar sağlamlaştırılarak üstleri düz dam ile kaplanmıştır. M.Ö. 6000-5000 yıllarında ise damdan girişleri olan ve avlu çevresinde kümelenen bitişik hücresel dokuda yapılar yapılmış ve kerpiç teknolojisi gelişmiştir. Ancak 5000'li yıllarda hayvancılığın gelişmesi ile hücresel doku çözülerek konut tekilleşmiştir. Aynı zamanda düz damda odaklanan düşey mekân düzeninin yerini, avludan odaya doğru dizilen yatay bir mekân düzeni olmuştur⁵⁷.

M.Ö.3500'lerde Kentler, Krallıklar ve İmparatorlar Dönemi olan Tunç Çağı'nın başlamasıyla Megaron konut tipi ortaya çıkmıştır. Arka arkaya dizilmiş birçok odası

⁵⁵ Pollio, V. M., *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s. 27.

⁵⁶ Acar, E., "Konut", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul, 1997, s. 1041.

⁵⁷ Mutlu, B., *Mimarlık Tarihi Ders Notları I*, Mengitan Matbaacılık Yayınları, İstanbul, 1996, s. 8.

olan, dar, uzun ve dikdörtgen olan bu yapılar, taş ve kerpiç malzemeden inşa edilmişlerdir⁵⁸.

Anadolu'da ilk evler 9000 bin yıl önce *Çatalhöyük*'te inşa edilmiştir. Dörtgen duvarlı evlerin duvarları birbirine bitişiktir. Ortak duvar yoktur, her evin kendi müstakil duvarı vardır. Şehirde sokaklar mevcut olmadığından, ulaşım düz damlar üzerinden sağlanmaktadır (Foto:4-5). Ahşap ve kerpiç malzeme ile yapılmış tek odalı, nadiren de kilerleri olan yapılardır. Neolitik devirde ve tunç devrinde hemen hemen bütün Anadolu iskân edilmiştir. Megaron denilen ince uzun, kısa tarafından girilen evler, tunç devrinde yaygınlaşmıştır⁵⁹.

Anadolu'da, ilk imparatorluğu kurmuş olan Hititler İ.Ö. 2000 ile 1000 yılları arasındaki kültürün belirleyicisidirler. Bu çağda onların evlerinde de, ana odalarının arkasında küçük odalar vardır. Yapı tekniğinde Çayönü'nü sürdürüyorlar. Urartu uygarlığı (İ.Ö. 900-600) ahşap hatıllı kerpiç duvarı sürdürüyor. Frig döneminin en önemli kenti Gordium'da Megaron tipi evler vardır⁶⁰.

Anadolu'da antik çağ da Batı Anadolu en eski doğu Hellen evi oval planlı, tek odalı, duvarları kerpiçten, damı olasılıkla sazdan olup, Orta Protogeometrik Dönemin tek örneğidir. (M.Ö. 925-900) M.Ö. 650'de Oryantalizan Dönem'le birlikte oval veya apsisli evler ortadan kalkar, Megaron tarzı evler egemen olur. En önemli aşama Eski İzmir'deki "Çifte Megaron" yapısının ortaya çıkışıdır.

Pers etkisindeki bir tyran tarafından yönetilen Larisa'da M.Ö. 5. yüzyıla ait bir Megaron'a zaman içinde eklenen odalarla oluşan avlulu evler, Batı Anadolu'da Klasik Dönem'deki gelişmenin bağımsız örneğidir.

Antiokeia, Side ve Sardes'te peristylli evlerin kullanıldığı, halen kazısı sürdürülen Perge evlerinde ise Roma karakterli, atriumlu planın uygulandığı görülür.

Miletos, Priene, Sardis, Boğazköy ve Ephesos'taki Orta ve Geç Bizans konutları, arkeolojik verilere göre, genellikle kulübe olarak tanımlanabilir niteliktedir. Kentsel olmaktan çok, kırsal bir yaşam standardını simgelerler. Nevşehir-Göreme yöresindeki mağara yerleşme alanları yer yer iyi korunmuş Bizans yerleşmeleri içerirler⁶¹.

⁵⁸ Nauman, R., *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991, s. 172.

⁵⁹ Mellaart, J., *Yakındoğu'nun En Eski Uygarlıkları*, (Çeviri: Bilgi Altınok), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1988, s. 75.

⁶⁰ Bektaş, C., *Türk Evi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996, s.14 - 16.

⁶¹ Sey, Y., *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, İstanbul, 1999, s. 32.

İnsanın kendi yaşam biçimini şekillendirdiği temel ihtiyaçları gereği yaptığı ve içinde yaşadığı ev, içinde bulunduğu toplumun kültür ve geleneklerinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta Asya’da Erken Orta Çağ’da iki tip evin kullanıldığı, bunlardan birisinin portatif, diğerinin ise daimi olduğu belirtilmektedir. Portatif olanların “Yurd” adı verilen çadırlar olduğu ve 200 kişiyi barındırabildiği, daimi konutların ise M.S. VI. ve VII. Yüzyıllarda saray olarak kullanıldığı görülmektedir⁶².

Yaz aylarında hayvanların daha iyi beslenebilmesi için bol otlaklı yaylalara çıkılmakta, soğuk mevsimlerdeyse kışlıklara dönülmektedir. Bu gidiş gelişler, eski Türklerin yazlık ve kışlık yaşamının ayrılmaz parçalarıdır. Yaz ve kış arasında bu denli hareketli bir yaşam süren toplulukların evlerinin, barınma sorunlarına en uygun çözümü sağlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Kışlaklarda çevre ve iklim koşullarına göre korunmuş evlerin, yaylalardaysa hafif ve taşınabilir barınakların kullanılması, böyle bir coğrafyada kaçınılmaz olmuştur⁶³.

Türkler Orta Asya’da uzun yıllar göçebe ve yarı göçebe bir hayat sürmüşlerdir. Konut ihtiyaçlarını yazı geçirdikleri yaylaklarda yurt adı verilen çadırlarla, kışı geçirdikleri kışlaklarda ise ahşap veya kerpiç evlerle gidermişlerdir. Özellikle çadır, göçebe Türklerin hayatında önemli bir yer işgal etmiş, hatta gerek Orta Asya’da gerekse Anadolu’da taş-tuğla gibi malzemelere dayalı mimariyi bile etkilemiştir (Çizim: 1). Türkler’de yerleşik yaşamın M.Ö.3.-4. yüzyıllara dayandığı “Maveraünnehir, Dehistan, Sistan, Harezm, Cürcan, Talas ve Çu” ovalarındaki kalıntılardan anlaşılmaktadır. Merv ve Tirmiz çevresinde bulunan evlerin en ilgi çekici yönü, ortada bir sofanın yer alması ve sofanın çevresinde dört eyvanın ya da eyvanımsı mekânın bulunmasıdır. Bu evlerin diğer bir ilgi çekici yönü ise, odaların köşelerde yer almasıdır. Saraylarda, bu üstü örtülü sofanın yerini avlu almıştır. Eyvanlı plan şeması, XI. ve XII. Yüzyıllarda Merv ve diğer kentlerdeki Selçuklu saraylarında, Gazneliler döneminin ünlü Leşkeri Baz ar’ında ve Gaz ne’deki III. Mesut sarayında kullanılmıştır⁶⁴.

Orta Asya’daki en eski Türk devletini kuran Hunlar, yazın yaylalarda çadırları, kışın ise kerpiç, tuğla, toprak damlı evleri mesken olarak kullanıyorlardı. Uygur evleri hakkındaki bilgilerimiz o çağa ait duvar fresklerinden kaynaklanmaktadır. B. Ögel,

⁶² Cezar, M., *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1977, s. 48-49.

⁶³ Sözen M., *Gelenekten Geleceğe Anadolu’da Yaşama Kültürü*, Creative Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 17

⁶⁴ Sözen, M., *Türklerde Ev Kültürü*, Türk Havayolları Yayınları, İstanbul, 2001, s. 7.

Uygur evlerinin çoğunun Güney Anadolu evleri gibi bir avluya sahip olduğunu yazmaktadır. Odalar bu avlunun etrafında yer alıyordu. Avludan sonra evlerin önemli kısımları odalardı. Oda kelimesi herhalde “otağ” dan geliyordu. Evlerin salon ve sofaları vardı. Uygurlar mutfığa “aşlık” derlerdi. Bundan başka evin kiler ve ahır da olurdu⁶⁵.

Yapılan kazılarda şehirler kuran Göktürkler dönemine ait birçok ev ortaya çıkartılmıştır. Bu dönemde bir evin bir dış avlusu ve birçok odası vardı. Odaların iç düzenini yansıtan seki ve dolap izlerine rastlanmıştır. Örtü düz topraktı ve evlerin yapı malzemesi kerpiçti.

Hoço’da bulunan kalıntılardan tespit edilen bazı Uygur evleri dikdörtgen planlıydı. Bu evler etrafı yüksek bir duvarla çevrili avlunun ortasında yer alıyordu. Asıl ev zeminden biraz yüksekti. Eve bir merdivenle çıkılırdı. Pencereilerin bazıları kemerli, bazıları düzdü, çatılar ise beşik çatı tarzındaydı⁶⁶.

Çadır sözü “ev” ile eş anlamlıdır. Orta Asya Türk topluluklarının en önemli meskeni olan çadır; “topak ev, yurt, alaçık” olarak da söylenmektedir (Foto: 6). Genel anlamda çadır, bir ahşap iskelet üzerine keçe kaplanması ile elde edilen, kolay sökülüp kurulabilen bir barınaktır⁶⁷. Orta Asya Türk çadırı ile Türk evi arasında ortak özellikler bulunmaktadır. Ayrıca Türk çadırının iç düzeninin Anadolu Türk odasının iç düzenini yansıttığı⁶⁸, çadırların meydana getirdiği avlunun da Türk evi sofasının esasını teşkil ettiği konusunda da görüşler vardır⁶⁹(Foto: 7).

Anadolu da halen çeşitli çadırlar Türkmen toplumları tarafından kullanılmaktadır. Böylelikle çadır yüzyıllardır Türkler tarafından içinde oturan önemli bir mesken türü olmuştur. Çadırın Türk evi ile olan ilişkisi (Çizim: 2) yanında kümbetlerle biçim yönünden benzerlikleri de ileri sürülmektedir.

Çok iyi bilindiği gibi, Anadolu ilk çağlardan bu yana pek çok uygarlığın yerleşme ve yayılma merkezi olmuştur. Genel bir ilke olarak, bir yerde zaman içinde çok sayıda değişik uygarlığın gelişmesi, orada çok değişik yaşayışların, düşüncelerin, kavramların yaratılmış olması anlamına gelir. Nitekim Anadolu’da da durum tam böyle

⁶⁵ Karpuz, H., *a.g.e.*, s. 10.

⁶⁶ Aksoy, E., “Orta Mekan: Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri”, *Mimarlık ve Sanat Yayınları*, İstanbul, S. 7-8, 1963, s. 39.

⁶⁷ Köymen, M. A., “Alparslan Zamanında Türk Evi”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, C. II, Ankara, 1977, s. 14.

⁶⁸ Küçükerman, Ö., *Anadolu’daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1973.

⁶⁹ Aksoy, a.g.m., s. 67.

olmuştur. Bu bölge üzerinde uzun bir zaman boyunca, genel bir değişle çok etkili, zengin nüfus ve kültür değişimleri olmuştur. Bunun uzantısı olarak Anadolu'nun çok değişik özellikler taşıyan iklim bölgelerinde yerleşen birçok uygarlık kendi kimliklerini de geliştirmişlerdir⁷⁰.

Selçuklu çağındaki ev mimarisi hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Galina Pugacenkova'nın Merv ve Tirmiz bölgelerinde yaptığı araştırmalarda 12. 13. Yüzyıllara ait evlere rastlanmıştır. Bu evler ortada geniş avlunun dört yanında eyvanlar ve köşelere sıkıştırılmış odalardan meydana geliyordu. Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu evleri, derin temeller kazılarak yapılıyordu. Yapı malzemesi olarak kerpiç ve tuğla kullanılıyordu. İnşaat sırasında ahşapta ana yapı malzemesiydi. Evlerin önünde çoğunlukla bir avlu ve çitle çevrilmiş bir bahçe bulunuyordu⁷¹.

Selçuklu evleri çoğu zaman tek katlı yapıldı. Birkaç katlı inşa edilen evlerde bulunurdu. Evlerin üstü "örtmen" denilen toprak damla örtülüydü⁷².

Selçuklu evi Anadolu Türk evinin esasını teşkil etmiştir. Bunu gerek evin bölümlerinde, gerek donatımında ve gerekse ev kültüründe görmek mümkündür⁷³.

Selçuklu ve Beylikler dönemindeki ev ve saraylar konusundaki tüm veriler değerlendirildiğinde, özellikle Diyarbakır Artukoğulları Sarayı ve diğer örneklerde olduğu gibi ev, saray, kervansaray, medrese ve benzeri yapılarda sürekli kullanılan, avlu ve eyvan çevresinde odaların yer aldığı ana şemanın, değişik şekillerde yaşama geçirildiği görülmektedir⁷⁴.

İslamiyet'in kabulü ile Anadolu'ya gelen Türkler, yerleşme düzenine geçmeye başlamış ve fethettikleri yerlerdeki mevcut evlerden yararlanmışlardır. Fakat bir süre sonra Osmanlılar, diğer sanat kollarında olduğu gibi mesken mimarisinde de, getirdikleri ile Anadolu'da hazır bulduklarını kendi inanç ve anlayışıyla sentezleyerek Osmanlı Türk Evi dediğimiz konut tipini oluşturmuşlardır⁷⁵.

Geç devir Osmanlı Türk ev mimarisi çok zengin örnekler ortaya koyar. Türk evinin gelişmesi ve yayılması özellikle XVII ve XVIII yüzyıllara rastlamaktadır.

⁷⁰ Küçükerman, Ö., *Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1985, s. 27.

⁷¹ Karpuz, a.g.e., s.11.

⁷² Köymen, a.g.m., s. 10.

⁷³ Cezar, M., *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, Türkiye İş bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1977, s. 216.

⁷⁴ Sözen, M., *Türklerde Ev Kültürü*, Türk Havayolları Yayınları, İstanbul, 2001, s. 23-27.

⁷⁵ Eldem, S. H, *Türk Evi: Osmanlı Dönemi*, Türkiye Anıt, Çevre, Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, C. I, İstanbul, 1984, s. 19.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış devri XIX. yüzyılda bile bu gelişme yayılma devam etmiştir. Fakat ne yazık ki bu güzel eserlerin pek azı bugüne kalmış, bunlarda yeterince incelenmemiş, kendi kaderlerine terk edilmişlerdir. Bu durum İstanbul'da da Anadolu'da da böyledir. Genellikle XVIII. Yüzyıl sonu ve XIX. yüzyıla tarihlenen Türk evleri gerek içte, gerekse dışta çeşitli Barok motiflerle süslenmiştir⁷⁶.

Türk evi (Osmanlı Türk evi), daracık sokaklar üzerinde yer alırdı. Her evin bir avlusu vardı. Avluya sokaktan büyük bir kapı ile girilirdi. Evler çoğunlukla iki katlı, bazen de üç katlı yapılırdı. Avlunun içerisinde çardak bulunur. Evlerin zemin katları ahır, depo kiler olarak kullanılır. Evin 1. Katına ahşap bir merdivenle çıkılır. Ev birden fazla katlı ise esas yaşanan yer üst kat olmaktadır. Esas katta sofa, sofaya açılan odalar, mutfak bulunur.⁷⁷ Türk evinin başlıca taşıyıcı malzemesi ahşaptır. En yaygın yapım tekniği ise ahşap çatkı arası dolgu ve bağdadi denilen tekniktir. Üst kat kagir taşıyıcı duvarlar veya ahşap direkler üzerine oturur⁷⁸. Sokak kapısı genellikle bir veya iki kanatlı olup, ahşaptan yapılırdı⁷⁹.

Türk evi, ilk olarak Anadolu'da kendisine has karakterini bulmuş ve buradan zaman ile inkişaf ederek ve muhtelif dış tesirleri benimseyerek Osmanlı fütuhatını takiben Avrupa'nın ve Balkanların muhtelif yerlerinde kökleşmiştir. Türk evi en büyük yayılma istidadını 17. ve 18 yüzyıllarda göstermiştir. Bu devirlerde İstanbul ve Edirne evleri, Yakın şark ve Doğu Avrupa için her zaman taklit edilen bir ideal tip haline gelmiştir. Osmanlı devletinin her tarafından sarsılmaya başladığı 19. yy. da bile, bu ilerleme ve yayılma sona ermemiştir. Ancak 20. yy. da Türk evi ağır ağır ve sonraları baş döndürücü bir süratle gerilemeye ve yok olmaya başlamıştır⁸⁰.

İslam şehirlerinin geniş ölçüde Hellenistik şehirlerden etkilendiğini, agoranın yerini caminin aldığını, ızgara planının uygulandığını, evlerinde peristil planlı (sütunlu iç avluya sahip) olduğunu yapılan araştırmalar ortaya koymuştur. Peristil planının uygulanması kadınların mahremiyeti bakımından kolaylık sağlamıştır. Evler sokaktan tamamen yüksek bir duvarla ayrılmış, avlu içerisinde bulunan bölümlerde ikili bir

⁷⁶ Sözen, M., *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1975, s. 331-333.

⁷⁷ Karpuz, a.g.e. , s. 12.

⁷⁸ Günay, R., *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul, 1998, s. 18-37.

⁷⁹ Arseven, C. A., *Türk Sanatı*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1973, s. 117.

⁸⁰ Eldem, a.g.e., s. 11.

yerleşim söz konusu edilmiştir. Mahremiyet düşüncesinin yanı sıra İslamiyet gösterişe karşıdır. Çok katlı binaların yapımı hoş karşılanmıyordu⁸¹.

Bir Türk evinin dış cephesinde zemin kattaki cümle kapısı eşiğinden itibaren çatısının en tepesindeki mahya kiremidine kadar pek çok mimari unsur bulunmaktadır. Bu mimari unsurlardan her birisinin özel bir adı ve yeri vardır. Bu unsurlar bazen bulundukları yere göre bazen de işlevine göre adlandırılmıştır⁸². Celal Esat Arseven bir Türk evinin çiziminde evin cephesinde bulunan mimari unsurları ve adlarını göstermektedir (Çizim: 3).

Türk Evi Elemanları

Türk evi beş yüz yıl içinde büyük gelişme yaşamış ve yayılıp kök saldıği iklim, tabiat ve folklor bakımından birbirinden farklı memleketlerde çeşitli tipler meydana getirmiştir. Bu farklar, yerli malzeme ve iklim şartlarına uymak zorunluluğuyla çeşitli memleketlerin yerli geleneklerinin benimsenmesinden doğmuştur. Ancak bütün bu ev tiplerine özgü bazı karakteristikler vardır ki bunlar şaşmadan her yerde karsımıza çıkarlar. Yüzlerce kilometre uzaklıklarda ve çok farklı şartlar altında inşa edilmiş evlerde bile, planın ana hatları bakımından daima aynı olduğu göze çarpar⁸³ (Çizim: 3).

Odalar: Ev içerisinde, birçok fonksiyona sahip, insanın temel ihtiyaçlarını karşılayan yaşama birimi olan “oda”, hem kelime kökeni olarak, hem de nitelikleriyle göçebe çadırı olan “otag”ın devamıdır. Oda; oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin gerçekleştiği bir ortamdır. Evin genel planlamasında odaların yeri ve yönü esastır. Güneş ve rüzgâr durumuna göre kış odası, yaz odası ayırımı vardır⁸⁴. Plan üzerine etkisi olan bir diğer konu da, odaların yönüdür. Bu da çeşitli plan tiplerinin dogmasına neden olur. Odanın boyutu ve konumu “bas oda”, “köse odası”, “köşk oda” gibi adlarla anılmasını sağlar⁸⁵. Türk evinin oluşmasında odaların en önemli ve etkili özellikleri, bu mekânların kendi başlarına, bir yapının içindeki belirli işlevleri kendi içlerinde bir tür yoğunlaştırarak karşılayabilen mekânlar olmasıdır (Foto: 8). Türk evinde her odanın çevresinde, yine çok yönlü kullanılabilecek olan bir tür “hizmet alanının varlığı görülür. Bu hizmet alanı, odaların arasında veya ortasında bulunan “sofa

⁸¹ Karpuz, *a.g.e.*, s. 10.

⁸² Arseven, C. E., “Ev”, *Sanat Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C.1, İstanbul, 1983, s. 572.

⁸³ Eldem, *a.g.e.*, s. 12.

⁸⁴ Karpuz, *a.g.e.*, s. 4.

⁸⁵ Eldem, *a.g.e.*, s. 15

ve ekleridir. Odalar kendi başlarına, çok yönlü günlük işlerin karşılanabildiği bütünlerdir⁸⁶.

Sofa: Evlerde odalar arasındaki ortak kullanım mekânına sofa denir⁸⁷. Evin en önemli ögesi olan, odaları birleştiren ve evin tasarımını etkileyen ögesi sofadır. Odalar sofaya açılır ve sofa ile birbirine bağlanır. Ayrıca kiler, tuvalet merdivenler sofa ile bağlantılıdır. Sofa daha çok kalabalık toplantıların, mevlitlerin, kutlamaların, düğünlerin yapıldığı yerdir⁸⁸.

Geçit ve merdivenler: Geçitler, genellikle iki odayı birbirine bağlayan kısımlardır. Zamanla koridorların doğmasını sağlamışlardır. Katlar arası ilişkiyi sağlayan merdivenler, sofa içerisinde plan üzerine fazla etkileri olmamakta, sofanın dışında ve kendilerine mahsus ayrılmış bir yerde bulunduklarında ise ev planını etkilemektedir. XIX. yy.'ın sonuna doğru merdiven sofası önem kazanır ve etrafı galerilerle çevrilerek ışığını tavandan alır⁸⁹.

Baca, Çatı, Saçak ve Cumba (Çıkma)lar: Türk ev mimarisinin ayrılmaz mimari unsurlarından biride baca, çatı, saçak ve çıkmalardır. Her evin tuğla, kerpiç ve çok az sayıda da taş veya ahşaptan bacaları ve ahşap veya demirden muhtelif şekillerde yapılmış çatıları bulunmaktadır.

Binaların ocaklarındaki hava ve dumanı dışarıya vermek için aşağıdan yukarıya doğru içi delik olarak yapılan etrafı taş, tuğla, çimento veya her hangi bir madde ile örülmüş boru mahiyetinde inşaata baca denilmektedir⁹⁰.

Çatı, binaların içini yağmur ve güneşten muhafaza etmek için üzerlerine kiremit, çinko, tahta ve saire gibi su geçirmez maddeleri akıntılı vaziyette döşemeye elverişli bir şekilde yapılan kısımdır. Beşik, sundurma, tonoz (kubbe), kırma, kule ve minare çatılar Anadolu Türk ev mimarisinde en çok kullanılan çatı çeşitleridir⁹¹.

Saçak, damların sularını binadan ve temellerden uzağa saçmak için dam kenarlarından ileriye doğru taşkın olarak yapılan kısımlara denir. Ahşap ve bazı kargir binalarda saçaklar ahşaptan yapılır. Binaların cephelerini ve temellerini yağmur sularından muhafaza etmek ve güneşin hararetinden korumak için oldukça geniş olarak

⁸⁶ Küçükerman, Ö., Güner, Ş., *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 91-94.

⁸⁷ Göynüç, N., "Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi", *Habitat - II*, İstanbul, 1996, s. 266.

⁸⁸ Günay, R., *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s. 119.

⁸⁹ Eldem, a.g.e., s. 21.

⁹⁰ Arseven, a.g.e., s. 149.

⁹¹ Arseven, a.g.e., s. 373-375.

bir sundurma gibi yapılan bu saçaklar Türk mimarisinin önemli unsurlarından biridir⁹². Çıkma ise bir binanın üst katlarından dışarıya doğru taşan kısımdır⁹³.

İklim ve malzeme gibi teknik faktörler yanında, örf ve adet inaniş ve anlayış farkları gibi bazı sosyal faktörler bir takım mahalli tiplerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Oturma yerlerine verilen önem, yer kazanmak, manzarayı veya sokağı seyretmek, ışık ve serinlemek ile mimari sebepler çıkmaların gelişiminde önemli etkenler olmuşlardır.

Türk evlerinde çıkma, sofa ve hayatlarda, odalarda, nadiren de merdiven ve emsali servis hacimlerinde görülmektedir. Umumiyetle sokak tarafına yapılan çıkmalar, cephede bulunan oda sayısı ile alakalıdır. Bu odalar birden fazla ise bazen hepsinde de birer çıkma yapıldığı görülmektedir. Bunlar daha ziyade odaları düzeltmek gayesi ile yapılan gönye çıkmalar olur.

Haremlik ve selamlık diye ikiye ayrılan konaklarda her iki kısımda çıkma yapıldığı çokça rastlanılır⁹⁴.

2.1.1. Malzeme ve Yapım Tekniği

Evlerin yapımında kullanılan malzemeler; bölgesi için ayrı bir karakter ortaya koymakta ve ev mimarisindeki çeşitliliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Yörelerin jeolojik yapı ve bitki örtüsü; kerpiç, taş, ahşap gibi malzemelerin kullanımında, bölgelere göre değişen inşaat teknikleri geniş bir yelpaze oluşturmaktadır⁹⁵. Ege, Marmara ve Karadeniz Bölgesi ile Sivas, Elazığ, Malatya, Burdur, Antalya ve Konya sınırları içinde kalan alanda ahşap, kerpiç ve taş malzeme kullanılır⁹⁶. Özellikle ahşap ve taş malzemenin pek fazla bulunmadığı ve temin etmenin güçleştiği Orta Anadolu Bölgesi'nde en fazla kerpiç malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde taş ve kerpiç kullanımıyla birlikte taş malzemenin temininin kolaylığı nedeni ile taş malzemeli yapılar daha fazladır. Marmara Bölgesi ve özellikle Çanakkale civarında ise taş inşa geleneği yaygındır⁹⁷. Üst örtü malzemesi ise

⁹² Arseven, C.,E., “Ev”, *Sanat Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 4, İstanbul, 1983, s. 1739.

⁹³ Kuban, a.g.e., s. 134.

⁹⁴ Evren, M., *Türk Evinde Çıkma*, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1959, s. 6-11.

⁹⁵ Demir, A., “Geçmişten Geleceğe Anadolu’da Malzeme ve Mimarlık”, TMMOB Mimarlar Odası, XXII. *Dünya Mimarlık Kongresi - 2005*, İstanbul, 2006, s. 163.

⁹⁶ Deniz, B., “Manisa Köy Ev Mimarisi”, *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi*, S. VI, İzmir, 1992, s. 32.

⁹⁷ Kafescioğlu, R., *Orta Anadolu Köy Evlerinin Yapısı*, İ. T. Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1949, s. 8.

Bölgesi'nin köy evlerinde genellikle ahşap iken, orta, doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde genellikle toprak damdır⁹⁸.

Türk evinin başlıca taşıyıcı malzemesi olan ahşap, Türk evi coğrafi sınırlarını da tanımlar. Gerçekten bu ev tipi ahşabın bolca bulunduğu yerlerde gelişmiştir. Ege adaları, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Mısır gibi yerlerde ana malzemesi taş veya kerpiç olan başka ev tipleri oluşmuştur. Taşın fazla bulunmadığı ve iklim koşulları açısından, İç Anadolu'nun bazı kesimlerinde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde pişirilmiş toprak malzemelerden olan kerpiç kullanılmıştır.

Ahşap yapı malzemesi yörelere göre değişik ağaçlardan, değişik boyutta, kesitte ve teknikte hazırlanmıştır. Temel ve zemin kat duvarlarında kullanılan taş her yörede bulunur. Dolgu malzemesi taş, kerpiç, tuğla ve ahşap olabilir. Bağlayıcı olarak çamur ve kireç harcı geleneksel yapı malzemesi olarak kolaylıkla sağlanır. Kiremit örtü malzemesi kullanımı yaygındır. Yapı malzemeleri de yöreye göre değişiklikler gösterir. Bazı yörelerde kesme taş, bazı yörelerde ise ahşap hatıllı moloz taş daha çok görülür. Genellikle rutubetli ve rüzgârlı kıyılarda dış yüzey ahşapla kaplanır, diğer yörelerde ise harçla sıvanır. Çatı örtüsü ormanlık yörelerde ahşap, diğer yörelerde çoğunlukla oluklu kiremit, ahşabı az ve kurak yerlerde düz toprak dam, ince yatak taşının doğal olarak çıkarıldığı yörelerde taş kaplama olabilir.⁹⁹

Kerpiç, sığağa soğuğa çok iyi bir yalıtandır. Oda içindeki nemi dengeler ve her yerde bulunmaktadır. Kerpiç malzeme ile yapılmış iki-üç yüz yıllık evler vardır. Ahşap hatıllı, ahşap dikmeli kerpiç yapı yöntemi en çok karşılaşılandır. Orta, Doğu, Güneydoğu Anadolu yörelerinde genellikle damlarda topraktır. Kerpiç yapı yönteminin, örneğin Harran'da ve Balaban'da şiirsel ürünleri vardır. Hemen yakınından, ucuza sağlanması olanağı olan yörelerde, evin ana duvarlarının ahşap hatıllı taş örgü yapıldığını görüyoruz. Bodrum, Nevşehir, Kayseri, Erzurum, Mardin gibi yörelerde yaygındır.

Çok yağış alan Bolu, Kastamonu, Rize, Trabzon gibi ormanlık bölgelerde ahşap boldur. Buralarda ahşap yığma yöntemi uygulanmıştır. Ahşap çatkı (iskelet) yapı yöntemiyle ise geri kalan bütün Anadolu yörelerinde, Balkanlarda, Adalarda karşılaşılr. Yer katında ahşap hatıllı taş duvar, üst katlarda ahşap çatkı uygulanmaktadır. Ahşap

⁹⁸ Deniz, a.g.m., s. 38.

⁹⁹ Günay, R., *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul, 1998, s. 119.

çatkının araları; kerpiç dolgu, tuğla dolgu, kırma taş dolgu, ahşap dolgu, kamış-sap, hımış (ağaç dalları), ahşap çıta çakılı (bağdadi) yapılabilir¹⁰⁰.

2.1.2. Plan Tipleri

Türk evini belirli plan tiplerine ayırarak incelemek zor bir iştir. Planlar coğrafi bölgelere bağlı olarak değiştiği gibi, aynı bölgede farklı plan tipleri ve malzeme özellikleri ile de karşılaşabilmektedir (Çizim: 4).

Türk evinin plan tipleri üzerinde yapılan çalışmalarda iki ana husustan hareket edilmiştir. Birincisi, S. H. Eldem'in sofanın ev içerisindeki yerine göre yaptığı tasniftir. Bu tasnife göre: Sofasız evler, dış sofalı evler, iç sofalı evler, orta sofalı evler olarak ayrılmıştır. İkincisi iklim bölgelerine göre dayanmaktadır. Bu ayırma kimileri üç iklim bölgesi, kimisi de dört veya daha fazla bölge sokmaktadır¹⁰¹.

Sofasız Plan Tipi: Evlerin en ilkeli olan bu tipte odalar, yan yana dizilerek plan şemasını oluştururlar. Bu tipe en çok Anadolu'nun güney ve doğu bölgelerinde rastlanmaktadır. En basit şekli tek hücreli ev şeklindedir. Bu oda avlu üzerine açılır. Oda sayısı çok fazlaştığında odalar aynı sırada olmayıp kollar şeklinde uzanırlar. Bu tipin ekonomik koşullarla da ilgili olduğu söylenebilir. Örneğin İstanbul'da bu tipe rastlanmamıştır.

Orta Sofalı Plan Tipi: Sofanın merkezinde ve dört tarafı oda sıraları ile çevrilidir. Bu şekilde oluşan Sofanın karanlıktan kurtarılması için odalar arasına eyvanı andıran boşluklar bırakılmıştır. Daha çok iklimi soğuk olan kuzey Anadolu bölgelerinde ve şehir evlerinde, özellikle büyük konaklar ve saraylarda uygulanmıştır.

Dış Sofalı Plan Tipi: Dış sofalı evlerde simetri ve aksiyaliteye fazla önem verilmez, plan genellikle serbesttir. Dış sofalı plan en basit ve orijinal şekliyle, bir oda sırası ve önündeki sofadan oluşmuştur. Oda sıralarının L veya U şeklinde sofanın etrafında toplanmasıyla daha toplu ve ekonomik planlar oluşturulmuştur. Anadolu'da geniş bir bölgede bu plan tipi görülmektedir.

İç Sofalı Plan Tipi: Bu tipte sofanın iki yanı odalarla çevrilmiştir. Bu tipe Karnıyarık imside verilmektedir. Sofanın iki tarafına dizili oda sıralarından birinin küçük olmasıyla iç sofa, biraz dışarı taşar. Bazen sofanın pencere duvarına birer köşk veya seki ilave edildiğini görürüz. İç sofalı evlerde genellikle iki yüzlü sofa yani iki

¹⁰⁰ Bektaş, a.g.e., s. 54-79.

¹⁰¹ Eldem, a.g.e., s. 24.

cephesi açık veya pencereli olan sofa tercih edilmiştir. Odaların sofanın iki tarafına dizilmesiyle sofa sahasından ve dış duvarlardan tasarruf edilmiştir.

Doğan Kuban ise iklim, yapı malzemesi ve tekniğinin esas alındığı yedi ayrı bölge teklif etmektedir. Bunların içerisinde hımsı yapı tekniğinin, yani içerisi kerpiç dolgulu ve taşıyıcı sistemi ağaç, zemin katı çoğunlukla taş olan konut mimarisinin; Anadolu'nun kıyıları ile orta yayla arasında, Sivas dolaylarında Batıya ve İç Ege'den Torosların Kuzey yamaçlarına kadar uzandığını, yer yer diğer bölgelerde ve Balkanlarda görüldüğünü belirtmiştir. Anadolu'nun geliştirdiği konut türünün gerçek temsilcilerinin de bu grupta olduğunu söylemektedir¹⁰². Türk evinin planlanmasında, fonksiyonel birim ve çoğalmasını da oda ve önündeki hizmet alanı (sofa-eyvanın) nın birbirini dikine kesen iki eksenin oluşturduğu bölümlere yerleştirilmesiyle elde edilen dört ev tipi belirler¹⁰³.

Türk evi için değişik alanlarda uzman olan kişiler veya araştırmacılar tarafından iklime göre, malzemeye göre bazı ayrımlar yapmaktadırlar. Ancak Türk öncesi devirlerden beri belli bir kapalı bölge olan Akdeniz kıyılarındaki taş yapı tipine rağmen, burada ve Ege Bölgesi'nde Çankırı ve Safranbolu yörelerine has ahşap pek çok evin bulunması, aynı şekilde tarihte taş işçiliğinin merkezi olarak bilinen Kayseri'de kerpiç ve ahşap malzemenin ağır bastığı evlerin bulunması, bizi böyle sınıflamalar karşısında şüpheyi düşürmektedir¹⁰⁴.

Teknik ve estetik özellikler yanında Türk-İslam aile yapısı ve ailenin toplum içindeki yeri de yapıların tasarımında etkilidir. Bunun yanı sıra ekonomik ve sosyal koşulların Türk evi plan tipinin gelişimini etkilediği düşünülmelidir¹⁰⁵.

2.1.3.Süsleme Özellikleri

Konutların süslemesi dini abidelerin süslemesinden çok farklıdır. Konutların süslemesi daha renklidir ve dini abidelerde bulunan süslemeler kadar ciddi ve ağır başlı değildir¹⁰⁶. Türk ev mimarisinde süslemeye önem verilmiştir. Anadolu insanı evlerini inşa ederken barınma, korunma ve çeşitli ihtiyaçlarını giderme gibi amaçlarının dışında estetiğe de büyük önem vermiştir. Evlerinin hemen her noktasının inşasında süsleme detayını düşünmüştür. Anadolu insanı, Anadolu kültürünün yaşam tarzını dokumalarına,

¹⁰²Kuban, a.g.e., s. 227.

¹⁰³Kuban, D., *Sanat Tarihimizin Sorunları*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1976, s. 192-211.

¹⁰⁴Eser, L., *Kütahya Evleri*, İTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1965, s. 95.

¹⁰⁵Kuban, a.g.e., s. 197

¹⁰⁶Arseven, C. E., *Türk Sanatı*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1973, s. 114.

madeni eserlerine, seramiklerine, kısacası bütün küçük el sanatlarına ve diğer mimari yapılarına yansıttığı gibi, ev mimarilerine de kendi kültürünün güzelliklerini süslemeye yansıtarak, estetik açıdan bizlere güzel örnekler sunmuşlardır. Türk evi tarihin her döneminde özenle süslenmiştir. Göktürkler Dönemin de evlerin duvarları fresklerle süslendiği bilinmektedir. Uygur evlerinde hem iç hem de dış süslemeye önem verildiği arkeolojik buluntularla ortaya konmuştur. Selçuklular Döneminde evlerin süslemesine ait çok az kalıntı günümüze kadar gelebilmiştir. Orta Asya da çadırlar dokumalar, keçeler gibi yaygılarla süslenmiştir. Çadırların direkleri de ahşap oyma ve nakışlarla süslenmiştir¹⁰⁷.

Türk evi süslemesi iki şekilde ortaya konmuştur. Duvar örgüsü sırasında yapı elemanlarına bağlı olarak yapılan süslemeler. Bunlar taş ve tuğla dekoratif diziler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğeri de yapı elemanları ve mimari unsurlar üzerine bağımsız olarak yapılan süslemeler. Bunlar da tavan ve dolap süslemelerindeki nakışlar ve manzara resimleri gibi. Dış Süsleme, taş ve tuğla duvarların örgüsü, köşe pahları ve derzleme ile yapılan süslemelerdir. Bitkisel ve geometrik motifli bordürlerin, hayvan biçimli çörlenlerin bu bağlamda yapılarda yer aldığı görülmektedir. Türk evinde oda içerisindeki süslemenin başlıca malzemesinin dokuma olduğu söylenmektedir. Dokumanın dışında süsleme, ocağın davlumbazında, davlumbaz çevresindeki alçı ve ahşap nişlerde ve özellikle dolap kapaklarının ahşap işçiliğinde kendini göstermektedir. Motifler ise bitkisel ya da geometriktir. Tavanların geleneksel mimaride mekân içindeki unsurlardan en önemlisi olduğu söylenmektedir. Yapıların dışındaki sadeliğin tersine, ev içinde tavanlar çok gösterişlidirler¹⁰⁸. Evin içinde ocak ve dolaplar, küçük duvar nişleri dekoratif ilgiyi üzerlerinde toplarlar.¹⁰⁹

2.2. Geleneksel Malatya Evleri ve Genel Özellikleri

Malatya şehir merkezi kuruluş tarihinin, yeni oluşu sebebiyle günümüze ulaşan geleneksel evlerin çoğunluğu 1880 ile 1950 yılları arasında inşa edilmiştir. Evler genellikle duvarla çevrili bahçe içerisinde olup, bahçe içerisinde ocak, tandır ve büyük yapılarda havuz yer almaktadır. Malatya evlerinde iki tip plan şeması hâkimdir. Dört odalı evler ve alt kat girişleri eyvan şeklindeki yapılar olarak ayrılır. Bunlardan

¹⁰⁷ Küçükerman, Ö., *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, s. 135.

¹⁰⁸ Küçükerman, a.g.e., s. 148-162.

¹⁰⁹ Kuban, D., *100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 204-205.

birincisinde dört odalı evlerde ortada büyük bir iç sofa bulunur. Odalar, sofa etrafına mutfak (hızna), kiler-depo, oturma ve misafir odaları şeklinde dizilir. İki oda arasına hamam ve helâ yerleştirilmiştir. Zemin ve birinci kat aynı kuruluşa sahip olup, bazı evlerde ise bunların üzerinde köşk (yazlık) bulunur. Alt kat girişleri eyvan şeklindeki evlerde ise, üstteki sofanın altına rastlayan girişler eyvan biçiminde düzenlenmiştir. Alt katta kiler depo, üst katta genellikle sofa, iki oda ve mutfak yer alır. Bazı konutlarda helâ, bahçe içerisinde veya balkonun bir köşesindedir. Zemin kat pencerelerinin yüksek, az ve ufak boyutlu olmasına rağmen birinci kat pencereleri hem çok hem de geniş tutulmuştur. Malatya ev mimarisinde “gantamarlı oymalı” ve “ahşap gantamarlı” diye bilinen pencereler karakteristiktir. Taş temel üzerinde yükselen beden duvarları ise kalıp haline getirilmiş kerpiç ve hımış örgü tekniklerinde inşa edilmiştir¹¹⁰.

Malatya evlerinin yapı malzemesi taş, kerpiç ve ahşaptır. Taş temel yapımında kullanılıp, yüksekliği yerden 2 m. kadardır. Bunun üzerinde kerpiç beden duvarı yer alır. Kerpiç yığma ve dolma tekniklerinde kullanılmaktadır. Yığma evler çoğunluğu teşkil eder. Ahşap, kerpiç ve taşın yanında Malatya evlerinde üçüncü malzeme durumundadır. Bağdadi tekniğinden, cumba ve köşk yazlık yapımında, ayrıca tavan-taban kuruluşlarında faydalanılmıştır¹¹¹.

Evler genellikle iki katlıdır. Fakat konak tipi yapıların cephesinde, cephenin güzelliğini noktalayan ona estetik bir güzellik veren, çatı üzerinden taşan üç tarafı açık veya kapalı eyvanlar vardır. Eyvan yazın oturulan ve hatta sıcak yaz gecelerinde yatılan son derece havadar bir bölümdür. Yaz sıcaklarında ev halkının sığındığı yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği bu mekân bölge türkülerine bile konu olmuştur. Bazı eyvanlar ise cepheye değil avluya bakar. Kenarları açık, üstü kapalı, avluya bakan kısmı parmaklıklarla bölünmüş veya kafeslen dirilmiş şekildedir. Bahçeye bakan eyvanlar daha geniş bir alana yayılır¹¹².

Evlerin ana giriş kapıları genellikle çift kanatlıdır. Konaklarda bu kapılar at arabasının ya da develerin geçebileceği büyüklüktedir. Her kapıda mutlaka bir kapı tokmağı vardır. Kapılarda ahşap oymalara diğer bölmelerdeki kadar çok rastlanmaz. Buna karşılık kapı üst kısmına isabet eden 1. kat çıkmasının veya şahnişinin girişlerinde dekoratif işlemler görülür. Her ana giriş kapısı üzerinde rüzgârlık veya aydınlık olarak

¹¹⁰ Aytaç, İ., *Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, Malatya, 2015, s. 11.

¹¹¹ Özbek, O., “Malatya’nın Eski Evleri”, İnönü Üniversitesi, *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu - Tebliğler*, (22-24 Ekim 1986 - Malatya), İstanbul, 1987, s. 133.

¹¹² Aytaç, a. g. e., s. 12.

iş gören elips şeklindeki pencereler vardır. Bu pencereler dekoratif demir kafeslerle korunur. Malatya evlerinin zemin kat pencereleri yukarıda ve çok küçük olmalarının sebebi, bu kat odalarının ambar, kiler veya tandır için kullanılmasıdır. Bu odalardan birisi hıznaya odasıdır. Hazinesinin bozulmuş şekli olan bu oda evin kileri işlevini gören yerdir. Bu odada ekmek, bulgur, peynir tenekeleri, pekmez, turşu, pestil doldurulmuş kaplar, yağ küpleri sıralanır idi. Malatya merkezindeki zemin kat odaları bugün bu fonksiyonlarını kaybettikleri için küçük pencereler büyütülmüştür¹¹³.

Evlerde cephelere verilen önem çok fazladır. Cephede 1. kat genellikle dışa taşar. Bu yalnız başoda için olabildiği gibi tüm cephede de taşma mümkündür. Diğer ev sokağın köşesinde ise her iki cepheden de çıkmalar yapılabilir. Üst katın başoda veya eyvan pencereleri daha özenli bir işçilikle cepheden fark edilir. 1. katın bittiği yerde çatıya geçişlerde de Malatya evlerinin cephe mimarisinin en belirgin kavisli taşmalarını görürüz. Bu kavisli taşmalar özel kavislendirilmiş bağlantı kavislerinin aralarının çitalarla bağlanarak üzerinin itinalı şekilde çamurla sıvanmasıyla oluşturulmuştur. İster sade bir ev isterse konak olsun bu hepsinde görülür. Bu kısmın daima kireç badana olup cepheye ayrı bir güzellik verir. Çatının ucunda ise yere doğru sarkan, ahşap, oyma dantele şeklinde süslemeler vardır. Bunun gölgesi kireç badana üzerine düşerek cepheyi süsler. Çatı ise genellikle oluklu kiremittir. Boş bırakılan tavanla çatı arasında ise kışlık meyve ve sebze kurutulur.

Anadolu’da çeşitli isimlerle tanınan sergah, Malatya evlerinde “balkon, gezemek ve köşk” isimleriyle bilinir. Balkon iki cumba arasını dolduran 1-1.5 m. eninde bir mimari elemandır. Gezemek, balkondan daha büyük olup, evin bir cephesini kapladığı gibi, genişliği en az 1-1.5 m. dir. Gezemekten daha büyük olan köşk ise evin bir veya üç yönünü çevirir.

Halk arasında “çıkma, çıkartma, şahnişin” isimleriyle tanınan cumba, genellikle dört odalı evlerde ve sokak yönünde yer alır. En çok görülen çıkma tipi ise oda genişliğinde çıkma, köşe çıkma ve gönye çıkmadır. Malatya evlerinin saçak sistemi, düz saçak ve gantamarlı saçak şeklinde iki ayrı özellik gösterir. Düz saçak tek katlı evlerde görülür ve örgü kirişleri 60-70 cm. kadar evin dışına taşarak, üzerine bindirmelik kirişler uzatılır. Gantamarlı saçak, gantamarlı tavan ve ters tavan isimleriyle de tanınır. Çatı arasının görünmemesi için, ahşap çitalar iç bükey kavis teşkil edecek şekilde

¹¹³ Özbek, a. g. m., s. 134.

yerleştirilip, üzeri harçla sıvanır. Eğimli bir görünüm yarattığı içinde gantamarlı saçak adı verilir¹¹⁴.

Evin inşasında esas önem üst kata verilmiş olduğu için giriş katı nispeten basık yapılmıştır¹¹⁵. Giriş katının üst ön kısmı baştanbaşa eyvandır. Eyvan'ın zemini toprak olup, genellikle yaz aylarında oturulan bir bölümdür. Bu katta çeşitli amaçlar için kullanılan odalar yer alır. Giriş katının uzantısı olan avluda ahır, samanlık, tandır örtmesi gibi eklentilerle “hızna” denilen, evin tüm yiyeceklerinin saklandığı kiler bulunur. Giriş katında yer alan diğer eklentiler; tandır örtmesi, ahır, samanlık, kuyu ve helâdır¹¹⁶. Erken devir evlerinin kış damında, duvarda mutlaka yaşmaklı ve piramit külahlı bir ocak bulunur. Ocağın yanlarında çeşitli eşyanın konulabileceği nişler, onun yanında kapaklı dolaplar vardır. Döşeme ve tavan ahşaptır. Tavanın ahşap kirişlerini örten kaplamaya hezen denir. Evin duvarları ve zemin kat toprak döşemeleri kısa zaman aralıklarıyla höllük denilen killi toprakla sıvanır. Buna yörede perdahlamak denir¹¹⁷.

Geleneksel Malatya evleri, Elazığ evleri ile de plan ve malzeme bakımından benzer özellikler sergilemektedir. Geleneksel Elazığ evleri, İzzet Paşa, Aksaray, Kızılay ve Nail Bey mahallesinde yoğunlaşmıştır. Bu evler, genellikle dış ve iç sofalı plan tipinde yapılmıştır. Duvarlarla çevrili avlular, evin arkasında bulunmaktadır. Genellikle iki katlı olan evlerin alt katları ahır, depo, mercek ve kiler gibi ihtiyaç birimlerine ayrılmış, üst katlar ise asıl ikamet bölümleri şeklinde düzenlenmiştir. Zemin katlarında büyük taş kemerlerin kullanılması bu yöreye has bir özelliktir. Taş temel üzerine kerpiç duvarlı olan evlerin ara duvarları hımış örgülüdür¹¹⁸. Elazığ evlerinin plan ve malzeme özellikleri merkeze bağlı köylere ve ilçelere yansımıştır¹¹⁹.

2.2.1. Malzeme ve Yapım Tekniği

Geleneksel Malatya evlerinde taş daima temel yapı malzemesidir. Bunlar çevreden temin edilebilen işlemesi kolay yumuşak taç olabileceği gibi koyu renk bazalt

¹¹⁴ Deniz, a.g.m., s. 23.

¹¹⁵ Başbay, H. C., “1930’lar Malatya’ında Bir Ev ve Bu Evde Yaşam” İnönü Üniversitesi, *II. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu - Tebliğler*, (19-21 Ekim 1987-Malatya), İstanbul, 1988, s. 120.

¹¹⁶ Yardımcı, M., “Geleneksel Malatya Evleri”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S. 16, Aralık 1992, s. 2-3.

¹¹⁷ Özbek, a.g.m., s. 134.

¹¹⁸ Aytaç, İ., “Elazığ’da Ömer Bey Konağı”, *E-Journal of New World Sciences Academy*, C. 5, S. 2, 2010, s. 354.

¹¹⁹ Yünkül, A., *Elazığ Evleri* (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2005, s. 74.

türü taşlara da rastlamak mümkündür. Temel, cephede 1-1.5 metre yükseltilerek itinalı taş işçiliği ve dersleriyle cephede dikkati çeker durumdadır. Kerpiç, taş temel üzerinde oldukça kalın bir şekilde yapının duvarlarını oluşturur. Bu kalınlık 50 ile 90 cm arasındadır. Ahşap, Malatya evlerin de kerpiçten sonra en çok kullanılan malzemedir. Duvarları bağlayan hatıllar, iç dış doğramalar, döşemeler, tavanlar, sekiler, pencereler, kapılar, yüklükler, merdivenler, bağdadi bölmeler ahşaptır. Maden olarak sıcak işlenmiş demiri görmektediriz. Kapılarda, pencerelerde, kapı üzerindeki havalandırma alanlıklarında karakteristik örnekleriyle görmek mümkündür. Kapılarda dövme demir çiviler daimi dekoratif unsurlardır¹²⁰.

Malatya evlerinde temel kesme taştan, yerden bir metre kadar yükseltilerek titizlikle yapılmıştır. “Anaç” denilen 80 cm. eninde kerpiçler taş temel üzerine örülerek yapının dış duvarını oluşturmaktadır. İç bölmelerde ise ya “kuzu” denilen küçük kerpiç kullanılmış ya da doldurma tekniğiyle (duvarları bağlayan hatıl denilen ağaçlar arası kerpiç, taş ya da ağaç parçalarıyla doldurularak) yapılmıştır. Kerpiç duvarlar içten ve dıştan çamurla sıvanmış ve beyaz badana ile boyanmıştır. Evin dış kapısı at ve develerin rahatlıkla geçebileceği genişlikte ahşaptan çift kanatlı olarak yapılmıştır¹²¹.

2.2.2. Plan Tipleri

Geleneksel Malatya Evleri, mekân oluşumunu etkileyen kültürel verilerin belirlenmesi açısından ele alındığında iki tür gruplamaya daha çok uymaktadır. Kuban’ın gerek plan özellikleri gerekse yapı tekniği açısından ele aldığı sınıflandırmada, geleneksel Türk Evi temsilcileri olarak adlandırdığı guruba girmektedir. Bununla beraber, Kazmaoğlu ve Tanyelinin coğrafik konumu ve tarihsel birikim içinde Anadolu’nun eski kültürlerinden etkilenmesi yaklaşımına dayanan sınıflamasında geçiş bölgesi Doğu Anadolu/Orta Bölge gurubuna da girmektedir. Malatya konut mimarlığını etkileyen soysa-kültürel yapı Orta Asya, İslam ve Eski Anadolu kültürleri sentezine dayanmaktadır¹²².

Sofa, Malatya evlerinde günlük yaşamının bir bölümünün geçtiği toplama mekânı ve aynı zamanda odalar arası geçişi sağladığından hava dolaşımı alanı olarak karsımıza çıkmaktadır. Malatya evlerinde plana karakterini veren ve yönlendiren en önemli mekân ögesi olan sofa, hava koşullarına bağlı olarak, açık veya kapalı oluşuna

¹²⁰Özbek, a. g. m., s. 134.

¹²¹ Yardımcı, a. g. m., s. 37.

¹²² Turgut, H., “Geleneksel Malatya Evleri”, *Yapı Dergisi*, S.181, İstanbul, 1996, s. 84-90.

göre iç sofa ve dış sofa olarak adlandırılmaktadır. Dış sofalı (açık sofalı) evlerde günlük yaşam ve aile içi üretimin büyük bir kısmı kış mevsimi haricinde bu mekânda geçer.

Geleneksel Malatya evlerinde sofalı plan özelliği gösteren evlerin de kendi arasında İç sofalı, Dış sofalı ve Çift sofalı olmak üzere üç tipte farklılaştığı görülmektedir¹²³.

Orta Asya çadırının iç düzeni ile geleneksel evlerin oda düzenleri arasında, kullanma biçimleri açısından benzerlikler bulunmaktadır. Çadırın içerisinde bulunan yükseltilmiş zemin üzerine serilen döşekler, geleneksel ev de seki kavramı ile aynı amaçta kullanılmaktadır. Çadırdaki gıda maddeleri, giysi, yatak vb. ihtiyaçlar için kullanılan yük çuvalları, geleneksel ev de yüklük, dolap ve taka ile aynı amaçta kullanılmaktadır. H, Turgut'un söylediği geleneksel ev biçimlenmesi ile çadırın biçimlenmesi arasındaki benzerlik kavramı Malatya evinin kurgusunda da görülmektedir¹²⁴ (Çizim: 5).

2.2.3. Süsleme Özellikleri

Malatya evleri süsleme yönünden Anadolu'nun diğer şehirlerindeki evlerle benzerlik arz eder. Evlerin süsleme malzemesi ahşap, demir ve alçıdır¹²⁵. Dolap, yüklük (örtülük), mutfak, kiler süsleri, pencere ve balkon kafesleri ahşap, kapı kafesleri, kapı tokmakları demir, çırallık ve raflar ise alçı malzemelidir.

Malatya evlerinde süslemeye diğer bölgelerimizde olduğu gibi önem verilmiştir. Malatya evlerine baktığımızda daha çok ahşap süslemenin ağır bastığı görülmektedir. Ahşap üzerine geometrik şekillerin verilerek süsleme unsuru olarak kullanıldığını görmekteyiz. Saçaklarda, çıkmalarda merdiven korkuluklarında, dolap ve dolap kapaklarında, ahşap davlumbazlı ocaklarda ve mutfak raflarında bitkisel ve geometrik ahşap süslemenin özenle vurgulandığı Malatya evlerinde dikkati çekmektedir. Malatya merkezde yer alan Karakaş konağı ile Battalgazi ilçesinde bulunan Poyraz Bey konağı ahşap süslemeleri ile önemlidir. Özellikle Poyraz Bey konağı günümüze kadar muhafaza ettiği mutfağında ki ahşap süslemeleri ile dikkat çekicidir.

Ahşap süslemenin yanı sıra Malatya evlerinde demir üzerine kabartma yada oyma teknikleri ile yapılmış süslemeleri de görmekteyiz. Bu süslemeler daha çok kapı

¹²³ Durgun, Y., *Geleneksel Malatya Evleri Üzerine Bir İnceleme*, (Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 26.

¹²⁴ Turgut, H., "Geleneksel Malatya Evleri: Kültür ve Mekan" *Yapı Dergisi*, S.186, İstanbul, 1997, s. 90-96.

¹²⁵ Deniz, a.g.m., s. 24.

tokmaklarında ve pencere korkulukları ile kapı üstü havalandırmalarında yer alan demir işçiliğinde görülür.

Malatya evlerinde çok fazla evde karşılaşmasak bile, ahşap üzerine kök boya ile yapılmış süslemeler de bulunmaktadır. Bunu en iyi örneğini Arapgir ilçesinde bulunan Süleyman Yedekçi evi ahşap üzeri kök boya ile yapılmış süslemeler en iyi örneğini oluşturmaktadır. Kalem işi süslemelere, manzara resimlerine yer verilmiştir. Bütün bunların yanında, taş ve tuğla duvarların örgüsü, köşe pahları ve derzleme ile yapılan süslemelerde yine Malatya evlerinde görülen bir diğer süsleme özellikleridir. Alçı süsleme davlumbazlarda, çiçekliklerde, dolap, şerbetlikler, revzenler ve tavanlarda kullanılmıştır. Çini süslemelere Malatya evlerinde karşılaşmamaktayız¹²⁶.

¹²⁶ Aytaç, *a.g.e.*, s. 7.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DARENDE EVLERİ KATALOĞU

3.1. Abdulvahap Sönmezler Evi

Bulunduğu Yer: Heyiketeği Mahallesi, Yuvalı Sokak, No: 11
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 512 - Parsel: 8 (Foto: 9. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 16.03.2006 tarih ve 07 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 6 - 9

Fotoğraf No: 9. 1 - 24

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Abdulvahap Sönmezler evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 8-9). Sokağa cephesi olan evin güneydoğu köşesinde cümle kapısı yer almaktadır (Foto: 9. 8). Yapının güneyinde avlusu, güneydoğu köşesinde tandırlık, samanlık ve ahır, batısında ise bahçesi bulunmaktadır. Zemin ve birinci katta iç sofalı plan özelliği gösteren evin, üst örtüsü kiremit ile kaplı olup, kırma çatı tipindedir ¹²⁷. Evi tarihlendiren kitabe bulunmamaktadır. Yaptığımız araştırmalar, alınan sözlü bilgiler ¹²⁸ ve malzeme kullanımı ile inşa tekniğine göre aynı sokağı paylaştığı diğer üç ev ile birlikte tarafımızdan 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmektedir (Foto: 9. 3, 4, 5).

Sokağa bakan doğu cephenin güney ucuna yakın yerde, her iki yanda ayaklara oturan üstte sivri, altta ise yarım daire kemerli, çift kanatlı ahşap cümle kapısı ile avluya girilmektedir (Foto: 9. 8). Aynı cephede payandalar ile desteklenen iki adet oda boyu konsol çıkma bulunmaktadır (Foto: 9. 6, 7). Doğu cephede zemin ve birinci kat pencere düzenlemesi, şahnişin pencereleri ile aynı boyutlarda, dikdörtgen biçiminde ve toplamda on iki adettir. Avluya bakan güney cephede, zemin kata giriş sağlayan ahşap çift kanatlı kapı ve doğu köşede tek pencere açıklığı ile birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven (süllüm) bulunmaktadır (Foto: 9. 9). Birinci katta biri şahnişin penceresi olmak üzere üç pencere yer almaktadır. Evin batı cephesi, bahçeden avluya geçiş

¹²⁷ Aytaç, İ., *Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, Malatya, 2015, s. 106.

¹²⁸ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

sağlayan tek kanatlı kapı ile zemin ve birinci katta birbirinden farklı boyutlarda on adet pencereden oluşmaktadır (Foto: 9. 10). Kuzey cephe pencereleri dokuz adet olup, zemin katta dört adet tepe penceresi, birinci katta ise dikdörtgen formda ve biri şahnişin penceresi olmak üzere beş adet pencere açıklığı yer almaktadır. Aynı cephede ayrıca birinci katın sonradan bölünmesi ile inşa edilen, birinci kata çıkış sağlayan ilk sekiz basamağı taş ve devamı ahşap olan merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenin üzeri, güneş ve yağmur sularından korunma amaçlı sundurma sac ile örtülüdür (Foto: 9. 11). Avlu dikdörtgen formda olup, güney cephede komşu yapı ile sınırlandırılmıştır. Batısında iki ayrı kapı bulunmakta ve bu kapılardan güney köşedeki tandırlığa giriş kapısı, kuzey köşedeki ise bahçeye açılan kapıdır (Foto: 9. 12).

Batı cephede yer alan bahçede helâ, odunluk ve mahsere taşı bulunmaktadır. Avludan ahır, samanlık ve tandırlığa girilmektedir. Tandırlıktan ise ahır ve samanlığa geçilmektedir (Foto: 9. 14, 15). Tandırlığın batı köşesinde kerpiçten ocak ve bir adet küçük aydınlatma penceresi (Foto: 9. 13), kuzey cephe duvarında taka, kuzeydoğu köşesinde kerpiçten bir seki ve doğusunda ise iki küçük aydınlatma penceresi yer almaktadır.

Avludan, çift kanatlı ve üzeri aydınlatma pencereli ahşap kapı ile zemin katın 9.70 x 3.90 m. ölçülerinde ki sofasına girilmektedir. Doğu kanatta bu sofaya açılan altı adet mekân bulunmaktadır (Çizim: 6)-(Foto: 9.16). Bunların üçü oda olup, diğeri ise mutfak, zahirelik helâ ve banyo olarak ayrılmaktadır. Zemin kat sofanın batı kanadında ise mutfak, güneybatısında ise helâ, banyo ve zahirelik yer almaktadır. Zahirelik mekânı batı köşede yer alan iki adet tepe penceresi ile aydınlanmaktadır. Kuzeydoğu köşede yer alan odanın kuzey cephe duvarında iki adet tepe penceresi ve kandillik, doğusunda tek pencere açıklığı, güneyinde ise ahşap dolap yer almaktadır (Foto: 9. 17). Güneydoğu köşede yer alan odanın kuzey duvarında kapı, doğu ve güneyinde tek pencere açıklıkları, batı cephesinde şerbetlik ve her iki kenarında alçıdan kandillik bulunmaktadır (Foto: 9.18).

Birinci kat daha sonradan iki ayrı ailenin yaşayabileceği şekilde iki ayrı mekâna bölünmüştür (Çizim: 7). Bu bölünme ile birlikte güneyde yer alan yaşam mekânında sofaya açılan üç birim yer almakta ve avluda bulunan ahşap merdiven ile önce ahşap gezemeğe, daha sonrada tek kanatlı ahşap kapıdan geçilerek sofaya girilmektedir (Foto: 9. 19). Sofanın güneybatısında yer alan odanın güney duvarında ahşap dolap, batısında ise iki adet aydınlatma penceresi yer almaktadır. Kuzeydoğu köşede yer alan ve 5.20 x

3.60 ölçülerinde olan başodanın doğusunda şahnişin pencereleri ve ahşap sediri (Foto: 9.20), güneyinde ahşap dolap, batı da ise yüklüğü bulunmaktadır (Foto: 9. 21). Sofanın kuzeybatısında helâ ve banyo birimleri yer almaktadır. Kuzeyde yer alan yaşam mekânına ise yine aynı cephede yer alan başlangıcı taş, devamı ise ahşap olan merdiven ile çıkılmakta ve tek kanatlı ahşap kapıdan sofaya giriş sağlanmaktadır (Foto: 9. 22). Girişin olduğu cephede, sofayı aydınlatan tek pencere açıklığı ve sofaya açılan üç mekân yer almaktadır. Sofanın doğusunda iki oda, batısında ise mutfak ile devamında helâ ve banyo bulunmaktadır. Sofanın kuzeydoğu köşesindeki odanın doğu cephesinde şahnişin pencereleri, güney ve kuzey cephesinde ise ahşap dolap yer almaktadır (Foto: 9. 23).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkımlar ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. İç mekân duvarlar, saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Evin üst örtüsü ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla sac çatı ile kaplanmıştır. 2011 yılında Malatya Valiliği tarafından uygulanan sokak sağlıklılaştırması projesi ile üst örtü kiremit ile örtülüp, kırma çatı şeklini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise baca şapkası kullanılmıştır.

Avlu ve zemin kat sofanın kuzeydoğu köşesinde bulunan odanın zemini sıkıştırılmış toprak ve taşlık olup, diğer mekânların zemini ise beton kaplamadır. Ahşap tabanı zemin kata kıyasla birinci katta yoğun bir şekilde görmekteyiz. Birinci katta helâ ve banyonun zemini fayans, mutfağın zemini beton kaplama olup, diğer mekânların ise ahşap kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir.

Cümle kapısını oluşturan kemer düzenlemesinde düzgün kesme taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Kuzey cephede bulunan merdiven düzenlemesinde yine ilk sekiz basamağa kadar taş, devamında ise ahşap malzeme kullanılmıştır. Ayrıca cümle kapısı ve güney cephe de yer alan zemin katın giriş kapısı çift kanatlı, diğer tüm kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Tepe pencereleri ufak ve şevli özellikte, diğer pencere açıklıkları ise dikkörtgen formda ve yine şevli özelliktedir (Foto: 9. 24).

Süsleme: Abdolvahap Sönmezler evi cümle kapısını oluşturan taş kemer düzenlemesi ve yarım daire kemerin oturduğu taş kaide üzerinde oyma ve kazıma tekniğinde kesik çizgilerden oluşan geometrik işlemler görülmektedir (Foto: 9. 8). Ahşap dolaplar ile alçıdan kandillik ve şerbetlik üzerinde yine oyma ve kazıma

teknğinde çizgisel ve üçgen geometrik formda süslemeler yer almaktadır (Foto: 9. 18, 21).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen *Abdulahap Sönmezler* evi, incelediğimiz Darende evleri ve aynı sokak içerisinde yer alan diğer üç ev ile malzeme kullanımı, inşa tekniği, kat sayısı ve çıkma türü bakımından benzer özellikler göstermektedir (Foto: 9. 10,11). Aynı sokağı paylaştığı *Mehmet Kurtaran* evi (Katalog No: 2) ve *Mehmet Mustafa Can* evi (Katalog No: 4) ile plan tipi bakımından farklı olup, *İhsan Sönmezler* evi (Katalog No: 3) ile iç sofalı plan özelliği göstermesi yönü ile benzerdir. Yapı, çalıştığımız *Müdür Ahmet Kaya* evi (Katalog No: 6) ile birlikte avluya açılan taş kemerli cümle kapısına sahip iki yapıdan bir tanesidir. *Germilerlioğlu* evi (Katalog No: 13), *İhsan Sönmezler* ve *Paksoy Konağı* (Katalog No: 19) ile birlikte birden fazla çıkmaya sahip az sayıdaki Darende evlerindendir. İnşa edildiği dönemin büyük ebatlı evlerinden olan *Abdulahap Sönmezler* evi, zamanla dış cephede gerçekleştirilen onarım faaliyeti ile bir takım değişiklikler geçirse de, mimari elemanların dağılımı ve korunmuşluğu yönü ile geleneksel Darende evleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.2. Mehmet Kurtaran Evi

Bulunduğu Yer: Heyiketeği Mahallesi Yuvalı Sokak, No: 4

Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 512 - Parsel: 10 (Foto: 10. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 16.03.2006 tarih ve 09 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 10 - 13

Fotoğraf No: 10. 1 - 15

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mehmet Kurtaran evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 12-13). Sokağa cephesi olan evin batı cephesinde avlu giriş kapısı ve yine aynı cephede bahçesi yer almaktadır. Zemin kat ve birinci katta sofasız plan özelliği göstermektedir. Üst örtü kiremit ile kaplı olup, beşik çatı tipindedir. Mehmet Kurtaran evini tarihlendiren kitabe bulunmamaktadır. Ev sahiplerinden alınan bilgilere¹²⁹ göre aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Sokağa bakan doğu cephesinde, üç ahşap eli böğründe ile desteklenen oda boyu konsol çıkma bulunmakta ve doğu cephe zemin kat, tek tepe penceresi dışında sağır tutulmuştur. Birinci kat kuzey köşede, kareye yakın dikdörtgen formda bir adet ve dikdörtgen formda beş adet şahnişin pencere yer almaktadır (Foto: 10. 3). Güney cephe zemin katta tek tepe penceresi olup, güneyden camii, kuzey cepheden ise Mehmet Mustafa Can evi ile komşudur (Foto: 10. 4). Mehmet Kurtaran Evinde sokağa bakan cephesinde cümle kapısı bulunmayıp, bahçenin olduğu (Foto: 10. 7), batı cephede yer alan çift kanatlı, ahşap kapıdan avluya giriş sağlanmaktadır (Foto: 10. 5, 6). Kuzey ve batı cepheleri 1.70-2.20 cm. yüksekliğinde kerpiç duvar ile çevrili olan avlunun güneybatı köşesinde helâ ile birlikte lavabo ve odunluk olarak kullanılan mekân, güneydoğusunda ise yine depo olarak kullanılan tek birim yer almaktadır.

Avluya bakan ve batı cephede bulunan iki adet tek kanatlı kapı ile zemin kata giriş sağlanmakta ve zemin kat üç mekândan oluşmaktadır (Çizim:10). Kuzey köşede bulunan zahirelik, hezen denilen üç ahşap direk ile desteklenmiş olup, batı duvarında ahşap dolabı, doğu ve güneyinde ise taka açıklıkları yer almaktadır (Foto: 10. 8, 9). Güneyde yer alan ahşap merdiven ile birinci kat kilere çıkılmaktadır. Bu mekânın

¹²⁹ Mehmet Kurtaran, 1950 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

güneyinde bulunan ve yine zahirelik/kiler olarak kullanılan mekânın doğu ve batı duvarında birer pencere açıklığı bulunmaktadır (Foto: 10.10, 11). Avlunun güneyinde bulunan ve yine tek kanatlı kapı ile girilen odanın kuzey duvarında yüklük, güneyinde ise tek pencere açıklığı ile çah yer almaktadır. Birinci kata, avlunun güney köşesinde yer alan orijinali ahşap olan, betonarme merdiven ile geçilmekte ve birinci kat üç mekândan oluşmaktadır (Çizim: 11). Avludan merdiven ile giriş yaptığımız 6.20 x 3.30 m. ölçülerindeki başodanın batı duvarında şerbetlik, kuzeyinde ahşap dolabı ve mutfaka açılan kapı, doğusunda sediri ve beş adet şahnişin penceresi, pencere üzerinde ise alçıdan tepelik bulunmaktadır (Foto: 10.12,13). Başodadan girdiğimiz mutfakın kuzey duvarında niş, doğusunda tek pencere açıklığı ve mutfak içerisinde ahşap hezen yer almaktadır (Foto: 10.14).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin kat beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımmış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Üst örtü aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte, ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla sac örtü ile kaplanmıştır. 2011 yılında Malatya Valiliği tarafından uygulanan sokak sağlıklaştırması ile üst örtü kiremit ile örtülüp, kırma çatı şeklini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise baca şapkası kullanılmıştır (Foto: 10.15). Avlu zemini toprak ve beton kaplama olup, zemin ve birinci kat mekânların tamamının tabanları önceleri sıkıştırılmış toprak kaplama iken, zamanla değişime uğrayarak yerini beton kaplamaya bırakmıştır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Avlu giriş kapısı çift kanatlı ve ahşap, birinci kat başodaya giriş kapısı tek kanatlı ve demir olup, evin diğer tüm kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Tepe pencereleri ufak ve şevli özellikte olan evin diğer pencere açıklıkları ise kuzeydoğu cephede bulunan pencere açıklığı dışında dikdörtgen türde ve şevli özellik göstermemektedir.

Süsleme: Zemin ve birinci katta bulunan nişlerde, ahşap dolap kapaklarında, başoda da bulunan alçıdan tepelik üzerinde ve mutfakta yer alan ahşap hezen üzerinde oyma ve kazıma tekniğinde, çizgisel ve üçgen geometrik süslemeler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen *Mehmet Kurtaran* evi sofasız plan özelliği, oda boyu konsol çıkması, mimari elemanlarının dağılımı ile geleneksel dokuyu yansıtmaktadır. Bakım ve onarım yapılarak kısmen korunmuştur. Sokak dokusu içerisinde bulunan *Mehmet Mustafa Can* evi (Katalog No: 4) ile sofasız plan özelliği göstermektedir. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

3.3. İhsan Sönmezler Evi

Bulunduğu Yer: Heyiketeği Mahallesi Yuvalı Sokak, No: 22 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 522 - Parsel: 2 (Foto: 11.1,2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 16.03.2006 tarih ve 10 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 14 - 17

Fotoğraf No: 11. 1 - 16

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: İhsan Sönmezler evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 16-17). Sokağa bakan batı cephede ahşap çift kanatlı cümle kapısı ile doğu da bahçesi yer alan ev, plan tipi bakımından iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü kiremit ile kaplı olup, beşik çatı tipindedir. İhsan Sönmezler evini tarihlendiren kitabe bulunmayıp, yapılan araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgiler¹³⁰ neticesinde aynı sokağı paylaştığı diğer üç ev ile birlikte 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Batı cephede, cümle kapısının üzerinde birinci kat sofayı aydınlatan pencere açıklığı ve zemin katın iki adet tepe penceresi ile birinci katta sokağa bakan iki adet oda boyu konsol çıkma yer almaktadır. Birinci kat pencere açıklıkları aynı boyutlarda ve dikdörtgen formda olup, her iki çıkmada şahnişin pencereleri ile birlikte sokağa bakmaktadır. Kuzey cephe zemin katta, zahirelik birimini oluşturan tek katlı mekân ve bu mekânı aydınlatan iki tepe penceresi ile birinci kat kuzey köşede yer alan odayı aydınlatan iki adet dikdörtgen formda pencere yer almaktadır (Foto: 11. 3). Evin doğu cephesinde zemin kat gezemek, kurutmalıkların yapıldığı toprak dam ve depo olarak kullanılan mekân bulunmaktadır. Birinci katta ise ahşap hayat (Foto:11. 5), güney cephede ise sonradan inşa edilen araba garajı, zemin kat odayı aydınlatan ikisi tepe penceresi olmak üzere üç pencere ve birinci kat odayı aydınlatan iki pencere bulunmaktadır (Foto: 11. 4).

Batı cephede yer alan cümle kapısından, 5.20 x 3.70 m. ölçülerinde olan zemin katın aralığına girilmektedir (Foto: 11. 6). Zemin kat aralık ile birlikte beş mekândan meydana gelmektedir (Çizim:14). Aralığın kuzeybatı köşesinde birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven (Foto: 11. 7), güney duvarında kandillik, aralığın kuzeyinde

¹³⁰ İhsan Sönmezler, 1945 doğumlu, Adana'da ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

mutfak (Foto: 11. 8), zahirelik (Foto: 11. 9), helâ ve banyo, doğusunda gezemek ile kurutmalıkların yapıldığı toprak dam (Foto: 11.10) ve güneybatısında ise zemin kata ait oda bulunmaktadır. Aralığın kuzeydoğusunda yer alan tek kanatlı kapıdan mutfağa geçilmekte ve mutfağın batı cephe duvarında iki adet tepe penceresi, kuzeyinde zahirelik, doğusunda ise helâ yer almaktadır. Zahirelik, diğer mekânlara göre alçak tavanlı olup, üç basamaklı merdiven ile inilerek geçilmekte, kuzey duvarında iki tepe penceresi, basit bir tezgâh ile doğusunda ise basit bir ahşap dolap bulunmaktadır. Sofanın güneybatısında yer alan odanın doğu köşesinde ahşap sedir ve tek pencere açıklığı ile güney duvarında iki adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 11. 11).

Zemin kat aralıktan ahşap merdiven ile birinci katın sofasına çıkılmaktadır (Foto: 11.12). Birinci katta, sofaya açılan ve sokağa çıkma yapan iki adet oda ile ahşap gezemek bulunmaktadır. Sofa, batı cephede yer alan tek pencere açıklığı ile aydınlanmakta ve güneybatı köşede çatı katına çıkış sağlayan ahşap merdiven yer almaktadır. Sofanın kuzeyinde yer alan ve 5.70 x 3.10 m. ölçülerinde ki odanın güney duvarında kandillik ve ahşap dolap, batısında ahşap sedir ile şahnişin pencereleri (Foto: 11. 14), kuzeyinde üç pencere açıklığı ve ahşap dolap, doğusunda ise tek pencere açıklığı ile şerbetlik yer almaktadır (Foto:11. 15). Sofanın doğusunda yer alan ahşap gezemek, sofanın güneyinde yer alan odanın duvar bitimine kadar uzanmaktadır (Foto: 11.13). Sofanın güney köşesinde yer alan odanın ise doğu cephesinde tek pencere (Foto: 11. 16), güney duvarında iki ahşap dolap, batısında ise şahnişin pencereleri bulunmaktadır (Çizim:15).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Yöreye özgü malzemelerin kullanıldığı İhsan Sönmezler evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkmalar ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Ahşap üzerine yatay olarak çakılan çitelerin üzerine bağdadi sıva uygulamasının görüldüğü yapının iç mekân duvarları, saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Evin üst örtüsü aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte, ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac örtü ile kaplanmıştır. 2011 yılında Malatya Valiliği tarafından uygulanan sokak sağlıklılaştırmasında, yapının dış cephesinde gerçekleştirilen onarım ile birlikte üst örtü kiremit ile örtülüp, beşik çatı şeklini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise baca şapkası kullanılmıştır.

Zemin kat sofanın ve birinci kat odaların zemini sıkıştırılmış toprak kaplama, mutfak, helâ ve banyonun fayans, diğer mekânların zeminleri ise beton kaplamadır. Tavanlar her iki katta da ters tavan özelliğindedir. Cümle kapısının çift kanatlı olduğu evin, diğer tüm kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Tepe pencereleri ufak ve şevli özellikte olan evin, diğer pencere açıklıkları ise dikdörtgen türde ve şahnişin pencereleri dışında kalan pencere açıklıkları şevli özelliktedir. Zemin kat aralıkta yer alan ve birinci kat sofaya çıkış sağlayan merdivenin ilk dört basamağı taş olup, devamı ise ahşaptandır.

Süsleme: Zemin kat sofada yer alan merdivenin taş olan ilk dört basamağı üzerinde ve alçı kandillik ile birinci kat odalar da bulunan ahşap dolap kapaklarında, oyma ve kazıma tekniğinde uygulanmış çizgisel, baklava dilimi ve üçgen geometrik desenler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Mimarisi ve plan özellikleri ile Darende evlerinin genel özelliklerini yansıtan İhsan Sönmezler evi, ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir. Aynı sokakta yer alan *Mehmet Kurtaran*(Katalog No: 2) evi ve *Mehmet Mustafa Can* evi (Katalog No: 4) ile plan tipi bakımından farklı olup, *Abdulvahap Sönmezler* evi ile birlikte iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Çift cumbalı olan evin cumba türü oda boyu konsol çıkmadır. *Germiterlioğlu* evi, (Katalog No: 13)*Abdulvahap Sönmezler* evi, (Katalog No: 1) ve *Paksoy Konağı*(Katalog No: 19) ile birlikte birden fazla çıkmaya sahip az sayıdaki Darende evlerindendir. Dış cephede gerçekleştirilen onarım faaliyetine rağmen, inşa edildiği dönemin mimari özelliklerini taşımaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.4. Mehmet Mustafa Can Evi

Bulunduğu Yer: Heyiketeği Mahallesi, Yuvalı Sokak, No: 5
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 512 - Parsel: 9 (Foto: 12. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 16.03.2006 tarih ve 09 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 18 - 21

Fotoğraf No: 12. 1 - 20

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mehmet Mustafa Can evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç kullanımı ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 20-21). Sokağa cepheli olan evin güney cephesinde avlu giriş kapısı ve batıda bahçesi yer almaktadır. Zemin ve birinci katta sofasız plan özelliği göstermektedir. Üst örtü kiremit ile kaplı olup, beşik çatı tipindedir. Mehmet Mustafa Can evini tarihlendiren herhangi bir kitabe olmayıp, yaptığımız kişisel görüşmelerden aldığımız sonuca göre aynı sokağı paylaştığı diğer üç ev ile birlikte 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz¹³¹.

Sokağa bakan doğu cephe zemin katında üç tepe penceresi, birinci kat kuzeydoğu köşede üç adet şahnişin penceresi, hatıl ve dikme ile desteklenmiş oda boyu konsol çıkma, güneybatıda ise bir açıklık yer almaktadır (Foto: 12. 3). Kuzey ve güney cephede komşu yapı ile bitişik nizamdadır. Sokağa bakan cephesinde cümle kapısı bulunmayıp, güney cephede yer alan basit ve tek kanatlı ahşap kapıdan avluya giriş sağlanmaktadır. Kuzey ve batı cepheleri 1.90- 2.50 cm. yüksekliğinde kerpiç duvar ile çevrili avlu duvarının kuzey duvarında niş açıklıkları bulunup, avlu içerisinde günümüzde herhangi bir müstemilat birimi kalmamıştır (Foto: 12. 5).

Avlunun güney ve batısında bulunan iki kapı ile zemin kata giriş sağlanmakta ve zemin kat dört mekândan oluşmaktadır (Çizim:18). Güney cephede bulunan kapı ile zemin katın yaşam mekânlarına (Foto: 12. 4,6) ve batı cephede bulunan kapı ile de ahıra giriş sağlanmaktadır. Ahır, ahşap hezenler ile desteklenmiş olup, batı ve doğu cephesinde yer alan iki adet pencere ile aydınlanmaktadır (Foto: 12. 7). Güneye bakan ahşap yuvarlak kemerli kapı ile zemin kata giriş yapılır (Foto: 12. 7). Burada ahşap korkuluklu ve yerden 20 cm yükseltilmiş 3.90 x 3.40 m. ölçülerinde bir seki bulunmaktadır (Foto: 12. 8). Buradan iki odaya geçiş sağlanmaktadır (Foto: 12. 10).

¹³¹ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Girişin olduğu cephe, zeminde tek pencere ve hemen üzerinde bulunan iki adet tepe penceresi ile aydınlanmaktadır (Foto: 12. 9). Girişin batısında yer alan kış odasına 25 cm yükseltiden sonra girilmektedir. Güney ve kuzey cephede ikisi tepe penceresi olmak üzere üç pencere, doğu cephede ise dolap yer almaktadır. Giriş mekânının doğu köşesinde bulunan zahirelik mekânının doğu cephesinde iki adet tepe penceresi, batısında ocak ve dolabı, kuzeybatı köşede ise niş bulunmaktadır (Foto: 12. 11).

Ahşap merdiven ile birinci kattaki uzun kenarı 6.20 x 4.50 m. boyutlarında olan başodaya çıkılmaktadır (Foto: 12. 10). Bu oda aynı zamanda doğu-batı doğrultulu ahşap tırabzan ile bölünen ve ahşap hezen ile desteklenen mekân içerisinde ocağa sahip olması ve mimari elamanları ile misafirhane odası olarak ta değerlendirilebilir (Foto: 12. 12). Odanın batı cephesinde taş aynalığa sahip şerbetlik (Foto: 12. 14,16), kuzeyinde dolabı (Foto: 12. 15) ve tepe penceresi, doğusunda tek pencere açıklığı ile ocağı (Foto: 12. 13), kuzey ve güneyinde şahnişin pencereleri bulunmaktadır. Bu odadan kurutmalıklarında yapıldığı ve çatı olmadan önce dam olarak ta kullanılan açıklığa geçilmektedir (Foto: 12.17). Hayattan ortadaki odaya çift kanatlı ahşap kapı ile girilir. Bu odanın güneyinde tek pencere, kuzeyinde iki tepe penceresi ve niş bulunmaktadır (Foto: 12. 18). Bu odadan batısında bulunan diğer bir odaya geçilmektedir. Batısında dolabı, kuzeyinde ise ocağı yer almaktadır (Foto: 12. 19, 20) - (Çizim: 19).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımmış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Evin üst örtüsü aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte, ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac örtü ile kaplanmıştır. 2011 yılında Malatya Valiliği tarafından uygulanan sokak sağlıklaştırmasında yapının dış cephesinde gerçekleştirilen onarım ile birlikte üst örtü kiremit ile örtülmüş olup, beşik çatı şeklini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise baca şapkası kullanılmıştır.

Zemin ve birinci kat mekânların tamamının zemini sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanlar, ters tavan özelliğindedir. Zemin kat giriş kapısı kemerli formda olan evin, birinci kat kuzeybatı köşesinde yer alan odanın kapısı çift kanatlı, diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Şahnişin pencereleri dikdörtgen türde olup, şevli tepe pencereleri bulunmaktadır. Kapı ve pencere doğramalarında, merdiven ve merdiven korkuluklarında, hezan, hatıl ve dikmeler ile tavanı oluşturan kiriş ve merteklerde,

dolap, sedir, tırabzan, musandıra ve raflarda ahşap malzeme kullanılmıştır. Demir malzeme pencere korkuluklarında ve kapı kilit sisteminde kullanılmıştır.

Süsleme: Zemin kat kış odasının ahşap kapısında yer alan kemer düzenlemesi, birinci kat başodanın şerbetliği, dolap ile hezen üzerinde kazıma ve oyma tekniğinde uygulanmış üçgen ve çizgisel geometrik motifler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen *Mehmet Mustafa Can* evi geleneksel bir sokak dokusu içerisinde yer alması itibariyle katalogda yer alan Darende evleri arasında güzel bir örnektir. Sofasız plan tipi, zemin kat girişte bulunan yerden yükseltilmiş eyvanı, birinci kat başodasının düzenlenişi ile misafirhane odasını andırması ve mimari elemanlarının dağılımı ile Darende evleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.5. Kifayet Ocakçı Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Nabi Ocakçı Oğlu Caddesi, No:29

Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 897 - Parsel: 2 (Foto:13. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 22 - 25

Fotoğraf No: 13. 1 - 22

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Kifayet Ocakçı evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 24-25). Sokağa cephesi olan evin kuzeyinde cümle kapısı, batıda ise bahçesi bulunmaktadır. Birinci katta iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü sac ile kaplı olup, sundurma çatı tipindedir. Yapıyı tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahibinden alınan bilgilere¹³² göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmektedir.

Kuzey cephede bulunan çift kanatlı ve demir kapıdan girişin sağlandığı evin, aynı cephe birinci katında iki adet pencere yer almaktadır (Foto: 13. 3). Sokağa bakan doğu cephesinde üç adet hatıl ve dikme ile desteklenen çıkması, zemin katın ufak ve yüksek tutulmuş iki, birinci katın ise beş adet şahnişin penceresi olmak üzere dokuz adet pencere (Foto:13. 4) ile güney cephenin birinci katında ise dört pencere bulunmaktadır.

Zemin kat avlu ile birlikte dört mekândan oluşmaktadır (Çizim: 22). Kare planlı olan ve 4.30 x 4.10 m. ölçülerindeki avlunun kuzey giriş cephesinde ocağı, doğusunda kış odası ve zahireliği, güneyinde ahır, mahsere taşı, çeşmesi ve birinci kat hayata çıkış sağlayan merdiveni bulunmaktadır (Foto: 13. 5, 6, 7). Avludan giriş yaptığımız kış odasının batı cephesinde iki adet avluya bakan pencere açıklığı ve kerpiç sediri (Foto:13. 8), kuzeyinde ahşap dolabı ve kandilliği, güneydoğu köşe duvarında ise yüklük bulunmaktadır. Kış odasının kuzeyi, girişten sonra 20 cm yükseltilerek ahşap ile bölünmüştür. Kış odasından güneybatı köşede yer alan ahşap kapı ile zahireliğe geçilmekte ve girişin olduğu kuzey cephe duvarında ocak ve niş (Foto:13. 9), doğusunda iki ve güneyinde bir olmak üzere üç adet tepe penceresi, ortada ise hezen yer almaktadır. Avludan güney köşede bulunan kapı ile ahır ve samanlığa girilmektedir. Ahırın güney duvarında iki adet tepe penceresi, kuzeyinde iki adet niş ve tavanı destekleyen iki adet hezen yer almaktadır (Foto:13.10).

¹³² Kifayet Ocakçı, 1944 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Mayıs 2015.

Sofa ile birlikte yedi mekândan oluşan birinci katın hayatına, avludan ilk beş basamağı taş ve devamı ahşap olan merdiven ile çıkılmakta ve hayatın doğusunda 5.80 x 4.10 m. boyutlarında başoda, güneyinde ise diğer hizmet birimleri bulunmaktadır (Çizim: 23). Başodanın batı cephesinde hayata bakan tek pencere (Foto:13.11), kuzeyinde ahşap dolabı, doğu cephede sokağa bakan beş adet şahnişin penceresi (Foto: 13.12) ve sediri, güney cephede ise ahşap dolabı bulunmaktadır (Foto: 13.13).

Hayattan güney köşede bulunan kapı ile evin sofasına girilmekte ve sofanın doğusunda iki oda, batısında mutfak ve zahirelik, güneyinde helâ ve banyo ile çatı katına çıkış için kullanılan ahşap merdiven yer almaktadır (Foto:13.14). Sofanın kuzeydoğu köşesinde bulunan odanın kuzey duvarında ahşap dolabı, doğusunda ise iki adet pencere ve ahşap sediri bulunmaktadır. Sofanın güneydoğu cephesinde bulunan odanın kuzey duvarında günümüzde kullanılmayan ve yan odaya açılan pencere (Foto:13.15), doğusunda iki pencere ve ahşap sediri (Foto:13.17), güneyinde ahşap dolabı ve tek pencere açıklığı (Foto:13. 16), batısında ise gusülhane ve dolabı yer almaktadır (Foto:13. 18). Sofanın güneybatısında yer alan mutfağın batı cephesinde ocak ve tek pencere (Foto:13. 21), kuzey duvarında ise zahirelik ile bağlantılı olan ufak bir pencere bulunmaktadır. Sofanın kuzeybatısında bulunan zahireliğin ise güneyinde mutfığa bakan ufak pencere, batısında ahşap sediri ve iki adet pencere (Foto:13. 22) ile kuzeyinde hayata bakan tek pencere yer almaktadır. Helâ ve banyo ise sofanın güneyine sonradan dâhil edilmiştir (Foto: 13.19, 20).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kifayet Ocakçı evi inşasında zemin kat, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephesi kerpiç ile sıvanarak kireç ile boyanmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac ile kaplanmıştır. Bacalar kerpiç örgü olup, üzerine ise soba borusu eklenmiştir.

Avlu ile birinci kat zahirelik, mutfak, helâ ve banyonun zeminleri beton kaplama, zemin kat kış odası, zahirelik ve ahırın sıkıştırılmış toprak, birinci kat helâ ve banyonun dışındaki diğer bütün mekânların zemini ise ahşap kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Kifayet ocakçı evi cümle kapısı çift kanatlı ve demirden, zemin kat kış odası, ahır ile birinci kat başodanın kapısı, sofaya açılan kapı, helâ ve banyonun kapısı tek kanatlı ve yine demirden olup, diğer odaların kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat kış odasının pencereleri dikdörtgen türde,

zahireliğin ve ahırın pencereleri ise zeminden yüksekte ve ufak olup, şevli özelliktedirler. Birinci kat odaların pencereleri dikdörtgen formda, başodanın pencereleri dışında kalan diğer mekânların pencereleri şevli özelliktedir.

Süsleme: Ahşap dolap ve dolap kapakları ile alçı çiçeklik/kandillik üzerinde üçgen ve dairesel kesitlerden oluşan geometrik motifler dışında süsleme özelliği bulunmamaktadır (Foto: 13. 13, 16).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen *Kıfayet Ocakçı* evi, iç sofalı plan tipi, oda boyunca uzanan çıkması, zemin kat kış odasının düzenlenişi, avlusunda bulunan unsurları (mahsere taşı, ocağı ve çeşmesi) ile yöreye özgü tüm geleneksel dokuyu yansıtmaktadır. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.6. Müdür Ahmet Kaya Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Nabi Ocağcı Oğlu Caddesi No: 35
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 895 - Parsel: 10 (Foto: 14. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 26 - 29

Fotoğraf No: 14. 1 - 18

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Müdür Ahmet Kaya evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile güneyi tek katlı, kuzeyi ise iki katlı olacak şekilde inşa edilmiştir(Çizim: 28 - 29).Sokağa cephesi olan doğu cephede cümle kapısı, batıda ise bahçesi bulunan ev sofasız plan tipindedir. Üst örtü sac ile kaplı olup, beşik çatı tipindedir. Müdür Ahmet Kaya evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, edindiğimiz bilgilere göre¹³³ 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmektedir.

Doğu cephe zemin katta üç adet tepe penceresi, taş kemerli ahşap ve çift kanatlı cümle kapısı ile birinci kat kuzey köşede yükselen tek odaya ait pencere bulunmaktadır (Foto:14. 3,4). Yapının güney ve kuzey cephesinde komşu yapı, batı cephede ise bahçe, avlu giriş kapısı, zemin katın ahşap korkuluklu gezmemeği (Foto: 14. 7) ile dört pencere yer almaktadır.

Zemin kat avlu ile birlikte altı mekândan oluşmakta (Çizim: 26) ve cümle kapısı ile evin avlusuna giriş sağlanmaktadır (Foto: 14. 4, 5). Avlu dikdörtgen planda olup, batı ucunda bahçeye açılan kapı (Foto:14. 8), güneybatı köşede oda ile sağır pencere, kuzeyinde ocak, birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven ile ahır yer almaktadır (Foto: 14. 9). Avlunun batısında yer alan 5.40 x 5.30 ölçülerindeki odanın doğu cephesinde iki adet niş (Foto: 14. 10), güneyinde ahşap dolabı, batısında iki adet pencere bulunmaktadır (Foto:14. 11). Bu mekândan kuzey cephede yer alan kapı ile ikinci bir odaya girilmekte ve batı cephenin her iki köşesinde yer alan tepe pencereleri ile aydınlanmaktadır (Foto:14. 12). Bu odadan geçilen diğer bir mekânın batısında balkona açılan kapı, kuzeyinde çah, doğusunda ise ocak bulunmaktadır (Foto: 14. 13). Buradan geçtiğimiz samanlık girişinin üzerinde musandıra, doğusunda tepe penceresi yer almakta (Foto:14. 14) ve güneyi ise ahıra açılmaktadır. Ahırın kuzey ve güneyinde hayvanların yem yediği kürün ve yine güneyinde avluya açılan kapı (Foto: 14. 15),

¹³³ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Mayıs 2015.

doğusunda iki adet tepe penceresi ile destekleyici elaman olan hezen bulunmaktadır. Avluda bulunan ahşap merdiven ve hepenk vasıtası ile üzeri sac örtülü dama çıkılmakta (Foto: 14. 16) ve kuzeyinde birinci katı oluşturan tek oda yer almaktadır (Foto: 14. 17). Bu odanın kuzey duvarında ahşap dolap, doğusunda sokağa bakan tek pencere açıklığı ve ahşap sediri (Foto: 14.18), güneyinde ise dama bakan ufak bir pencere bulunmaktadır (Çizim: 27).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Müdür Ahmet Kaya evi inşasında zemin kat, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde, ahşap karkas arası kerpiç dolgudur. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanmış olup, iç mekân duvarlar çarpı ile ağartılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac ile kaplanmıştır. Bacalar ise günümüzde harap olmuştur.

Zemin kat avlunun giriş aksı taşlık, devamı ise sıkıştırılmış toprak olup, ocağın olduğu bölümün zemini ise beton kaplamadır. Avlunun batısında yer alan oda ve açıldığı odanın zemini ahşap kaplama iken, zemin kat diğer mekânlar ile birinci kat oda ve damın zemini sıkıştırılmış topraktır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Zemin kat avlunun batısında yer alan odanın açıldığı mekânın tavanı ise daha sonradan kontrplak ile kaplanmıştır. Müdür Ahmet Kaya evi cümle kapısı taş kemerli ve çift kanatlı, odalara açılan diğer bütün kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat avlunun batısında bulunan oda ile birinci kat odanın pencereleri dikdörtgen türde ve şevli, diğer mekânların pencereleri ise zeminden yüksekte ve ufak olup, yine şevli özelliktedir.

Süsleme: Müdür Ahmet Kaya evi süsleme özellikleri bakımından incelediğinde özellikle cümle kapısının taş kemerinde kazıma ve oyma tekniğinde uygulanan üçgen, baklava ve çizgilerden oluşan geometrik formda görülen taş işçilik önemlidir (Foto: 14. 4, 6). Bunun dışında ahşap dolap ve dolap kapaklarında, oyma tekniğinde geometrik desenli işlemler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen *Müdür Ahmet Kaya* evi, sofasız plan özelliği, taş kemerli cümle kapısı ve avlusu ile yöreye özgü önemli sivil mimari örneklerindendir. Çalıştığımız diğer evler ile malzeme kullanımı ve inşa tekniği bakımından benzer özellikler göstermektedir. *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1) ile birlikte avluya açılan ve taş kemerli cümle kapısına sahiptir. Bakım ve onarımlar yapılmadığı için yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyadır. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.7. Hacı Ali Sungur Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Kanal Sokak No: 5 Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L31 - Ada: 428 - Parsel: 8 (Foto: 15. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 30 - 34

Fotoğraf No: 15. 1 - 39

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Hacı Ali Sungur evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir (Çizim: 33-34). Bahçe içerisinde yer alan evin güneyinde taşlığa açılan cümle kapısı yer almaktadır (Foto: 15. 7). İç sofalı plan özelliği gösteren yapının üst örtüsü sac kaplama olup, beşik çatı şeklindedir (Foto: 15. 3). Hacı Ali Sungur evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahiplerinden alınan bilgilere göre ¹³⁴ 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Güney cephede ikisi tepe penceresi olmak üzere dört adet pencere, birinci katta ise gönye çıkma yer almaktadır (Foto: 15. 4, 7). Taşlığın bulunduğu batı cephede zemin katın üç pencere ve kuzeybatı köşede ise çift kanatlı ve ahşaptan zemin katın giriş kapısı ile üzerinde aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Aynı cephede birinci katta cephe boyunca uzanan hayat ve hayattan birinci katın sofasına açılan çift kanatlı, kemerli ve ahşap kapı yer almaktadır (Foto: 15. 8). Evin kuzey cephesinde, Hacı Ali Sungur evi ile bağlantılı ikinci bir mekân geçmişte var iken, günümüzde ise sadece ara kattan geçişin sağlandığı kapı ve kalıntı izleri bulunmaktadır. Aynı cepheye sonradan betonarme helâ ve banyo inşa edilmiştir (Foto:15. 9). Doğu cephede ara kata geçiş sağlayan ufak bir kapı, kuzeydoğu köşede yer alan odayı aydınlatan iki, güneydoğu köşede bulunan odayı aydınlatan tek pencere ve şahnişin penceresi yer almaktadır. Aynı cephenin ortasına gelecek şekilde betonarme merdiven ve devamında ise birinci kata girişin sağlandığı üzeri aydınlatma pencereli giriş kapısı yer almaktadır (Foto:15.10).

Batı cephede yer alan çift kanatlı ve ahşap kapıdan, zemin katın aralık mekânına girilmekte ve zemin kat aralık ile birlikte üç mekândan oluşmaktadır (Çizim:30). Aralığın kuzeyinde birinci kata çıkış sağlayan merdiven, doğusunda tahılların depolandığı ambar, güneyinde ise zahirelik ve kış odası yer almaktadır (Foto: 15. 11,

¹³⁴ Ali Sungur, 1951 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Mayıs 2015.

12, 13). Aralığın güneydoğusunda yer alan zahireliğin kuzey duvarında dolap ve niş, doğusunda yerden yükseltilmiş seki, güneyinde iki adet tepe penceresi (Foto:15. 14, 15), batısında ise lavabo, basit bir mutfak tezgâhı ve iki katlı raf düzeni bulunmaktadır. Aralığın güneybatısında yer alan 5.90 x 4.10 cm ölçülerindeki kış odasının doğu duvarında iki adet dolap ve kandillik (Foto: 15. 17,19,20), güneyinde kerpiç sediri ve iki adet tepe penceresi (Foto:15.16), batısında yine kerpiç sediri ve devamında sedir içerisinde gusülhanesi ve üç pencere bulunmaktadır (Foto:15.18). Düz tavana sahip olup, kök boyalı tavan göbeği yer almaktadır (Foto: 15. 21, 22).

Zemin kat sofadan çıktığımız ara kat, bir geçiş görevi görmekte (Çizim: 31) ve kuzeyinde yıkılmış mekâna geçiş sağlayan fakat kullanılmayan kapı (Foto: 15. 23, 24), doğusunda dışarıya açılan bir başka kapı, güneyinde ise ambar ve ahşap tırabzan bulunmaktadır (Foto:15. 25).

Ara kattan ahşap merdiven ile birinci katın aralığına çıkabildiğimiz gibi, doğu cephede yer alan sekiz basamaklı betonarme merdivenden çıkılarak çift kanatlı ve üzeri aydınlatma pencereli ahşap kapıdan da birinci katın 9.80 x 1.90 m. ölçülerinde olan sofaya giriş sağlanmaktadır. Birinci kat helâ, banyo ve hayat ile birlikte dokuz mekândan oluşmaktadır (Çizim:32). Sofa doğu ve batıdan camekân ile bölünmüştür (Foto: 15. 28, 29). Sofanın güneyinde iki oda, batısında hayat, kuzeyinde ise iki oda, aralıkve aralığın devamında helâ ile banyo bulunmaktadır. Sofanın güneydoğu köşesinde yer alan oda, gönye çıkma yapmakta ve batı duvarında biri şahnişin penceresi olmak üzere iki pencere ile duvar boyunca uzanan ahşap tepeliği, güneyin de ise üç şahnişin penceresi bulunmaktadır (Foto: 15. 31). Sofanın güneybatı köşesinde yer alan odanın doğu duvarı boyunca uzanan ahşap tepelik, güneyinde üç, batısında ise iki pencere yer almaktadır (Foto: 15. 32). Sofanın batısında bulunan çift kanatlı ahşap kapı ile hayata çıkılmakta ve hayat batı cephe boyunca uzanmaktadır. Hayatın güneyinde yine ahşaptan depo amaçlı kullanım mekânı bulunmaktadır (Foto: 15. 33, 34). Sofanın kuzeybatı köşesinde yer alan odanın güney duvarı boyunca uzanan ahşap tepeliği, batısında vitraylı camlara sahip üç pencere (Foto: 15. 36, 37), kuzeyinde ahşap dolabı ve tepe penceresi (Foto: 15. 38), doğu duvarında ise kandilliği yer almaktadır. Sofanın kuzeyinde yer alan aralığın batısında bulunan hepenk vasıtasıyla ara kata inilmektedir (Foto: 15. 26, 27). Aralığın kuzeyinde sonradan inşa edilen helâ ile banyo bulunmakta ve aralık iki tepe penceresi ile aydınlanmaktadır. Sofanın kuzeydoğusunda yer alan

mutfağın kuzeybatı köşesinde mutfak dolabı, kuzeyinde mutfak tezgâhı, dolabı ve tepe penceresi, doğusunda ise iki pencere ve çeşmesi yer almaktadır (Foto: 15. 39).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Hacı Ali Sungur evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü olup, zemin kat ve ara kat beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat beden duvarları, ara duvarlar ve çıkımlar ise hımmış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Ahşap üzerine yatay olarak çakılan çıtaların üzerine bağdadi sıva uygulanmıştır. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Evin üst örtüsü ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac örtü ile kaplanmıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise soba borusu eklenmiştir.

Zemin katın aralık, zahirelik ve kış odası ile birinci katın helâ, banyo, sofa ve sofanın kuzeybatısındaki odanın zemini beton kaplama, birinci kat hayat, sofa ile sofanın güneydoğu ve güneybatısındaki odanın zeminleri ise ahşap kaplamadır. Zemin kat başodanın tavanı ahşap düz tavan olup, her iki katta yer alan diğer mekânların tavanları ise, ahşap kirişler üzerine mertekler yerleştirilerek meydana getirilmiş olan ters tavan özelliğindedir. Güney cephedeki taşlığa açılan cümle kapısı, batı cephede yer alan zemin katın giriş kapısı, doğu cephedeki birinci katın giriş kapısı ve hayata açılan kapı çift kanatlı olup, eve ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat sofaya açılan kapının ve birinci kat sofanın doğu ve batısındaki kapılar üzerinde yer alan aydınlatma pencereleri dikdörtgen türde, zahireliğin ve kış odasının güney duvarlarında bulunan tepe pencereleri ufak ve şevli, kış odasının batısındaki üç pencere ise kareye yakın dikdörtgendir. Birinci kat sofanın güneybatı, güneydoğu ve kuzeybatısındaki odaların pencereleri dikdörtgen, güneydoğudaki odanın doğu duvarındaki pencere ve sofanın kuzeydoğusundaki mutfağın doğusundaki pencereler ise kereye yakın dikdörtgen olup, sofanın kuzeybatısındaki odanın ve aralık ile mutfağın tepe pencereleri ise ufak ve şevli özelliktedir.

Süsleme: Hacı Ali Sungur evi süsleme özellikleri yönünden incelendiğinde, birinci kat sofanın devamında hayata açılan kapının üzerindeki aydınlatma pencerelerinde (Foto: 15. 30) ve kuzeybatı köşede yer alan odaya ait pencerelerde bulunan renkli vitray camlar (Foto: 15. 36, 37) bulunmaktadır. Ahşap dolap kapaklarında ve hayata açılan kapıya ait kemer düzenlemesinde bulunan dilimli kesitler, baklava ve üçgen geometrik işlemeli motifler görülmektedir (Foto: 15. 35). Zemin kat

kış odasında yer alan kök boyalı tavan göbeği (Foto:15.21, 22) ve alçıdan çiçeklikler üzerinde de bezeme bulunmaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilen *Hacı Ali Sungurevi*, gönye çıkmalı ve iç sofalı plan tipindedir. İncelediğimiz *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) ve *Süleyman Çavuşoğlu* evi (Katalog No: 16) ile birlikte bahçe içerisinde yer almaktadır. Çalıştığımız 30 adet ev içerisinde, renkli vitray camlara sahip tek evdir. Ara kat uygulaması, sedir içerisinde gusülhanesi, bahçeye bakan hayat ve renkli vitray camları ile Geleneksel Darende Evleri içerisinde dikkate değer bir yapıdır. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.8. Hacı Hasan Akyol Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Hacı Hasan Efendi Caddesi No: 29
Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 865 - Parsel: 7 (Foto: 16. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 27.04.2012 tarih ve 285 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 35 - 38

Fotoğraf No: 16. 1 - 33

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Hacı Hasan Akyol evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir. Arazinin konumundan dolayı yapı doğudan bakıldığında tek katlı görülmektedir (Çizim: 37-38). Doğu ve batı cepheden girişin sağlandığı ve sokağa cepheli olan Hacı Hasan Akyol evinin batısında bahçesi, güneyinde ise ahır ve samanlığı bulunmaktadır. Zemin kat girişte aralığı olan ev, birinci katta iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü sac kaplama olup, beşik çatı şeklindedir. Hacı Hasan Akyol evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹³⁵ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Hacı Hasan Akyol evi cephe özelliklerini incelediğimizde sokağa bakan doğu cephede tek kanatlı ahşap giriş kapısı ve cephe boyunca sıralanan beş adet tepe penceresi bulunmaktadır (Foto: 16. 3). Evin güneybatı cephesi bina boyunca çıkma yapmakta ve taşlığa açılan çift kanatlı ahşap kapının yanı sıra biri zemin katta, ikisi ara katta ve beşi birinci katta olmak üzere sekiz adet pencere yer almaktadır. Bahçenin de bulunduğu batı cephe, evin en hareketli cephesidir (Foto: 16. 4, 5). Zemin katta iki adet çift kanatlı ahşap kapı (Foto: 16. 6, 7) ve zemin kat mekânları aydınlatan yedi adet pencere bulunmaktadır. Ara katta bulunan hayat ve ara kat mekânları aydınlatan biri girişin sağlandığı kapının üzerinde olmak üzere sekiz pencere ile iki âdeti birinci katın, üç âdeti de çatı katının olmak üzere toplamda yirmi adet pencere yer almaktadır. Kuzey cephede zemin kat sağır olup, birinci katın ise biri tepe penceresi olmak üzere dört pencere ile çatı katının tek aydınlatma penceresi bulunmaktadır (Foto: 16. 8).

Yapıya giriş günümüzde doğu cephede bulunan tek kanatlı kapıdan sağlansa da, geleneksel Türk ev mimarisinde cümle kapısına verilen önemden dolayı güney cephede

¹³⁵ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

yer alan çift kanatlı ve ahşap kapıdan girilerek Hacı Hasan Akyol evinin mimari tanımına devam edeceğiz. Güney cephede yer alan cümle kapısından girdiğimizde bizi taşlık karşılamaktadır (Foto: 16. 9). Taşlığın batısında bahçe devam etmekte ve bahçenin güney köşesinde ahır ve samanlık yer almaktadır (Foto: 16. 11). Taşlığın devamında ise iki yanı ve üzeri kapalı tandırlık bulunmaktadır (Foto: 16. 10). Zemin kata batı cephede yer alan iki ayrı kapıdan giriş sağlanmakta ve Hacı Hasan Akyol evi zemin katı, çalıştığımız diğer Darende evlerinden farklı olarak planlamada iki ayrı şema göstermekte ve zemin kat yedi mekândan oluşmaktadır. Güneybatı köşede yer alan çift kanatlı kapıdan girdiğimizde dikdörtgen planlı aralık ve aralık etrafına dizilmiş dört mekân yer almaktadır (Çizim: 35)-(Foto: 16. 12, 13). Aralığın kuzeybatısında yer alan kış odasının güney ve doğu duvar yüzeyinde dolabı, batısında ahşap sedir ve iki adet aydınlatma penceresi bulunmaktadır (Foto: 16. 14). Aralığın kuzeydoğu köşesinde dar bir aralık (Foto: 16. 15), güneydoğu köşesinde yer alan ve geçmişte zahirelik olarak kullanılan mekânın ise yine güneydoğu köşesinde ambarı, güney duvarında tepe penceresi, batı duvarında ise ocak ve dolap yer almaktadır (Foto: 16. 16). Aralığın güneybatı köşesinde bulunan kış odasının doğu duvar yüzeyinde kandilliği, güneyinde duvar boyunca uzanan yüklüğü ve içerisinde gusülhanesi (Foto: 16. 17), batısında ise iki adet aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Aralığın kuzeydoğu köşesinde yer alan dar aralıktan geçilerek, zemin katın kuzeyindeki aralığa ulaşılmaktadır (Foto: 16. 18, 19). Aralığın kuzeybatısında banyo (Foto: 16. 20), kuzeyinde birinci kata çıkılan ahşap merdiven, kuzeydoğusunda ise ambar yer almaktadır (Foto: 16. 21).

Zemin kat aralıktan birinci katın sofasına çıkılmakta ve iç sofanın gelişmiş şeklini bu evde görmekteyiz (Foto: 16. 22, 23, 24, 25). Birinci kat sofa ile birlikte altı mekândan oluşmaktadır (Çizim: 36). Sofanın güneydoğusunda yer alan odanın kuzeyinde sofaya bakan pencere, doğusunda iki adet tepe penceresi, güneyinde ise yine iki adet pencere ve batı duvarında dolabı bulunmaktadır (Foto: 16. 26). Sofanın kuzeydoğusunda yer alan 5.00 x 3.10 m. ölçülerinde ki odanın güneyinde sofaya bakan pencere (Foto: 16. 27), batı duvarında dolabı, kuzeyinde iki pencere, doğusunda ise yine iki adet tepe penceresi bulunmaktadır. Sofanın güneybatı köşesinde yer alan mutfak doğusunda basit bir mutfak tezgâhı ve tek pencere, güneyinde iki pencere, batısında ise yine basit bir ahşap mutfak rafı ve dolap yer almaktadır (Foto: 16. 28). Sofanın kuzeybatısında yer alan odanın batısında tek pencere, kuzey duvarında ise ahşap dolabı bulunmaktadır (Foto: 16. 29). Sofanın kuzeyinde helâ ve hemen yanında zemin kata iniş

sağlayan ahşap merdiven ile sofanın kuzeybatı ekseninde, çatı katına geçiş sağlayan yerden 1.5 m. kadar yükseltide kapı bulunmaktadır (Foto: 16. 31).

Ara kata, sofanın güneybatısında yer alan üç adet pencere açıklığına sahip tek kanatlı kapıdan geçilerek ve altı basamaklı merdivenden inilerek ulaşılmaktadır (Foto: 16. 30). Ara kat üç mekândan oluşmakta ve ortada 4. 00 x 2.10 ölçülerinde aralık, kuzey ve güneyinde birer oda olup, batısı ise hayata açılmaktadır (Çizim: 36). Aralığın güneyinde yer alan odanın doğu duvarında ahşap dolabı, güneyinde ahşap sedir, iki adet pencere açıklığı ve hemen üzerinde ahşap tepeliği, batısında ise üç pencere açıklığı yer almaktadır. Aralığın kuzeyinde bulunan odanın güney ve kuzey duvarında ahşap dolabı, batısında iki adet pencere açıklığı ile üzerinde ahşaptan tepelik bulunmaktadır. Aralığın batısında, iki yanında ve üzerinde aydınlatma penceresi bulunan çift kanatlı ve ahşap kapıdan hayata giriş yapılmakta ve hayat kuzey-güney uzunlamasında olup, “L” biçimindedir (Foto: 16.32). Hayatın devamı olan kuzey köşedeki açıklıkta helâ, ocak ve çeşme yer almaktadır (Foto: 16. 33).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Hacı Hasan Akyol evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin kat ve ara katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde, ahşap karkas arası kerpiç dolgudur. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Evin üst örtüsü ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac çatı ile kaplanmıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise soba borusu ve baca şapkası kullanılmıştır.

Zemin kat aralık, helâ, banyo, birinci katın sofa ve odaların beton kaplama, zemin kat iki odanın zemini ve birinci katta yer alan mutfak ahşap kaplama olup, zahireliğin ise sıkıştırılmış topraktır. Birinci kat mutfak ve sofanın kuzeydoğusunda yer alan odanın tavanları ters tavan üzerine kaplama yapılmış olup, sofanın kuzeybatısındaki odanın düz tavan, diğer mekânların tavanları ise ters tavan türündedir. Güney cephedeki taşlığa açılan cümle kapısı, zemin kat güneybatı köşede yer alan sofaya açılan kapı ile ara kattan hayata açılan kapılar çift kanatlı, diğer tüm kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Hacı Hasan Akyol evi pencereleri farklı tür ve boyutta düzenlenmiş olup, eve ait tepe pencereleri ufak ve şevli türde, çatı katını aydınlatan pencereler kare boyutlarda, diğer aydınlatma pencereleri dikdörtgendir.

Süsleme: Ahşap dolap kapaklarında ve alçı kandillik üzerinde yer alan basit çizgisel geometrik işlemler dışında süsleme ayrıntısı yoktur.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki+ara kat olacak şekilde inşa edilen Hacı Hasan Akyol evi iç sofalı plan düzenlemesi, ara kat uygulaması ve çalıştığımız örnekler arasında yüklük içerisinde gusülhanesinin bulunması yönü ile tek örnek olması bakımından nitelikli bir yapıdır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.9. Yücel Soylu Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Nabi Ocakçıoğlu Caddesi, No: 5
Darende MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L31 - Ada: 419 - Parsel: 1 (Foto: 17. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 39 - 42

Fotoğraf No: 17. 1 - 24

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Yücel Soylu evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 41-42). Sokağa cephesi olan evin doğusunda cümle kapısı, batı cephesinde bahçesi (Foto: 17. 6), kuzeyinde avlusu, avlunun kuzeydoğu köşesinde müştemilatı, kuzeybatı köşede ise helâsı bulunmaktadır (Foto: 17. 8, 9). Birinci katta iç sofalı plan özelliği gösteren evin üst örtüsü ise düz toprak dam üzeri sac ile örtülü olup, beşik çatı türündedir. Yücel Soylu evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, kişisel görüşmelerden alınan bilgilere göre¹³⁶ 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Yücel Soylu evi doğu cephesinde avluya giriş sağlayan çift kanatlı ve ahşap cümle kapısı, birinci katta oda boyu konsol çıkma ve dört adet şahnişin penceresi yer almaktadır (Foto: 17. 3, 4). Güney cephe sağır olup, komşu yapının avlusuna bakmaktadır (Foto: 17. 5). Arazinin konumundan dolayı yükseltisi değişen yapının batı cephesinde, zemin katın altına ve kuzeybatı köşesine gelecek şekilde tek bir mekân ve bu mekâna giriş sağlayan tek kanatlı kapı ile bir adet aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Aynı cephenin zemin katında iki, birinci katta ise üç pencere yer almaktadır (Foto: 17. 7). Kuzey cephede aynı zamanda evin avlusu bulunup, önceleri duvar ile çevrili olan avlu mekânının kuzey ve batı duvarları ise günümüzde bulunmamaktadır. Yapının kuzeybatısında iki adet tepe penceresi, tek kanatlı zemin katın giriş kapısı ve kuzeydoğu cephede ise iki adet pencere ile birinci katta kuzeybatı cephede tek pencere yer almaktadır. Zemin katın giriş kapısının hemen üstünde ahşap balkon ve hemen batısında sonradan kapatılan pencere, kuzeydoğusunda ise biri şahnişin penceresi olmak üzere üç pencere bulunmaktadır (Foto: 17. 8).

Kuzeyde yer alan tek kanatlı ahşap kapı ile zemin katın aralığına girilmektedir (Foto: 17. 10). Zemin kat aralık ile birlikte dört mekândan oluşmaktadır (Çizim: 39).

¹³⁶ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Aralığın güneybatı köşesinde birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven, doğu ve batısında birer oda, güney duvarında ise dolap yer almaktadır. Aralığın doğusunda yer alan odanın kuzey duvarında iki pencere ve dolabı, doğu ve batısında ahşaptan tepelik (Foto: 17. 11), güney duvarında ise dolap ve yüklük bulunmaktadır. Aralığın batısında yer alan odanın güneyinde mutfak, batısında iki pencere, kuzeyinde ise iki adet tepe penceresi yer almaktadır. Mutfak batı köşede yer alan tepe penceresi ile aydınlanmaktadır.

Zemin kat aralıktan ahşap merdiven ile birinci katın sofasına çıkılmaktadır (Foto: 17. 12, 13). Birinci kat, sofa ile birlikte dört mekândan oluşmaktadır (Çizim: 40). Sofanın doğu ve batısında birer oda, güneyinde dolabı, kuzeyinde ise ahşap balkonu yer almaktadır (Foto: 17. 14). Sofanın doğusunda yer alan 6. 90 x 4.50 m. ölçülerinde ki başodanın giriş cephesinin güney köşesinde yüklük (Foto: 17. 15, 16), kuzeyinde ise şerbetlik ve içerisinde kandillikleri bulunmaktadır (Foto: 17. 17, 18,19). Kuzey duvarında ahşap dolap ve üç adet aydınlatma penceresi, doğusunda ahşap sediri ve üç adet aydınlatma penceresi yer almaktadır (Foto: 17. 20). Bu oda aynı zamanda büyüklüğünün yanı sıra estetik bir şerbetlik ve tavan düzenlemesi ve tavan göbeği ile de evin en gösterişli odasıdır (Foto: 17. 21, 22). Sofanın batısında yer alan odanın güneyinde banyo ve ahşap dolabı, batısında iki ve kuzeyinde tek pencere ile (Foto: 17. 23) kuzeydoğusunda yine ahşap dolap bulunmaktadır (Foto: 17. 24). Banyo, batısında yer alan tek tepe penceresi ile aydınlanmakta ve kuzeyinde ise taka yer almaktadır.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Yücel Soylu evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde, ahşap karkas arası kerpiç dolgudur. Ahşap üzerine yatay olarak çakılan çıtaların üzerine bağdadi sıva uygulanmıştır. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır.

Zemin katın aralık, mutfak ve birinci kat banyo beton kaplama, birinci kat sofanın batısında yer alan odanın zemini toprak, diğer mekânların zemini ise ahşap kaplamadır. Birinci kat başodanın tavanı ahşap düz tavan olup, her iki katta yer alan diğer mekânların tavanları ise, ters tavan özelliğindedir. Yücel Soylu evi cümle kapısı ile ahşap balkona açılan kapı çift kanatlı, odalara açılan diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat batı köşede yer alan odanın tepe pencereleri ufak ve yüksek

olup, içten şevli özelliktedirler. Zemin ve birinci katın diğer pencere açıklıkları ise dikdörtgen türdedir.

Süsleme: Yücel Soylu evi, başodası dışında sade bir yapıdadır. Başoda içerisinde üçgen, dairesel, baklava dilimi ve kesik çizgilerden oluşan geometrik işlemlere sahip tavan göbeği (Foto: 17. 21, 22) ve aynalık taşı ile dört yapraklı yonca motifi, yaprak ve papatya işlemeli bitkisel motiflere sahip şerbetlik düzenlemesi yer almaktadır. (Foto: 17. 17, 18, 19).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen ev iç sofalı plan tipine sahip olup, oda boyunca uzanan çıkmaya sahiptir. Başoda düzenlemesi ile nitelikli bir yapı olan ev günümüzde terk edilme ile birlikte yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.10. Ahmet Doğan Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi, Nabi Ocakçıoğlu Caddesi No: 2

Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 925 - Parsel: 1 (Foto: 18. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 31.03.2016 tarih ve 2723 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 43 - 46

Fotoğraf No: 18. 1 - 14

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Ahmet Doğan evi, taş temel üzerine kerpiç ve ahşap ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 45, 46). Sokağa bakan batı cephesinde cümle kapısı bulunmakta ve batısında ise ufak bir bahçesi yer almaktadır. Birinci katta iç sofalı plan özelliği gösteren evin üst örtüsü sac kaplama olup, beşik çatı şeklindedir. Zemin katın 1964 yılına kadar Ziraat Bankası olarak kullanıldığı ve aynı tarihlerde üst katının lojman olarak kullanıldığı yöre halkı tarafından sözlü olarak bildirilmiştir¹³⁷. Ahmet Doğan evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalara göre 1937 yılına ait bir kent fotoğrafında yapının bulunmaması (Foto: 3), yapım tarihinin 1937 yılından sonra olduğunu göstermektedir.

Evin batı cephesinde çift kanatlı ve demirden cümle kapısı ile iki adet büyük pencere, birinci katta ise cephe boyunca uzanan gezemek yer almaktadır (Foto: 18. 3). Kuzey cephesinde zemin ve birinci katta birbirine paralel konumlanan sekiz adet pencere açıklığı ile kuzeydoğu köşede müstemilat bulunmaktadır (Foto: 18. 4). Doğusunda birinci kat sofaya giriş kapısı ve tek pencere açıklığı, güney cephede merdiven sistemi ve birinci kata giriş sağlayan ikinci kapı yer almaktadır (Foto: 18. 5).

Ahmet Doğan evi zemin katı zaman içerisinde değişikliğe uğrayarak 13.00 x 8.00 m. ölçülerinde tek mekân haline getirilmiştir (Çizim: 43). Günümüzde depo olarak kullanılan zemin kat, kuzeydoğu köşede bulunan helâ dışında bölücü duvar veya elamanı bulunmayıp, bol miktarda ahşap hezen yer almaktadır (Foto: 18. 6). Batı cephesine açılan iki (Foto: 18. 7), kuzey cephesine açılan üç pencere vardır (Foto: 18. 8). Yapının zemin ve birinci katlarını içerden bağlayan merdiven bulunmamaktadır. Birinci kata giriş doğu ve güney cephelerde yer alan ahşap çift kanatlı kapılardan sağlanmaktadır (Foto: 18. 4, 5). Doğu cepheden birinci katın 13.00 x 2.30 m.

¹³⁷ Bekir Sözen, 1954 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

ölçülerinde olan sofasına giriş yapmaktayız (Çizim: 44). Birinci kat sofa ile birlikte dört oda, mutfak ve helâdan oluşmaktadır (Foto: 18. 9, 10). Odalar sofaya açılmakta ve sofanın güneydoğu köşesinde yer alan odanın güneybatı köşesinde çah, güneyinde tepe penceresi ve doğu cephede diğer bir pencere açıklığı yer almaktadır (Foto: 18. 11, 12, 13). Sofanın güneybatısında yer alan odanın kuzey duvarında kerpiç sediri, sedirin köşesinde ahşap gusülhanesi ve iki adet ahşap dolabı, doğusunda ise niş yer almaktadır (Foto: 18. 14). Sofanın kuzeyinde iki oda, mutfak ve kuzeydoğu köşede helâ yer almaktadır. Sofanın batısında yer alan çift kanatlı, ahşap kapı ile gezemeğe çıkılmakta (Foto: 18. 9) ve yapının batı cephesi boyunda devam etmektedir.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, birinci kat ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde ahşap karkas arası kerpiç dolgudur. Dış cephe ve iç mekân duvarlar, saman katkılı çamur ile sıvalıdır. Evin üst örtüsü ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac çatı ile kaplanmıştır. Bacalar ise kerpiç dokusunu kaybederek, tuğladan inşa edilmiştir.

Zemin katta yer alan tek mekânın zemini sıkıştırılmış toprak kaplama, birinci kat mekânların zemini ise ahşap kaplamadır. Zemin katın tavanı ters tavan tipinde, birinci katın tavanı ise düz tavan türündedir. Zemin kata giriş kapısı çift kanatlı ve demirden, birinci kat ahşap balkona açılan kapı ile doğu cephede bulunan birinci kat sofaya giriş sağlayan kapı ise ahşap ve çift kanatlıdır. Tepe pencereleri ve doğu cephede yer alan pencere dikdörtgen, diğer tüm pencere açıklıkları ise kare türdedir.

Süslemesi: Herhangi bir süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iç sofalı plan tipinde ve iki katlı inşa edilen yapı, hemen doğusundaki okul binası ve birbirine bitişik nizamda inşa edilen dükkân ve konutlar ile birlikte, bir bütünün önemli bir sivil mimari örneğidir. 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmektedir.

3.11. Mehmet Başaran Evi

Bulunduğu Yer: Hacı Derviş Mahallesi Nabi Ocakçıoğlu Caddesi No: 12

Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 30L / Ada: 925 / Parsel: 13-14 (Foto: 19. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 31.03.2016 tarih ve 2723 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 47 - 50

Fotoğraf No: 19. 1 - 15

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Ev ile alakalı sözlü olarak aldığımız bilgilere göre, dükkân dizisinin güneyinde yer alan ve günümüzde konut olarak kullanılan yapının bir dönem karakol, bir dönem de otel olarak kullanıldığı şeklindedir (Foto: 19. 3). Taş temel üzerine kerpiç ve ahşap ile zemin ve birinci kat olarak iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 49-50). Sokağa bakan batı cephede birinci kata çıkış için kullanılan demir kapı, doğu cephesinde bahçesi ve birinci katta gezemek bulunan evin kuzeyinde ise bir dönem Mehmet Başaran evine ait olan 8 nolu yapı bulunmaktadır (Foto: 19. 6). Üst örtü sac kaplama olup kırma çatı şeklindedir. Mehmet Başaran evi, Ahmet Doğan evi ile aynı dönemlerde (1930'lardan sonra) inşa edildiği tahmin edilmektedir.

Mehmet Başaran evi, kuzeyindeki 8 nolu evi le birlikte tek yapı iken, zamanla iki ayrı ev olarak kullanımlarını devam ettirmektedirler. 8 nolu ev, zemin ve birinci katta tek mekândan oluşmakta (Foto: 19. 7,8) ve birinci katın penceresi, Mehmet Başaran evinin balkonuna bakmaktadır (Foto: 19. 9). Mehmet Başaran evi zemin katı üç adet dükkân dizisinden oluşmaktadır (Çizim: 47). Bu dükkânlar tepe pencereleri ile aydınlanmakta ve birinci katta beş adet pencere yer almaktadır. Evin güney cephesi zemin katında tek tepe penceresi, birinci katında ise sokağa çıkma yapan gönye çıkma bulunmaktadır (Foto: 19. 4, 5).

Batı cephede balkonun altına denk gelen demir kapıdan girilerek ve ahşap bir merdivenden çıkılarak birinci katın 22.00 x 2.40 cm ölçülerindeki aralığına ulaşılmaktadır (Foto: 19. 10, 11). Bu aralığın batısında ise sokağa cepheleri olan beş adet oda dizisi yer almaktadır (Foto: 19. 12, 13). Sofanın güneyinde helâ, mutfak ve banyo, doğusunda ise bahçeye açılan bir kapı bulunmaktadır (Foto: 19. 14,15). Güney

köşede yer alan mutfak, sokağa çıkma yapıyor ve iki pencere, diğer odalar ise tek pencere ile aydınlanmaktadır (Çizim: 48).

Malzeme ve Teknik: Kaba yonu taş temel üzerine, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde, ahşap karkas arası kerpiç dolgudur. Dış cephe ve iç mekân duvarları, saman katkılı çamur ile sıvalıdır. Evin üst örtüsü ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak kiremit çatı ile kaplanmıştır. Bacalar ise kerpiç dokusunu kaybederek, tuğladan inşa edilmiştir.

Zemin kat dükkânların ve birinci kat yaşam birimlerinin zemini beton kaplamadır. Zemin katın tavanı ters tavan tipinde, birinci katın tavanı ise düz tavan türündedir. Zemin kata giriş kapısı çift kanatlı ve demirden, birinci kat ahşap balkona açılan kapı ile doğu cephede bulunan birinci kat aralığa giriş sağlayan kapı ise ahşap ve çift kanatlıdır. Tepe pencereleri ve doğu cephede yer alan pencere dikdörtgen türde, diğer tüm pencere ise kare formdadır.

Süslemesi: Herhangi bir süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen yapı, hemen doğusundaki okul binası ve birbirine bitişik nizamda inşa edilen dükkân ve konutlar ile kompleks bir yapı gurubunun önemli bir sivil mimarlık örneğidir. 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmekteyiz.

3.12. Kemal Ağaca Evi

Bulunduğu Yer: Zaviye Mah. Şeyh Hamid Caddesi, No: 83
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 - Ada: 131 - Parsel: 11 (Foto: 20. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 27.04.2012 tarih ve 284 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 51 - 55

Fotoğraf No: 20. 1 - 28

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Kemal Ağaca evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olarak inşa edilmiştir (Çizim: 54-55). Sokağa bakan doğu cephesinde kuzey-güney doğrultulu sokak geçişi (Foto: 20. 3, 4, 5), güney cephede cümle kapısı, batıda ise avlusu bulunmaktadır. Üst örtü sac kaplama olup, sundurma çatı şeklindedir. Kemal Ağaca evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹³⁸ göre 19. yüzyıl son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Doğu cephede yer alan sokak geçişinin üzerinde oda boyu konsol çıkması(Foto: 20. 4), hemen altında bir adet ara katı aydınlatan pencere, birinci katta dört âdet şahnişin penceresi olmak üzere on bir adet birinci katın penceresi ve beş adette tepe penceresi bulunmaktadır (Foto: 20. 3). Kuzey ve güney cephelerde komşu yapı bulunmakta ve sokak geçişinin güneyinden ahşap çift kanatlı cümle kapısı ile avluya girilmektedir (Foto: 20. 6). Avlu içerisinde müstemilat mekânları, ahır ve samanlık, mahsere taşı, avlunun güneyinde birinci kat hayata çıkış sağlayan merdiven (Foto: 20. 6, 8) ile batısında tandırlık yer almaktadır (Foto: 20. 7). Kemal Ağaca evi sonradan iki ayrı ailenin yaşayabileceği şekilde ikiye bölünmüştür. Bu bölünmeden kaynaklı kuzeydeki mekânlara girilememiştir.

Taş ve yarım daire kemerli kapıdan zemin kata giriş yapılmaktadır (Foto: 20. 9, 10). Girişten 40 cm yükseltiden sonra yaşam mekânına geçilmeden önce tırabzanlar ile sınırlandırılan ve kemerli ahşap düzenlemeye sahip bu oda 6.00 x 3.60 m. ölçülerindedir (Foto: 20. 11, 12). Kemerin alçak tutulmasından dolayı başın eğilerek geçilmesi mekâna saygıya yorumlanmaktadır. Odanın batısında birinci kat hayata bakan iki adet tepe penceresi ile güneybatı köşede ara kata çıkılan ahşap merdiven (Foto: 20. 13), kuzey ve

¹³⁸ Hasan Ağaca, 1986 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

güney cephe duvar yüzeylerinde ahşap tepelikleri (Foto: 20. 14), doğuda ise duvar boyunca uzanan ahşap dolap ve yüklüğü bulunmaktadır. Mutfağın batısında ocak ve iki adet tepe penceresi (Foto: 20. 15), kuzeyinde ahşap dolabı, doğusunda ise tek tepe penceresi yer almaktadır (Çizim: 51).

Ara kat iki mekândan oluşmakta (Çizim: 52) ve zemin kattan çıkılan ilk mekân aralık olup, doğusunda ara katın dar ve alçak tavanlı hücresi bulunmaktadır (Foto: 20. 16). Aralığın güneydoğu köşesinde çah (Foto: 20. 18), güney cephede bir ve batısında iki olmak üzere üç adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 20. 17). Kuzeyinde bulunan merdiven ile ilk önce birinci kata, devamında ise çatı katına çıkılmaktadır (Çizim: 53).

Birinci katın aralığı kuzey güney doğrultusunda uzanmakta (Foto: 19. 20) ve kuzeydoğu köşesinde bulunan oda, aralıktan ahşap bölme ile ayrılmıştır (Foto: 20. 21). Odanın kuzey ve güney duvarında dolabı, doğusunda kerpiç sedir, üç pencere ve iki adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 20. 22). Sofanın güneydoğu köşesinde yer alan 6.00 x 3.20 cm. ölçülerindeki odaya girişte tıraz ile sınırlandırılmış kemerli ve üzeri musandıra olan ahşap düzenleme bizi karşılamaktadır (Foto: 20. 23, 24). Kemer düzenlemesinin alçak tutulmasından dolayı başın eğilerek geçilmesi mekâna saygıya yorumlanmaktadır. Odanın giriş cephesinde yüklüğü, kuzeyinde ocak ve estetik bir ahşap kafesli kandillik (Foto: 20. 25), doğusunda üç pencere ile üzerinde ahşap tepeliği (Foto: 20. 26), güneyinde dolabı ve iki tepe penceresi yer almaktadır. Aralıktan batı cephedeki hayata tek basamak ile inilerek geçilmekte ve hayat, kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır (Foto: 20. 27). Kuzeyinde bulunan kapı ile giremediğimiz mekânlara geçilmekte ve hayatın güneyinde niş yer almaktadır (Foto: 20. 28). Hayatın güneyinde bulunan ahşap mekânın bir köşesinde lavabo, devamında helâ ve zemin kat avluya inen ahşap merdiven bulunmaktadır.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kemal Ağaca evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin kat, ara kat ve birinci katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, daha sonradan toprak damın üzeri sac ile örtülerek, sundurma çatı şeklini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise soba borusu kullanımı görülmektedir.

Avlu zemini taşlık, hayatın güneybatısındaki lavabo ve helânın bulunduğu mekânın zemini ise ahşap olan evin, zemin, ara kat ve birinci kat mekânlarının zeminleri ise beton kaplamadır. Tavanlar ise ters tavan özelliğindedir. Güney cephedeki avluya açılan cümle kapısı çift kanatlı, batı cephedeki zemin katın giriş kapısı taş kemerli yapıya sahip olup, eve ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Kemal Ağaca evi zemin kat mutfakın batısındaki tepe penceresi dikdörtgen türde, doğusundaki tepe pencereleri ile zemin kat odanın batısındaki tepe pencereleri ise ufak ve şevli özelliktedir. Ara kat aralığın güney ve batısındaki tepe pencereleri ve aralığın doğusundaki birimin penceresi ufak boyutlu olmasına rağmen şevli özellik göstermemektedir. Birinci katın pencereleri dikdörtgen formda, tepe pencereleri ise ufak boyutlu ve şevlidir.

Süsleme: Zemin kata açılan kapının, kemer başlangıcından itibaren başlayan ve kare kesitler, daire içerisinde altı ve sekiz kollu yıldızlardan meydana gelen geometrik işlemler ile ahşap kapı üzerinde üçgen ve dairesel dilimli geometrik süslemeler yer almaktadır (Foto: 20. 10). Ayrıca zemin kat giriş mekânında ve üst kat başoda da bulunan ahşaptan kemer düzenlemeleri ile korkuluklar, dolap ve dolap kapakları ile ahşap tepelikler üzerinde bulunan üçgen, baklava dilimi ve dairesel kesitlerden oluşan geometrik işlemler süsleme unsurlarıdır (Foto: 20. 14, 24, 25).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir. Kemal Ağaca evi, sokak geçişinin bulunması ile çalıştığımız diğer evlerden ayrılmaktadır. *Kamil Ahsen evi* (Katalog No: 14) ve *Süleyman Çavuşoğlu evi* (Katalog No: 16) ile birlikte kemerli zemin kat giriş kapısına sahiptir. 19. yüzyıl son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.13. Germitterlioğlu Evi

Bulunduğu Yer: Kılıçbağı Mahallesi, No: 19 Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: T28-29 - Ada: 1141 - Parsel: 5 (Foto: 21. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 56 - 59

Fotoğraf No: 21. 1 - 34

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Germitterlioğlu evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir (Çizim: 58-59). Sokağa cepheli olan evin kuzey cephesinde cümle kapısı, batı cephede önceleri avlu duvarı ve kapısı bulunan fakat günümüzde harap olmuş avluya giriş açıklığı ile bahçesi bulunmaktadır. Dış sofalı plan özelliği gösteren yapının, üst örtüsü ise sac kaplama olup, beşik çatı şeklindedir. Germitterlioğlu evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹³⁹ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Germitterlioğlu evi kuzey cephesinde, zemin kat aralığın çift kanatlı ve ahşaptan giriş kapısı, hemen üzerinde oda boyu konsol çıkması ve şahnişin pencereleri (Foto: 21. 4, 5), kuzeybatıda ise ahır ile samanlığın tepe pencereleri ve avlunun yıkılmış bulunan duvar kalıntıları yer almaktadır. Doğu cephede, zemin katın dört adet tepe penceresi, dikdörtgen formda ve kapaklı penceresi ve hemen bu pencerenin üzerinde oda boyu konsol çıkma ile dördü şahnişin penceresi, üç âdeti de kuzeydoğu köşede olmak üzere dokuz adet dikdörtgen formda pencere bulunmaktadır (Foto: 21. 3). Güney cephede zemin katın bir adet, birinci katın ise üç adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 21. 7). Bahçenin de bulunduğu batı cephe (Foto: 21. 6), büyük bölümü harap olmuş avlu duvarı ile çevrili olup, bina cephesini incelediğimizde zemin kat aralığa açılan çift kanatlı ahşap kapı ve beşi dikdörtgen formda, üç âdeti de tepe penceresi olmak üzere sekiz adet pencere yer almaktadır.

Germitterlioğlu evi zemin katı, avlu ve avludaki helâ ile birlikte sekiz mekândan oluşmaktadır (Çizim: 56). Kuzey cephede bulunan cümle kapısından zemin kat aralığa giriş yapıyoruz. Aralığın doğusunda tepe penceresi, güneyinde kış odası ve aralığa bakan pencere, batısında avluya açılan kapı, kuzeybatı köşede ise birinci kata çıkış sağlanan ahşap merdiven yer almaktadır (Foto: 21. 8). Aralığın güneyinde yer alan 5.40

¹³⁹ Zehra Demir, 1966 doğumlu, Adana'da ikametgâh ediyor, Ekim 2015.

x 3.00 m. ölçülerindeki odanın kuzey duvarında ocak ve pencere (Foto: 21. 14), doğusunda ikinci bir pencere, kerpiç sediri ve gusülhanesi bulunmaktadır (Foto: 21. 9, 10). Güney duvarında ise iki adet ahşap dolabı ve ara kata çıkılan ahşap merdiven (Foto: 21. 11,13), batısında ise taş aynalığa sahip şerbetlik yer almaktadır (Foto: 21. 12). Aralığın batısında yer alan çift kanatlı ve ahşap kapının açıldığı avlu etrafında müştemilat mekânları, tandır ve çeşme bulunmaktadır (Foto: 21. 16). Avlunun güneyinde zemin katın iki odası, ara kata çıkış sağlayan taş merdiveni (Foto: 21. 17) ve tandırlığı, batısında helâ, kuzeyinde bir açıklık (Foto: 21. 18) ve bu açıklıktan sonra ahşap kemerli kapıdan girilen (Foto: 21. 15), günümüzde odunluk olarak kullanılan samanlık ve doğusunda ahır yer almaktadır (Foto: 21. 19). Avludan geçilen bu dört mekân ilk kullanım durumlarından uzaklaşmışlardır.

Germiçerlioğlu evi ara kat mekânlarını anlatmadan önce, ara katın Darende evlerinde katlar arasında kolay ulaşılan bir mekân olduğunu, Germiçerlioğlu evinde görebilmekteyiz. Zemin kat aralığın güneyindeki kış odasından ara kata çıkılabildiği gibi, birinci kat sofanın güneyinde bulunan odadan ve avludan da ara kata ulaşım sağlanmaktadır. Germiçerlioğlu evi ara katı üç mekândan oluşmakta ve zemin kat aralığın güneyindeki kış odasından ahşap merdiven ile ara katın 5.30 x 3.20 m. ölçülerindeki odasına giriş sağlanmaktadır (Foto: 21. 20, 21). Girişin hemen üzerinde birinci kata açılan kapı ve merdiven (Foto: 21. 22), aynı cephede ahşap dolabı, doğusunda kerpiç sediri ve iki adet pencere (Foto: 21. 20), güneyinde yüklüğü, batı duvarında niş açıklığı, güneybatı duvar köşesinde ise alçıdan tepeliği yer almaktadır (Foto: 21. 23). Bu odanın güneyinde bulunan bir diğer odanın doğusunda tek pencere açıklığı, güneyinde iki adet tepe penceresi, ahşap dolabı, taka ve ocağı, batısında ise musandıra, niş ve ahşap dolap bulunmaktadır (Foto: 21. 24). Güneybatıda yer alan bir diğer ara kat mekânının ise güney cephesinde ocak, niş ve tepe penceresi (Foto: 21. 25), batısında iki adet tepe penceresi, kuzeyinde ise tek tepe penceresi ve avluya inilen kapı yer almaktadır (Foto: 21. 26).

Birinci kat gezemek ve sofa ile birlikte altı mekândan oluşmaktadır (Çizim: 57). Zemin kat aralıktan ahşap merdiven ile çıkılarak ve tırabzanlar ile çevrili hepenkten geçilerek birinci katın sofasına çıkmaktayız (Foto: 21. 27). Sofanın güneyinde bulunan 6.80 x 3.00 m. ölçülerindeki odanın giriş aksı ahşap tırabzanlar ile kuzey-güney yönlü kesilmiştir (Foto: 21.29). Odanın doğusunda kerpiç sediri, dört adet şahnişin penceresi ve üzerinde alçıdan tepeliği (Foto: 21. 30), güneyinde ahşap dolabı, kandillik (Foto: 21.

28) ve ara kata iniş sağladığımız kapı açıklığı, batısında ise iki adet tepe penceresi ve taş aynalığa sahip şerbetlik bulunmaktadır (Foto: 21. 29). Sofanın doğusunda yer alan odanın batısında sofaya bakan pencere açıklığı (Foto: 21. 31), kuzeyinde üç adet şahnişin penceresi ve kerpiç sediri (Foto: 21. 32), doğusunda tek pencere, ahşap dolabı ve kandilliği (Foto: 21. 33), güneyinde ise taştan aynalığa sahip şerbetliği bulunmaktadır. Birinci katın anlattığımız bu iki odası, aynı zamanda evin en gösterişli mekânlarıdır. Sofanın kuzeyine devam ettiğimizde ilk olarak banyo olarak kullanılan birim ve bunun da devamında mutfak olarak kullanılan mekân ile karşılaşmaktayız (Foto: 21.34). Banyonun batısından gezemek olarak kullanılan yarı açık mekâna geçilmektedir.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Germiterlioğlu evi inşasında, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin kat ve ara kat beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat, ara duvarlar ve çıkmalar ise hımmış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü düz toprak dam üzerine, daha sonradan sac malzeme kullanımı ile beşik çatı inşa edilmiştir. Bacalar kerpiç örgü olup, üzerlerine ise soba borusu eklenmiştir.

Avlu zemini taşlık ve toprak kaplama, zemin kat aralık ve güneyindeki kış odasının zemini beton, avludan geçilen mekânların zemini ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Ara katın ilk giriş mekânının zemini beton, diğer iki odanın zemini ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Birinci kat sofa, doğusundaki oda, mutfak ve helânın zemini beton kaplama, sofanın doğusundaki odanın giriş aksı taşlık, devamı ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Cümle kapısı ve batı cephedeki avluya açılan kapı çift kanatlı ve ahşap, avlunun kuzeyindeki önceleri ahır olarak kullanılan mekânın kapısı ahşap kemer düzenlemesine sahip olup, odalara açılan diğer kapılar ile birlikte tek kanatlı ve ahşaptandır. Germiterlioğlu evi tepe pencereleri ufak ve şevli türden, diğer tüm pencere açıklıkları ise dikdörtgen formda, zemin kat kış odasının penceresi dışında kalan pencereler ise şevli özellik göstermemektedir. Tavanlar ise ters tavan özelliğindedir. Beden duvarları dışında ocak ve sedir yapımında kerpiç malzeme, temel inşası dışında taş malzeme ise zemin döşemelerinde, merdiven basamaklarında ve şerbetlik aynalık taşında kullanılmıştır.

Süsleme: Germiterlioğlu evi, Darende evleri içerisinde süslemenin en yoğun olduğu evlerden bir tanesidir. Özellikle zemin kat kış odasında ve üst kat başoda da yer

alan şerbetlik ve aynalık taşlarında kazıma ile oluşturulan çizgisel ve dairesel kesitlerden oluşan geometrik bezemeler bulunmaktadır (Foto: 21. 16, 12, 29, 31). Ayrıca başoda da bulunan kandillik ile yine yapı da bulunan diğer kandillikler ve alçıdan raf düzenlemeleri önemli süsleme ayrıntılarıdır (Foto: 21. 23, 28, 33). Ayrıca, ahşap dolap ve dolap kapaklarında baklava dilimleri ve dairesel kesitlerden oluşan geometrik işlemler yer almaktadır (Foto: 21. 11).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilen ev, dış sofalı plan tipi, ara kat düzenlemesi ve özellikle süsleme yoğunluğu bakımından Darende evleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Çalıştığımız evler arasında *Paksoy Konağı*(Katalog No: 19) ile birlikte birden fazla cephesinde çıkması bulunmaktadır. Yılda birkaç ay kullanılan ev, yer yer bozulmalara maruz kalmıştır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.14. Kamil Ahsen Evi

Bulunduğu Yer: Beybağı Mahallesi, Cami önü Sokak, No:8 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: ... / Ada: 1199 / Parsel: 27-10 (Foto: 22. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 60 - 63

Fotoğraf No: 22. 1 - 25

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Kamil Ahsen evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 62-63). Sokağa bakan güney cephede cümle kapısı bulunan evin bahçesi bulunmamaktadır (Foto: 22. 3). Sofasız plan özelliği gösteren yapının, aynı zamanda orta mekânda avlusu bulunmaktadır. Üst örtü sac ile kaplı olup, sundurma çatı tipindedir. Kamil Ahsen evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, ev sahiplerinden ve mahalle sakinlerinden alınan bilgilere¹⁴⁰ göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmektedir.

Sokağa bakan güneydoğu cephe zemin katta iki adet tepe penceresi, birinci katta ise ahşap hatıl ile dikmelerden oluşan çatma sistemini görmektedir (Foto: 22. 4, 5). Güney cephede çift kanatlı ahşap cümle kapı ve kapı üzerinde aydınlatma penceresi, birinci kat gönye çıkmada üç şahnişin penceresi ile üç tepe penceresi bulunmaktadır. Batı ve kuzey cephede komşu yapı, evin doğusunda ise biri zemin katta olmak üzere iki tepe penceresi ve birinci katın iki penceresi yer almaktadır (Foto: 22. 6, 7).

Güney cephede bulunan cümle kapısı ile dikdörtgen planda olan aralığa geçilmekte ve aralığın doğusunda helâ ve banyo bulunmaktadır (Foto: 22. 8). Helâ sokağa bakan iki, banyo ise tek pencereye sahiptir. Kamil Ahsen evinin bir diğer özelliği de, orta avluya sahip olması ve bu orta avlunun kuzeyi ile güneyinde ikişer kata sahip olmasıdır (Çizim: 60). Bu sebeple güney cephede yer alan aralıktan avluya geçmeden önce ilk olarak aralık mekânının üzerinde yer alan birinci katı anlatacağız. Ahşap merdiven ile aralıktan çıktığımız bu kat iki mekândan oluşmakta ve inşaatı tamamlanmamıştır. Güneybatı köşede yer alan oda, güneyinde bulunan üçü tepe penceresi olmak üzere altı adet pencere ile aydınlanmaktadır (Foto: 22. 9). Bu odadan ise güneydoğu köşede yer alan ve sokağa bakan cephesinde beden duvarları olmayıp ahşap çatma sisteminden ibaret açıklığa geçilmektedir (Foto: 22. 10).

¹⁴⁰ Kamil Ahsen, 1942 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Aralıktan geçtiğimiz avlunun güneyinde ocak ve pencere (Foto: 22. 11), kuzeyinde zemin kat giriş mekânı (Foto: 22. 12), batısında birinci kata çıkış sağlayan merdiven ve lavabo yer almaktadır (Foto: 22. 13). Avludan taş işçiliğe ve kemer düzenlemesine sahip kapı ile (Foto: 22. 15, 17), kuzeybatıda yer alan 5.60 x 4.80 ölçülerindeki odaya girilmekte ve girişten sonra gelen yükseltiden sonra yaşam mekânına geçilmektedir. Odanın güney duvarında ikisi tepe penceresi olmak üzere üç pencere ve niş açıklığı (Foto: 22. 16), batı cephede ahşap dolap, kuzey köşede yerden bir metre yükseltide bulunan kerpiç duvar örgü, doğusunda ise bir niş ve odanın ortasında ahşap hezen yer almaktadır (Foto: 22. 18). Yine avludan kuzeydoğu köşede bulunan zemin kat birimlerinden zahirelik ve mutfığa geçilmektedir. Mutfağın doğu duvarında ahşap dolap ve taka, güneyinde basit bir tezgâh, dolap ve pencere bulunmaktadır (Foto: 22. 19). Mutfaktan zahireliğe geçilmekte ve zahirelikte musandıra (Foto: 22. 20, 21), dolap ve niş yer almaktadır (Foto: 22. 22, 23).

Avludan, merdiven ile birinci kat gezemeğe çıkılmaktadır (Foto: 22. 9, 14). Gezemekten, yerden 30 cm yükseltide bulunan kapı ile üst kat tek mekâna girilmektedir (Foto: 22. 24). Odanın doğu duvarında niş ve giriş kapısı, güney köşede yine bir niş ve açıklığa açılan ahşap kapı, batı ve kuzey duvarda ise sağır pencere ve dolap bulunmaktadır. Bu mekândan geçtiğimiz açıklık, yerden 2 m. yükseltide olacak şekilde duvar ile çevrilidir (Foto: 22. 25). Ev halkının kışlık kurutmalıklarının yapıldığı bu mekân, niş ile hareketlendirilmiştir (Çizim: 61).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kamil Ahsen evi inşasında zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir.. Yapının güney ve güneydoğu dış cephe duvarı ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile doğu cephe ise beton ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac ile kaplanmıştır. Önceleri kerpiç olan bacalar ise bozulmaya uğrayarak soba borusu eklenmiştir.

Zemin katın aralık, helâ, banyo ve avlu zemini beton kaplama, zemin ve birinci kata ait diğer mekânların zemini ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Zemin kat kuzeydoğu köşede yer alan mutfağın tavanı ise daha sonradan kontrplak ile kaplanmıştır. Cümle kapısı çift kanatlı olan evin, iç mekân kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Kuzey cephede yer alan zemin kat

odanın giriş kapısı, taştan kemer formuna sahiptir. Güneyde bulunan zemin katın tepe pencereleri ufak ve yüksek olduğu gibi şevli özelliktedir. Birinci katın pencereleri dikdörtgen türde ve çıkmaya ait pencerelerin dışında kalan diğer pencereler ise şevlidir. Kuzeyde bulunan zemin kat odanın penceresi kareye yakın dikdörtgen, mutfağın ve birinci katın pencereleri dikdörtgen olduğu gibi, birinci kat odanın pencereleri aynı zamanda kapaklıdır. Tepe pencereleri ise yüksek ve ufak olup, şevli özelliktedir.

Süsleme: Avludan sonra gelen zemin kat odanın taş kemerli giriş kapısı üzerinde sekiz kollu yıldızlar, üçgen, dairesel ve çizgisel kesitlerden oluşan geometrik işlemler görülmektedir (Foto: 22. 15, 17). Nişlerde, ahşap dolap kapaklarında ve dolap üzerinde yer alan metal unsurlarda görülen üçgen, baklava motifleri, altı kollu yıldızlar ve dairesel kesitli geometrik işlemler diğer süsleme ayrıntılarıdır (Foto: 22. 22, 23).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen *Kamil Ahsen* evi ve aynı sokak üzerinde yer alan diğer evleri, Darende evleri içerisinde sokak ölçeğinde değerlendirmek gerekirse, birbirine bitişik nizamda ve nerdeyse karşılıklı iki evin çatısının birbirine degecek şekilde konumlanmaları bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Sofasız planda olan evin avlusu, iki yaşama biriminin ortasına gelecek şekilde planlanmıştır. Darende evlerinin büyük çoğunluğunun oda boyunca uzanan çıkmaya sahip olduklarını düşünürsek *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21), *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 11) ve *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) ile birlikte az sayıdaki gönye çıkmaya sahip evlerdendir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.15. Hacı Kıvanç Evi

Bulunduğu Yer: Beybağı Mah. Sadıklar Sokak, No: 13
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: / Ada: 26 / Parsel: 1196 (Foto: 23. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 03.03.2016 tarih ve 2653 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 64 - 67

Fotoğraf No: 23. 1 - 28

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Hacı Kıvanç evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 66-67). Sokağa cepheli olan evin kuzey cephesinde bahçesi bulunmakta ve yapıya giriş güney cepheden sağlanmaktadır. Birinci katın sofası kuzey ve güneyden çıkma yapmakta ve birinci katta dış sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü sac ile kaplı olup, sundurma çatı tipindedir. Hacı Kıvanç evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁴¹ göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmektedir.

Sokağa bakan güney cephe zemin katta bir adet tepe penceresi ile çift kanatlı ahşap cümle kapısı yer almaktadır (Foto: 23. 3, 4, 5). Batı cephe de komşu yapı ve birinci kat sofabı aydınlatan dört pencere, kuzey cephe de ise zemin katta yer alan eyvanın üzerinde sofa çıkma yapmakta ve (Foto: 23. 6) zemin katta biri tepe penceresi olmak üzere üç, birinci katta ise dört pencere bulunmaktadır. Doğu cephe de zemin katta üç tepe penceresi, birinci katta ise yine üç adet pencere yer almaktadır.

Zemin kat aralık ile birlikte üç mekândan oluşmakta ve güney cephede yer alan cümle kapısından, zemin katın dikdörtgen formda olan aralığına girilmektedir (Foto: 23. 8). Aralığın devamında eyvana çıkılmakta, buradan da bahçeye geçilmektedir (Foto: 23. 9). Eyvanın doğusunda kış odası, aralığın doğusunda zahirelik, güneydoğu köşesinde ise ahşap merdiven bulunmaktadır. Aralığın açıldığı eyvan ahşap korkuluklar ile çevrili ve zeminden yüksektir. Eyvanın doğusunda yer alan 6.50 x 4.00 m. ölçülerindeki kış odasına, tek basamaklı yükseltiden sonra gelen ve ahşap kemer düzenlemesine sahip kapı ile geçilmektedir (Foto: 23. 7). Odanın kuzey cephe duvarında kandillik, iki pencere ile üzerlerinde alçıdan tepelik, doğusunda ahşap sedir (Foto: 23. 10), güneyinde ise iki adet ahşap dolap, kandillik ve taş aynalı olan şerbetlik düzenlemesi

¹⁴¹ Zafer Kıvanç, 1970 doğumlu, Malatya'da ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

bulunmaktadır (Foto: 23. 11). Zahireliğin kuzey duvarında ahşap dolap, ince işçilikli taş ocak (Foto: 23. 12-13) ve kandillik, doğusunda iki pencere, güneyinde ise niş yer almaktadır (Çizim: 64).

Birinci kat beş mekândan oluşmakta ve aralıktan ahşap merdiven ile birinci katın dış sofasına çıkılmaktadır. Sofanın güney cephesinde tek pencere açıklığı ile çatı katına çıkış sağlayan ahşap merdiven, batısında dört pencere açıklığı, kuzey köşede sonradan inşa edilen helâ ve banyo, doğu cephede ise üç oda bulunmaktadır (Foto: 23. 17, 18). Sofadan, odalara 20 cm yüksekliğinde kapı eşiğinden geçilerek girilmektedir (Çizim: 65). Sofanın kuzeydoğu köşesinde bulunan 6.50 x 4.00 m. ölçülerindeki odanın batı duvarında yüklük, kuzeyinde iki ve batısında bir pencere açıklığı, güneyinde alçıdan tepelik, raf (Foto: 23. 19, 20, 21) ve taş aynalığa sahip şerbetlik bulunmaktadır. Ayrıca ortada tavan göbeği, dört köşede on kollu yıldız motifi ve dört köşe kenarda saçak uygulaması ile gösterişli bir tavanı bulunmaktadır (Foto: 23. 22). Sofanın doğusunda yer alan bir diğer odada ise iki ahşap hezen, doğu cephede iki pencere, güney duvarda ahşap dolap ve güneybatı köşede ise musandıra yer almaktadır (Foto: 23. 25). Sofanın güneydoğusunda yer alan odanın doğu cephesinde tek pencere ve ahşap sedir (Foto: 23. 26), güney duvarda ise iki dolap ve taş aynalı olan şerbetlik yer almaktadır.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, kireç ile badana yapılmıştır. Sac olan çatı üzerinde bulunan bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamına ise soba borusu eklenmiştir.

Birinci kat sofanın kuzeydoğu köşesinde yer alan odanın zemini sıkıştırılmış toprak iken, diğer tüm mekânların zemini ise beton kaplamadır. Birinci kat sofanın kuzeydoğu köşesinde yer alan odanın tavanı, düz tavan türündedir. Duvar ile bütünlüğünün sağlanması için ise silme ile çevrelenerek, tavan ortasına ise tavan göbeği yerleştirilmiştir. Diğer odaların tavanları ise ters tavan özelliğindedir. Hacı Kıvanç evi cümle kapısı ve aralıktan bahçeye açılan kapı çift kanatlı, odalara açılan kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Zemin kat kış odasının pencereleri dikdörtgen türde, diğer pencere açıklıkları ise ufak ve yüksek tutulmuş ve şevli özelliktedir. Birinci kat sofanın kuzey ve güneyinde bulunan pencere açıklıkları dikdörtgen formda ve yüksek tutulup, diğer pencereler ise yine dikdörtgen türde düzenlenip, şevli özelliktedir. Taş malzeme, temel

dışında zemin kat kış odasında bulunan ocakta ve niş aynalıklarında, alçı malzeme ise kandillik ve pencere üstü tepeliklerde kullanılmıştır.

Süsleme: Hacı Kıvanç evi sahip olduğu süsleme ayrıntıları ile Darende evleri arasında önemli yere sahiptir. Kış odasına ait kemerli ve çizgisel kesitlerden oluşan geometrik işlemlere sahip ahşap giriş kapısı (Foto: 23. 17), nişlerin taş aynalıklarındaki kesitlerden oluşan geometrik motifler (Foto: 23. 11, 30, 27, 28), yine nişlerde görülen alçı üzeri yıldız ve bitkisel motifler, alçıdan çiçeklik/kandillikler (Foto: 23. 27) ile ahşap dolap ve dolap kapaklarında bulunan geometrik işlemelerden oluşan süslemeler bezeme unsurlarıdır. Zemin kat kış odasının taş ocağı üzerinde yer alan daire içerisinde kazıma ve oyma tekniğinde yapılmış üçgen kesitler, zencerek motifleri, altı ve on altı kollu yıldızlardan oluşan süsleme detayı önemlidir (Foto: 23. 12, 13, 14). Ocağın üzerinde bulunan alçıdan daire içerisinde altı kollu yıldızlar ile hilal ve yıldız motifleri dikkat çekicidir (Foto: 23. 15, 16). Bir diğer önemli süsleme ayrıntıları ise üst kat kuzeydoğu köşede bulunan odanın düz tavanında yer alan dilimli kesitlerden geometrik motiflere sahip tavan göbeği ve dört köşede yer alan on kollu yıldız motifi ile saçak uygulaması önemli süsleme ayrıntılarıdır (Foto: 23. 23, 24).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen Hacı Kıvanç evi, incelediğimiz diğer Darende evleri ile malzeme kullanımı, inşa tekniği ve kat sayısı bakımından benzer özellikler göstermektedir. Plan bakımından, çalıştığımız *Germiterlioğlu* evi (Katalog No: 13) ve *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12) ile birlikte dış sofalı plan özelliği göstermektedir. Sofa çıkması ve süsleme ayrıntıları ile Darende evleri içerisinde en dikkat çekici evlerin başında gelmektedir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.16. Süleyman Çavuşoğlu Evi

Bulunduğu Yer: Beybağı Mah. Değirmenönü Sokak, No: 13
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: ... / Ada: 1199 / Parsel: 23 (Foto: 24. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 68 - 71

Fotoğraf No: 24. 1 - 19

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Süleyman Çavuşoğlu evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 70-71). Sokağa cepheli olmayıp, bahçe içerisinde bulunan yapı sofasız plan özelliği göstermektedir. Üst örtü sac ile kaplı olup sundurma çatı tipindedir. Süleyman Çavuşoğlu evi giriş kapısı üzerinde yer alan kitabede H.1275 / M.1858 tarihi yazmasından dolayı evi 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmekteyiz.

Taş duvar ile çevrili bahçeye, kuzey cephede yer alan tek kanatlı, ahşap ve üzeri sundurma çatılı kapı ile giriş sağlanmaktadır (Foto: 24. 3). Bahçe içerisinde çeşitli meyve ağaçları, su kanalı, helâ ve bahçenin batı köşesinde ise Süleyman Çavuşoğlu evi yer almaktadır (Foto: 24. 4, 7, 8, 9). Taşlığa bakan güney cephesi giriş cephesi olup, burada yerden yükseltilmiş eyvanı bulunmaktadır. Zemin katta biri tepe penceresi olmak üzere dört, birinci katta ise iki pencere, güneybatı köşede ahır ile samanlık, batı köşede ise tandırlık yer almaktadır (Foto: 24. 5, 6). Batı cephede zemin kata ait tek pencere, kuzey ve doğu cephede ise üçer pencere bulunmaktadır.

Güney cepheden giriş yaptığımız eyvanın doğu ve kuzeyinde bulunan iki kapı ile zemin kat birimlerine giriş sağlanmaktadır (Foto: 24. 10). Açıklığın doğusunda bulunan odanın kuzey duvarında ahşap dolap, doğu ve güney cephede ise iki pencere yer almaktadır (Foto: 24. 13). Güney cephedeki giriş kapısı kesme taştan ve kemerli olup, kapı üzerinde ise dört satırlı kitabe bulunmaktadır. Kitabe üzerinde “*Maşallah Sahib Bekir Aga Tarih Sene 1275*” yazılıdır (Foto: 24. 11, 12). Taş kemerli kapıdan girdiğimiz 5.40 x 4.50 m. ölçülerindeki odanın güney giriş cephesinde çatı katına çıkış sağlayan ahşap merdiven (Foto: 24. 14, 15), doğuda ise iki adet pencere ile oda içerisinde ahşap hezen yer almaktadır (Foto: 24. 16). Bu odanın güneyinde, bir diğer oda ile devamında mutfak, mutfakta ise çah bulunmaktadır (Çizim: 68). Eyvanın batısında bulunan ahşap merdiven ile birinci kat tek mekâna çıkılmaktadır (Foto: 24. 17). Odanın güney

duvarında iki pencere ve ahşap dolap, batısında ahşap sedir(Foto: 24. 19),kuzeyinde ise ocak yer almaktadır (Çizim: 69) - (Foto: 24. 18).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Süleyman Çavuşoğlu evi, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin kat ve birinci katın beden duvarları ise ahşap hatıllı yığma kerpiçtir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, daha sonradan toprak dam üzeri sac ile örtülmüştür. Bacalara ise kerpiç örgü üzerine, soba borusu yerleştirilmiştir.

Avlusu taşlık olan evin giriş açıklığı beton kaplama, zemin kat güneydoğu köşede bulunan oda ile güney cepheden giriş yaptığımız taş kemerli odanın zemini ahşap, güneybatı köşede bulunan oda ve banyo ile birinci kat odanın zemini beton kaplama, ahır ve samanlığın zemini ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan tipindedir. Bahçe giriş kapısı ve ahıra açılan kapı dışında kalan tüm kapılar tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat güneydoğu köşede yer alan odanın pencereleri kareye yakın dikdörtgen türde, ahır ve banyonun tepe pencereleri ufak ve şevli özellikte, zemin kat güney ve güneybatı köşede bulunan iki oda ile birinci kat odanın pencereleri ise dikdörtgen türde ve şevli özelliktedir.

Süsleme: Zemin kat giriş kapısının kemerli taş yüzeyinde bulunan daire içerisinde, altı kollu yıldız motifi ve çizgisel kesitlerden dışında süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen Süleyman Çavuşoğlu evi planlama bakımından bahçe içerisine dağılan birimleri, sofasız plan özelliği, taş kemerli kapısı ve giriş cephesindeki eyvanı ile dikkati çekmektedir. Bakım ve onarımlar ile günümüzde sağlam vaziyette bulunan yapı, geleneksel Darende evi genel özelliklerini yansıtmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmektedir.

3.17. Hacı Ömer Biltekin Evi

Bulunduğu Yer: Beybağı Mah. Değirmen Önü Sokak, No: 11
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: K38-C-19-C / Ada: 1200 / Parsel: 5

(Foto: 25. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 72 - 75

Fotoğraf No: 25. 1 - 16

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Hacı Ömer Biltekin evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 74-75). Sokağa cephesi olan güney cephede cümle kapısı bulunan evin kuzeyinde bahçesi yer almaktadır. Üst örtü sac ile kaplı olup, sundurma çatı tipindedir. Hacı Ömer Biltekin evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahipleri ile yaptığımız görüşmelerde alınan bilgilere¹⁴² göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Sokağa bakan güney cephede çift kanatlı ahşap cümle kapısı ve zemin katta üç pencere, birinci katta ise dört adet şahnişin penceresi olmak üzere sekiz adet pencere ile iki adet tepe penceresi ve oda boyu çıkma yer almaktadır (Foto: 25. 3, 6). Batı cephesi sağır olan evin, doğu cephesinde, günümüzde yıkılmış olan komşu yapı duvarı ile sokağa bakan çıkmanın şahnişin penceresini görmekteyiz (Foto: 25. 4, 5). Kuzey cephe bahçe olup, taşlığın batısında tandır, samanlık, ahır ve odunluk olarak kullanılan müştemilat bulunmaktadır (Foto: 25. 7). Taş duvar ile çevrili olan bahçe içerisinde mahsere taşı, su kanalı ve çeşitli meyve ağaçları yer almaktadır (Foto: 25. 8).

Zemin kat aralık ile birlikte üç mekândan oluşmakta ve güney cephede bulunan çift kanatlı ahşap cümle kapı ile 3.60 x 2.50 m. ölçülerindeki aralığa girilmektedir (Foto: 25. 9). Aralığın batısında yerden 30 cm yükseltide kış odasının giriş kapısı (Foto: 25. 10), kış odasının devamında ise zahirelik yer almaktadır. Aralığın kuzeyinde tepe penceresi ile taşlığa ve bahçeye açılan kapı, doğusunda ise birinci kat aralık mekânına çıkış sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır (Çizim: 72). Birinci kat; aralık, hayat, helâ ve banyo ile birlikte yedi mekândan oluşmakta ve zemin kattan ahşap merdiven ile birinci katın geçiş mekânı olarak değerlendirdiğimiz aralığına çıkılmaktadır (Foto: 25. 11). Aralığın güneyinde yer alan odanın güney cephesinde ahşap sedir ve ikisi şahnişin

¹⁴² Ömer Biltekin, 1941 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

penceresi olmak üzere dört pencere açıklığı, batı duvarında ise niş yer almaktadır (Foto: 25. 12). Aralığın kuzeyinde yer alan odanın güney cephesinde iki pencere ile oda içerisinde iki ahşap hezen bulunmaktadır (Foto: 25. 13, 14). Aralığın güneybatı köşesinde bulunan ve mutfak olarak kullanılan mekânın doğu cephe duvarın da taka, güneyinde biri tepe penceresi olmak üzere üç pencere açıklığı, batı köşede basit bir mutfak tezgâhı, kuzeyinde musandıra ve hemen altında çah denilen birim ile duvar yüzeyinde iki adet niş bulunmaktadır (Foto: 25. 15). Aralıktan geçilen hayat ahşap korkuluk ile çevrili ve devamında sonradan inşa edilen helâ ve banyo yer almaktadır (Foto: 25. 16). Hayattan ahşap bir merdiven ile çatı katına çıkılmakta, demir merdiven ile de avluya inilmektedir (Çizim: 73).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Hacı Ömer Biltekin evi zemin katı subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişikliğe uğrayarak sac ile kaplanmıştır. Önceleri kerpiç olan bacalar ise bozulmaya uğrayarak soba borusu eklenmiştir.

Zemin kaplamaları büyük oranda değişime uğrayarak sıkıştırılmış toprak kaplama, yerini beton zemine bırakmıştır. Aralık ile avlunun zemini taşlık ve beton kaplama, birinci katta yer alan tüm mekânların tabanları ise beton kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan tipindedir. Cümle kapısı çift kanatlı, diğer tüm kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Kış odasına açılan kapı, diğer kapılardan farklı olarak kemerli formdadır. Zemin ve birinci katın güney cepheye bakan pencereleri dikdörtgen türde, aralıktan avluya bakan pencere açıklığı ile birinci katın yerden yüksek tutulmuş tepe pencereleri ise ufak boyutludur. Birinci kat çıkmaya sahip odanın şahnişin pencereleri kapaklı olup, bu odanın pencereleri dışında diğer tüm pencereler şevli özelliktedir.

Süsleme: Süsleme özellikleri bakımından incelendiğinde, zemin kat kış odasının ahşap kapısında yer alan kemer düzenlemesi ve çizgisel kesitlerden oluşan geometrik işlemler, başodadaki nişin düzenleniş biçimi ve birinci kat oda içerisinde yer alan ahşap hezen üzerinde bulunan geometrik işlemler süsleme özellikleri arasında yer alır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen ev, malzeme kullanımı, inşa tekniği ve kat sayısı bakımından diğer Darende evleri ile benzer özellikler sergilemektedir. Hacı Ömer Biltekin evi, kırsalda yer alan tipik Darende evleri özelliğini yansıtmaktadır. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.18. Tahir Baykal Evi

Bulunduğu Yer: Beybağı Mahallesi, Okul Mevki, No: 82 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta:... / Ada: 1242/ Parsel: 3 (Foto: 26. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 76 - 80

Fotoğraf No: 26. 1 - 33

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Tahir Baykal evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir (Çizim: 79-80). Arazi eğiminden kaynaklı doğu cephede tek katlı olan ev, batı cepheden ise iki katlıdır. Bahçe içerisinde bulunan evin, kuzeyinde iki ve güneyinde yine iki adet ahşap ve tek kanatlı, dört adet giriş kapısı bulunmaktadır. Sofasız plan özelliği gösteren evin, üst örtüsü ise sac ile kaplı olup, beşik çatı tipindedir. Tahir Baykal evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahipleri ile yapılan görüşmelerden alınan bilgilere ¹⁴³ ve yaptığımız araştırmalara göre 19. yüzyılın ortalarına tarihlendirmekteyiz.

Tahir Baykal evi kuzeybatı cephesinde zemin kat kış odası, aralık ve ahıra ait tepe pencereleri, zemin katın aralığına giriş sağlayan kapı ile kuzeydoğuda ise birinci katın avlusuna açılan kapı bulunmaktadır (Foto: 26. 3, 5, 6). Kuzeybatı cephede birinci kat başodanın üç, kuzeydoğuda ise mutfakın tek penceresi yer almaktadır (Foto: 26. 4). Doğru cephede birinci katın avlusu ve mutfaka açılan kapı, güney cephede yine doğu cepheye bakan birinci katın avlusuna giriş ve ara kat odanın aydınlatma penceresi, güneybatı köşede ise zemin kat avluya açılan bir kapı bulunmaktadır (Foto: 26. 7). Evin batı cephesi zemin kat avlu mekânına sahip olup, yarı açık bir mekândan oluşmaktadır. Bahçe içerisinde meyve ağaçları, helâ, tandırlık, odunluk, çeşme, su kuyusu, mahsere taşı ve çeşme yer almaktadır (Foto: 26. 8, 9). Kuzeybatı cepheden zemin katın aralığına girilmekte ve aralığın batısında kış odası, doğusunda ise ahır ve samanlık yer almakta, sofanın güneyi ise avluya açılmaktadır (Foto: 26. 10, 11). 6.60 x 3.20 m. ölçülerindeki kış odasına girişte, ahşap trabzanlar ile çevrili bölüm ve buradan da 20 cm'lik yükseltiden sonra gelen ahşap ve kemerli giriş aksından asıl yaşama birimine geçilmektedir. Bu kemerli düzenlemenin batısındaki ahşap eleman yüklük, üzeri ise musandıra olarak kullanılmaktadır. Aynı cephede ayrıca bir şerbetlik ve tek pencere açıklığı(Foto: 26. 12), güneyinde üç adet ahşap dolap ve kerpiçten sedir (Foto: 26. 13),

¹⁴³ Mehmet Baykal, 1954 doğumlu, Adana'da ikametgâh ediyor, Ekim 2015.

batısında ise yine bir ahşap dolap ile üç adet sağır tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 26. 14). Aralığın doğusunda bulunan ahır, kuzeyinde yer alan tek tepe penceresi ile aydınlanmakta ve aynı cephe niş ile mekân içerisinde ahşap hezen ve direkler bulunmaktadır. Ahırdan bir kapı açıklığı ile de samanlığa geçilmektedir (Foto: 26. 15). Sofadan güneye doğru devam ettiğimizde yarı açık avlu mekânı başlamaktadır. Avlu, kademeli olarak yükseliş göstermekte ve ihtiyaca göre yapılmış kerpiç kesitlerden oluşmaktadır (Foto: 26. 16). İçerisinde müstemilat birimleri, kerpiç ocaklar ile bahçeden giriş yapan ve avlu boyunca devam eden su kanalı bulunmaktadır (Foto: 26. 17, 18). Avludan ara kata geçilmekte ve (Çizim: 76-77), ara katta ahşap tırabzan ile çevrili eyvan ve hemen güneyinde tek mekân yer almaktadır (Foto: 26. 19, 20). Eyvanın doğusunda bulunan kemerli kapıdan, ara katın aralığına girilmektedir (Foto: 26. 21). Aralığın doğusunda ise kuzey-güney uzantılı banyo ve zahirelik olarak kullanılan üç bölme bulunmaktadır (Foto: 26. 22, 23, 24).

Ara kat aralıktan, birinci kata çıkılmakta ve birinci kat, doğu cephede yer alan avlu ile birlikte beş mekândan oluşmaktadır (Çizim: 78). Ara kattan girdiğimiz ilk mekân, doğu cephede bulunan iki tepe penceresi ile aydınlanmakta ve aynı cephede yükseltisi düşük bir diğer oda bulunmaktadır (Foto: 26. 25, 26). Kuzey cephede bir adet niş ve mutfığa açılan kapı (Foto: 26. 35), mutfığın kuzeyinde tek pencere açıklığı, kuzeydoğu köşesinde ise basit bir mutfak tezgâhı yer almaktadır. Mutfığın doğu cephesi ise birinci katın avlusuna açılmaktadır (Foto: 26. 32, 33). Mutfığın batısında bulunan 6.60 x 4.00 m. ölçülerindeki başodaya girişte, öncelikle ahşap tırabzanlar ile bölünmüş alana (Foto: 26. 27), buradan da 40 cm'lik yükseltiden ve tek basamaktan sonra, ahşaptan ve kemerli giriş aksından asıl yaşam mekânına geçilmektedir. Bu kemerli düzenlemenin kuzeyindeki ahşap birim yüklük, üzeri ise musandıra olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kapı üzerine denk gelecek şekilde ahşaptan tepelik ve hemen yanında ise dolap yer almaktadır (Foto: 26. 28). Başodanın güney duvarında iki adet dolap ve istiridye motifli şerbetlik düzenlemesi ile sağ ve solunda çiçeklik/kandillik (Foto: 26. 29), batı ve kuzey duvarında üçer pencere (Foto: 26. 30, 31), güney ve batı cephesinde ise ikişer adet sağır tepe penceresi bulunmaktadır.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Tahir Baykal evi, zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin ve ara katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci katın beden duvarları ve ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Zemin kat avluda kerpiç malzeme kullanımını yoğun olarak görmekteyiz. Yapının dış

cephes ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü toprak dam üzeri sac ile örtülüdür. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise soba borusu kullanılmıştır

Zemin kat avlu zemini sıkıştırılmış toprak ve yer yer beton kaplama, kış odasının girişi taşlık olup, devamı ise beton kaplamadır. Birinci kat avlu ile mutfakın zemini beton kaplama, diğer mekânların zemini ise sıkıştırılmış topraktır. Tavanlar her iki katta da ters tavan özelliğinde olup, mekânların birçoğunun tavanları ise naylon ya da branda ile kaplanmıştır. Bahçe giriş kapısı ve ahıra açılan kapı dışında kalan tüm kapılar tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin kat güneydoğu köşede yer alan odanın pencereleri kareye yakın dikdörtgen türde, ahır ve banyonun tepe pencereleri ufak ve şevli özellikte, zemin kat güney ve güneybatı köşede bulunan iki oda ile birinci kat odanın pencereleri ise dikdörtgen türde ve şevli özelliktedir.

Süsleme: Dış cephesi yalın olan evin birinci kat başodasında yer alan istiridye motifli niş, ahşap oyma kemer düzenlemesi ve dolap kapakları üzerinde ki üçgen kesitler (Foto: 26. 28, 29), ile zemin kat kış odasının ahşap dolapları üzerindeki dairesel motifli geometrik işlemler, Tahir Baykal evi süsleme ayrıntılarıdır (Foto: 26. 14).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki+ara kat olarak sofasız planda inşa edilen ev, malzeme kullanımı ve inşa tekniği bakımından Darende evlerinin mimari üslubunu yansıtmaktadır. Tahir Baykal evi, çalıştığımız Süleyman Çavuşoğlu evi (Katalog No: 16) ve Hacı Ali Sungur evi (Katalog No: 7) ile birlikte bahçe içerisinde bulunmaktadır. Avluda, kerpicing yoğun kullanımı ile Balaban ve Aşağılupınar evleri malzeme kullanımını yansıtmaktadır. İnşa edildiği dönemin büyük ebatlı evlerinden olan yapı, plan ve mimari elemanların dağılımı ile geleneksel Darende evleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. 19. yüzyılın ortalarına tarihlendirmekteyiz.

3.19. Paksoy Konağı

Bulunduğu Yer: Nadir Mahallesi, Kaldırım Mevki, No: 2 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 33-29 / Ada: 790 / Parsel: 7 (Foto: 27. 1, 2).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu:: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 16.03.2006 tarih ve 8 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 81 - 84

Fotoğraf No: 27. 1 - 9

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Paksoy konağı, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile bodrum+iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 84). Sokağa cephesi olmayan yapı, bahçe içerisinde yer almaktadır. Güney cephede cümle kapısı bulunan ev (Foto: 27. 6), orta sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü kiremit kaplı olup, kırma çatı tipindedir. Paksoy konağını tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Mimarisi, yapım tekniği ve alınan sözlü bilgilere¹⁴⁴ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Güney cephede zemin katın üzeri sundurma çatılı, çift kanatlı ve ahşap cümle kapısı ile güneydoğu da iki adet tepe penceresi, birinci katta ise oda boyu konsol çıkması ile beş âdeti şahnişin penceresi olmak üzere dokuz adet pencere bulunmaktadır (Foto: 27. 5). Konağın batı cephe zemin katında beş adet tepe penceresi, birinci katında bir adet tepe penceresi, oda boyu konsol çıkma ile beş âdeti şahnişin penceresi olan yedi adet pencere, kuzey cephe zemin katı sağır olan evin birinci katında ise iki adet tepe penceresi yer almaktadır. Konağın doğu cephe zemin katında altı adet tepe penceresi, birinci katta oda boyu konsol çıkma ve dokuz adet pencere bulunmaktadır (Foto: 27. 3, 4). 2007 yılında gerçekleştirilen restorasyon çalışması ile, yapının dış cephesine ahşap silmeler eklenmiştir. Bodrum katı tek mekândan oluşan evin zemin katı ise altı mekândan oluşmaktadır (Çizim: 81-82). Güney cephede yer alan cümle kapısından girilen aralık batı cephede bulunan üç tepe penceresi ile aydınlanmakta ve birinci kat sofaya çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır. Aralığın kuzeyinde bulunan ocaklıkta denilen zahirelik batı cephede yer alan iki tepe penceresi ile aydınlanmakta ve doğu cephesinde niş ve ocak yer almaktadır. Aralığın kuzeydoğu köşesinde bulunan oda, doğu cephesinde bulunan üç adet tepe penceresi ile aydınlanmakta ve birinci kat sofaya çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır. Aralığın güney doğusunda ahır ve ahırın açıldığı

¹⁴⁴ İ. Alaattin ATEŞ, 1965 doğumlu, Darende’de ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

iki adet samanlık yer almaktadır. Kuzeydoğu köşede bulunan merdiven ile birinci katın sofasına çıkılmakta ve birinci kat sofa ile birlikte on bir mekândan oluşmaktadır (Çizim: 83). Sofanın batısında helâ ve banyo, kuzeyinde dört oda, doğusunda bir adet oda ile güneyinde üç adet oda bulunmaktadır. Birinci kat odalar içerisinde niş, ahşap dolap, kandillik ile özellikle çıkmaya sahip odalarda ise ahşap sedir ve kuzeydoğu köşede bulunan oda içerisinde ise ocak yer almaktadır.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Paksoy konağı bodrum katı, kaba yonu taş örgü olup, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve çıkmalar isehımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Üst örtüsü önceleri düz toprak dam olan evin, günümüzde ise onarım faaliyeti sonucu bu özelliğini kaybederek kiremit ile kaplanıp, kırma çatı şeklini almıştır. Bacaların ise tuğladan inşa edilmiş olduğu görülmektedir.

Bodrum katın zemini toprak, zemin kat odaların zemini taşlık olan evin, birinci kat odaların zemini ise helâ ve banyo dışında ahşap kaplamadır. Bodrum katın tavanı ters tavan iken, zemin ve birinci katın tavanları ise düz tavan türündedir (Foto: 27. 7). Cümle kapısı ve zemin kat aralığın açıldığı ahır mekânının kapısı ile birinci kat sofadan geçilen ve güneybatı köşede yer alan odanın kapısı çift kanatlı, diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Zemin katın tepe pencereleri ufak boyutlu, birinci katın pencereleri ise dikdörtgen türde olup, şahnişin pencereleri dışındaki diğer pencereler derinlemesine yapıdadırlar (Foto: 27. 8, 9).

Süsleme: Paksoy konağı yalın bir yapıda olup, her hangi bir süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile bodrum+iki kat olacak şekilde inşa edilen ev orta sofalı plan tipi ile çalıştığımız evler arasında tek örnektir. İncelediğimiz evler arasında Germiterlioğlu evi (Katalog No: 13) ile birlikte birden fazla cephesinde çıkması bulunmaktadır. Onarım geçiren yapı, günümüzde herhangi bir işlev verilmediğinden dolayı tahrip olmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz

3.20. Mehmet Çiftçi Evi

Bulunduğu Yer: Balaban Mahallesi, Köyiçi Mevki, No: 12 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 3 / Ada: 0 / Parsel: 425 (Foto: 28. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 28.11.2007 Tarih ve 658 Sayılı Kararı İle Tescillidir.

Çizim No: 85 - 88

Fotoğraf No: 28. 1 - 24

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mehmet Çiftçi evi,taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 87-88). Bahçesi olmayıp, sokağa cephesi bulunmaktadır. Güneydoğu köşede çift kanatlı ve ahşap cümle kapısı bulunan ev (Foto: 28. 2, 19), sofasız plan özelliği göstermektedir. Üst örtü düz toprak dam üzeri sac ile örtülü olup, sundurma çatı tipindedir. Mehmet Çiftçi evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁴⁵ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Güney cephe boyunca altı adet ufak boyutlu tepe penceresi, yine aynı cephede sokağa çıkma yapan oda boyu konsol çıkma (Foto: 28. 3) ve dört âdeti şahnişin penceresi olmak üzere altı adet pencere yer almaktadır. Güneydoğu köşede bulunan iki adet pencere birinci katın dam mekânına bakmakta ve aydınlatma amacı ile kullanılmamaktadır. Yapının batı cephesinde komşu yapının selamlığı bulunmakta ve batı cephe aynı zamanda sokak geçişi olarak kullanılmaktadır (Foto: 28. 4). Batı cephede ayrıca zemin katın tek kanatlı ve ahşap üzeri sac kaplamalı giriş kapısı ve tepe penceresi ile birinci katın tek pencere yer almaktadır. Kuzey cephede ise birinci katın dört âdeti tepe penceresi olmak üzere altı adet aydınlatma penceresi ve kuzeydoğu köşede avluya giriş sağlayan bir diğer kapı yer almaktadır (Foto: 28. 5, 6).

Mehmet Çiftçi evi zemin katı, avlu ile birlikte sekiz mekândan oluşmaktadır (Çizim: 85). Güneydoğu cephede yer alan çift kanatlı ahşap cümle kapısından avluya giriş yapılmakta ve avlu kademeli olarak yükselmektedir (Foto: 28. 23). Güneyinde çeşmesi ve helâsı (Foto: 28. 24), doğusunda ise birinci kat dam mekânına çıkış sağlayan merdiven yer almaktadır. Avlunun kuzeybatısında yer alan ve günümüzde odunluk olarak kullanılan mekânın, kuzey ve doğusundaki tepe pencereleri ise daha sonradan

¹⁴⁵ Mehmet Çiftçi, 1934 doğumlu, Balaban'da ikametgâh ediyor, Ekim 2015.

kapatılmıştır. Zemin katın diğer birimlerine, batı cephede yer alan tek kanatlı kapıdan giriş yapılarak ulaşılmaktadır (Foto: 28. 7). İlk mekândan diğer birimlere ulaşılmakta ve bu geçiş mekânının batısında tepe penceresi, güneyinde niş ve günümüzde odunların depolandığı mekân bulunmaktadır. İlk mekânın doğusunda yer alan açıklıktan bir diğer mekâna geçilmekte ve batısında ocağı ve birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven yer almaktadır (Foto: 28. 8). Bu mekânın güneyinde yer alan oda yine girişten sonra bir yükselti oluşturarak devam etmekte ve güneyde yer alan tepe penceresi ile aydınlanmaktadır. Samanlık ise doğuda yer alan iki ve güneyinde yer alan tek tepe penceresi ile aydınlanmaktadır (Foto: 28. 9).

Zemin katta yer alan ocağında olduğu mekândan ahşap merdiven ile birinci kata çıkılabildiği gibi, avluda bulunan merdiven ile de birinci kat dama geçilebilmektedir (Çizim: 86). Birinci kat, yedi birimden oluşmakta ve zemin kattan çıktığımız odanın kuzeyinde helâ, zemin kata iniş için kullanılan hepenk, çatı katına çıkış sağlayan ahşap merdiven ve iki adet tepe penceresi bulunmaktadır (Foto: 28. 10, 11). Mutfağın batısında çah, basit bir mutfak tezgâhı, musandıra ve pencere (Foto: 28. 12), mutfağa açılan güneybatı köşedeki odanın doğu ve batısında ahşap dolap, güneyinde iki pencere ve yine iki adet sağır tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 28. 13). Güneydeki 5.70 x 4.00 m. ölçülerindeki odanın giriş cephesinde niş, doğusunda ahşap dolabı, güneyinde şahnişin pencereleri yer almakta ve aynı zamanda kedi giriş çıkışının sağlandığı ufak bir delik bulunmaktadır (Foto: 28. 14, 15). Kuzeydoğu köşede yer alan odanın kuzeyinde iki pencere ve üzerinde tepe penceresi, doğusunda ise ahşap dolabı bulunmakta ve bu oda hayata açılmaktadır (Foto: 28. 16, 17). Çift kanatlı ahşap kapıdan girilen oda ise iki pencere açıklığı ile aydınlanmakta, doğu ve batısında ise dolabı bulunmaktadır (Foto: 28. 18, 20). Dam, Mehmet Çiftçi evinde oturulan, dinlenilen ve günlük işlerin görüldüğü bir mekân olması yönü ile önemlidir. Ahşap hezenlerin desteklediği bir üst örtü ile gölgelendirilen bu mekânın kuzeybatı köşesinde ocağı (Foto: 28. 21), kuzeydoğu köşede avluya inilen ahşap merdiven, güneydoğusunda çeşmesi ve güneyinde iki pencere yer almaktadır (Foto: 28.22).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Mehmet Çiftçi evi, zemin katı subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin ve birinci katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, ara duvarlar ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Ahşap üzerine yatay olarak çakılan çitelerin üzerine bağdadi sıva uygulanmıştır. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı

ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, daha sonradan toprak damın üzeri sac ile örtülerek, sundurma çatı şeklini almıştır. Bacalar ise zamanla orijinalliklerinden uzaklaşıp, tuğladan inşa edilmiştir.

Mehmet Çiftçi evi zemin kat odaların zemini sıkıştırılmış toprak kaplama ve yer yer taşlık olup, avlu zemini ve birinci kat odaların zemini ise orijinalliklerini günümüzde kaybederek beton ile kaplanmıştır. Tavanlar her iki katta da ters tavan özelliğindedir. Mehmet Çiftçi evi cümle kapısı ile birinci kat güneydoğu köşede yer alan odanın kapısı çift kanatlı, diğer mekânların giriş kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Birinci katın şahnişin pencereleri ve kuzeydoğu köşede yer alan odanın pencereleri dikdörtgen türde, ahşap kapaklı ve şevli olup, zemin ve birinci katın tepe pencereleri ise ufak olduğu gibi yine aynı şekilde şevli özelliktedirler. Kapı ve pencere doğramalarında, merdiven ve korkulukları ile hezan, hatıl ve dikmeler ile tavanı oluşturan kiriş ve merteklerde, pencere kapaklarında dolap ve raflarda ahşap malzeme, demir ise pencere korkuluklarında ve kapı kilit sisteminde kullanılmıştır.

Süsleme: Mehmet Çiftçi evi süsleme özellikleri bakımından incelendiğinde ahşap dolap ve dolap kapaklarında, oyma tekniğinde çizgisel kesitlerden oluşan geometrik işlemlerin dışında kayda değer süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen Mehmet Çiftçi evi sofasız plan tipinde olup, oda boyunca uzanan çıkmaya sahiptir. Komşu yapının selamlığı ile birlikte Balaban evlerine özgü geleneksel mimari dokuyu yansıtmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

3.21. Seyyit Kalkan Evi

Bulunduğu Yer: Balaban Mahallesi, Köyiçi Mevki, No: 19
Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 2-3 / Ada: 0 / Parsel: 401 (Foto: 29. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 89 - 92

Fotoğraf No: 29. 1 - 22

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Seyyit Kalkan evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir(Çizim: 91-92).Sokağa bakan doğu cephesinde cümle kapısı olup, bahçesi bulunmamaktadır. İç sofalı plan özelliği göstermektedir. Üst örtü düz toprak damdır. Seyyit Kalkan evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁴⁶ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Doğu cephe evin en hareketli cephesidir(Foto: 29. 2). Kuzeydoğu köşede duvara bitişik vaziyette harap bir çeşme kalıntısı, cumbayı destekleyen dikme, çift kanatlı ahşap cümle kapısı, girişin hemen güney köşesinde 40 cm yükseltili bir seki (Foto: 29. 3) ve zemin katın tepe penceresi yer almaktadır. Birinci katta ise iki ahşap eli böğründenin desteklediği gönye çıkma, dört adet kapaklı ve dikdörtgen formda pencere ile iki adet tepe penceresi bulunmaktadır (Foto: 29. 4). Güney cephe de komşu yapı ile bitişik olanevin batı cephesinde birinci katın tek penceresi, kuzey cephede ise evin yıkılmış bölümü ve kalıntıları ile sonradan açılan tek pencere bulunmaktadır (Foto: 29. 5, 6).

Zemin kat helâ ile birlikte üç mekândan oluşmakta ve cümle kapısından zemin katın aralık mekânına girilmektedir (Çizim: 89). Aralıkta, girişin olduğu doğu cephede helâ, güney cephede birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven (Foto: 29. 7), batı köşede günümüzde odunluk olarak kullanılan mekân, kuzey cephede çeşme ve sonradan yıkılan bölüme ait kapı bulunmaktadır. Ayrıca aralıkta dört adet ahşap hezen yer almaktadır (Foto: 29. 8).

Aralıkta bulunan ahşap merdiven ile birinci katın 6.20 x 4.60 m. ölçülerindeki sofasına çıkılmakta ve birinci kat, sofa ile birlikte üç mekândan oluşmaktadır(Çizim: 90). Sofanın batısı yerden 20-30 cm yükseltide ve ahşap korkuluk ile çevrilidir. Sofa aynı zamanda günümüzde mutfak olarak kullanılmakta ve günlük işlerinde görüldüğü

¹⁴⁶ Ziyet Kalkan, 1930 doğumlu, Balaban Mahallesiinde ikametgâh ediyor, Kasım 2015.

yerdir. Sofanın doğusunda başoda ve mutfak tezgâhı, güney duvarında ocak ve ahşap tırabzan ile dama çıkış sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır (Foto: 29. 9, 17, 18). Batısında zahirelik ve kuzey duvarda ise sonradan yıkılan bölüme ait ve günümüzde kullanılmayan kapı yer almaktadır (Foto: 29. 10). Sofanın doğusunda yer alan 5.40 x 4.60 m. ölçülerindeki başoda, kuzey cephede tek ve doğu cephede yer alan üç pencere ile aydınlanmaktadır. Başodanın güneydoğu köşesinde gözetleme deliği (Foto: 29. 14), güney duvarında büyük ebatlı ahşap dolap ve niş (Foto: 29. 11, 12, 13), batısında ise yine ahşap bir dolap yer almaktadır. Sofanın batısındaki zahireliğin giriş kapısı üzerinde sofaya açılan fakat günümüzde kapalı olan şevli pencere, güneyinde çah, batı duvarında tek pencere açıklığı ile güney, batı ve kuzey duvarlarında birer niş bulunmaktadır (Foto: 29. 15, 16).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Balaban evlerinde gördüğümüz yoğun kerpiç kullanımını Seyyit Kalkan evinde de görebilmekteyiz. Zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü düz toprak dam olup, kerpiç baca üzerine ise soba borusu eklenmiştir.

Zemin kat aralığın zemini beton kaplama, depo olarak kullanılan odanın sıkıştırılmış toprak, birinci katta yer alan üç mekânın zemini ise beton kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Seyyit Kalkan evi cümle kapısı çift kanatlı, odalara açılan diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Zemin katta yer alan aralık, helâ ile birinci kat sofa ve başodanın tepe pencereleri ufak ve yüksekte, başodayı aydınlatan diğer pencere açıklıkları ise dikdörtgen türdedir.

Süsleme: Seyyid Kalkan evi süsleme özellikleri bakımından incelediğinde, giriş cephesinde yer alan çeşme üzerinde, çizgisel kesitlerden oluşan daire içerisinde bitkisel kıvrımlar ve üçgen geometrik işlemler ile başoda da yer alan ahşap dolap kapağı üzerinde kazıma tekniğinde uygulanmış, baklava motifli geometrik işlemler bulunmaktadır (Foto: 29. 3, 13).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen Seyyid Kalkan evi, Balaban evlerine özgü geleneksel mimari dokuyu yansıtmaktadır. İç sofalı olan ev, aynı mahallede bulunan *Mevlüt Ağan* (Katalog No: 23) evi ile birlikte gönye çıkmaya sahiptir. Çalıştığımız Darende ve Balaban evleri arasında gözetleme deliği bulunan tek evdir. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.22. Yemliha Göncü Evi

Bulunduğu Yer: Balaban Mahallesi, Köyiçi Mevki, No: 1 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 3 / Ada: 0 / Parsel: 337 (Foto: 30. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Sivas K.V.K. Bölge Kurulu Müdürlüğünün 28.11.2007 tarih ve 657 sayılı kararı ile tescillidir.

Çizim No: 93 - 96

Fotoğraf No: 30. 1 - 40

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Yemliha Göncü evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 95-96). Sokağa cepheli olan evin bahçesi bulunmamaktadır. Batı cephede cümle kapısı olan ev, örtmelikli plan özelliği göstermektedir. Üst örtü, düz toprak dam üzeri sac çatı ile örtülüdür. Yemliha Göncü evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalar ve görüşmelere¹⁴⁷ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Evin güneybatı köşesinde, küçük boyutlu ve ahşap tek kanatlı kapıdan girilen ve helâ atıklarının biriktirildiği mekân ile bunun hemen üzerinde helânın penceresi bulunmaktadır (Foto: 30. 3, 4). Batı cephede çift kanatlı ahşap cümle kapısı ve hemen üzerinde ufak boyutlu pencere ile yine birinci kata ait üç adet pencere yer almaktadır. Kuzey cephe zemin katta ufak ve yüksekte tutulmuş beş adet, birinci katta ise yine beş adet pencere ile ahşap gezemek bulunmaktadır (Foto: 30. 2). Batı cephede odunluk amaçlı kullanılan açıklık ve güney de ise komşu yapı yer almaktadır (Foto: 30. 5).

Batı cephede yer alan cümle kapısı ile zemin katın 7.00 x 6.80 m. ölçülerindeki aralığına girilmektedir (Foto: 30. 6, 7, 8). Zemin kat dört mekândan oluşmakta ve aralığın kuzeyinde ahır ve zahirelik, batı köşede birinci kat örtmeliğe çıkış sağlayan ahşap merdiven, güneyde ise samanlık bulunmaktadır (Çizim: 93). Ayrıca aralık içerisinde iki adet ahşap hezen ve çeşme yer almaktadır. Ahır ve zahireliğinde bulunduğu evin kuzeyi giriş koduna göre 70 cm düşük seviyededir. Aralığın kuzeybatı köşesinde yer alan zahireliğin güney duvarında ahşap dolap ve ocak (Foto: 30. 12), batısında ambar, kuzeyinde ufak ve yüksek tutulmuş şevli üç pencere açıklığı (Foto: 30. 9, 10), doğusunda ise günümüzde bulunmayan ambar ve dolap kalıntısının izleri bulunmaktadır (Foto: 30. 11). Kuzeydoğu köşede bulunan ahırın batı duvarında günümüzde yerinde bulunmayan musandıranın izleri, hayvan yemliği olarak kullanılan

¹⁴⁷ Ziyet Kalkan, 1930 doğumlu, Balaban Mahallesi'nde ikametgâh ediyor, Kasım 2015.

ahşaptan kürün ve zahireliğe bakan aydınlatma penceresi yer almaktadır (Foto: 30. 14). Fakat bu pencere, günümüzde zahireliğe bakan taraftan kapatılmıştır. Kuzey duvarda ise ufak ve yüksek tutulmuş şevli pencere bulunmaktadır. Güneyde yer alan samanlığın ise kuzey duvarında aralığa bakan pencere yer almaktadır (Foto: 30. 13).

Zemin kattan ahşap merdiven ile 7.00 x 6.80 m. ölçülerindeki örtmeliğe çıkılmaktadır(Foto: 30. 15, 16). Birinci kat örtmelik, helâ, banyo ve üç oda ile birlikte altı mekândan oluşmaktadır(Çizim: 94). Örtmelik aynı zamanda mutfak olarak ta kullanılmakta ve güneyinde oda, helâ ve banyo, batısında ise lavabo, çeşme, taka, ocak ve raf yer almaktadır (Foto: 30. 17). Kuzeyinde kemerli bir geçişten girilen aralık ve aralığın her iki yanında birer oda ile devamında ise ahşap gezemek bulunmaktadır (Foto: 30. 22). Aralığın doğu duvarında kemerli ve iki katlı niş yer almaktadır (Foto: 30. 21). Örtmeliğin güneydoğu köşesinde yer alan odaya, ahşap bir merdiven ile çıkılmakta ve çıkılan bu mekân, örtmeliğe bakan balkon görevi görmektedir (Foto: 30. 15). Odanın kuzey duvarında örtmeliğe bakan pencere, güneyde tepe penceresi, batısında ise banyoya geçiş sağlayan kapı bulunmaktadır (Foto: 30. 18). Güneybatıda yer alan helâ ve banyo birer pencere açıklığı ile aydınlanmakta ve helâ banyoya açılmaktadır (Foto: 30. 19, 20). Örtmeliğin kuzeyinde bulunan ve kemerli girişe sahip aralığın kuzeybatısındaki 6.60 x 4.00 m. ölçülerindeki başodaya, ahşap ve yarım daire kemerli kapıdan girilmektedir (Foto: 30. 23). Girişten tek basamaklı ve 40 cm yükseltiden sonra yaşam mekânına geçilmeden önce, korkuluklar ile sınırlandırılan kemerli ve revaklı ahşap düzenleme bizi karşılamaktadır (Foto: 30. 24). Alçak tutulmasından dolayı başın eğilerek geçilmesi mekâna saygıya yorumlanmaktadır (Foto: 30. 25).Orta kemerin üzerinde kubbe ve üzerinde hilal, her iki yanda ise minare kompozisyonu bulunmakta (Foto: 30. 26, 27) ve bu mekânın güneyi yüklük, üzeri ise musandıra olarak kullanılmaktadır. Odanın güney duvarında iki, batı ve kuzey duvarlarında ise birer ahşap dolap(Foto: 30. 31, 32), batı ve kuzeyinde sağır tepe pencereleri(Foto: 30. 28, 29),batı duvar köşelerinde ise pencere üzerlerinde alçı tepelikler bulunmaktadır(Foto: 30. 30). Oda batı cephede bulunan iki ve kuzeyinde yer alan üç pencere ile aydınlanmaktadır. Aralığın doğusunda yer alan odanın asıl yaşam mekânına yerden 20 cm yükseltiden sonra geçilmekte ve yaşam mekânına geçilmeden önce, günümüzde harap bulunan ve önceleri kemerli olan revaklı ahşap düzenleme bizi karşılamaktadır (Foto: 30. 33). Kuzey duvarında niş ve iki pencere, doğusunda ise yine bir adet niş ve iki adet sağır tepe pencere yer almaktadır (Foto: 30. 34). Aralığın devamından ise çift

kanatlı ve kemerli bir kapı ile ahşap gezemeğe çıkılmakta ve tavanın ortasında tavan göbeği, ahşap üzerinde ise bitkisel ve geometrik motifler yer almaktadır (Foto: 30. 35, 36, 37).

Yapım Tekniği ve Malzeme: Zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü olup, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve ara duvarlar ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Banyo ve helâ hariç, dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, daha sonradan toprak dam üzeri sac çatı ile örtülmüştür. Bacalar ise önceleri kerpiç iken, günümüzde ise tuğla örgü ile oluşturulmuştur.

Zemin kat aralık ile birinci kat örtmelik, banyo ve helânın zeminleri beton, diğer mekânların zemini sıkıştırılmış toprak kaplama, gezemeğin zemini ise ahşaptır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan özelliğindedir. Yemliha Göncü evi cümle kapısı ile ahşap gezemeğe açılan kapı çift kanatlı, odalara açılan diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Zemin katın tepe pencereleri ufak ve yüksek olup, içten şevli özelliktedirler. Birinci kat örtmeliğin güneydoğusunda yer alan oda ile banyo ve helânın pencereleri ufak ve yüksekte, birinci katın diğer pencereleri ise dikdörtgen türdedir.

Süsleme: Yemliha göncü evi, incelediğimiz Balaban evleri içerisinde süslemenin en yoğun olduğu evdir. Birinci kat başodada yer alan kemer düzenlemesine sahip ahşap üzeri geometrik işlemelerin olduğu ahşaptan düzenleme, cami motifini andıran ahşaptan kubbe, minare ve hilal işlemesi ile önemlidir. Ayrıca oda içerisinde bulunan ahşap dolap ve alçı tepelik üzerinde çizgisel kesitler, dairesel ve baklava motiflerinden oluşan geometrik motifler bulunmaktadır. Ahşap üzeri süslemenin yoğun olduğu bir diğer mekân ahşap gezemektir. Bu gezemek ahşap korkuluklara sahip olup, ahşap direkler arasında kemerler mevcuttur(Foto: 30. 37, 38). Kemer düzenlemelerinde ve tavan göbeğinde ahşap üzeri üçgen ile çizgisel kesitlerden oluşan geometrik ve helezonik ile yaprak motiflerinden oluşan bitkisel süslemeler bulunmaktadır(Foto: 30. 38, 39, 40). Ayrıca ahşap üzerinde bulunan kökboyaların günümüzde azda olsa izleri görülmektedir.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen Yemliha Göncü evi, Balaban ev mimarisi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Çalıştığımız Balaban evleri içerisinde süslemenin en yoğun olduğu evdir. Balaban evlerine özgü geleneksel mimari dokuyu yansıtmasının yanı sıra, plan ve mimari elemanlarının gelişimi ve niteliği

yönünden, gelişmiş helâ ve banyo düzenlemesi, ahşap süslemeleri ve yine ahşaptan balkonu/gezemeği ile çalıştığımız diğer Balaban ve Darende evlerinden ayrılmaktadır. Örtmeliğin devamında bulunan kemerli girişe sahip aralık mekânına, şimdiye kadar incelediğimiz evler içerisinde sadece bu evde karşılaşılmıştır. Bakım ve onarımlar yapılmadığı için yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyadır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.23. Mevlüt Ağan Evi

Bulunduğu Yer: Balaban Mahallesi, Köyiçi Mevki, No: 14 Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 2 / Ada: 0 / Parsel: 350 (Foto: 31. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 97 - 100

Fotoğraf No: 31. 1 - 40

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mevlit Ağan evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir. Bahçesi olmayıp, sokağa cepheli olan evin batı cephesinde cümle kapısı bulunmaktadır. Örtmelikli/iç avlulu plan özelliği gösteren yapının, üst örtüsü ise düz toprak dam üzeri sac ile örtülüdür. Mevlit Ağan evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁴⁸ göre 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmektedir.

Mevlit Ağan evi batı cephesinde çift kanatlı ahşap cümle kapısı (Foto: 31. 2), sokağa cepheli üç ahşap hatılın desteklediği gönye çıkma ile dört adet şahnişin penceresi yer almaktadır (Foto: 31. 3) - (Çizim: 99-100). Kuzey cephede bir adet tepe penceresi ve şahnişin penceresi olmak üzere beş adet pencere (Foto: 31. 4), doğu cephede yedi adet tepe penceresi (Foto: 31. 5), güney cephede ise tek pencere bulunmaktadır.

Batı cepheden girdiğimiz zemin kat aralık mekânının kuzeyinde helâ ve aralığı aydınlatan tek pencere, aralığın doğusunda ahır, güneyinde ise birinci kata çıkış sağlayan ahşap merdiven, basit bir çeşme ve iç avlu ile iki adet hezen yer almaktadır (Foto: 31. 6). Ahır olarak adlandırdığımız ve günümüzde depo olarak kullanılan mekânının kuzeyinde iki adet, güneyinde ise iç avluya bakan fakat günümüzde sağır olan pencere, batısında ise iki adet sağır tepe penceresi ile niş yer almaktadır (Foto: 31. 7, 8). Ayrıca mekân içerisinde iki adet hezan bulunmaktadır. Geçmiş dönemde samanlık olarak kullanılan ve günümüzde depo olarak kullanımını devam ettiren mekân ise doğu cephede bulunan tepe penceresi ile aydınlanmaktadır (Foto: 31. 9).

Aralıktan çift kanatlı ahşap kapı ile 10.50 x 7.50 cm ölçülerinde olan yapının örtmeliğine/iç avlusuna geçilmektedir (Çizim: 97). İç avlunun kuzeyinde aralık ile bağlantılı pencere ve hayata çıkış sağlayan ahşap merdiven (Foto: 31. 10, 11),

¹⁴⁸ Mevlüt Ağan, 1947 doğumlu, Balaban Mahallesi'nde ikametgâh ediyor, Kasım 2015.

kuzeydoğusunda niş ve şerbetlik, iç avlunun doğusunda zahirelik ve depo amaçlı kullanım mekânları (Foto: 31. 12, 13), güneyinde niş, güneybatı köşesinde ise tandır yer almaktadır (Foto: 31. 14). İç avlunun üzeri daha sonradan sac ve şeffaf ondüline çatı örtüsü ile kaplanmıştır (Foto: 31. 15). Avludan ahşap merdiven ile hayata çıkılmakta (Foto: 31. 16) ve hayatın kuzeyinde dama açılan ahşap kapı (Foto: 31. 17), doğusunda hayattan geçilen oda, güneyinde pencere açıklığı ve güneybatı köşede ise banyo yer almaktadır (Foto: 31. 18).

Birinci kata, zemin kat aralıkta yer alan merdiven ile çıkılabildiği gibi, iç avludan da ulaşım sağlanabilmektedir (Çizim: 98). Aralıktan ahşap merdiven ile birinci katın aralığına çıkılmakta, buradan da kuzeyinde sokağa çıkması olan 6.00 x 4.00 cm ölçülerindeki odaya ve yarı açık dam mekânına geçilmektedir. Çıkmaya sahip oda batısın da yer alan dört adet şahnişin penceresi ile kuzeyinde bulunan tek pencere ile aydınlanmakta ve güneyinde ahşap dolap bulunmaktadır (Foto: 31. 19, 20). Önceleri dam olarak kullanılan mekân ise daha sonradan üzeri sac ile kapatılarak, kuzey ve güneyi de kerpiç örgü üzerine yine sac ile kaplanarak yarı açık mekân haline getirilmiştir. Burası aynı zamanda, ev halkının kışlık ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırladıkları kurutmalıkların yapıldığı ve günlük işlerin görüldüğü bir mekân olarak da kullanılmaktadır. Bu mekânın doğusunda dam ile mutfak, güneyinde ise iç avluya bakan ve hayata açılan kapı yer almaktadır (Foto: 21. 22). Mutfağın doğusunda iki adet tepe penceresi, güneyinde ise basit bir mutfak tezgâhı yer almaktadır (Foto: 31. 23, 24). Dam iki kademeli olarak kullanılmakta ve kerpiç ocak yer almaktadır. Batısında bulunan ahşap merdiven ile de çatı aralığına çıkılmaktadır (Foto: 39. 25).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kerpiç malzemenin yoğun olarak kullanıldığı Mevlit Ağan evi zemin katı subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin ve birinci katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Çıkma, ahşap üzerine yatay olarak çakılan çıtaların üzerine bağdadi sıva uygulanmıştır. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, daha sonradan toprak damın bir bölümünün üzeri sac ile örtülmüştür. Bacalar önceleri kerpiç iken, zamanla tuğladan oluşturulmuştur.

İç avlu, ahır, samanlık ile damın zemini sıkıştırılmış toprak kaplama, diğer mekânların zemini ise beton kaplamadır. Tavanlar her iki katta da, ters tavan

özelliğindedir. Mevrit Ağan evi cümle kapısı ile aralıktan iç avluya açılan kapı çift kanatlı, diğer mekânların giriş kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptır. Birinci katın şahnişin pencereleri dikdörtgen türde ve ahşap kapaklı olup, zemin ve birinci katın tepe pencereleri ise ufak olduğu gibi aynı zamanda şevli özelliktedirler.

Süsleme: Başoda da yer alan ahşap dolap tepeliğinde ve niş üzerinde yer alan dairesel ve çizgisel geometrik işlemlerin dışında süsleme detayı bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen Mevrit Ağan evi, gönye çıkmalı olup, Balaban evlerine özgü örtmelikli/iç avlulu plan özelliği göstermektedir. Geleneksel mimari dokuyu yansıttmasının yanı sıra, Anadolu Türk ev mimarisinde plan tipi ve kerpiç malzemenin kullanımı ile ayrı bir yeri olan Balaban evleri içerisinde nitelikli bir yapıdır. 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.24. Fethiye Uzun Evi

Bulunduğu Yer: Balaban Mahallesi, Köyiçi Mevki, Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: 2 / Ada: 0 / Parsel: 375 (Foto: 32. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No:101 - 103

Fotoğraf No:32. 1 - 8

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Fethiye Uzun evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 103). Plan tipini ve giriş cephesini belirleyemediğimiz yapının, günümüzde çok az bir bölümü ayakta kalabilmiştir. Fethiye Uzun evini tarihlendiren herhangi bir kitabe olmayıp, mahalle sakinlerinden alınan bilgilere¹⁴⁹ göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Yapının ayakta kalan güney cephe zemin katında üç adet tepe penceresi ve kerpiç üzeri malakari süslemeler, birinci katında ise iki adet ufak pencere ile iki adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 32. 2, 4, 5). Batı cephesinde zemin katta iki tepe penceresi, birinci katta tek pencere açıklığı ile kapı açıklığı bulunmaktadır. Kuzey ve güney cepheleri sağır duvardır (Foto: 32. 3).

Tek mekân olarak inceleme fırsatı yakalayabildiğimiz Fethiye Uzun evinin, günümüze ulaşmış olan 4.40 x 3.60 m. ölçülerindeki odasının güney cephe zemin katında üç adet tepe penceresi, birinci katında ise iki adet ufak pencere ile iki adet tepe penceresi yer almaktadır. Ayrıca batı cephesinde zemin katta iki tepe penceresi, birinci katta tek pencere ile kapı açıklığı bulunmaktadır (Çizim: 101-102). Zemin katın kuzeyinde kerpiç üzeri malakari süsleme şeridi ile birinci kat duvar içerisinde niş, zemin katın doğu cephesinde ise kuzey cephede başlayan malakari süsleme şeridi devam etmektedir (Foto: 32. 6, 7, 8).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Fethiye Uzun evi inşasında zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanmıştır. Üst örtü düz toprak dam iken, günümüzde ise üst örtü çökmüş vaziyettedir.

Süsleme: Süsleme olarak, daha önce Darende ve Balaban evlerinde karşılaşmadığımız bir teknik olan malakari süsleme yer almaktadır. Sıva üzerine sürülen

¹⁴⁹ Ziynet Kalkan, 1930 doğumlu, Balaban Mahallesinde ikametgâh ediyor, Kasım 2015

kerpicin, kalıp kullanımı ve mala benzeri kesici aletler yardımıyla kesilmesi sonucu şerit halinde uzanan kare ve üçgen içerisinde kesitlerden oluşan geometrik formda işlemler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen ev, yıkılmış ve harap vaziyette olmasına rağmen bizi çalışmaya iten en büyük sebep, Malatya il sınırları içerisinde daha önce hiçbir evde karşılaşılmamış olan, farklı teknikte ve formda malakari süslemelere sahip olmasıdır. Malakari süsleme genelde alçı sıva üzerine uygulanan bir teknik olmasına rağmen, bu yapıda ise kerpiç üzerine uygulanmıştır. Balaban'da örtmelikli ve eyvan plan tipli evler yoğun bulunduğundan, muhtemelen bu evde bu plan tiplerinden herhangi birine sahipti. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.25. Ümmü Özden Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar / Hürriyet Mahallesi, Erdoğan Mevki, No: 9
Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 / Ada: 177 / Parsel: 30 (Foto: 33. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 104 - 107

Fotoğraf No: 33. 1 - 19

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Ümmü Özden evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 106-107). Sokağa bakan güneydoğu köşede cümle kapısı yer almaktadır. Üst örtü düz toprak damdır (Foto: 33. 2). Ümmü Özden evini tarihlendiren herhangi bir kitabe olmayıp, ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁵⁰ göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Evin güneydoğu köşesinde bulunan çift kanatlı ve ahşap cümle kapısının hemen yanında tepe penceresi, güney batısında zemin katın üç adet tepe penceresi, birinci katta ise tepe pencereleri ile birlikte yedi adet pencere bulunmaktadır (Foto: 33. 3, 4). Batı cephesi sağır olan evin kuzeyinde komşu yapı yer almaktadır. Ayrıca damda bulunan ahşap korkuluk, güneydoğu cepheyi çevrelemektedir.

Cümle kapısından, avluya girilmekte ve avlu kademeli olarak yükselmektedir (Foto: 33. 5, 6, 7). Girişin olduğu aralığın güney cephesinde helâ ve helâyı aydınlatan tek pencere ile devamında ise odunların depolandığı bir açıklık bulunmaktadır. Basamaklardan çıkılarak devam ettiğimiz avlunun batısında ahır, devamında birinci kat dama çıkış sağlayan ahşap merdiven ve kuzeybatı da zemin kat oda yer almaktadır. Bu mekân günümüzde depo işlevi görmekte ve bir dönem mutfak olarak ta kullanılmıştır. Avlunun kuzeyinde banyo ve samanlık, doğusunda ise dışarıya açılan kapı bulunmaktadır. Avlunun kuzeybatısında yer alan zemin kat odanın kuzeyi 20 cm'lik yükselti ile ayrılmıştır. Girişin olduğu batı cephede dama bakan pencere, kuzeyinde ahıra açılan ufak bir kapı, ahşap bir merdiven ve birinci katın aralığına açılan kapı ve basit bir mutfak tezgâhı ile oda içerisinde iki ahşap hezen bulunmaktadır (Foto: 33. 8, 9). Banyo, güney köşede bulunan yüksek ve ufak tutulmuş iki pencere ile aydınlanmaktadır. Avlunun kuzeyinde bulunan samanlık bol miktarda ahşap hezen ile desteklenmekte ve tek penceresi ile de aydınlanmaktadır (Çizim: 104).

¹⁵⁰ Ümmü Özden, 1946 doğumlu, Aşağıulupınar'da ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Avlunun batısında bulunan ahşap merdiven ile çıktığımız dam, aynı zamanda günlük işlerin görüldüğü, kurutmalıkların yapıldığı ve ekmek pişirilen bir mekândır (Foto: 33. 10, 11). Toprak damdan evin dar ve uzun aralığına giriş yapmaktayız (Foto: 33. 12, 13, 14). Birinci kat aralık, oda ve mutfak olmak üzere üç mekândan oluşmaktadır (Çizim: 105). Aralığın güneyinde yer alan 3.40 x 2.90 m. ölçülerindeki odanın doğusunda dolap (Foto: 33. 15), güneyinde ise üç adet pencere yer almaktadır (Foto: 33. 16). Aralığın batısında mutfak olarak kullanılan mekânın ise giriş kapısı üzerinde bir aydınlatma penceresi, güneyinde üç adet pencere, kuzeyinde ise basit bir mutfak tezgâhı bulunmaktadır (Foto: 33. 18, 19).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kerpiç malzemenin yoğun olarak kullanıldığı Ümmü Özden evi zemin katı subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ise hıymış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarlara kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin inşa edildiği dönemden günümüze kadar bozulmadan sıkıştırılmış düz toprak dam olarak gelebilmiştir. Bacalar kerpiç örgü olup, üzerlerine ise soba borusu eklenmiştir.

Avlu zemininde sıkıştırılmış toprak ve beton kaplama görülmekte, zemin kat birimlerinden ahır ve samanlığın zemini sıkıştırılmış toprak kaplama, zahirelik ve banyonun zemini ile birinci kat mekânların zeminleri ise beton kaplamadır. Tavanları ise, ters tavan özelliğindedir. Cümle kapısı çift kanatlı olan evin diğer kapıları ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Ümmü Özden evi tepe pencereleri ufak ve şevli türden, diğer tüm pencere açıklıkları ise dikdörtgen türde olup, şevli özellik göstermemektedir.

Süsleme: Birinci kat odanın ahşap hezen ve dolabı üzerine, kazıma ve oyma tekniğinde baklava dilimleri ile üçgen kesitlerden oluşan geometrik motifler ve bitkisel motiflerden oluşan işlemler uygulanmıştır (Foto: 33. 17).

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen ev herhangi bir plan tipine oturtulamamıştır. Hemen yakınındaki Balaban Mahallesi evleri ile benzer özellikler sergilemektedir. Avlu düzenlenişi, toprak dam üzerinde günlük işlerin yapılabilmesi ve yöreye özgü geleneksel dokuyu yansıtması ile önemli bir sivil mimarlık örneğidir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmektedir.

3.26. Mehmet Pişkin Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar/Hürriyet Mahallesi, Erdoğan Mevki, No: 7
Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L30 / Ada: 177 / Parsel: 24 (Foto: 34. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 108 - 111

Fotoğraf No: 34. 1 - 13

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mehmet Pişkin evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı ve dış sofalı planda inşa edilmiştir (Çizim: 110-111). Sokağa cepheli olup, cumbası ve bahçesi bulunmayan eve, güney cepheden ahşap ve çift kanatlı cümle kapıdan giriş sağlanmaktadır (Foto: 34. 2, 3, 4). Üst örtü düz toprak damdır. Mehmet Pişkin evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁵¹ göre, birbirine bitişik nizamda inşa edilen diğer üç ev ile birlikte 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Evin güney cephesinde bulunan zemin kat cümle kapısının hemen üzerinde, aralığı aydınlatan ufak pencere açıklığı ile güneydoğu köşesinde helâ ve kış odasını aydınlatan iki tepe penceresi (Foto: 34. 5), birinci katın güneybatı köşesinde geniş bir pencere (Foto: 34. 3), güneydoğusunda ise iki adet pencere yer almaktadır. Doğu ve batı cephesinde komşu yapı bulunan evin kuzeyi ise kerpiç eklentilere sahiptir (Foto: 34. 6).

Güney cepheden girdiğimiz aralığın, kuzeyinde ahır yer almakta ve ahırdan da samanlığa geçilmektedir (Foto: 34. 7, 8). Her iki mekân da tepe pencereleri ile aydınlanmaktadır. Avlunun batısında bulunan kış odası ise günümüzde depo amaçlı kullanılmaktadır (Çizim: 108).

Avludan ahşap merdiven ile iki ahşap hezanın desteklediği birinci katın 7.00 x 3.80 m. ölçülerindeki sofasına çıkılmakta (Çizim: 109) ve güneyinde yer alan geniş bir pencere ile aydınlanmaktadır (Foto: 34. 9, 10). Sofanın kuzeyinde bulunan oda aynı zamanda mutfak olarak kullanılıp, dama bakan iki tepe penceresi ile aydınlanmaktadır (Foto: 34.11). Bu odanın kuzeyinde ise banyo ve depo amaçlı kullanılan mekân yer almaktadır (Foto: 34. 12). Sofanın doğusunda bulunan oda ise

¹⁵¹ Mehmet Pişkin, 1950 doğumlu, Aşağıulupınar Mahallesinde ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

güneyinde yer alan iki pencere ile aydınlanmakta ve aynı cephede niş, batısında ise ahşap dolabı bulunmaktadır (Foto: 34. 13).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarlar ise çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü sıkıştırılmış düz toprak dam, bacalar ise kerpiç örgü olup, üzerlerine ise soba borusu eklenmiştir.

Mehmet Pişkin evi zemin katın aralığı ile birinci kat banyonun zemini beton kaplama olup, diğer birimlerin zeminleri ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanlar, her iki katta da ters tavan özelliğindedir. Güney cephede yer alan cümle kapısı çift kanatlı, yapıya ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır. Birinci kat sofanın pencereleri geniş ve duvar boyunca uzanmakta, sofanın batısında yer alan odanın pencereleri dikdörtgen türde, diğer mekânlara ait pencereler ise ufak boyutlu ve yüksektir.

Süsleme: Dış cephe ve iç mekânı yalın olan evde, her hangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen ev, dış sofalı plan özelliği göstermektedir. Çalıştığımız diğer evlerde görmediğimiz geniş pencere açıklığına sahiptir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.27. Ali Şen Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar/İstiklal Mah. Erdem Sok. No: 11 Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L39 / Ada: 220 / Parsel: 4 (Foto: 35. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 112 - 115

Fotoğraf No: 35. 1 - 22

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Ali Şen evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile doğu cephesi tek katlı, batı cephesi ise iki katlı inşa edilmiştir (Çizim: 114-115). Sokağa cepheli olup, cumbası ve bahçesi bulunmayan eve giriş, kuzey cephede bulunan cümle kapısından sağlanmaktadır. Zemin ve birinci katta sofasız plan özelliği gösteren evin üzeri düz toprak damdır. Ali Şen evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁵² göre aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Ali Şen evi, aynı sokağı paylaştığı üç ev ile bitişik nizamda, dört ev ile de karşılıklı olarak inşa edilmiştir (Foto: 35. 2, 3, 4, 5, 6). Evin kuzey cephesinde demir, çift kanatlı cümle kapısı ve birinci katın tek pencere açıklığı, doğu cephesinde günümüzde harap olmuş vaziyette ve garaj olarak kullanılan cephesi açık eklentiler, güney cephede zemin kata ait dört ve batıda ise bir adet tepe penceresi yer almaktadır (Foto: 35. 7, 8, 9, 10). Kuzey cephede yer alan cümle kapısından 6.70 x 4.60 m. ölçülerindeki avluya giriş yapılmakta ve avlu etrafında zemin kat birimleri sıralanmaktadır (Foto: 35. 11). Avlunun doğusunda helâ, güneyinde ahır, samanlık, banyo, iki oda ile batısında zahirelik ve mutfak olarak ortak kullanım mekânı ile birinci katta yer alan odaya çıkış sağlayan ahşap merdiven yer almaktadır (Çizim: 112). Avludan dama çıkış ise seyyar olarak kullanılan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Avlunun güneyinde bulunan ve önceleri ahır olarak kullanılan mekânın giriş cephesinde avluya bakan pencere açıklığı, güneyinde geniş bir açıklıktan geçilerek girilen samanlık, batısında ise sonradan inşa edilen banyo yer almakta ve bol miktarda ahşap hezen ile desteklenmektedir (Foto: 35. 15, 16).

Avlunun güneyinden zemin katın yaşam birimlerine giriş yapılmakta ve avluya açılan 5.90 x 5.00 m. ölçülerinde olan oda, kuzey cephede yer alan tepe penceresi ile

¹⁵² Ali Şen, 1941 doğumlu, Aşağıulupınar Mahallesinde ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

aydınlanmakta ve ahşap hezen ile desteklenmiştir. Bu odanın batısında yer alan diğer bir oda batı cephede yer alan tepe penceresi ile aydınlanıp, yine ahşap hezen ile desteklenmiştir (Foto: 35. 17, 18). Avlunun batısında yer alan mutfığa iki basamaklı merdiven ile inilerek girilmekte ve avluya bakan tek pencere ile aydınlanmaktadır (Foto: 35. 19, 20). Avludan, ahşap merdiven ile önce ahşap gezemeğe, buradan da birinci katın tek odasına girilmektedir (Çizim: 113). Güneyinde iki adet niş açıklığı bulunan oda, kuzey ve doğusunda bulunan pencere açıklıkları ile aydınlanmaktadır (Foto: 35. 21, 22).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kerpiç malzemenin yoğun olarak kullanıldığı Ali Şen evizemin katı, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü olup, zemin ve birinci katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiçtir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları ise çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü inşasında, sıkıştırılmış toprak malzeme kullanımı ile meydana getirilen düz dam, inşa edildiği dönemden günümüze kadar bozulmadan ve üzerine farklı çatı örnekleri eklenmeden devam etmektedir (Foto: 35. 12, 13, 14). Bacalar kerpiç örgü olup, üzerlerine ise soba borusu eklenmiştir.

Ali Şen evi zemininde, sıkıştırılmış toprak kaplama yerini zamanla beton kaplamaya bırakmış olsa bile, toprak kaplama zemin katın, ahır ve samanlığı ile odalarda görülmektedir. Tavanları ters tavan özelliğindedir. Kuzey cephede yer alan cümle kapısı çift kanatlı ve demirden olup, yapıya ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Birinci kat odanın kuzey cephesinde yer alan pencere açıklığı dikdörtgen türde, evin diğer pencereleri ise tepe pencereleri olarak tanımlanmakta ve ufak olduğu gibi aynı zamanda da şevli özelliktedir.

Süsleme: Dış cephesi ve iç mekânı yalın olan evde her hangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilen ev sofasız plan özelliğinin yanı sıra, birbirine bitişik nizamda ve karşılıklı inşa edilen diğer evler ile birlikte incelendiğinde, düz damlı oluşu ve kerpiç dokusu ile Anadolu Türk ev mimarisinde az sayıdaki örneklerden bir tanesidir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.28. Mehmet Koçak Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar / İstiklal Mahallesi, Erdem Sokak, No: 3

Darende/MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L39 / Ada: 219 / Parsel: 2 (Foto: 36. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılmıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 116 - 118

Fotoğraf No: 36. 1 - 17

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Mehmet Koçak evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile tek katlı inşa edilmiştir (Çizim: 117-118). Sokağa cepheli olup, cumbası ve bahçesi bulunmayan eve güney cephede yer alan cümle kapısından giriş sağlanmaktadır. Sofasız plan özelliği gösteren evin, üst örtüsü sıkıştırılmış düz toprak damdır. Mehmet Koçak evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, yaptığımız araştırmalar ve ev sahiplerinden alınan bilgilere¹⁵³ göre aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Mehmet Koçak evi aynı sokağı paylaştığı dört ev ile bitişik nizamda, üç ev ile de karşılıklı olarak inşa edilmiştir. Evin güney cephesinde çift kanatlı ve ahşap cümle kapısı (Foto: 36. 2, 3) ve zemin katın tepe penceresi bulunmaktadır. Doğu ve batıda komşu yapı yer almakta, kuzey cephesi ise sağır duvardır (Foto: 36. 4, 5).

Güney cephede yer alan cümle kapısından evin avlusuna giriş yapılmakta ve avlunun güneybatı köşesinde helâ, yarı kapalı mekânın saçağını taşıyan iki adet hezen, kuzey ve doğusunda ise zemin katın yaşam birimleri yer almaktadır (Foto: 36. 6, 7, 8, 9). Tek katlı olan ev helâ ve avlu ile birlikte beş mekândan oluşmaktadır (Çizim: 116). Avludan dama çıkış ise seyyar olarak kullanılan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Avlunun kuzeyinde yer alan 4.20 x 3.70 m. ölçülerindeki odanın güney duvarında tek pencere, kuzey duvarında niş açıklıkları ve oda içerisinde üst örtüyü destekleyici ahşap hezen ile mertekler yer almaktadır (Foto: 36.12). Bu odanın doğusunda ikinci bir mekân bulunmakta ve batısında yer alan tepe penceresi evin damına bakmaktadır (Foto: 36. 13, 14). Güney cepheden 30 cm'lik yükseltiden sonra, günümüzde kapı pervazları ve kanadı bulunmayan açıklıktan üçüncü odaya giriş sağlanmakta ve kuzey duvarında ahşap dolabı, güneyinde tepe penceresi, batısında ise ikinci bir pencere ile avluya açılan kapı bulunmaktadır (Foto: 36. 15, 16, 17).

¹⁵³ Ali Şen, 1941 doğumlu, Aşağıulupınar Mahallesinde ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Kerpiç malzemenin yoğun olarak kullanıldığı Mehmet Koçak evi, subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ise ahşap hatıllı yığma kerpiçtir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarlara kireç ile badana yapılmıştır. Üst örtü evin inşa edildiği dönemden günümüze kadar bozulmadan düz toprak dam olarak gelebilmiştir. Kerpiç örgü olan bacalar ise günümüzde bozulmaya uğramış olduğundan kullanımı devam etmemektedir (Foto: 36. 10, 11).

Avlunun kuzeyinde yer alan odanın zemini beton kaplama, diğer mekânların zemini ise sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanları ahşap kirişler üzerine mertekler yerleştirilerek meydana getirilmiş olan ters tavan özelliğindedir. Güney cephede yer alan cümle kapısı çift kanatlı, yapıya ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Avlunun kuzey ve güneydoğusunda yer alan odanın pencereleri kareye yakın dikdörtgen türde, tepe pencereleri ise ufak olduğu gibi aynı zamanda da şevli özelliktedir.

Süsleme: Mehmet Koçak Evinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile tek katlı inşa edilen ev sofasız plan özelliğinin yanı sıra, birbirine bitişik nizamda ve karşılıklı inşa edilen diğer evler ile birlikte incelendiğinde, düz damlı oluşu ve kerpiç dokusu ile Anadolu Türk ev mimarisinde günümüze korunabilmiş olarak ulaşan, az sayıda ki örneklerdendir. Çalıştığımız evler arasında tek katlı inşa edilen tek örnektir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.29. Asaf Erdem Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar/İstiklal Mahallesi, Erdem Sokak, No: 3

Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L39 / Ada: 220 / Parsel: 3-4 (Foto: 37. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz

Çizim No: 119 - 122

Fotoğraf No: 37. 2 - 10

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Asaf Erdem evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile güney cephede iki katlı, batı cephede ise tek katlı inşa edilmiştir (Çizim: 121-122). Sokağa cepheli olup, cumbası ve bahçesi bulunmayan eve, kuzey cephede bulunan cümle kapısından giriş sağlanmaktadır. Zemin ve birinci katta sofasız plan özelliği göstermektedir. Üst örtü düz toprak damdır. Asaf Erdem evini tarihlendiren herhangi bir kitabe bulunmayıp, mahalle sakinlerinden¹⁵⁴ ve ev sahiplerinden alınan bilgilere göre, aynı sokağı paylaştığı diğer evler ile birlikte 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Asaf Erdem evi aynı sokağı paylaştığı üç ev ile bitişik nizamda, dört ev ile de karşılıklı olarak inşa edilmiştir (Foto: 37. 2). Evin kuzey cephesinde demir ve çift kanatlı cümle kapısı (Foto: 37. 3), doğu ve batı cephesinde ise komşu yapı bulunmaktadır. Avlunun doğusunda helâ ve tandırlık (Foto: 37. 6, 7), güneyinde ise samanlık ve ahır yer almaktadır (Foto: 37. 4). Samanlık avluya bakan tek pencere ile ahır ise batı cephede bulunan iki tepe penceresi ile aydınlanmaktadır. Avlunun batısında yer alan yaşam birimlerine girişin üzeri, ahşap hezanların desteklediği saçak ile örtülü olup, güneybatıdaki zahireliğin yine güneybatı köşesinde çah ile batısında tek tepe penceresi bulunmaktadır (Foto: 37. 8). Avlunun kuzeybatı köşesinde yer alan 3.70 x 2.50 m. ölçülerinde olan odaya ise üç basamaklı ahşap merdivenden çıkıldıktan sonra girilmekte ve zemin katın diğer birimlerinden yüksekte yer almaktadır (Foto: 37. 5). Odanın güneyinde evin damına bakan iki tepe penceresi, kuzeyinde ise tek pencere açıklığı bulunmaktadır (Çizim: 119).

Avlunun güneyinde bulunan ahşap merdiven ile zemin kata saçak görevi de gören, birinci katın ahşap balkonuna çıkılmaktadır. Gezemekte dediğimiz bu mekândan, birinci katın tek odasına giriş yapılmaktadır (Çizim: 120).

¹⁵⁴ Ali Şen, 1941 doğumlu, Aşağıulupınar Mahallesinde ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

Malzeme ve Yapım Tekniği: Zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarları ise çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Düz toprak dam, inşa edildiği dönemden günümüze kadar bozulmadan ve üzerine farklı çatı örnekleri eklenmeden devam etmektedir. Bacalar kerpiç örgü olup, üzerlerine ise soba borusu eklenmiştir.

Avlu ile avlunun batısında yer alan oda ve zahireliğin zeminleri beton kaplama, ahır, samanlık ve birinci katın zemini sıkıştırılmış toprak kaplamadır. Tavanlar her iki katta, ters tavan özelliğindedir. Kuzey cephede yer alan cümle kapısı, incelediğimiz ilk dönemlerde ahşap iken, daha sonradan demir kapı ile değiştirildiği görülmüştür (Foto: 37. 3, 6). Yapıya ait diğer kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptandır. Avlunun batısında yer alan odanın kuzey duvarında bulunan pencere açıklığı dikdörtgen türde, diğer pencereler ise ufak ve yüksekte olup, şevli özellik göstermektedir.

Süsleme: Dış cephesi ve iç mekânı yalın olan evde her hangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiç ile iki katlı, avlulu inşa edilen ev sofasız plan özelliğinin yanı sıra, birbirine bitişik nizamda ve karşılıklı inşa edilen diğer evler ile birlikte incelendiğinde, düz damlı oluşu ve kerpiç dokusu ile günümüze ulaşmış az sayıdaki evlerdendir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

3.30. Fevzi Arslan Evi

Bulunduğu Yer: Aşağıulupınar/Karataş Mahallesi, Köyiçi Mevki, No: 4

Darende / MALATYA

Pafta: Ada: Parsel: Pafta: L39 / Ada: 149 / Parsel: 28 (Foto: 38. 1).

Kullanım Durumu: Kullanılıyor.

Tescil Durumu: Tescilsiz.

Çizim No: 123 - 126

Fotoğraf No: 38. 1 - 12

Genel Tanım ve Mimari Özellikleri: Fevzi Arslan evi, taş temel üzerine ahşap ve kerpiç ile iki katlı inşa edilmiştir(Çizim: 125 - 126).Sokağa bakan güney cephede yer alan kapı ile zemin kata, doğu cephede bulunan kapı ile de birinci kata girilmektedir. Üst örtü sac kaplama olup, sundurma çatı şeklindedir. Fevzi Arslan evinin kitabesi olmayıp, ev sahiplerinden alınan bilgilere ¹⁵⁵ göre 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

Arazinin konumuna göre güney cephede iki katlı olan ev, kuzeyden ise tek katlıdır. Güney cephede zemin katın giriş kapısı ve iki adet pencere açıklığı, kapının hemen üzerinde oda boyu konsol çıkma ile üçü şahnişin penceresi olmak üzere yedi adet pencere yer almaktadır (Foto: 38. 2, 3). Zemin ve birinci katı içeren bağlayan merdiven bulunmayıp, zemin kat üç mekândan oluşmakta ve aralığın doğusunda oda, batısında ise zahirelik yer almaktadır (Çizim: 123).

Doğu cephede yer alan demir kapıdan giriş yaptığımızda bizi birinci katın aralığı karşılamaktadır (Çizim: 124) - (Foto: 38. 4, 5, 6). Güneydoğu köşede helâ ve mutfak bulunan evin, özellikle mutfak dar bir alanı kaplamakta, güney cephesinde bulunan tek pencere ile de aydınlanmaktadır (Foto: 38. 7, 8). Aralığın güneyinde yer alan odanın kuzeydoğu köşesinde aralığa bakan pencere, güneyinde ahşap sediri ve üç adet şahnişin penceresi yer almaktadır (Foto: 38. 9, 10). Aralığın güneybatı köşesinde yer alan odanın ise güneyinde yine ahşap sedir ve tek pencere bulunmaktadır (Foto: 38. 11, 12).

Malzeme ve Yapım Tekniği: Fevzi Arslan evi inşasında zemin kat subasman seviyesine kadar kaba yonu taş örgü, zemin katın beden duvarları ahşap hatıllı yığma kerpiç, birinci kat ve çıkma ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmektedir. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanıp, iç mekân duvarlara kireç

¹⁵⁵ Fevzi Arslan, 1952 doğumlu, Aşağıulupınar'da ikametgâh ediyor, Eylül 2015.

ile badana yapılmıştır. Üst örtü önceleri düz toprak dam iken daha sonradan sac ile örtülerek sundurma çatı halini almıştır. Bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç, devamında ise soba borusu eklenmiştir.

Zemin ve birinci kat odaların zeminleri günümüzde orijinalliğini kaybederek, sıkıştırılmış toprak kaplama yerini beton kaplamaya bırakmıştır. Tavanlar her iki katta da ters tavan özelliğindedir. Fevzi Arslan evi doğu cephesinde yer alan birinci katın giriş kapısı demirden, eve ait diğer tüm kapılar ise ahşaptan olup, bütün kapılar tek kanatlı özellik göstermektedirler. Zemin katın ve birinci kat çıkmanın köşelerinde yer alan pencereler kareye yakın dikdörtgen türde, birinci kat güneydoğu ve güneybatı köşede yer alan odanın pencereleri, diğer pencerelerden büyük boyutlu olup, şevli özellik göstermemektedirler. Birinci kat helâ ve mutfakın pencereleri ise ufak tutulmuştur.

Süsleme: Fevzi Arslan evinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Ahşap ve kerpiçten iki katlı inşa edilen ev oda boyu uzanan çıkmaya sahiptir. Kırsal mimarinin güzel bir örneğidir. 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirmekteyiz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DEĞERLENDİRME

4.1. Darende Evlerinin Genel Özellikleri

Çalışma alanı içerisinde yer alan Darende evleri, Osmanlı Dönemi sivil mimari örneklerinin ve daha da geniş bir tabir ile Türk - İslam geleneğinin genel özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Varlığını koruyan sivil mimarlık örnekleri, geçmiş dönemin yaşam biçimini, geleneklerini, kültürel özelliklerini ve İslami yaşam tarzını da günümüze aktarmaktadır. Darende evlerinde her ne kadar yöresel özelliklerinden dolayı farklılık gözlemlensek bile, Malatya'nın diğer ilçe ve köy evleri ile benzer yönler sergilemektedir.

Evler, ilçe de farklı mahallelerde bulunmakta ve mahalle ölçeğinde evleri incelediğimiz zaman, tek sıra halinde bir mekân organizasyonu oluşturdukları görülmektedir. Evler komşuluk ilişkilerine cevap verebilecek şekilde inşa edilmişlerdir. Çıkmaların, karşı komşunun güneşini ve ışığını engellememesine dikkat edilmiştir. Örneğin Hacı Derviş, Beybağı, Balaban ve Aşağıulupınar Mahalleleri ile Heyiketeği Mahallesi Yuvalı Sokak üzerinde bulunan evlerin, bir arada ve belli bir plan dâhilinde birbirlerine komşu yapılar olacak şekilde inşa edilmeleri, Türk ev mimarisinin güzel bir uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

19. yüzyıl son çeyreği ile 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirdiğimiz Darende evleri, bahçeli ve avlulu, genellikle iki katlı, sokağa cepheli ve sofası olacak şekilde inşa edilmişlerdir. Yol kenarında bulunan evlerin bahçesi ve avlusu yüksek duvarlar ile çevrilerek mahremiyet ve güvenlik ön planda tutulmuştur. Ahır ve samanlık avlu etrafında bulunduğu gibi, üst katın altına gelebilecek bir mekânda da yer alabildiği örnekler mevcuttur. Helâ ise evlerin bahçe veya avlunun bir köşesinde bulunur. Fakat zamanla evlerin zemin ve birinci katlarında evin bir köşesinde yerini almaya başlamıştır. Darende evlerinde bulunan tandır, ocak ve çeşmeler ise evlerin avlusunda ve bahçenin bir köşesinde yer almaktadır. Çalıştığımız 30 adet geleneksel evin 23 âdeti iki katlı, 1 adet ev tek katlı, 1 adet ev bodrum+iki katlı, 5 adet ev ise iki+ara kat olacak şekilde inşa edilmiştir. Geleneksel Darende evlerinde cihannüma katının olduğu ev örneği bulunmamaktadır.

Bir sofa etrafına dizilmiş odalar, balkon olarak kullanılan hayat ve Balaban evlerinde yer alan örtmelik, Darende evleri genel plan şemasını oluşturmaktadır. Geleneksel Türk evinde olduğu gibi, Darende evlerinde de plan tipinin belirleyicisi sofa olmuştur. Genellikle ortada bir sofa ve her iki yandaki odaların sofaya açıldığı *iç sofalı* plan tipi ve diğer bir plan tipi olan *sofasız* planlı evler, Darende evlerinde en fazla görülen plan tipidir. Darende'nin Balaban Mahallesinde yer alan evler, plan tipi bakımından Darende'nin diğer mahallelerinde bulunan evlerden ayrılmaktadır. Balaban'da *sofalı* evler ile birlikte, *örtmelikli/iç avlulu* plan tipinde evler ve *eyvan planlı* evler bulunmaktadır.

Çift kanatlı ve ahşap kapı ile evlerin bahçesine girebildiğimiz gibi, cümle kapısı ile ilk olarak evin avlusuna ve direk olarak zemin katın aralık veya sofasına da giriş yapabilmekteyiz. Evlerin zemin katları çeşitli hizmetler için ayrılmıştır. Kiler olarak kullanılan *zahirelik*, *Kış damı* denilen kış odaları, tahılların depolandığı *ambar* ve genellikle birinci katlarda bulunan *hızna* adı verilen mutfak, zemin katın aralığı ve bazı örneklerde ise zemin kat sofanın etrafında yer almaktadır. Zemin kattan ya da avlunun bir köşesinden ahşap bir merdiven ile birinci katın sofasına çıkılır. Bölge kurak iklime sahip olduğundan dolayı kış döneminde genellikle alt katta *Kış damı* 'nda oturmakta, üst kat ise genellikle yazlık olarak kullanılmaktadır. Sofalı evlerde odalar sofaya açılmakta ve en uygun yerde başoda bulunmaktadır. Odalar içerisinde sedirler, duvarlarda yüklük ve dolaplar, odaların bir köşesinde duş alma amaçlı çah, bazı evlerde gusülhane, özellikle kış odalarında kerpiçten ocaklar, şerbetlikler, niş açıklıkları, alçıdan tepelik ve kandillikler yer almaktadır (Foto: 21. 29 - 30. 28).

Evlerin zemin kat pencereleri, üst kat pencerelerine oranla sayıca az ve küçük tutulmuştur. Bunun sebebi ise zemin katın ambar, zahirelik, kış odası ve bazı evlerde ise ahır ve samanlık olarak kullanılmalarıdır. Kimi evlerde ise zemin kat sağır olacak şekilde inşa edilmiştir. Zemin kat pencereleri ağırlıklı olmak üzere içten şevli özellik göstermektedir (Foto: 9. 24). Darende evlerinde çıkmalar, sokağa bakacak şekilde ve dışa taşkın olarak inşa edilmiş olup, genellikle oda boyu uzanan çıkma şekildedir (Foto:13. 4).

Darende evlerinde saçak şekli, Malatya-Darende arasındaki köylerde yapılanlardan farklıdır. Darende'de çinkodan yapılmış, halkın yelpaze saçak adını

verdiği saçak tipi çok kullanılmıştır¹⁵⁶. Evlerin üst örtüleri Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde genellikle düz dam iken, Darende'nin diğer mahallelerinde ise çoğunlukla düz dam üzerine sac ya da kiremitten çatı eklenmiştir.

Çalıştığımız evlerin tamamı ilk inşa edildiklerinde düz dam ile örtülü iken, günümüzde ise düz damların üzeri sac veya kiremit çatı ile örtülmeye başlamıştır. Balaban ve Aşağıulupınar Mahallelerinde düz damlı evler daha yoğundur. İncelenen örnekler arasında 6 adet ev düz dam geleneğini korurken, 5 adet ev kiremit, 19 adet ev ise sac çatı ile örtülüdür. Çatı türü bakımından 3 adet ev kırma çatılı, 11 adet ev beşik çatılı, 9 adet ev ise sundurma çatılıdır. *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1) ve *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 14) az sayıdaki kırma çatılı evlere örnektir. Bacalar ise evler ilk inşa edildiği dönemlerde kerpiç örgü iken, zamanla bozularak ve değişime uğrayarak yerlerini tuğla örgü bacalara ve sac soba borularına bırakmıştır. Günümüzde kerpiç örgü olan bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç olup, devamında ise soba borusu kullanımı görülmektedir.

Evlerin yapımında kullanılan malzeme taş, kerpiç ve ahşaptır. Taş, temel yapımında ve yerden 1- 1.5 m. yüksekliğinde olacak şekilde inşa edilmiştir. Taş temeller üzerinde ise kerpiç duvarlar yükselmektedir. Kerpiç, yığma ve hıms tekniğinde Darende ve Balaban evlerinde kullanılmaktadır. Genellikle evlerin zemin katları hatıl ve dikme araları yığma tekniğinde, birinci kat beden duvarları, ara duvarlar ve çıkmalar ise hıms tekniğinde inşa edilmiştir.

Kerpiç doku, Darende'nin diğer mahallelerine oranla Balaban Mahallesi evlerinde çok daha iyi hissedilmektedir. Kerpiç malzeme kullanımı ile tek bir sıra halinde inşa edilen evleri Balaban ve Aşağıulupınar Mahallesiinde görebilmekteyiz. Tek sıra halinde inşa edilen bu evlerin üst örtüleri ise düz damdır (Foto: 35. 2). İnşa edilen kerpiç evler, yöre ev mimarisini Darende, Malatya ve diğer ilçe ev mimarilerinden ayırmıştır¹⁵⁷.

Darende ve Balaban evlerinin dış cepheleri oldukça sade tutulmuştur. Pencere ve çıkmalar ile dış cepheye hareketlilik kazandırılmıştır. Dış cephedeki sadeliğe rağmen iç mekânda, çeşitli kompozisyonlardan oluşan bitkisel ve geometrik motifler, ahşap ağırlıkta olmak üzere taş, alçı ve az da olsa metal üzerine uygulanmıştır.

¹⁵⁶ Deniz, B., "Balaban Evleri", Fırat Üniversitesi, *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu - Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987-Elazığ), Ankara, 1992, s. 115.

¹⁵⁷ Aytaç, İ., *Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, Malatya, 2015, s. 97.

Anadolu - Türk ev mimarisinin geleneksel evlerine karşılık, kerpiç malzemesi, yöreye özgü inşa tekniği ve plan tipiyle Balaban evleri farklı özelliğe sahiptir. Genellikle iki katlı yapılan evlerin dar ve düzensiz sokaklara bağlanması, sokak üzerinden karşı eve geçişi sağlayan köprüler ve *selamlık* adı verilen sokak geçişleri (Foto: 65-66), bu ilginçliği daha da artırmaktadır. Balaban evleri birbiri içine girmiş, üst üste yığılmış yapı topluluğu gibi görünen kuruluşu ve orta avlulu bir plan tipinin uygulanışıyla da farklı bir özelliğe sahiptir. Balaban evleri gerek fiziksel görünümü, gerekse plan açısından Güney Doğu Anadolu Bölgesi, Suriye, İran gibi Arap ülkelerinin ev mimarisiyle yakın bir benzerlik göstermektedir. Balaban Mahallesi, Malatya, Darende gibi yakın yörelere, Elazığ, Sivas gibi daha uzaktaki şehirlere kadar uzanan geniş bir alanda henüz ikinci bir örneği bilinmeyen bir yerleşim yeridir. Bütün şaşırtıcı özellikleriyle Anadolu evleri arasında, kendine özgü bir güzelliğe sahiptir¹⁵⁸.

Bekir Deniz'in de bahsetmiş olduğu gibi, Balaban evleri çarşı denilen bir merkez etrafında gelişmiştir. Çarşı etrafında kitle yapılar yer almakta, aniden karşımıza çıkmaz sokaklar çıkabilmekte ve meydanında çeşmeler bulunmaktadır. Balaban evleri sokağa cepheli olup, Darende evlerinde olduğu gibi büyük bahçeleri bulunmamaktadır. Avlusu ve örtmeliği bulunan evler yüksek duvarlara sahiptir. Avlu ve örtmelikte denilen iç avlu içerisinde tandır ile ocak yer almaktadır. Plan tipi bakımından örtmelikli evler ağırlıkta yer almakta, bunun yanında iç sofalı ve eyvan plan tipli evler de bulunmaktadır. Evlerin zemin katlarında ahır, samanlık, ambar ve kış odaları, üst katlarda ise mutfak ve yaz odaları yer almaktadır. Helâlar çoğunlukla avlunun bir köşesinde, banyo ise bazen zemin kat kış odalarının bir köşesinde çah düzenlemesinde ya da bir dolap içerisinde gusülhane olarak bulunmaktadır. Odaların içerisinde ocak, sedir, yüklük, niş ve dolaplar yer almaktadır.

Balaban evleri taş temel üzerine inşa edilmiş ve kerpiç kalınlığı 70-80 cm'i bulan duvarlara sahiptir. Zemin kat pencerelerinin ufak ve yüksekte olduğu Balaban da, 1950 yılından sonra inşa edilen evlerin pencere sayıları artmış ve büyümüştür. Yakın zamana kadar düz toprak dam üst örtünün yaygın bulunduğu Balabanda, günümüz örnekleri incelendiğinde düz damlı evlerin azaldığı ve sac çatının yaygınlaştığı görülmektedir (Foto: 72-73). Bacalar ise düz damlı evlerde yine topraktan olup, sac çatının eklendiği evlerde ise çatı seviyesine kadar toprak, devamında ise soba boruları

¹⁵⁸ Deniz, B., "Les Maisons de Balaban", *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir, 1996, s. 73-96.

eklenmiştir. Balaban evlerinin dış cepheleri süslü olmayıp, iç mekânda ise ahşap süslemelerin yanı sıra alçıdan dekoratif öğeler bulunmaktadır.

Balaban evlerine yönelik yaptığımız araştırmalar ve 1970 ile 1990 yılları arasında çekilmiş Balaban fotoğrafları, yöre ev mimarisinin geçmişmiş olduğu değişimi gözler önüne sunmaktadır. Fotoğraflar bize evlerin yalın ve yoğunluğun günümüzden çok daha fazla olduğunu (Foto: 39-40-50), evlerin birbirine bitişik nizamda, düz damlı ve genellikle iki katlı inşa edildikleri (Foto:45- 47-48-49), bir evin damından diğer evin damına geçilebildiği (Foto: 41-42), sokaklarının dar ve yollarının arnavut kaldırımlı olduğu (Foto: 43-44-51-52-54), selamlık denilen karşılıklı iki ev ile bağlantının sağlandığı (Foto: 46-53), ahşaptan ya da kerpiçten inşa edilen geçişlerin çok daha fazla bulunduğu ve en önemlisi de kerpiç dokunun zenginliğini göstermektedir.

Balaban evlerinin çok değil 60 ile 70 sene öncesinde yoğunluğun fazla oluşu ve evlerin bitişik nizamda birbirini kenetleyerek inşa edilmeleri bir kale kent görüntüsünü oluşturmaktadır. Böyle bir düzende şehrin belli giriş çıkış kapıları bulunarak, giriş çıkışların kontrol altında olması ve bitişik nizamda inşa edilmeleri bir nevi güvenliğin de sağlanmış olduğunu göstermektedir. Günümüzde varlığını devam ettiren Balaban evleri incelendiğinde evlerin belirli bir plan dâhilinde ve bitişik nizamda inşa edilmeleri bu durumu desteklemektedir (Foto: 67-68-69-70-71).

Geleneksel Darende ve Balaban evlerinin genel özellikleri incelendikten sonra, evlerin dış ve iç mekânların plan elemanlarının anlatılması tipolojik sınıflamanın yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

4.1.1. Plan Elemanları

4.1.1.1. Avlu ve Bahçeler

Avlu ve bahçeler, Müslüman Türk ailesinin ihtiyaçlarını gidermesi bakımından büyük önem taşırlar. Zira bu mekânlar, işi evinde olan aile bireylerinin dışarı açıldığı, işlerini rahatça yaptığı ve vakit bulduğunda da dinlendiği yerler durumundadır. Bu mekânlar içe dönük yaşayan Türk ailesinin özgürlük alanı olarak kullanılmıştır¹⁵⁹. Türk sivil mimarisinde önemli yer tutan bahçe ve avlular, Darende evlerinin de vazgeçilmez unsurlarıdır.

¹⁵⁹ Tuncer, C. O., “Mimaride Türk Milli Üslubu İlkeleri”, *Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (11-12 Haziran 1984-İstanbul), İstanbul, 1984, s. 66.

Darende evleri genellikle sokağa cepheli, yanları komşu evlerin duvarları ile sağır, bahçeli ve avlusu olacak şekilde inşa edilmiştir. Yol kenarında bulunan evlerin bahçesi ve avlusu duvarla çevrilerek mahremiyet ve güvenlik ön planda tutulmuştur. Evlerin avlusunu çevreleyen duvarlar, birinci katın hizasına gelebilecek şekilde yükseltilmiştir. Darende evlerinde avlu ve bahçe etrafında çeşitli müştemilat mekânları, ahır, samanlık, tandırlık, çeşme, su kanalları, ocak, eyvan, mahsere taşı ile avlu ve bahçenin bir köşesinde helâ bulunabilmektedir.

İncelediğimiz örnekler arasında *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12), *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14), Aşağıulupınar da *Erdem Sokak* evlerinin avluları ile Balaban'da *Mevlüt Ağan* evi (Katalog No: 23) iç avlusu yüksek duvarlar ile çevrili olup, bahçeleri bulunmamaktadır. *Abdolvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1), *Müdür Ahmet Kaya* evi (Katalog No: 6) ve *Tahir Baykal* evinin (Katalog No: 18) yüksek duvarla çevrili avluları ise devamında yine bir kapı ile bahçeye açılmaktadır. *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) ve *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8) örneklerinde ahşap çift kanatlı kapı, öncelikle taşlığa açılmakta ve taşlığın devamında ise bahçe devam etmektedir.

Darende ve Balaban evlerinde avlu da günlük işler yapılmakta, günün özellikle evin hanımlarının çokça vakit geçirdikleri mekân olarak işlevini sürdürmektedir. Darende'nin Beybağı Mahallesi evlerinin avluları düzenleniş tarzıyla da farklıdır. Sokaktan geçen su kanalı birbirine bitişik inşa edilen evlerin avlularından geçmekte ve bu kanallardan akan su, ilk evden geçtiği temiz hali ile son evin avlusundan da aynı temizlikte akmaktadır. Ayrıca köşkü, havuzu ve avlu düzenlenişleri ile gezilmesi ve görülmesi gereken türdendir. Bunun en güzel örneklerini Beybağı Mahallesinde yer alan *Ahmet Duran* evi (Foto: 76), *Mehmet Ali Şahin* evi (Foto: 79) ve *Kamil Ahsen* evinde (Katalog No: 14) görmekteyiz.

Avluların zeminleri sıkıştırılmış toprak kaplama olabileceği gibi, bazı evlerin avlu zeminleri ise taşlıktır. Zamanla evlerde görülen değişikliklerden avlularda nasibini almaya başlayarak, zemin kaplaması olarak beton kullanımı görülmektedir.

Darende evlerinde bahçeye önem verilmiştir. Balaban evleri dışında, Darende'nin diğer mahallelerinde yer alan hemen her evin bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçeler fazla büyük olmamak ile birlikte, evin her türlü ihtiyacını karşılayacak türden sebze ve meyve yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır. Bahçe içerisinde başta kayısı olmak üzere, çeşitli meyve ağaçları ile müştemilat yer almaktadır. Balaban da ise evlerin

hemen yanında değil de, uzak bir yerde ev halkının sebze ve meyve ihtiyacını karşılayan bahçeler bulunmaktadır. Özellikle Darende'de *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1), *Mehmet Kurtaran* evi (Katalog No: 2) ve *Süleyman Çavuşoğlu* evinin (Katalog No: 16) büyük bahçeleri bulunmaktadır.

İncelediğimiz evler içerisinde 17 adet evin avlusu bulunmaktadır. Özellikle Balaban da 2 adet evde iç avlu, avlusu bulunmayan evlerde ise bahçeden önce taşlık yer almaktadır. Bahçesi olan ev sayısı 16 adet olup, 8 adet evde ise bahçe ve avlu her ikisi de bulunmaktadır.

4.1.1.2. Ahır ve Samanlık

Evin ihtiyaçlarının giderilmesi için beslenen küçük veya büyükbaş hayvanların barındığı mekâna ahır, hayvanların kışın ve yazın yedikleri ot veya samanın depolandığı mekâna ise samanlık denilmektedir. Ahır ve samanlık avlu etrafında bulunduğu gibi, üst katın altına gelebilecek bir mekânda da yer alabildiği örnekler mevcuttur. Bazı örneklerde ahır kapısı avluya, bazılarında ise bahçeye açılmaktadır. Bu birimlerin pencereleri genellikle ufak ve içten şevli özelliktedir. İncelediğimiz örneklerin hepsinde ahır ve samanlık mekânları işlevini yitirmiş ve depo olarak kullanılmaktadır.

4.1.1.3. Tandır ve Mutfak

Tandır, avlu ya da bahçenin bir köşesinde bulunan kerpiç ocak sayesinde evin günlük ekmeğinin pişirildiği mekândır. Üzeri toprak dam ile örtülü olanlar olduğu gibi, sac ile örtülü olanlar da vardır. Darende evlerinde avluya ve bahçeye sahip her evin bir ocağı veya tandırı bulunmaktadır. *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12), *Süleyman Çavuşoğlu* evi (Katalog No: 16) ve *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) tandırı olan evlere örnektir.

Mutfak, Darende evlerinin genellikle birinci katlarında yer almaktadır. Ambar ile zahirelikten ayrılmaktadır ve ayrı işleve sahiptir. Yemekler bu mekânda pişirilmekte, kimi gıdalar ise zahirelikte muhafaza edilmektedir. Mutfakta ahşaptan raf ve dolaplar bulunmaktadır.

4.1.1.4. Zahirelik, Ambar ve Depo

Darende evlerinde, evin her türlü kışlık erzaklarının saklandığı, pencereleri ufak ve yüksekte bulunan mekânlara zahirelik denilmektedir. Bu mekânlar Darende

evlerinde zemin katta yer aldığı gibi, birinci katta da bulunabilmektedir. İncelediğimiz bütün örneklerde zahireliğin olduğu görülmektedir.

Evlerin zemin katlarında duvar boyunca uzanan ve yüksekliği iki ile dört metre arasında değişen, ahşaptan tahıl depolama amaçlı ambar örnekleri de vardır ki bunlara örnek olarak *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) ve *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22) tahıl ambarları gösterilebilir.

Evde bulunan alet-edevatın depolandığı, kömür ve odun gibi yakacakların muhafaza edildiği mekânlara, Darende evlerinde depo denilmektedir. Kataloğumuzda bulunan evlerin birçoğunda, avlunun bir köşesinde ya da iç mekânda deponun olduğu görülmektedir.

4.1.1.5. Örtmelik

Balaban evlerinde görülen bir plan tipidir. Örtmelikli/iç avlulu evler, odaların yer alış düzenine göre kendi arasında iki alt guruba ayrılır. Birinci grupta zemin katta ahır, samanlık ve zahirelik ismiyle anılan yan hizmetlere ayrılmış odalarla, kışlık bir oda bulunur. Üst katta da yazlık odalarla, odunluk denilen mekânlar, bazen de ikinci bir zahirelik odası yer alır. Örtmelikli evlerin ikinci gurubu iç avlulu bir plan tipine sahiptir. Çift kanatlı ahşap bir kapıyla, dört yönü ahır, samanlık ve zahirelik olarak düzenlenmiş odalarla çevrili bir avluya girilir. Buradan, bir merdivenle üst kata çıkılır. Üst katta, alt odaların üzerine gelecek biçimde yerleştirilmiş bir veya iki oda bulunur¹⁶⁰. Balaban mahallesinde çalıştığımız evler içerisinde *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22) ve *Mevlit Ağan* evi (Katalog No: 23) örtmelikli/iç avlulu plan tipindedir. *Mevlit Ağan* evi zemin katı iç avlulu düzenlenişe sahiptir.

4.1.1.6. Helâ

Tuvalet ve ayak yolu da denilen helâlar önceleri bahçenin ya da avlunun bir köşesinde bulunurken, zamanla evlerin zemin ve birinci katlarında evin bir köşesinde yerini almaya başlamıştır. Çalıştığımız evler içerisinde *Mehmet Kurtaran* evi (Katalog No: 2), *Yücel Soyulu* evi (Katalog No: 9), *Ali Şen* evi (Katalog No: 27) ve *Mehmet Koçak* evinde (Katalog No: 28) helâ avlunun bir köşesinde bulunmaktadır. *Süleyman Çavuşoğlu* evi (Katalog No: 16) ve *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) bahçe içerisinde

¹⁶⁰ Deniz, B., “Balaban Evleri”, Fırat Üniversitesi, *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu - Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987-Elazığ), Ankara, 1992, s. 111-118.

yer almaktadır. *Abdolvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1), *İhsan Sönmezler* evi (Katalog No: 3), *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Paksoy Konağı* (Katalog No: 19) ve *Fevzi Arslan* evinde (Katalog No: 30) ise zemin ya da birinci katın bir köşesinde bulunmaktadır.

4.1.1.7. Oda

Oda, ev içerisinde birçok fonksiyona sahip, aile bireylerinin temel ihtiyaçların yanında kendi başlarına yaşam birimidir. Oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin gerçekleştiği bir ortamdır¹⁶¹. Ancak bu mekânları, bugünkü anlamıyla kabul ettiğimiz ve isimlendirdiğimiz odalardan daha çok, başlı başına bir “ev” olarak tanımlamak daha doğru olabilir¹⁶².

Ailenin yaşamını geçirdiği en küçük birim olan odalar, Anadolu Türk ev mimarisinde taşıdığı önem kadar, Darende ve Balaban evlerinde de aynı derecede öneme sahiptir. Odalar Darende evlerinde ev halkının zamanının en büyük kısmının geçtiği birimlerdir. Yatma, oturma, yemek yeme, yıkanma gibi işlevlerin görüldüğü mekânlardır. Darende evlerinde kareye yakın dörtgen planlı olarak düzenlenmiştir. Çoğu örnekte evlerin alt katlarındaki odalar kış aylarında, üst katlarındaki odalar ise yazın kullanılmıştır. Geleneksel Darende evlerinin mekân genişlikleri 350 cm, mekân uzunlukları ise 480 cm ortalama değer göstermektedir.

Türk evi odasında bulunması gereken elemanlar, Darende ve Balaban evlerinde de görülmektedir. Darende ve Balaban evlerinin odaları çok zengin bir düzenlenişe sahiptir. Oda içlerinde zengin tezyinata sahip taş aynalıklı şerbetlikler, nişler, kandillikler, raflar, pencere üstü ahşap ya da alçı tepelikler, ince işçiliğe sahip dolaplar ile birçok evde görülen ocak bir Balaban ve Darende evi odasının ayrılmaz öğeleridir. Ocak ve yüklük genellikle odaların sağır cephesinde yer alır. Hemen her evin sokak cephesine bakan ve dışarıya çıkma yapan odaların duvarları boyunca uzanan, ahşap ya da kerpiçten seki ve makatta diyebileceğimiz, üzerinde oturulan ve yatılan sedirler bulunmaktadır.

Darende ve Balaban evlerinin birçoğunda evin en seçkin bölgesinde, ekonomik gelirin ve statünün mekâna yansıyan birimi olan başoda yer almaktadır. Bas oda, evin

¹⁶¹ Karpuz, H., *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 12.

¹⁶² Küçükerman, Ö., *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1973, s. 91.

aile reisinin erkek misafirlerini konuk ettiği bir mekândır. Mahremiyet kavramından şekillenmiştir. Eve gelen yabancı erkeklerin, evin içerisindeki kadınları görmemesi için düzenlenmiştir. *Kıfayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5) ve Balaban'da bulunan *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22) başodaları örnek olarak gösterilebilir.

Odaların zemin kaplamaları Darende evlerinde sıkıştırılmış toprak, ahşap ve taşlıktır. Zemin kaplaması olarak beton kaplamada son yıllarda evlerde yaygınlaşmaktadır. *Abdulvahap Sönmezler* (Katalog No: 1) evinde zemin kaplaması olarak ahşap, beton ve taş kaplamayı görebilmekteyiz. *Hacı Kıvanç* evinde (Katalog No: 15) zemin kaplaması büyük bir değişime uğrayarak yerini beton kaplamaya bırakmıştır. Sıkıştırılmış toprak kaplamanın en yoğun görüldüğü evler Balaban ve Aşağıulupınar Mahallelerinde yer almaktadır.

Oda tavanları Darende evlerinde ters tavan ve düz tavan olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Ters tavan ahşap kirişler üzerine mertekler yerleştirilerek meydana getirilmişlerdir. Düz tavanlar ise kirişlerin altına perdahlı veya düz tahtaların, uzunlmasına düzgün bir yüzey oluşturacak biçimde çakılmasıyla elde edilir. Katalogumuzda yer alan evler arasında *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9), *Ahmet Doğan* evi (Katalog No: 10), *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 11) ve *Hacı Kıvanç* evinde düz tavan türü görülürken diğer evler ise bütün mekânları ile ters tavanlıdır. *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Hacı Kıvanç* evi, *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9), ve *Yemliha Göncü* (Katalog No: 22) evinde ise tavan göbeği bulunmaktadır.

4.1.1.8. Sofa

Sofa, odaları birbiri ile ilişkili duruma getirip, ilgi çekici yeni mekânların oluşması yönünden çok etkili olan bir alandır¹⁶³. Geleneksel Türk evinde olduğu gibi, Darende evlerinde de plan tipinin belirleyicisi sofa olmuştur. Darende evlerinde günlük yaşam içerisinde önemli bir mekân olarak yaşamın geçtiği ve aynı zamanda odalar arası geçişin sağlandığı bir alandır. Sofaların imkân el verdiği ölçüde aydınlık, ferah, geniş ve büyük olmasına özen gösterilmiştir. *Hacı Kıvanç* evinde olduğu gibi, sofanın dışarıya çıkma yaptığı örneklerde bulunmaktadır.

¹⁶³ Küçükerman, Ö., *Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, 1985, s. 179.

İki katlı inşa edilen Darende evlerinin zemin kat yaşam birimlerine giriş genellikle bir aralık vasıtası ile sağlandığı gibi, zemin kat giriş *Abdulvahap Sönmezler* evinde olduğu gibi, sofa özelliği taşıyan ev örnekleri de yer almaktadır. Bunun yanında sofalı evler gurubuna yerleştirmedığımız *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 11), *Hacı Ömer Biltekin* evi (Katalog No: 17) ve *Fevzi Arslan* (Katalog No: 30) evinde olduğu gibi sofa yerine aralık ya da hol diyebileceğimiz geçiş mekânları bulunmaktadır.

4.1.1.9. Aralık

Aralık, Darende evlerinde sofa görevi de gören, zemin kat birimleri etrafında sıralayan ve birinci katta ise sofasız evlerde odalara geçiş sağlayan mekândır. Üst kata çıkışı sağlayan merdivenlerde çoğu örnekte aralıkta yer almaktadır. *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8), *Germiçerlioğlu* evi (Katalog No: 13), *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14) ve *Hacı Ömer Biltekin* (Katalog No: 17) evinde önce zemin katın aralığına girilmekte ve aralığın bir köşesinde zemin katın birimleri ile üst kata çıkış sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır. Aynı durum üst kat içinde geçerlidir.

İncelediğimiz bazı örneklerde birinci katta sofa yerine geçiş mekânı olarak aralık (hol) kullanılmıştır. *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 11), *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12) ve *Hacı Ömer Biltekin* (Katalog No: 17) evinde birinci katta sofa yerine aralık bulunmaktadır.

4.1.1.10. Eyvan ve Köşk

Evlerin zemin katında girişin bulunduğu alanda yazın oturulan, üzeri kapalı, bazen korkuluk ile ayrılan, kareye yakın formda mekânlara geleneksel Darende evlerinde eyvan denilmektedir. Avlunun bir köşesinde bulunan etrafı açık, korkuluk ile çevrili mekânlara ise Darende evlerinde köşk denilmektedir. *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14), *Süleyman Çavuşoğlu* evi (Katalog No: 16), *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) eyvanı ile *Ahmet Duran* evi (Foto: 76) ve *Mehmet Ali Şahin* evi (Foto: 79) köşkları ev halkın dinlenmek ve serinliğinden faydalanmak için kullandıkları özel mekânlardır.

4.1.1.11. Merdivenler

Darende evlerinde merdivene *süllüm* denilmektedir. Katlar arası bağlantıyı sağlayan merdivenler taş veya ahşaptan inşa edilmiştir. Sonradan değişikliğe uğrayarak

taş veya ahşabın yerini *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14) ve *Ömer Biltekin* evi (Katalog No: 17) evinde görüldüğü gibi metal merdivenlerin aldığı örneklerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1) ve *İhsan Sönmezler* evi (Katalog No: 3) merdivenlerinde olduğu gibi başlangıcı taş, devamı ise ahşap olan merdiven örnekleri de yer almaktadır.

Geleneksel Darende evlerinde merdivenler, evin planlanmasına bağlı olarak farklı konumlarda yer alabilmektedir. Avludan birinci kata çıkışı sağlayan merdiven şeması olabildiği gibi, yine aynı şekilde zemin kat aralık ya da sofadan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerde bulunmaktadır. Bunların dışında zemin kattan ya da birinci kattan ara kata geçişlerin sağlandığı ahşap merdivenler *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8), *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12) ve *Germiçlioğlu* evinde (Katalog No: 13) yer almaktadır. Ahşap olan merdivenler yine ahşap korkuluklara sahiptirler.

4.1.2. Plan Tipi

Darende, Malatya, Elazığ çevresinde daha çok üst katı açık sofalı plan şemasını taşıyan alt kat girişi eyvan şekilli evlerle, iç sofalı düzen gösteren dört odalı ev plan tipi hâkimken, Balaban'da ikinci kat girişi eyvan şekilli evlerle, halkın örtmelikli ev dediği iç avlulu evler görülür. Girişi eyvan şekilli evlerin benzerleri, taş malzemeyle inşa edilen Niğde, Kayseri, Sivas, Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Mardin yöresi evlerinde görülmektedir.

Anadolu'da yaygın olan eyvanlı ev tipine karşılık Balaban'ın *örtmelikli* ev diye bilinen iç avlulu evlerine ender rastlanılır. Belki Diyarbakır, Urfa, Mardin yöresinin avlusu bulunan iki katlı taş evlerini örtmelikli evlere benzetmek mümkün olsa da anılan yörelerle Balaban evlerinin malzeme ve düzenlenişi arasında büyük bir farklılık vardır¹⁶⁴. Geleneksel Darende ve Balaban evlerinin plan oluşumunda *oda*, *sofa*, *hayat* ve *örtmelik* her zaman temel mekânsal öğeler olmuşlardır.

Genellikle ortada bir sofa ve her iki yandaki odaların sofaya açıldığı *iç sofalı* plan tipi ve diğer bir plan tipi olan *sofasız* planlı evler, Darende evlerinde en fazla görülen plan tipidir. Çalıştığımız 30 adet evi plan tiplerine göre gruplandırarak olur isek, 10 âdeti sofasız plan tipinde, 8 âdeti iç sofalı plan tipinde, 3 âdeti dış sofalı plan tipinde, 1 âdeti ise orta sofalı plan tipinde, 2 adet ev ise örtmelikli/iç avlulu plan

¹⁶⁴ Deniz, B., a.g.m., s. 111.

tipindedir. 1 adet ev harabe olduğundan plan tipi belirlenememiş olup, 5 adet evin ise plan tipi her hangi bir guruba oturtulamamıştır.

Abdulvahap Sönmezler evi (Katalog No: 1), *Kıfayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5), *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8) ve *Ahmet Doğan* evi (Katalog No: 10) iç sofalı evlere örnektir. Dış sofalı plan tipi Darende evlerinde az sayıda bulunmaktadır. *Germiterlioğlu* evi (Katalog No: 13) ve *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15) ve *Mehmet Pişkin* evi (Katalog No: 26) dış sofalı plan gurubunda olup, *Paksoy Konağı* (Katalog No: 19) ise incelediğimiz örnekler arasında tek orta sofalı ev örneğidir. Sofasız evler ağırlıklı olarak kırsal mahallerde yer almaktadır. Aşağıulupınar ve Beybağı sofasız plan tipinde evlerin en yoğun görüldüğü mahallelerdir. Beybağı Mahallesi Camiönü Sokakta bulunan *Ahmet Duran* evi, *Mehmet Ali Şahin* evi (Fotoğraf No: 77), *Kamil Ahsen* (Katalog No: 14) evi ve aynı mahallede yer alan *Süleyman Çavuşoğlu* evi (Katalog No: 16) ile Aşağıulupınar Mahallesinde bulunan *Ali Şen* evi (Katalog No: 27) ve *Mehmet Koçak* evi (Katalog No: 28) sofasız plan türünde ki evlere örnektirler.

Darende'nin Balaban Mahallesinde yer alan evler, plan tipi bakımından Darende'nin diğer mahallelerinde bulunan evlerden ayrılmaktadır. Balaban'da sofalı evler ile birlikte, *örtmelikli/iç avlulu* plan tipinde evler ve katalogumuzda örneği bulunmayan *eyvan planlı* evler bulunmaktadır. Bu özelliği ile Türk ev mimarisi ve Malatya ev mimarisi içerisinde Balaban evleri, kerpiç mimarisi dışında plan tipi bakımından da farklı özellikler göstermektedir.

Örtmelikli/iç avlulu evler, odaların yer alış düzenine göre kendi arasında iki alt guruba ayrılır. Birinci gurupta zemin katta ahır, samanlık ve zahirelik ismiyle anılan yan hizmetlere ayrılmış odalarla, kışlık bir oda bulunur. Üst katta da yazlık odalarla, odunluk denilen mekânlar, bazen de ikinci bir zahirelik odası yer alır. Örtmelikli evlerin ikinci gurubu iç avlulu bir plan tipine sahiptir. Çift kanatlı ahşap bir kapıyla, dört yönü ahır, samanlık ve zahirelik olarak düzenlenmiş odalarla çevrili bir avluya girilir. Buradan, bir merdivenle üst kata çıkılır. Üst katta, alt odaların üzerine gelecek biçimde yerleştirilmiş bir veya iki oda bulunur.

Eyvanlı evler adıyla anılan ikinci tür evlerde zemin kat misafir odası ve kahve ocağı diye anılan kışlık bir oda ile yan hizmetler için ayrılan ahır, samanlık gibi odalardan meydana gelir. Birinci kat ise, eyvan şekilli bir girişten sonra, dar bir

koridorun iki tarafına yerleştirilmiş iki oda bulunur. Giriş, eyvan şekilli verildiğinden dolayı bu plan tipine halk arasında eyvanlı evler adı verilir¹⁶⁵ (Çizim: 127).

Balaban mahallesinde çalıştığımız evler içerisinde *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22) ve *Mevlit Ağan* evi (Katalog No: 23) örtmelikli plan tipindedir. *Mevlit Ağan* evi zemin katı iç avlulu düzenlenişe sahiptir. *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21) ise iç sofalı plan düzenlemesi göstermektedir.

4.1.3. Mimari Elemanlar

4.1.3.1. Kapılar

Anadolu Türk konut mimarisinde dış kapılar avlulu evlerde avluya, avlusu bulunmayanlarda ise doğrudan eve açılır¹⁶⁶. Darende ve Balaban yöresi evlerinde de aynı durum söz konusudur. *Abdolvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1), *Mehmet Kurtaran* evi (Katalog No: 2), *Kifayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5), *Mehmet Koçak* evi (Katalog No: 28) ve örneklerinde görüldüğü gibi kapılar avluya açılmaktadır. *Germiçlioğlu* evi (Katalog No: 13), *Hacı Ömer Biltekin* evi (Katalog No: 17), *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21) ve *Mevlüt Ağan* evi (Katalog No: 23) cümle kapıları doğrudan zemin kata açılmaktadır. *Süleyman Çavuşoğlu* evinde (Katalog No:16) ise kapı ilk olarak bahçeye açılmaktadır.

Darende evlerinde bahçe, avlu ve direk olarak zemin katın aralık ya da sofasına açılan cümle kapıları ahşap çift kanatlıdır. İç mekân kapıları ağırlıklı olarak tek kanatlı düzenlenmiş olup, *Mehmet Çiftçi* evinde (Katalog No: 20) olduğu gibi çift kanatlı iç mekân kapısı az da olsa bulunmaktadır.

Darende ve Balaban yöresi evleri kapılarının dikkat çeken bir diğer önemli özelliği ise kemerli forma sahip olmalarıdır. *Abdolvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1) ve *Müdür Ahmet Kaya* evinin (Katalog No: 6) taş kemerli avlu giriş kapıları ile *Asaf Erdem* evinin (Katalog No: 29) kerpiç kemerli avlu giriş kapısı örnek olarak verilebilir. *Kemal Ağaca* evi (Katalog No: 12), *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14) ve *Süleyman Çavuşoğlu*(Katalog No: 16) evinin zemin kat girişte kemerli yapıda kapısı bulunmaktadır. *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15), *Hacı Ömer Biltekin* evi (Katalog No: 17) ve Balaban'da *Yemliha Göncü* evinde (Katalog No: 22) iç mekân odalara girişte kemerli formda kapı bulunmaktadır.

¹⁶⁵ Deniz, a.g.m., s. 111-118.

¹⁶⁶ Deniz, B., “Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisi”, *Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi*, S. VI, İzmir, 1992, s. 39.

Darendede evlerinde özellikle taş kemerli cümle kapıları ile ahşap kemerli iç mekân giriş kapıları, geometrik motiflerle özenle süslenmişlerdir. Günümüzde az sayıda kapıda kendisini gösteren kapı tokmakları üzerinde de bitkisel ve geometrik işlemler bulunmaktadır. Zamanla evlerde yapılan değişikliklerden, kapılar da olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Ahşap kapılar yıpranmaya ve bozulmaya uğrayarak, *Kıfayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5), *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) ve *Ali Şen* evinde (Katalog No: 27) görüldüğü gibi ahşap olan kapılar yerini demir kapılara bırakmıştır.

Darendede evlerinde çift kanatlı cümle kapılarının yükseklikleri 240 cm, genişlikleri 200 cm, iç mekân kapı yükseklikleri büyük boyutlu kapılarda 220 cm iken ufak boyutlu kapılarda 170 cm, tek kanatlı kapı genişlikleri ise 90 cm ortalama değer göstermektedirler.

4.1.3.2. Pencereleler

Geleneksel Darendede evleri pencereleri, Malatya evleri pencerelerinden farklılık göstermektedir. Malatya evlerinde kantamarlı tipte pencereler görülürken, Darendede evleri pencereleri sade, yalın ve kapaklıdır. Kemerli, kantamarlı ve giyotin pencere türü katalogumuzda yer alan Darendede ve Balaban evlerinde bulunmamaktadır.

Evlerin zemin kat pencereleri, üst kat pencerelerine oranla sayıca az ve küçük tutulmuştur. Bunun sebebi ise zemin katın ambar, zahirelik, kış odası ve bazı evlerde ise ahır ve samanlık olarak kullanılmalarıdır. Fakat geçen süre zarfı içerisinde, Darendede evlerinin bazılarında bu birimlerin artık işlevlerini kaybettiğinden, küçük pencereler büyütülmüştür. Zemin ve birinci katın pencereleri kareye yakın dikdörtgen formda olacak şekilde ve zemin kat pencereleri ağırlıklı olmak üzere içten şevli özellik göstermektedir. Kalın duvarlar da şevli pencereler, içten mazgal deliği şeklinde genişleyerek mekânın daha fazla ışık alması sağlanmıştır. *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1) ve *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) bu türün güzel örneklerine sahiptir. Demir parmaklıklar içerisine alınan pencerelerin bazıları kapaklı türdendir. *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14), *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) ve *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21) kapaklı pencere türüne sahip evlerdir.

Darendede evlerinde, zemin katların ufak boyutlu pencerelerinin genişlikleri ve yükseklikleri 30-40 cm, kare ve kareye yakın dikdörtgen formda pencere açıklıklarının genişlikleri ise 80-100 cm, yükseklikleri ise 130-160 cm ortalama değer göstermektedir.

4.1.3.3. Cumba (Çıkma)

Geleneksel Darende ve Balaban evlerini çıkma türleri bakımından incelediğimizde çıkmaların, farklı türde ve biçimde oldukları görülmektedir. Çıkmalar Darende evlerinde oda boyunca ve gönye çıkma yapan, tek yönlü ve çok az sayıda evlerde ise iki ya da üç yönlü çıkma türünde, konsol kiriş taşıyıcı sisteminde yapıldıkları görülmektedir. Çıkmalar ayrıca ahşap eliböğründeler, payandalar, kirişler ve dikmeler ile desteklenmiştir.

Çalıştığımız evler içerisinde 13 adet ev oda boyu uzanan çıkma türünde, 5 adet ev gönye çıkmalı, 1 adet evde ise sofa çıkma yapmaktadır. İncelediğimiz evler arasında *Kifayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5) ve Balaban da *Mehmet Çiftçi* evi (Katalog No: 20) tek yönlü, *Germiterlioğlu* evi (Katalog No: 13) iki yönlü, *Paksoy konağı* (Katalog No: 19) ise üç yönlü olacak şekilde ve oda boyu çıkma türündedir. *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Mehmet Başaran* evi (Katalog No: 11) ile Balaban da *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21) ve *Mevlüt Ağan* evinde (Katalog No: 23) ise çıkmalar gönye çıkma türündedir. *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15) sofa çıkma olup, *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Hacı Hasan Akyol* (Katalog No: 8) ve *Kemal Ağaca* (Katalog No: 12) evinde olduğu gibi çıkmalar hayat ve balkonlarda da görülmektedir.

4.1.3.4. Bacalar

Darende evlerinde çatı kaplamasına kadar genellikle kerpiç baca, çatının üzerine taşan kısımlarının üzerine ise soba borusu ya da baca şapkaları eklenmiştir. Yuvalı Sokak üzerinde yer alan kiremit örtüye sahip evlerin ve sac kaplı *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8) ile *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18) bacalarına baca şapkaları eklenmiştir. Düz damlı *Ali Şen* evi (Katalog No: 27) ve *Asaf Erdem* evi (Katalog No: 29) kerpiç bacalarının üzerine ise soba boruları eklenmiştir.

4.1.3.5. Üst Örtü (Çatı)

Darende evlerinin üst örtüleri, evler ilk inşa edildiği dönemlerde düz toprak dam iken, zamanla değişime uğrayarak toprak dam üzerleri sac ya da kiremit çatı ile örtülmüştür. Kışların soğuk ve yağışlı geçtiği Darende de evlerin çatıları mümkün olduğunca yalın tutulmaya çalışılmıştır. Üst örtü çeşitliliği olarak Darende evlerinde düz toprak damlı evler, kiremit ve sac örtüden oluşan kırma, beşik ve sundurma tipli çatılar

yer almaktadır. Düz toprak damlı evler Balaban ve Aşağıulupınar mahallelerinde yoğun olarak bulunmaktadır.

Çalıştığımız evler arasında düz damlı evlere örnek olarak Balabanda yer alan *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21) ve Aşağıulupınar da bulunan *Ümmü Özden* evi (Katalog No: 25), *Mehmet Koçak* evi (Katalog No: 28) ve *Ali Şen* evini (Katalog No: 27) gösterebiliriz. Özellikle Aşağıulupınar da yer alan *Erdem Sokak* evleri bitişik nizamda inşa edilmiş düz damlı ev topluluğudur. Evler birbirine bitişik nizamda ve düz damlı olduğundan, bir evin damından komşu evin damına geçilebilmekte ve üzerlerinde yürünebilmektedir. Zamanla düz toprak dam ile örtülü bu tür evlerin üst örtülerinin sac veya kiremit çatı ile örtüldüğü görülmektedir (Foto: 72-73). Gerekli bakım ve onarımları yapılmayan, kullanılmayan düz damlı evler ise yıkılmaya yüz tutmaktadır (Foto: 74-75).

Darende evlerinde çoğunlukla üst örtüde sac malzemenin kullanıldığını görmekteyiz. Çalıştığımız evler içerisinde *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7), *Ahmet Doğan* evi (Katalog No: 10) ve *Hacı Ömer Biltekin* evi (Katalog No: 17) çatıları sac kaplı ve beşik çatı türündedir. *Kıfayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5), *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9), *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15), *Mehmet Çiftçi* evi (Katalog No: 20) ve *Mevlit Ağan* evi (Katalog No: 23) çatıları sac kaplı ve sundurma tiptedir. *Abdolvahap Sönmezler* evi ise (Katalog No: 1) kiremit kaplı ve kırma çatı türündedir.

4.1.3.6. Dolaplar, Yüklükler ve Nişler

Darende ve Balaban evlerinde odanın işlevsel bir yaşama alanı olduğunu sağlayan en önemli unsurlardan biride dolap ve yüklüklerdir. Odada bulunan eşyaların depolanması ve korunması amacıyla yapılmışlardır. Duvar boyunca uzanan dolapların üzerlerinde ise tavana kadar bulunan ve yine eşyaların konulduğu musandıra denilen bölümler oluşturulmuştur. Dolaplar odanın birden fazla duvarında yer alabilir ve yükseklikleri odanın tavan yüksekliğiyle bağlantılıdır. İncelediğimiz evlerde bulunan dolaplar özenle süslenmiştir. Böylece dolapların dekoratif özellikleri ön plana çıkartılmıştır. Çalıştığımız evler içerisinde *Kıfayet Ocakçı* evi (Katalog No: 5 / Foto: 13. 13), *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7 / Foto: 15. 19, 38), *Germirerlioğlu* evi (Katalog No: 13 / Foto: 21. 11), *Kamil Ahsen* evi (Katalog No: 14 / Foto: 22. 22, 23) ve Balaban'da *Seyyit Kalkan* evi (Katalog No: 21 / Foto: 29. 13) ile *Yemliha Göncü* evinde (Katalog No: 22 / Foto: 30. 32) bulunan dolaplarda dekoratif işlemler yer almaktadır.

Türk evinde, dolapların içerisinde yıkanma işlevi için yapılmış özel gusülhaneler bulunmaktadır. Darende ve Balaban evlerinde dolapların içerisinde yer alan gusülhaneler zamanla işlevini kaybederek yok olmuştur. Yüklüklerin bulunduğu duvarda dolap, yüklük ve hücreler bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenmiş olup, sadelik ve fonksiyonellik daha çok ön plana çıkmıştır. İncelediğimiz örnekler içerisinde *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8 / Foto: 16. 17) zemin kat kış odasında duvar boyunca uzanan yüklük denilen dolabı, üzerinde tavana kadar olan musandirası ve içerisinde gusülhanesi ile güzel bir örnektir.

Darende evlerinde farklı form ve ebatlarda hemen her odada, duvar yüzeylerinde *taka* adı da verilen niş açıklıkları yer almaktadır. Genellikle ufak ev eşyalarının saklandığı bu niş örneklerinin çok azı dışında estetik özellikler bulunmamaktadır. *Müdür Ahmet Kaya* evi (Katalog No: 6 / Foto: 14. 10) ve *Ali Şen* evinde (Katalog No: 27 / Foto: 35. 21) yer aldığı gibi Darende ve Balabanda her evde niş açıklıkları bulunmaktadır.

Gusülhanenin, *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) ve *Ahmet Doğan* evinde (Katalog No: 10) olduğu gibi sedirin içerisine gizlendiği örneklerde Darende evlerinde görülmektedir. Geleneksel Darende evlerinde yıkanma eyleminin sedir içerisinde gerçekleşmesi, mahremiyet kavramından doğmuş olduğu düşünülmektedir. Yıkanma eylemi Darende evlerinde gusülhanenin dışında odaların bir köşesinde yer alan ve yerden 20 cm kadar yükseltide olan *çah* içerisinde de gerçekleşmektedir.

4.1.3.7. Şerbetlikler ve Kandillikler

Şerbetlikler duvar içindeki girintiler olup, planı içbükeydir. Altında dışa doğru taşan ahşap ya da taş bir raf bulunur. Şerbetlikler genellikle 18. yy sonlarında Barok akımının etkisiyle yaygınlaşmaya başlamıştır. Süs niteliği taşır ve üzerine ayna, lamba veya saat konulur¹⁶⁷.

Türk evinde özellikle Batı Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu yöresi evlerinde yaygın olarak görülen ve en güzel örneklerine Safranbolu, Tokat ve Divriği evlerinde karşılaştığımız *niş* de denilen şerbetlikler, Darende evlerinin de önemli mimari elemanlarıdır.

Duvar içerisine girintili, aynalık taşı bulunan, girinti içerisinde ya da her iki köşede alçıdan kandilliği, alta doğru uzanan dekoratif sarkıt ve üzerinde alçı kabara bir

¹⁶⁷ Günay, R., *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul, 1998, s. 239.

Darende evi şerbetliğı genel şemasını oluşturmaktadır (Foto: 17. 17). Odalarda ayna, lamba veya saat konulan bu şerbetlikler günümüzde bu işlev için kullanılmamaktadır. Ancak bu elemanlar odalarda muhafaza edilmekte ve üzerine çiçek, tv, telefon ya da farklı bir süs eşyası konulmaktadır. Darende evlerinde görülen şerbetlikler işlevselliğı yanında bazı evlerde sade, bazı evlerde ise ince işçilikli süslemelerle odanın dekoratif bir elemanı olmuştur. Süsleme daha çok aynalık taşı üzerinde ya da alçı eklentilerinde yer almaktadır. Darende geleneksel konutlarında değişik süslemeli şerbetlikler bulunabilmektedir.

Çalıştığımız evler içerisinde 7 adet evde şerbetlik bulunmaktadır. *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1 / Foto: 9. 18), *İhsan Sönmezler* evi (Katalog No: 3 / Foto: 11. 15) ve *Mehmet Mustafa Can* evi (Katalog No: 4 / Foto: 12. 16) şerbetlikleri sade bir düzenlemeye sahiptir. *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9 / Foto: 17. 17), *Germitterlioğlu* evi (Katalog No: 13 / Foto: 21. 12, 31), *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15 / Foto: 23. 11), *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18 / Foto: 26. 12, 29) şerbetlikleri ise dekoratif özelliklere sahiptir.

Gaz lambası ve mum gibi aydınlatma araçlarını koymak amacıyla yapılan ve duvara monte edilen *lambalıkta* denilen kandillikler, çoğunlukla külahı hatırlatan dışbükey birer konsol biçimindedir¹⁶⁸. İşlevsel olarak aydınlatma aracının konulması için yapılan bu mimari öge kimi zaman sade kimin zaman ince işçilikli süslemelerle odanın dekoratif bir elemanı olmuştur¹⁶⁹. Darende evlerinde odalarda veya sofalarda bulunabilen aydınlatma araçlarının konulduğu alçı kandillikler günümüzde bu işlev için kullanılmamaktadır. Muhafaza edilen bu elemanların üzerine çiçek, telefon ya da herhangi bir süs eşyası konulmaktadır.

Çalıştığımız evler içerisinde 13 adet evde kandillik ile karşılaşılmiştir. *Abdulvahap Sönmezler* evi (Katalog No: 1 / Foto: 9. 24), *İhsan Sönmezler* evi (Katalog No: 3 / Foto: 11. 6), *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7 / Foto: 15. 38) ve *Hacı Hasan Akyol* evinde (Katalog No: 8 / Foto: 16. 17) görüldüğü gibi bir duvar yüzeyinde tek kandillik çoğu evde mevcuttur. Bir duvar yüzeyinde iki ya da daha fazla kandillik örneğine Darende evlerinde şerbetliklerin içerisinde bulunanlar dışında karşılaşılmamıştır. Duvar yüzeyinde alçı sıva ile kaplanmış şerbetlikler içerisinde tek

¹⁶⁸ Şenol, S., *Anadolu Türk Konut Mimarisinde Divriği Evleri*, Sivas Valiliğı Yayınları, Sivas, 2007, s. 113.

¹⁶⁹ Akın, E., Hanoğlu, C., “Tokat Geleneksel Konut Mimarisinde Alçı Lambalıklar”, *Tokat Sempozyumu*, 01-03 Kasım 2012, C.2, Tokat, 2012, s.163-183.

veya daha fazla sayıda kandillik örneği ile incelediğimiz 4 adet evde karşılaşılmıştır. *Mehmet Mustafa Can* evi (Katalog No: 4 / Foto: 12. 16), *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9 / Foto: 17. 17, 19), *Germiçlioğlu* evi (Katalog No: 13 / Foto: 21. 12, 31) ve *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18 / Foto: 26. 12, 29) kandillikleri bu gurubun güzel örnekleridir.

Birden fazla kandilliğin yer aldığı evlerde kandilliklerin her biri genellikle farklı süsleme özelliği göstermektedir. Bu nedenle alçı kandillik yapımında oyma tekniğinin uygulandığı düşünülmektedir. Genelde sade olan kandilliklerin süslemeli olanlarında ise daha çok *Germiçlioğlu* evi (Katalog No: 13 / Foto: 21. 28) kandilliğinde olduğu gibi kesik çizgilerden oluşan geometrik işlemler görülmektedir. Bitkisel motiflerin bulunduğu en güzel kandillik örneği *Yücel Soylu* (Katalog No: 9) evinde bulunmaktadır. Kandilliklerinde kıvrık dallar ve dilimli yapraklar görülmektedir (Foto: 17. 17).

Çalıştığımız Darende evleri içerisinde Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde şerbetlik ve kandillik örnekleri bulunmamaktadır. Fakat bu Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde şerbetlik ve kandilliğin bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Çünkü içerisine giremediğimiz Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde şerbetlik ve kandilliğin bulunduğu örnekler mevcuttur.

4.1.3.8. Ocaklar

Darende ve Balaban evlerinin ayrılmaz öğelerinden ocaklar avlu ya da bahçede bulunduğu gibi, oda ve hayatta da yer almaktadır. Isınma ve gerektiğinde yemeklerin pişirilmesi amacıyla taş veya kerpiçten yapılmış, yarım daire şeklinde bir yapıya sahiptirler. Darende evlerinde ocakların büyük bölümü kerpiçten inşa edilmiştir. Çalıştığımız evler içerisinde *Tahir Baykal* evi (Katalog No: 18 / Foto: 26. 17) avlusunda, *Hacı Hasan Akyol* evi (Katalog No: 8 / Foto: 16. 35) hayatta, *Germiçlioğlu* evi (Katalog No: 13 / Foto: 21. 14, 25) ve *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22 / Foto: 30. 12) oda içerisinde kerpiç ocak bulunmaktadır. *Hacı Kıvanç* evi kış odasında ise dekoratif bir taş ocak yer almaktadır (Katalog No: 15 / Foto: 23. 12).

4.1.3.9. Tavanlar

Ahşap tavanlar, geleneksel Türk evi ile birlikte yüzyıllar ötesinden gelen, Türk toplumu ile özdeşleşmiş, özel niteliklere sahip mekânların sabit donatı elemanlarıdır. Birbirinden çok farklı, sayısız düzenleme ile karşımıza çıkan tavanlar, geleneksel ahşap işçiliğimizin en somut örneklerindendir. Geleneksel Türk evi ahşap tavanları, bezemeleriyle bir süsleme ögesi olarak kullanılmasının yanında, oda planında bütünleyici bir rol de üstlenmektedir¹⁷⁰.

Geleneksel Darende evlerinde tavanlar, odaların önemli mimari elemanlarındandır. Çalıştığımız Balaban ve Aşağıulupınar Mahallesi'nde kirişler üzerine merteklerin yan yana sıralanmasıyla ve kirişlerin üzerine serilmesiyle oluşturulan ters tavanlı evler görülmektedir. Darende'nin diğer mahallelerinde ise ters tavanlı evler ile birlikte kirişlerin altına perdahlı veya düz tahtaların, uzunlamasına düzgün bir yüzey oluşturacak biçimde çakılmasıyla elde edilen düz tavanlı evler bulunmaktadır.

Darende evlerinde tavanlar bezemeleri ile de estetik değer taşımaktadırlar. *Hacı Ali Sungur* evi (Foto: 15. 21, 22) kök boyalı tavan göbeği, *Yücel Soylu* evi (Foto: 17. 21, 22) üçgen, dairesel, baklava dilimi ve kesik çizgilerden oluşan geometrik işlemlere sahip tavan göbeği, *Hacı Kıvanç* evi (Foto: 17. 21, 22) dilimli kesitlerden geometrik motiflere sahip tavan göbeği ve dört köşede yer alan on kollu yıldız motifi ile saçak uygulaması, Balaban'da *Yemliha Göncü* evi (Foto: 17. 21, 22) ahşap gezemeğine ait üçgen ile çizgisel kesitlerden oluşan geometrik, helezonik ile yaprak motiflerinden oluşan bitkisel süslemelerin olduğu tavanlar, bezemeli Darende ve Balaban evlerine ait tavan örnekleridir.

4.1.4. Geleneksel Darende Evleri Cephe Analizi

Geleneksel Darende evleri, tarihsel süreçte ve söz konusu coğrafi alanda gelişmiş konut tiplerini içermektedir. Plan tipleri, plan elemanları ve mimari elemanlarda görülen bütünlük, cephe vurgusunda da kendisini göstermektedir. Darende evlerinde zemin katlar mahremiyet duygusunun etkisiyle ya sağır tutulmuş, ya da az sayıda ve yüksekte olacak şekilde, ufak pencere açıklıkları ile sınırlandırılmıştır. Yolla

Yılmaz, Ö., "Selçuklular' da ve Beylikler' de Ahşap Tavanlar", *Atatürk Konferansları V*, Ankara 1971-72, s. 179-195.

bağlantı üst kattaki pencere ve çıkmalarla sağlanmaktadır. Bu yönü ile Darende evleri batı etkisinde değil de, Türk evinin özelliklerini gösterdiğini söyleyebiliriz.

Sokak cephesinde üst katlarda odanın önemi çıkmalarla vurgulanarak dışarıdan algılanması sağlanmış ve sokağa farklı bakış olanağı getirmiştir. Ayrıca evlerin aynı hizada bitişik düzende olması, sokak cephesindeki hareketi Darende ve Balaban evlerinde sınırlandırmaktadır.

Geleneksel Darende ve Balaban evlerinde cephe malzemesi olarak tas, ahşap ve kerpiç karma olarak kullanılmıştır. Yapıda subasman kotuna kadar kaba yonu tas, üzeri ise hatıl ve dikme aralarına olacak şekilde kerpiç malzeme ile örülmüştür. Çıkma köselerinde, kapı, pencere doğramalarında, gezemek ve hayatta da ahşabın kullanılmakta olduğu görülmektedir. Türk evlerinde genellikle dış cephe yalın bir karaktere sahip, bezeme yok denecek kadar az iken, iç mekân süslemelerinin yoğun olduğu bilinmektedir. Darende ve Balaban evleri cepheleri de, Türk evlerinde olduğu gibi yalın ve süslemesizdir.

4.1.5. Malzeme ve Yapım Tekniği

Anadolu evlerinin inşa malzemeleri bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Ege, Marmara ve Karadeniz ile Sivas, Elazığ, Malatya, Burdur ve Antalya sınırları içinde kalan alanda ahşap, kerpiç ve taş malzeme kullanılır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde taş ve kerpiç kullanılmasıyla birlikte, taş malzemenin temininin kolaylığı nedeni ile taş malzemeli yapılar daha fazladır. Marmara Bölgesi ve özellikle Çanakkale civarında ise taş inşa geleneği yaygındır. Üst örtü malzemesi ise Karadeniz Bölgesi'nin köy evlerinde genellikle ahşap iken, orta, doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde genellikle toprak damdır¹⁷¹. Özellikle ahşap ve taş malzemenin pek fazla bulunmadığı ve temin etmenin güçleştiği Orta Anadolu Bölgesi'nde en fazla kerpiç malzemenin kullanıldığı görülmektedir¹⁷².

Darende, Malatya, Eski Malatya, Elazığ, Harput sınırından Diyarbakır'a, batı yönün de ise Hekimhan (Malatya), Arapgir (Malatya), Kemaliye (Eğin) - Erzincan üzerinden Divriği ve Sivas'a kadar uzanan alanda kerpiç yoğun olarak görülür.¹⁷³

¹⁷¹ Deniz, a.g.m., s. 32.

¹⁷² Kafescioğlu, R., *Orta Anadolu Köy Evlerinin Yapısı*, İstanbul Matbaacılık, İstanbul, 1949, s. 8.

¹⁷³ Deniz, B., "Balaban Evleri", Fırat Üniversitesi, *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu - Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987-Elazığ), Ankara, 1992, s. 106-109.

Darende ve Balaban evlerinde kullanılan inşa malzemeleri taş, kerpiç ve ahşaptır. Taş daima temel yapı malzemesi olarak kullanılmakta ve temel duvarları 100-150 cm'ye kadar yükselmektedir. Bu taşlar aynı bölgeden çıkarılmakta ve işlenmektedir. Taş temel üzerinde yükselen kerpiç duvarlar ise yığma (Foto: 59) ya da hımış örgü tekniğinde (Foto: 63) Darende ve Balaban evlerinde inşa edilmektedir. Genellikle evlerin zemin katları hatıl ve dikme araları yığma olacak şekilde, birinci kat beden duvarları, ara duvarlar ve çıkmalar ise hımış örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Beden duvarlarında kullanılan kerpiç duvarın kalınlıkları 70-80 cm, oda bölme duvarları ise 15-40 cm ölçüleri arasında olacak şekildedir. Depreme karşı dayanıklılığı artırmak ve uzun ömürlü olması amacıyla kerpiç ile birlikte, ahşap hatıl ve dikmeler beden duvarlarında kullanılmıştır.

Darende ve Balaban evlerinde, beden duvarlarında kullanılan kerpiç malzeme, toprağın su ile karıştırılması ve içine saman serpilmesi ile hazırlanır (Foto: 55). Çamur haline getirilen bu malzeme karıştırılarak ve tahta kalıplara dökülerek güneşte kurutulur (Foto: 56-57). Kalıp haline getirilerek kullanılan kerpicing boyutlarını inceleyecek olur isek *ana* olarak tabir edilenin uzunluğu ve genişliği 30-35 cm, yüksekliği ise 10-12 cm arasında, *kuzu* denilen kerpicing uzunluğu ise 30-35 cm, genişliği 15-17 cm, yüksekliği ise 10-12 cm arasında değişmektedir (Foto: 58). Kerpiç tuğla güneşte kurutulduktan sonra duvar örme işlemine geçilmektedir (Foto: 59-61).

Ahşap üzerine yatay olarak çakılan çıtaların üzerine bağdadi sıva uygulanmıştır. Yapının dış cephe ve iç mekân duvarları saman katkılı çamur ile sıvanmaktadır (Foto: 60-62). İç mekân duvarlar Darende ve Balaban evlerinde, yörede bulunan killi beyaz toprak karışımıyla silme bez kullanımıyla çarpı ile ağartılarak, kireç ile badana yapılmıştır. Uygulanan çamur sıvanın ise 2 cm'yi geçmemesine dikkat edilmiştir.

Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde kerpiç, Darende'nin diğer mahallelerine oranla daha fazla kullanılmıştır. Balaban evlerinde, saman ve toprak ile birlikte aynı zamanda ufak taş parçaları da karıştırılarak çamur harç hazırlanmıştır. Bu taş parçalarının karıştırılmasının sebebi kerpicing dayanıklılığının artırılmasıdır (Foto: 64).

Ahşap, Darende evlerin de kerpiçten sonra en çok kullanılan malzemedir. Kapı ve pencere doğramalarında, sedir, duvar boyunca uzanan tepeliklerde, merdiven (süllüm) ve korkulukları ile tirabzanlarda, hezen, hatıl ve dikmeler, bağdadi çıtalar ile tavanı oluşturan kiriş ve merteklerde, taban kaplamalarında, çatıyı oluşturan ahşap çatma sisteminde, yüklük, dolap, musandıra ve raflarda ahşap malzeme kullanılmıştır.

Darende evlerinde kullanılan bir diğer malzeme olan demir ise pencere korkulukları, kapı ve kapı kilit sistemi ile kapı tokmaklarında kullanılmıştır. Kandillik, pencere üstü tepeliklerde, şerbetlik ve ocak çevresi süslemelerinde alçı malzeme, çatı kaplamasında ise sac malzeme kullanımı görülmektedir. Darende evlerinde taş malzeme temel dışında taşlık olarak tabir edilen zemin döşemelerinde, şerbetliklerin aynalıklarında, bazı evlerde ocak yapımında ve merdiven basamaklarında kullanılmıştır.

4.1.6. Süsleme Özellikleri

Geleneksel Darende ve Balaban evlerinin dış yüzeyleri sade bir görünüşe sahiptir. Çıkma cephelere hareket kazandırmıştır. Dış yüzeylerde görülen sadeliğe rağmen, iç mekân süslemelerine daha çok önem verildiğini görmekteyiz. Ahşap ağırlıkta olmak üzere metal, alçı ve taş üzerine bitkisel motiflerin yanı sıra, çeşitli kompozisyonlardan oluşan kare, dikdörtgen, üçgen, daire, baklava, altıgen, sekizgen, ongen, zencerek, yıldız ve kesik çizgilerden meydana gelen geometrik motifler işlenmiştir.

Dolaplarda, oda girişlerinde bulunan kemer ve ahşap düzenlemesinde, raf ve duvar yüzeylerinde görülen ahşap tepelikler üzerinde, kapı yüzeylerinde, merdiven (süllüm) korkulukları ile tırabzanlarda, tavan ve tavan göbeklerinde ahşap üzeri geometrik ve bitkisel işlemler bulunmaktadır. Metal süslemenin en güzel örnekleri kapı tutacağı ve tokmaklarında yer almaktadır. Alçı süsleme kandillik ile ocak ve şerbetliklerin çevresinde çeşitli form ve desenlerde uygulanmıştır. Taş üzerine uygulanan süslemeler şerbetlik aynalık taşlarında, merdiven basamaklarında, kemer ve taş ocak yüzeylerinde görülmektedir. Ayrıca yörenin kültürel özelliklerinin ve el sanatlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan yer yastıkları, kanaviçe, halı, kilim ve minderler ile odalar özenle düzenlenmiştir.

Germiterlioğlu evi (Katalog No: 13), aynalık taşına sahip geometrik ve bitkisel süslemelerin olduğu şerbetlik düzenlemesi, alçıdan raf şeridi ve kandillikleri, *Hacı Kıvanç* evi (Katalog No: 15) işlemeli taş ocağı, tavan ve tavan göbeği, *Yücel Soylu* evi (Katalog No: 9) geometrik ve bitkisel süslemelerin olduğu şerbetlik düzenlemesi, tavan ve tavan göbeği, *Hacı Ali Sungur* evi (Katalog No: 7) renkli vitray camları, Balaban da ise *Yemliha Göncü* evi (Katalog No: 22) ahşap gezemek ve başodasında bulunan ahşap üzeri işlemleri ile Darende ve Balaban evleri içerisinde süslemenin en yoğun olduğu evlerdir.

4.1.7. Geleneksel Malatya Evleri İçerisinde Darende ve Balaban Evlerinin Yeri ve Önemi

Geleneksel Malatya evleri, gerek coğrafi ve gerekse de mekânsal kriterler açısından belirli bir guruba oturtulmak istendiğinde, yapılan sınıflandırmalardan çoğuna uygun olduğu görülmektedir. Malatya'nın coğrafi konum olarak tam bir arakesitte ve çok eski bir yerleşim tarihine sahip olması bu sonucu oluşturmaktadır. Malatya evleri, mekân oluşumunu etkileyen kültürel verilerin belirlenmesi açısından ele alındığında, iki tür gruplamaya daha çok uymaktadır. Kuban'ın gerek plan özellikleri ve gerekse de yapı tekniği açısından ele aldığı sınıflandırmada, Geleneksel Türk evi temsilcileri olarak adlandırdığı guruba girmektedir. Bununla birlikte, Kazmaoğlu ve Tanyeli'nin coğrafik konumu ve tarihsel birikim içinde Anadolu'nun eski kültürlerinden etkilenmesi yaklaşımına dayanan sınıflamalarında geçiş bölgesi Doğu Anadolu/Orta Bölge gurubuna da girmektedir. Malatya konut mimarisini etkileyen sosyo-kültürel yapı Orta Asya, İslamiyet ve Eski Anadolu kültürleri sentezine dayanmaktadır¹⁷⁴.

Beş konaklar ve Saray Mahallesinde bulunan diğer evler, geleneksel Malatya evlerinin tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Özellikle kantamarlı/devriyeli pencere düzenlemesini bu konaklarda görmekteyiz. Bu konaklar yan yana sıralanmış beş adet evden oluşmaktadır (Foto: 80-81). *Karakaş konağı* (Foto: 82) ve *Doğan Çiteli* evi (Foto: 83) Malatya merkezde ayakta kalmış ve günümüze kadar ulaşmış önemli sivil mimarlık örneklerindendir.

Darende evlerini, Malatya merkez sınırları içerisinde kalan evler ve Malatya'nın diğer ilçeleri ile karşılaştırmadan önce çok uzağa gitmeden hemen yanı başında ki Balaban evleri ile değerlendirmek daha iyi sonuç verecektir. Balaban'da, cephesi sokağa dönük evlerin büyük bir bölümünde avlu yoktur. Avlusuz evlerde giriş kısmındaki odalarla ahır ve samanlık gibi mekânlar arasında halkın örtmelik dediği, orta avlu niteliğindeki üstü açık bölümler avlu yerine kullanılır. Bir köşesinde ocağın yer aldığı örtmelikte günlük işler yürütülür. Mevlüt Ağan evi (Katalog No: 23), Balaban da yer alan örtmelikli/iç avlulu tanıma uyan evlere örnektir. Dışarıda bir avlusu bulunan evler, bir adam boyundan daha yüksek bir avlu ile kuşatılır. Darende evlerinde de avlu hemen her evin ön cephesinde ya da arka cephesinde yerini alır.

¹⁷⁴ Deniz, B., “Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisi”, *Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi*, S. VI, İzmir, 1992, s. 38.

Balaban evlerinin plan şeması, yöre ev mimarisi arasında ilginç bir özelliğe sahiptir. Darende, Malatya, Elazığ çevresinde daha çok üst katı açık sofalı plan şemasını taşıyan alt kat girişi eyvan şekilli evler ile iç sofalı düzen gösteren dört odalı ev plan tipi hâkimken, balaban da ikinci kat girişi eyvan şekilli evlerle, halkın örtmelikli ev dediği iç avlulu ev plan tipleri görülür¹⁷⁵.

Malatya merkez de yer alan evlerde görülen pencere sistemi ile Balaban ve Darende evlerinde görülen pencere sistemleri farklılık gösterir. Malatya evlerinde kantamarlı/devriyeli pencere sistemi yaygınken, Balaban ve Darende evlerinde bu sistem yoktur.

Balaban evlerinde kullanılan inşa malzemesi ve yapım tekniği ile Darende evlerinin inşa malzemesi ve yapım tekniği benzer özellikler taşımaktadır. Kerpiç ve ahşap iki bölgede de ana yapı malzemesidir. Yalnız balaban evlerinde kerpiç malzeme, Darende evlerine kıyasla daha yoğun kullanılmıştır. Balaban ve Darende’de taş temel üzerine, kerpiç ile yığma ve hıms tekniğinde evler inşa edilmiştir. Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde düz toprak dam özelliğini, genelinde olmasa da günümüze kadar koruyabilmiştir. Darende evlerinde ise üst örtüyü kiremit çatı ya da sac örtü almıştır.

Malatya genelinde olduğu gibi, Darende ve Balaban evlerinde de evlerin dış cepheleri sade olup, iç mekânlarda ise süslemeye önem verildiği görülmektedir. Süsleme Darende ve Balaban evlerinde ahşap, metal, taş ve alçı üzerine uygulanan, geometrik ve bitkisel dekoratif unsurlardan oluşmaktadır.

Malatya’nın önemli ilçelerinden birisi olan Arapgir evleri hem inşa tekniği hem de kullanılan inşa malzemeleri ile Darende evlerinden ayrılmaktadır. Tabi ki bu farklılıklarda bölgesel özellikleri ve iklimi göz ardı etmemek gerek. Arapgir evleri, inşa tekniği ve inşa malzemeleri ile Malatya ve diğer ilçe ev mimarilerinden bazı farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklarda engebeli arazi ve iklim özellikleri etkili olmuştur. Arapgir evleri 19. yüzyıl ilk çeyreği ve 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmekteyiz (Foto: 84-85).

Arapgir evlerinin büyük çoğunluğu dik eğimli alanlara inşa edilmiştir. Bundan dolayı evler, giriş kotunun altında bir ya da iki bodrum katı ve zemin üzerinde de bir ya da iki katın yer aldığı çok katlı yapılardır. Evin üzerinde yer aldığı parselin eğimine

¹⁷⁵ Deniz, B., “Balaban Evleri”, Fırat Üniversitesi, *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu - Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987-Elazığ), Ankara, 1992, s. 110.

göre aşağıda kalan güney ya da doğu kesimi bahçe olarak kullanılır. Bodrum katından da bahçeye çıkış bulunur ve bu kottan yapıya bakıldığında 3-4 katlı heybetli bir konak izlenimi edinilir. Evlerin geniş ve uzun bahçelerinde çoğunlukla kuru duvarlar ile teraslama yapılarak düz zeminler oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapıların girişi kimi zaman sokaktan kimi zaman bahçedendir. Genel olarak evlerin iç sofalı plan tipinde olduğu ve çoğunluğunun harem ve selamlık bölümlerinden oluştuğu söylenebilir.¹⁷⁶

Arapgir evleri ana yapı malzemeleri taş, kerpiç ve ahşaptır. Beden duvarları ve taşıyıcı duvarlar ahşap hatıllı 60-80 cm kalınlığında taş malzeme ile iç mekân duvarlar ve çıkımlar ise kerpiç ile örülerek inşa edilir. Avlulu evlerde avlunun bir köşesinde ahır, samanlık, merek, kiler, tandırlık bulunur. Avlusuz evlerde bu mekânları zemin katlarda görmektediriz. Arapgir evlerinin diğer bir önemli elemanı ise su sarnıçlarıdır. Genel olarak her evin bahçesinde veya avlusunda su sarnıçları bulunmaktadır.

Odalarda ahşap yüklükler ve yüklük içerisinde çah, ahşap dolap ve raflar, şerbetlikler, davlumbazlı ocaklar, sedir ve sekiler yer alır. Arapgir evleri süsleme özelliği ile Malatya ve ilçeleri arasında farklı bir öneme sahiptir. Ahşap üzeri geometrik işlemelerin yanında, kök boyalar ile yapılmış süslemeler ve dış cephe de mukarnas oluşumu ile verilen form özellikleri ile Arapgir evleri ayrı bir yere sahiptir. Üst örtü son dönemlerde düz dam üzeri, beşik, kırma ya da sundurma sac çatı ile örtülmüştür. Bu sac örtüyü evlerin cephelerinde de görebilmekteyiz¹⁷⁷.

Yeşilyurt evleri geleneksel Malatya evleri içerisinde geçmişten gelen kültür birikimini en iyi yansıtan ve şuan günümüzde sokak ölçeğinde geleneksel Malatya evlerinin özelliklerini belirgin olarak göstermesi yönünden önemlidir. Evler 19. yüzyıl ilk çeyreği ile 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmektediriz. Yeşilyurt evleri genel olarak iki katlıdır. Cihannüma katının da bulunduğu ev örnekleri yer almaktadır.

Evler sokağa cepheli olabildiği gibi bir avlu duvarı ile çevrili olan evlerde bulunmaktadır. Çift kanatlı ahşap kapı ile evlere giriş sağlanmaktadır. Evlerin cephelerinde çıkımlar yer almaktadır. Zemin kat pencereleri, birinci kat pencerelerine oranla küçük tutulmuştur. Avlu etrafında tandır, kiler, ahır, samanlık ve helâ yer almaktadır.

¹⁷⁶ Eyüpgiller, K. K., *Arapgir Tarih, Mimari ve Yaşam - Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Arapgir Kültür Derneği Yayınları, İstanbul, 2014, s. 44-45.

¹⁷⁷ Aytaç, a.g.e., s. 59.

Yeşilyurt evlerinin çoğunluğu iç ve dış sofanın birlikte uygulandığı plan tipine sahiptir. Bu plan tipinde iç sofayla dış sofa birbirine kapı ile bağlanmıştır¹⁷⁸. Evler iç sofalı ve dış sofalı plan şemasına göre biçimlenmişlerdir. Odalar içerisinde yüklükler ahşap dolap ve raflar, nişler, davlumbazlı ocaklar, makat ve sekiler yer alır. Helâlar avlulu evlerde avlunun bir köşesinde, avlusuz evlerde ise alt katlarda yer almaktadır. Ana inşaa malzemesi ahşap ve kerpiçtir. Taş temel üzerine yığma olacak şekilde beden duvarları inşa edilmiştir. Hımış örgü tekniği de diğer bir inşa tekniği olarak görülmektedir.

Yeşilyurt evlerinde süsleme dış cephede ve yapının içinde kendini belirgin olarak göstermektedir. İç mekânda dolap ve raflarda, tavanlarda, ocak davlumbazlarında ahşap üzeri geometrik ve bitkisel motifler görülmektedir. Dış cephede taş üzeri oyma geometrik motifler, mukarnas oluşumu ve saçak ile pencere düzenlemesinde ahşap işçilik Yeşilyurt evlerinde görülmektedir. Üst örtü önceleri düz toprak dam iken daha sonraki yıllarda yerini sac ve kiremit örtüye bırakmıştır¹⁷⁹. Geleneksel Yeşilyurt evlerinin en yoğun olduğu mahalleler; Gündüzbey, Yakınca, Konak, Molla Kasım ve Hıroğlu Mahalleleridir (Foto: 86-87).

Malatya'nın bir diğer önemli ilçelerinden olan Pütürge ilçesi evlerinde kullanılan yapı malzemeleri ile inşa tekniği, Darende evlerinden farklıdır. Pütürge de taş ana yapı malzemesidir. Pütürge evlerinin oluşumunda yörenin sert geçen kış iklimi ve kültürel özellikleri etkili olmuştur. Geleneksel Pütürge evlerini yansıtan örnekler günümüze kadar korunarak gelebilmiştir (Foto: 88-89). Pütürge evlerini 20. yüzyıl ilk çeyreği ile 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmekteyiz. Pütürge evleri iki katlı olup ana yapı malzemesi olarak ahşap, kerpiç ve taş kullanılmıştır. Evlerin beden duvarları taş malzeme ile inşa edilmiştir. Hımış örgü tekniği kerpiç kullanımı ile çıkma ve ara duvarlarda uygulanmıştır. Pütürge evlerinin bir diğer özelliği ise evlerin cephelerinin ahşap kaplama olmasıdır. Önceleri düz dam olan üst örtü 1960 yıllarından sonra sac çatı ile kaplanmıştır¹⁸⁰.

Hekimhan evlerinden günümüze çok az sayıda örnek kalmıştır. Şehirleşme ile başlayan inşa faaliyetleri Geleneksel Hekimhan evlerinin de yok olmasına sebebiyet vermiştir. Hekimhan evlerini 20. yüzyıl ilk çeyreği ile 20. yüzyıl ortalarına

¹⁷⁸ Temiz, H., "Malatya'nın Yeşilyurt İlçesindeki Geleneksel Evlerin Plan Tipleri ve Onarım Yöntemleri", *Malatya'nın Sesi Dergisi*, S.20, Malatya, 1990, s.13.

¹⁷⁹ Aytaç, a.g.e., s. 137.

¹⁸⁰ Aytaç, a.g.e., s.167.

tarihlendirmektedir. Hekimhan evlerinin oluşumunda yörenin iklim ve kültürü belirleyici olmuştur. Evler genellikle iki katlı olduğu gibi tek kat olarak inşa edilen evler de bulunmaktadır. Cihannüma katının olduğu ev örneği de Hekimhan evlerinde görülmektedir.

Evler sokağa cepheli olabildiği gibi bahçe içerisinde ya da bir avlu duvarı ile çevrilide olabilmektedir (Foto: 90-91). Çift kanatlı ahşap kapı ile evlere giriş sağlanmaktadır. Evlerin cephelerinde çıkmalar yer almaktadır. Çıkma türleri oda boyu konsol çıkmadır. Zemin kat pencereleri, alt kat pencerelerine göre küçük tutulmuştur. Avlu etrafında tandır, kiler, ocak, ahır, samanlık ve helâ yer almaktadır. Hekimhan evleri iç sofalı ve dış sofalı plan şemasına göre biçimlenmişlerdir. Ana inşa malzemesi ahşap ve kerpiçtir. Temel kısmı taş olup, taş temel üzeri kerpiç yığma duvar örgüdür. Hımmış örgü tekniği çıkma ve ara duvarların inşasında uygulanmıştır.

Odalar içerisinde yüklükler, ahşap dolap ve raflar, nişler, makat ve sekiler yer alır. Hekimhan evlerinden günümüze kalan örneklerle baktığımızda süsleme daha çok yapıların dış cephesinde kendini göstermektedir. Süslemenin görüldüğü evlerde ahşap üzeri geometrik işlemler yaygın olarak kullanılmıştır. Üst örtü önceleri düz toprak dam iken daha sonradan kırma çatı veya sac çatı ile örtülmüştür.

SONUÇ

Çalışmanın bu bölümüne kadar Geleneksel Darende evlerinin Türk - İslam mesken mimarisindeki yeri dikkate alınarak, Darende evlerinin mimari ve sosyo/kültürel özellikleri ile plan tipi ve yapı elemanları incelenmiştir. Darende’de bulunan tarihi vasıf taşıyan ve geleneksel özellikler yansıtan sivil mimari örnekleri tanıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu evler yerinde incelenerek, mimari tanımlaması yapılarak, fotoğrafları çekilerek ve planları çıkartılarak belgelenmiştir. Geleneksel mimariyi yansıtan birçok ev tespit edilmesine rağmen evlerin terk edilişi ve bir takım sebeplerden dolayı kimi evlere ya kısmen girilebilmiş ya da tamamıyla girilemediğinden, 30 adet ev katalog bölümüne dâhil edilmiştir. Bu evler Darende ilçesinin farklı mahallelerinde yer almaktadır.

Darende ve Balaban evleri, genel mimari özellikleri ile geleneksel Anadolu evi çizgilerini taşımaktadır. Türk - İslam örf ve adetlerine bağlı olarak sürdürülen yaşam tarzı Darende evlerinin oluşumunda temel etkindir. Ayrıca bölgenin topografik durumu, iklim ve yapı malzemesi de yöresel mimarinin oluşmasında etkili olmuştur. Evlerin bir sıra halinde toplu olarak bir mekân organizasyonu oluşturduklarını görebilmekteyiz. Komşuluk ilişkilerine cevap verebilecek şekilde inşa edilmişlerdir.

Müslüman Türk ailesinin ihtiyaçlarını gidermesi bakımından büyük önem taşıyan bahçe ve avlular, Türk evinin önemli bölümlerindendir. Darende evleri de genellikle sokağa cepheli, bahçeli ve avlusu olacak şekilde inşa edilmiştir. Çift kanatlı, ahşap cümle kapısından girilen ve sokağa cephesi bulunan evlerin bahçesi ve avlusu yüksek duvarlar ile çevrilerek mahremiyet ve güvenliğe dikkat edilmiştir. Ahır ve samanlık avlu etrafında bulunduğu gibi, üst katın altına gelebilecek bir mekânda da yer alabildiği örnekler mevcuttur. Helâ ise evlerin bahçe veya avlunun bir köşesinde bulunur. Fakat zamanla evlerin zemin ve birinci katlarında evin bir köşesinde yerini almaya başlamıştır. Darende evlerinde bulunan tandır, ocak ve çeşmeler ise evlerin avlusunda ve bahçenin bir köşesinde yer almaktadır.

Anadolu Türk konut mimarisinde olduğu gibi, geleneksel Darende evlerinin çoğu iki katlı, bahçeli ve avlulu inşa edilmiştir. İncelenen 30 adet geleneksel evin 23 âdeti iki katlı, 1 adet ev tek katlı, 1 adet ev bodrum+iki katlı, 5 adet ev ise iki+ara kat olacak şekilde ve 26 adet ev sokağa cepheli, 4 adet ev ise bahçe içerisinde inşa edilmiştir. Bahçesi olan ev sayısı 16 adet olup, 8 adet evde ise bahçe ve avlu her ikisi de

yer almaktadır. Çalıştığımız evler içerisinde 17 adet evin avlusu bulunmaktadır. Özellikle Balaban da 2 adet evde iç avlu, avlusu bulunmayan evlerde ise bahçeden önce taşlık gelmektedir.

Abdolvahap Sönmezler evi, *Mehmet Kurtaran* evi, *Kıfayet Ocakçı* evi, *Mehmet Başaran* evi ile Balaban da *Mehmet Çiftçi* evi ve *Yemliha Göncü* evi iki katlıdır. *Hacı Hasan Akyol* evi, *Kemal Ağaca* evi ve *Germeterlioğlu* evi iki+ara katlı olacak şekilde inşa edilen evlere örnektir. *Mehmet Koçak* evi ise tek katlıdır.

Bir sofa etrafına dizilmiş odalar, balkon olarak kullanılan hayat ve Balaban evlerinde yer alan örtmelik, Darende evleri genel plan şemasını oluşturmaktadır. Geleneksel Türk evinde olduğu gibi, Darende evlerinde de plan tipinin belirleyicisi sofa olmuştur. Genellikle ortada bir sofa ve her iki yandaki odaların sofaya açıldığı *iç sofalı* plan tipi ve diğer bir plan tipi olan *sofasız* planlı evler, Darende evlerinde en fazla görülen plan tipidir. Darende'nin Balaban Mahallesinde yer alan evler, plan tipi bakımından Darende'nin diğer mahallelerinde bulunan evlerden farklıdır. Balaban'da sofalı evler ile birlikte, *örtmelikli/iç avlulu* plan tipinde evler ve *eyvan planlı* evler bulunmaktadır (Çizim: 127).

Çalıştığımız 30 adet evi plan tiplerine göre gruplandırarak olur isek, 10 âdeti sofasız plan tipinde, 8 âdeti iç sofalı plan tipinde, 3 âdeti dış sofalı plan tipinde, 1 âdeti orta sofalı plan tipinde, 2 adet ev ise örtmelikli/iç avlulu plan tipindedir. 1 adet ev harabe olduğundan plan tipi belirlenememiş olup, 5 adet evin ise plan tipi her hangi bir guruba oturtulamamıştır. *Mehmet Kurtaran* evi, *Kamil Ahsen* evi, *Süleyman Çavuşoğlu* evi ve *Ali Şen* evi sofasız planlı evlere örnektir. *Abdolvahap Sönmezler* evi, *İhsan Sönmezler* evi, *Kıfayet Ocakçı* evi ve *Hacı Ali Sungur* evi iç sofalıdır. *Germeterlioğlu* evi, *Hacı Kıvanç* evi ve *Mehmet Pişkin* evi dış sofalı evler gurubundadır. *Paksoy Konağı* ise orta sofalı plan tipindedir. Balaban da bulunan *Yemliha Göncü* evi ve *Mevlit Ağan* evi ise örtmelikli/iç avlulu plan tipine örnektir. İncelediğimiz evler arasında harem ve selamlıklı ev plan tipi ile karşılaşılmamıştır. Sofalı evler gurubuna yerleştirmeyip, sofa yerine aralık ya da hol diyebileceğimiz geçiş mekânları bulunan evlerde bulunmaktadır. Bu gruptaki evlere ise *Mehmet Başaran* evi, *Hacı Ömer Biltekin* evi ve *Fevzi Arslan* evi örnektir.

Darende evlerinde çift kanatlı ahşap bahçe kapısı ya da cümle kapısı ile evlere giriş yapılmaktadır. Evlerin zemin katları çeşitli hizmetler için ayrılmıştır. Zemin kattan ya da avlunun bir köşesinden ahşap bir merdiven ile birinci katın sofasına çıkılır. Kış

aylarında genellikle alt katta *Kış Damı*'nda oturulmakta, üst kat ise genellikle yazlık olarak kullanılmaktadır. Sofalı evlerde odalar sofaya açılmakta ve en uygun yerde başoda bulunmaktadır.

Darende evlerinde ev halkının zamanının en büyük kısmının geçtiği birimler olan odalar; yatma, oturma, yemek yeme, yıkanma gibi işlevlerin görüldüğü mekânlardır. Odalar, Darende evlerinde kareye yakın dörtgen planlı olarak düzenlenmiştir. Birçok örnekte evlerin alt katlarındaki odalar kış aylarında, üst katlarındaki odalar ise yazın kullanılmıştır. Oda içerisinde zengin tezyinata sahip taş ayalıklı şerbetlikler, nişler, kandillikler, raflar, sedirler, pencere üstü ahşap ya da alçı tepelikler, ince işçiliğe sahip dolaplar ile birçok evde görülen ocak, Balaban ve Darende evi odasının ayrılmaz öğeleridir (Foto: 21. 29 - 30. 28).

Helâlar avlulu evlerde avlunun bir köşesinde, avlusuz evlerde ise zemin katta bulunmaktadır. Banyo ise zemin katta olabileceği gibi, üst katta da yer alabilmektedir. Bazen de *Hacı Ali Sungur* evinde olduğu gibi odalardan birinde ahşap bir dolabın içinde gusülhane olarak bulunmaktadır. Bunun dışında *Ahmet Doğan* evi ve Germiterlioğlu evinde görüldüğü gibi sedirin bir köşesinde, ahşap bir bölme içerisinde de yıkanma eyleminin gerçekleştiği örnekler mevcuttur.

Darende ve Balaban evlerinin zemin kat pencereleri, üst kat pencerelerine oranla sayıca az ve küçük tutulmuştur. Bunun sebebi ise zemin katın ambar, zahirelik, kış odası ve bazı evlerde ise ahır ve samanlık olarak kullanılmalarıdır. Kimi evde ise zemin kat sağır olacak şekilde inşa edilmiştir (Foto: 13. 4). Zemin kat pencereleri ağırlıklı olmak üzere içten şevli özellik göstermektedir (Foto: 9. 24).

Darende evlerinin büyük çoğunluğu çıkmalara sahip olup, çalıştığımız 30 adet evin 13 âdeti oda boyu konsol çıkmaya, 5 âdeti ise gönye çıkmaya sahiptir. 12 adet evde ise çıkma bulunmamaktadır. İncelenen örnekler arasında iki adet ev çift çıkmalı, bir adet ev iki yönde, bir adet ev ise üç yönde çıkmaya sahiptir. Odanın çıkma yaptığı örneklerin dışında, sofanın çıkma yaptığı tek örnek bulunmaktadır. Anadolu Türk evinde genellikle sofalarda çıkma bulunurken, Darende de ise odalar çıkma yapmaktadır. *Hacı Ali Sungur* evi, *Mehmet Başaran* evi, *Kamil Ahsen* evi, *Seyyit Kalkan* evi ve *Mevlit Ağan* evi gönye çıkmalıdır. *Abdulvahap Sönmezler* evi, *Yücel Soylu* evi, *Germeterlioğlu* evi ve *Mehmet Çiftçi* evi oda boyu uzanan çıkmaya sahiptirler. *Hacı Kıvanç* evi ise sofa çıkmalıdır.

Çalıştığımız evlerin tamamı ilk inşa edildiklerinde düz damlı olmalarına rağmen günümüzde ise düz damların üzeri sac veya kiremit ile örtülmeye başlamıştır. Düz damlı evler varlığını Balaban ve Aşağıulupınar Mahallelerinde devam ettirmektedir. İncelenen örnekler arasında 6 adet ev düz dam geleneğini korurken, 6 adet ev kiremit örtü, 17 adet ev ise sac ile örtülüdür. Çatı türü bakımından 3 adet ev kırma çatılı, 10 adet ev beşik çatılı, 10 adet ev ise sundurma çatılıdır. *Abdulvahap Sönmezler* evi kırma çatı türünde, *Mehmet Kurtaran* evi ise beşik çatı türünde olup, kiremit ile örtülüdürler. *Hacı Ali Sungur* evi beşik çatı türünde, *Mehmet Çiftçi* evi sundurma çatılı ve sac üst örtüye sahiptirler. *Seyyit Kalkan* evi, *Ümmü Özden* evi, *Ali Şen* evi ve *Mehmet Koçak* evi düz toprak damlıdır. Bacalar evler ilk inşa edildiği dönemlerde kerpiç örgü iken, zamanla bozularak ve değişime uğrayarak yerlerini tuğla örgü bacalara ve sac soba borularına bırakmıştır. Günümüzde kerpiç örgü olan bacalar ise çatı seviyesine kadar kerpiç olup, devamında ise soba borusu kullanımı görülmektedir.

Evlerin yapımında kullanılan malzeme taş, kerpiç ve ahşaptır. Taş, temel yapımında ve yerden 1- 1.5 m. yüksekliğinde olacak şekilde inşa edilmiştir. Taş temeller üzerinde ise kerpiç duvarlar yükselmektedir. Kerpiç, yığma ve hımış örgü tekniğinde Darende ve Balaban evlerinde kullanılmıştır. Genellikle evlerin zemin katları hatıl ve dikme aralarına olacak şekilde yığma tekniğinde, birinci kat beden duvarları, ara duvarlar ve çıkmalar ise hımış tekniğinde inşa edilmiştir. Balaban ve Aşağıulupınar evlerinde kerpiç malzeme, Darende'nin diğer mahallerinde yer alan evlere kıyasla daha yoğun kullanılmıştır.

Balaban evleri birbiri içine girmiş, üst üste yığılmış yapı topluluğu gibi görünen kuruluşu ve orta avlulu bir plan tipinin uygulanışıyla farklı bir niteliğe sahiptir. Balaban evleri sokağa cepheli olup, Darende evlerinde olduğu gibi büyük bahçeleri bulunmamaktadır. Avlusu ve örtmeliği bulunan evler yüksek duvarlara sahiptir. Balaban da plan tipi bakımından örtmelikli evler ağırlıkta bulunmaktadır. Bunun yanında iç sofalı ve eyvan plan tipli evler de yer almaktadır. Balaban evlerinin dış cepheleri süslü olmayıp, iç mekânda ise ahşap süslemelerin yanı sıra alçıdan dekoratif öğeler bulunmaktadır. Balaban evlerinin çok değil 60 ile 70 sene öncesinde yoğunluğun fazla oluşu ve evlerin bitişik nizamda birbirini kenetleyerek inşa edilmeleri bir kale kent görüntüsünü oluşturmaktadır. Böyle bir düzende şehrin belli giriş çıkış kapıları bulunarak, giriş çıkışların kontrol altında olması ve bitişik nizamda inşa edilmeleri bir nevi güvenliğin de sağlanmış olduğunu göstermektedir.

Evlerin dış cepheleri yalın ve sade olarak inşa edilmelerine rağmen, iç mekânlarda süslemeye özen gösterildiğini görmekteyiz. Ahşap, metal, alçı ve taş öğelerin üzerlerinde bitkisel motiflerin yanı sıra, çeşitli kompozisyonlardan oluşan kare, dikdörtgen, üçgen, daire, baklava, altıgen, sekizgen, ongen, zencerek, yıldız ve kesik çizgilerden meydana gelen geometrik motifler görülmektedir. Özellikle ahşap dolap ve dolap kapaklarında, tavanlarda, şerbetliklerde ve taş ocak yüzeylerinde bitkisel ve geometrik motifler yoğun bir şekilde Darende evlerinde görülmektedir. Çalıştığımız evler arasında en yoğun süslemeye sahip evlerin başında Balaban da yer alan *Yemliha Göncü* evi gelmektedir. Yemliha Göncü evi, başodasında ve balkonunda yer alan ahşap üzerine işlenmiş kare, dikdörtgen, üçgen, daire, baklava ve kesik çizgilerden meydana gelen geometrik ve bitkisel motiflerin bulunması bakımından önemli bir sivil mimarlık örneğidir. Ayrıca *Hacı Kıvanç* evi zemin kat kış odasında ki taş ocak yüzeyinde yer alan altı ve on iki kollu yıldızlar, zencerek, üçgen, baklava ve kesik çizgilerden meydana gelen geometrik motifler ile ocağın üzerinde yer alan alçıdan daire içerisinde altı kollu yıldızlar ile hilal ve yıldız motiflerinin bulunması ile önemlidir.

Geleneksel Darende ve Balaban evlerini 19. yüzyıl son çeyreği ile 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmekteyiz. İncelediğimiz evlerden on altı âdet evi 19. yüzyıl son çeyreğine, iki âdet evi 19. yüzyıl ortalarına, on âdet evi 20. yüzyıl ilk çeyreğine, iki adet evi ise 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirmekteyiz. Çalışmamız içerisinde kitabeli tek eser *Süleyman Çavuşoğlu* evidir. Taş kitabesinde H. 1275 / M. 1859 tarihi okunmaktadır. Budurumda, incelediğimiz evlerin en eski tarihli *Süleyman Çavuşoğlu* evidir. Katalogumuzda bulunmayan Beybağı Mahallesi evlerinden, *Mehmet Ali Şahin* evi kitabesinde ise Hicri 1329 / Miladi 1911 tarihi yazılıdır (Foto: 78).

Tüm bu ayrıntılı olarak anlatmaya çalıştığımız Geleneksel Darende ve Balaban evlerinin genel özellikleri, hazırladığımız çizelge ile yapı ismi de verilerek mahalle, dönem, kitabe, kat sayısı, cephe durumu, bahçe, avlu, çıkma, plan tipi, üst örtü ve tescil durumları tek yapı ölçeğinde belirtilmiştir (Çizelge: 1).

Bu çalışma, Darende ilçesinde bulunan ve Osmanlı son dönem özelliklerini yansıtan evlerin mimari özelliklerini içeren bir belge niteliğindedir. Hızlı bir değişimin yaşandığı çağımızda, Darende’de bir değişim süreci geçirmektedir. Bunun sonucunda ilçede geleneksel doku kaybolmaya başlamıştır. Değişen kültür ile yeni yaşam şartlarına uyum sağlayamaması, ataerkil aile sisteminden çekirdek aile sistemine geçilmesi gibi

nedenler ile daha fazla bozulmaya maruz kaldığı ve değişime uğradığı gözlenmiştir. Bu evlerin çoğunun yasayanların bulunmaması evlerde bozulmaların daha da hızlanmasına neden olmaktadır. Darende'nin kırsalında bulunan Balaban ve Aşağılupınar evleri ise geleneksel dokusunu Darende'ye nazaran koruyabilmiştir. Ekim 2016 tarihi itibari ile Darende genelinde tescil kaydı bulunan 15 adet evin bulunması da koruma altında ne kadar az ev olduğunu bizlere göstermektedir.

Bu evlerin bizden sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için atılması gereken adımların biran önce başlatılması gerekmektedir. Birer kültür mirası niteliğinde olan bu evlerin korunması ve geleceğe aktarılması için bizlerin de bir koruma bilinci içerisinde bulunmamız gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığından, üniversitelerden, belediyelerden, sivil toplum kuruluşlarından, mimar ve sanat tarihçilerinden, mimarlık ve sanat tarihi öğrencilerinden ve daha birçok meslek gurubu ve yetkili mercilerden destek alınarak az sayıdaki geleneksel evlerin korunması için birlik ve beraberlik içerisinde hareket edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, E., “Konut”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Yem Yayınevi, C. 2, İstanbul, 1997, s. 896-1041.
- Arel, A., *Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar*, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1982.
- Arseven, C. E., *Türk Sanatı*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1973.
- Arseven, C. E., “Ev”, *Sanat Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C.1, İstanbul, 1983, s. 572-1739.
- Akın, E., Hanoğlu, C., “Tokat Geleneksel Konut Mimarisinde Alçı Lambalıklar”, *Tokat Sempozyumu*, 01-03 Kasım 2012, C.2, Tokat, 2012, s.163-183.
- Akgündüz, A., v. d., *Darende Tarihi*, Somuncu Baba Yayınları, İstanbul, 2002.
- Akpınar, S., “Arapgir Evleri” *Yurt Ansiklopedisi*, Anadolu Yayıncılık, C.VII., İstanbul, s. 5486-5487.
- Aksoy, E., “Orta Mekân: Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensibi”, *Mimarlık ve Sanat Yayınları*, İstanbul, S. 7-8, 1963, s. 39-92.
- Aytaç, İ. , “Malatya Yeni Cami”, *Tarla Dergisi*, 1997, S. 97, s. 54-57.
- Aytaç, İ., “Malatya-Mimari”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İslam Araştırmaları Merkezi, C. XXVII., İstanbul, 2003, s. 474-477.
- Aytaç, İ., “Harput-Elazığ Evleri”, *Harvak*, S. II., Elazığ, 2004, s. 22-24.
- Aytaç, İ., “Harput’ta Sunguroğlu Konağı”, *Sanat Tarihi Araştırmaları (Prof. Dr. Haşim Karpuz’a Armağan)*, Konya, 2007, s. 37-50.
- Aytaç, İ., “Elazığ’da Ömer Bey Konağı”, *E-Journal of New World Sciences Academy*, C. 5, S. 2, 2010, s. 354-364.
- Aytaç, İ., *Malatya Türk-İslam Dönemi Mimari Eserleri II*, Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Aytaç, İ., *Geleneksel Malatya Evleri Envanteri*, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, Malatya, 2015.
- Bahçeci, F., *Malatya Evleri*, (Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Lisans Tezi), Kayseri, 2010.
- Başbay, H. C., “1930’lar Malatyasında Bir Ev ve Bu Evde Yaşam”, İnönü Üniversitesi, *II. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu- Tebliğler*, (19-21 Ekim 1987-Malatya), İstanbul, 1988, s.118-123.

- Baykara, T., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 1988.
- Bektaş, C., *Türk Evi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Bozkurt, N., "Ev", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İslam Araştırmaları Merkezi, C. 11, İstanbul, 1995, s. 502-506.
- Cansever, T., "Ev ve Şehir", *İnsan Yayınları*, S. 101, İstanbul, 1994, s. 185-192.
- Cezar, M., *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1977.
- Darkot, B., "Malatya", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, 1993, s. 232.
- Demir, A., "Geçmişten Geleceğe Anadolu'da Malzeme ve Mimarlık" TMMOB Mimarlar Odası, *XXII. Dünya Mimarlık Kongresi-2005*, İstanbul, 2006, s. 163-173.
- Demirci, D., *Isparta Evleri*, T.C. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta, 2010.
- Deniz, B., "Malatya Türk Ev Mimarisinin Ana Hatları", *MTRE Bülteni*, S. 11-12, İstanbul, 1980, s. 19-23.
- Deniz, B., "Manisa Köy Ev Mimarisi", *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi*, S. VI., İzmir, 1992, s. 17-46.
- Deniz, B., "Balaban Evleri", Fırat Üniversitesi, *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu-Tebliğler*, (20-21 Mayıs 1987-Elazığ), Ankara, 1992, s. 105-130.
- Deniz, B., "Les Maisons de Balaban", *E. Ü. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İzmir, 1996, s.73-96.
- Doğan, H., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yem Yayınevi, İstanbul, 1990.
- Doğan, N. (Ed.), *Darende Kültür Envanteri*, T.C. Darende Kaymakamlığı Kültür Yayınları, Ankara, 2013.
- Doğan, N., v. d., *Darende'de Ticari Hayat*, T.C. Darende Kaymakamlığı Yayınları, Ankara, 2013
- Durgun, Y., *Geleneksel Malatya Evleri Üzerine Bir İnceleme*, (Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

- Eldem, S. H., *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1968.
- Eldem, S. H., *Türk Evi: Osmanlı Dönemi*, Türkiye Anıt, Çevre, Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, C. I, İstanbul, 1984.
- Eser, L., *Kütahya Evleri*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1965.
- Evren, M., *Türk Evinde Çıkma*, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1959.
- Eyüpgiller, K. K., *Arapgir Tarih, Mimari ve Yaşam - Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Arapgir Kültür Derneği Yayınları, İstanbul, 2014.
- Gögebakan, G., “Malatya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İslam Araştırmaları Merkezi, C. XXVII., İstanbul, 2003, s. 468-473.
- Günay, R., *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
- Günay, R., *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, YEM Yayınları, İstanbul, 1998.
- Göynüç, N., “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Habitat-II*, İstanbul, 1996, s. 264-268.
- Hasol, D., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, YEM Yayınları, İstanbul, 1975.
- Kafescioğlu, R., *Orta Anadolu Köy Evlerinin Yapısı*, İstanbul Matbaacılık, İstanbul, 1949.
- Karpuz, H., *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- Karpuz, H., *Türk Sivil Mimarisi- Ders Notları*, Konya, 1997.
- Karpuz, H., *Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları, Konya, 2001.
- Kuban, D., *Sanat Tarihimizin Sorunları*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1975.
- Kuban, D., *100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1994.
- Küçükerman, Ö., *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1973.
- Küçükerman, Ö., *Kendi Mekânın Arayışı İçinde Türk Evi*, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1985.
- Küçükerman, Ö., Güner, Ş., *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995.

- Köymen, M. A., “Alparslan Zamanında Türk Evi”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, C. II, Ankara, 1977, s. 14.
- Mellaart, J., *Yakındoğu'nun En Eski Uygarlıkları*, (Çeviri: Bilgi Altınok), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1988.
- Mutlu, B., *Mimarlık Tarihi Ders Notları I*, Mengitan Matbaacılık Yayınları, İstanbul, 1996.
- Nauman, R., *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.
- Ögel, B., *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları II*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001.
- Öz, M. A., *İslam Öncesinden Günümüze Darende Tarihinden Kesitler*, Somuncu Baba Yayınları, Ankara, 2001.
- Özbek, O., “Malatya’nın Eski Evleri”, İnönü Üniversitesi, *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu - Tebliğler*, (22-24 Ekim 1986-Malatya), İstanbul, 1987, s. 133-134.
- Özbek, O., “Malatya’nın Eski Evleri ve Koruma Sorunları”, İnönü Üniversitesi, *II. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu - Tebliğler*, (19-21 Ekim 1987-Malatya), İstanbul, 1988, s. 92-101.
- Özbek, O., “Malatya Evleri”, *Türk Etnografya Dergisi*, S. XVIII., Ankara, 1988, s. 131-134.
- Philip, K. H., *İslam Tarihi*, (Çeviri: Salih Tuğ), C.1, İstanbul, 1980.
- Pollio, V., *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.
- Uluçay, Ç., *İlk Müslüman Türk Devletleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1965.
- Sayan, Y., *Uşak Evleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Sevim, A., v.d., *Türkiye Tarihi*, TTK Yayınları, C. 1, Ankara, 1990.
- Sevin, V., “Frigler”, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, İstanbul, C. II, 1982, s. 242.
- Sey, Y., *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, İstanbul, 1999.
- Sezer, E., "Darende'nin Nüfus ve Sosyal Yapısı", *Somuncu Baba Dergisi*, Haziran 1995, S.5. s.19.
- Sözen, B., Cengiz M. A., “Tarihi Kültürü Tabiat Güzellikleriyle Darende”, *Somuncu Baba Kültür ve Araştırma Dergisi*, Ankara, 1990.

- Sözen, M., *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1975.
- Sözen, M., “Doğu Anadolu’da İlginç Bir Yerleşme: Balaban ve Anıtları”, *İTÜ Mimarlık Fakültesi MTRE Bülteni*, 1976, S. VII., s. 19-22.
- Sözen, M., Erüzün, C., *Anadolu’da Ev ve İnsan*, Emlak Bankası Yayınları, İstanbul, 1992.
- Sözen, M., *Türklerde Ev Kültürü*, Türk Havayolları Yayınları, İstanbul, 2001.
- Şancı, F., *Malatya Türk-İslam Dönemi Mimari Eserleri III*, T.C. Malatya Valiliği Yayınları, İstanbul, 2013.
- Şenol, S., *Anadolu Türk Konut Mimarisinde Divriği Evleri*, Sivas Valiliği Yayınları, Sivas, 2007.
- Tekirdağ, Ş., "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Yavuz Selim'in İran Seferi", *Tarih Dergisi*, S. 20, İstanbul, 1968, s. 31.
- Temiz, H., “Malatya’nın Yeşilyurt İlçesindeki Geleneksel Evlerin Plan Tipleri ve Onarım Yöntemleri”, *Malatya’nın Sesi Dergisi*, S.20, Malatya, 1990, s. 12-13.
- Tuğlacı, P., *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985.
- Tuğrulca, O., *Malatya Tarih ve Kültür*, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, C.1, İstanbul, 2013.
- Tuncer, O., “Mimaride Türk Milli Üslubu İlkeleri”, *Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (11-12 Haziran 1984-İstanbul), İstanbul, 1984, s. 67.
- Turgut, H., *Kültür, Davranış, Mekân Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem*, (İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1990.
- Turgut, H., ‘Geleneksel Malatya Evleri’, *Yapı Dergisi*, S.181 (11), İstanbul, 1996, s. 84-90.
- Turgut, H. , “Geleneksel Malatya Evleri: Kültür ve Mekân”, *Yapı Dergisi*, S. 186, İstanbul, 1997, s. 90-96.
- Turgut, H., “Kültür, Mekân ve Zaman: Geleneksel Malatya Evleri”, *XVII. Tarihi Türk Evleri Haftası Semineri*, (3-15 Mayıs İstanbul), İstanbul, 1999, s. 10-19.
- Yardımcı, M., “Geleneksel Malatya Evleri”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.4/16, İstanbul, 1992, s. 37.

- Yıldız, H. D., Bizans Tarihi, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, C.VI, İstanbul, 1982, s. 4.
- Yılmaz, Ö., “Selçuklular’ da ve Beylikler’ de Ahşap Tavanlar”, Atatürk Konferansları, Ankara 1971-72, s. 179-195.
- Yinanç, R., *Dulkadirli Beyliği*, TTK Yayınları, Ankara, 1989.
- Yuvalı, A. , "Darende Tarihi (XIV-XV. yy)", *Somuncu Baba Kültür ve Araştırma Dergisi*, C. 1, Nisan, 1995, s. 20-28.
- Yücel, Y., *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar-Eretna Devleti-Kadı Burhaneddin Ahmet Devleti-Mutahharten ve Erzincan Emirliği*, TTK Yayınları, C. II, Ankara, 1989.
- Yünkül, A., *Elazığ Evleri* (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2005.

YEREL TERİMLER SÖZLÜĞÜ

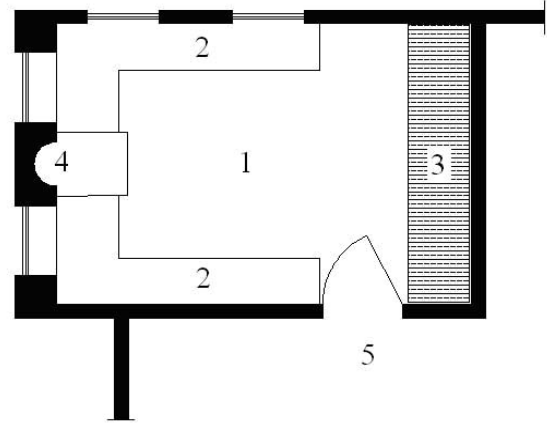
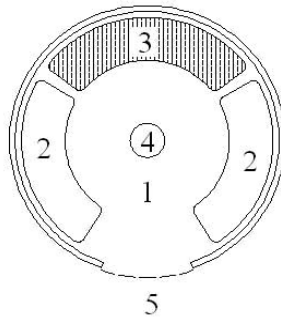
- Aralık** : Sofa bulunmayan evlerde, odalar arası geçişi sağlayan mekân.
- Avlu Taşı** : Kalınlığı 5 cm kadar olan doğal sal taşlar.
- Buharik** : Kerpiç duvar içerisindeki ocak bacası.
- Cerek** : Damlara döşenen ağaç dalları.
- Cümle kapısı** : Ana giriş kapılarına verilen isim.
- Çah** : Odaların bir köşesinde bulunan, yerden 20 cm kadar yükseltide basit banyo.
- Çarpı** : Evlerin iç duvarlarını ağartmada kullanılan killi topraktan yapılan badana.
- Çıkma** : Darende ve Balaban evlerinin bazılarında tüm kat değil sadece odalardan biri veya birkaçı sokağa taşırılmış olarak inşa edilmiştir. Bu çıkıntıya çıkma (cumba) denir.
- Çortan** : Damda biriken yağmur ve kar sularının temelden daha ileriye dökülmesini sağlayan kerpiç veya taş oluk.
- Döşeklik** : Yatakların konulduğu bölüm.
- Evlek** : Avlularda ağaç köklerinin çevrelendiği ve soğan sarımsak ekilen küçük maşara.
- Eyvan** : Evlerin zemin katında girişin bulunduğu alanda yazın oturulan, üzeri kapalı, bazen korkuluk ile ayrılan, kareye yakın formda mekânlara geleneksel Darende evlerinde eyvan denilmektedir.
- Gever** : Avlularda buğday yıkanan, her iki tarafı dar ortası geniş ark.
- Harık** : Avlunun çeşitli noktalarında bulunan ve suyu toparlamak için oluşturulan su kanallarına verilen isim.
- Hepenik** : Evlerin birinci katına ve dama çıkışta, merdiven bitiminde bulunan kapı.
- Hezen** : Evlerde kullanılan, kiriş de denilen en kalın ağaç.
- Irza-kös** : Demir veya ağaçtan yapılmış kapı desteği.
- Köşk** : Avlularda bulunan ve genelde yaz aylarında kullanılan ahşaptan oturma mekânı.

- Kullep** : Dövmeye demirden mamul menteşeye verilen ad.
- Loğ Taşı** : Toprak damlı evlerde, toprağı sert bir katman durumuna getirmek için, kullanılan taş silindir.
- Mahsere Taşı** : Pekmez yapımında, dut suyunun akıtılması için kullanılan ön tarafı oluklu taş.
- Mastafa** : Eğimli araziden yararlanmak için yapılan, teraslanmış bölüm veya eğreti bahçe duvarı.
- Mıh** : Dövmeye demirden yapılmış büyük çiviye verilen ad.
- Sarat** : Toprak elemeye kullanılan iri gözlü kalbur.
- Sedir** : Makatta denilen, odalardaki ahşap oturmalık yerler.
- Süllüm** : Merdiven.
- Süvük** : Yağmur ve kar sularının duvarları ıslatmasını önlemek için damların kenarlarına yapılan tahta savak.
- Şakşak** : Kapıların üzerindeki metal kapı tokmağı.
- Tandırılık** : Evlerin yanında yer alan ekmek ve kış hazırlıklarının yapıldığı iki ya da üç tarafı kapalı mekân.
- Tersik** : Damlara dizilen, soba borusu kalınlığındaki ağaçlara verilen ad.
- Tırabzan** : Ahşap korkuluk.
- Yüklük** : Yatak ve yorganların konulduğu, ayrıca yıkanma işlevinin görüldüğü gusülhanenin de bulunduğu kapaklı dolap şeklinde ahşap eleman.

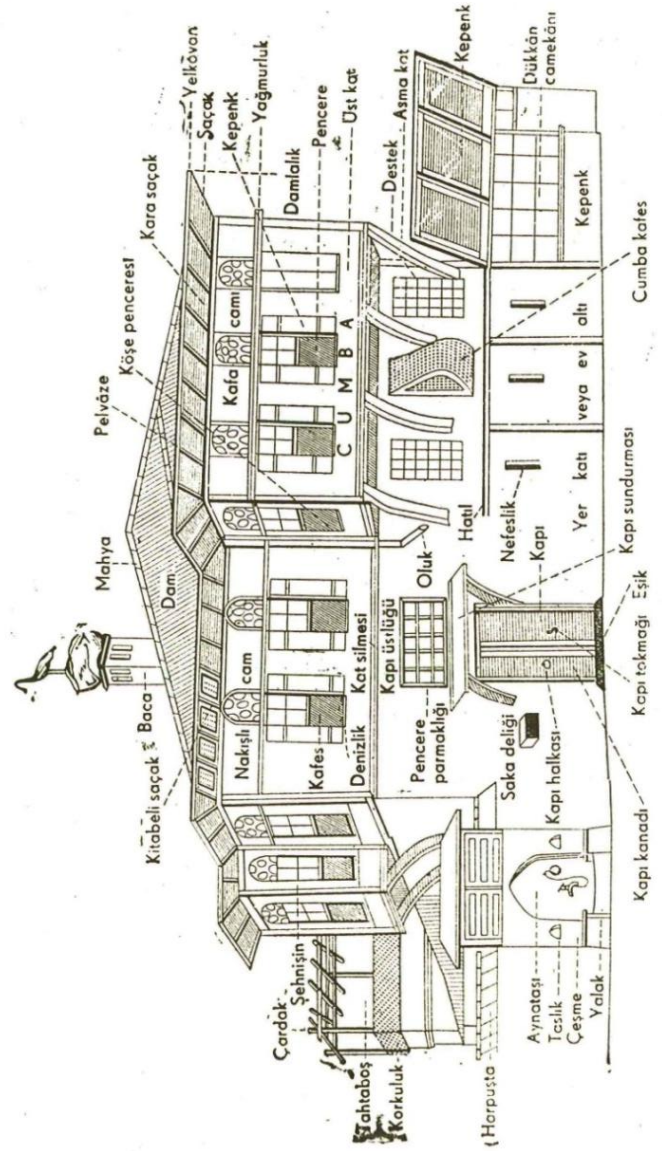
ÇİZİMLER

Çizim 1. Çadırın Gelişimi (Bolortsetseg ENKHBAATAR'dan)

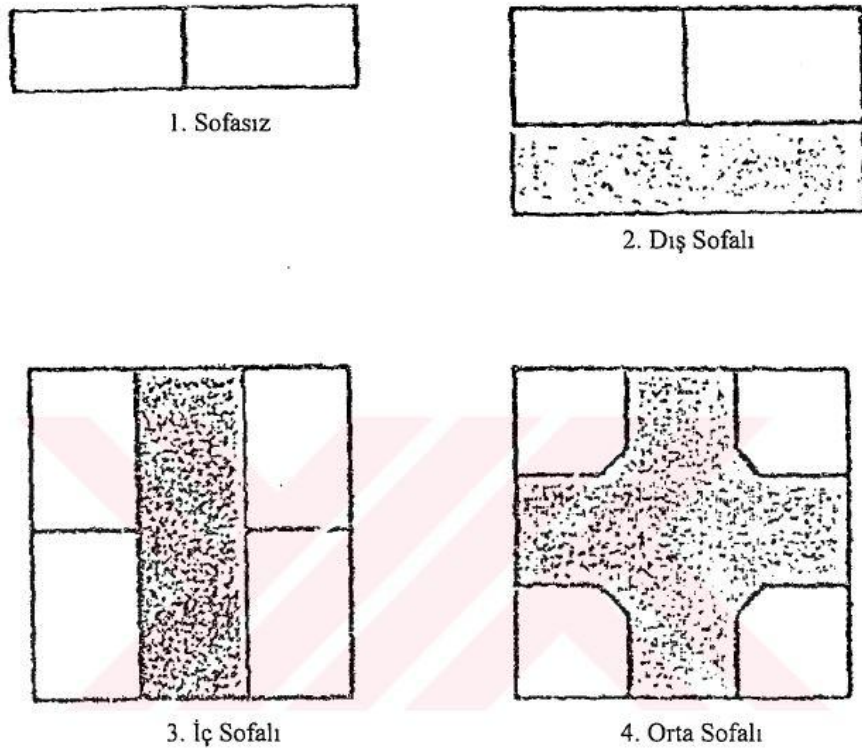

Çizim 2. Oda Genel Düzeninin ve Kullanma Biçiminin Çadır Düzeniyle Kıyaslanması (Önder KÜÇÜKERMEN 'dan)

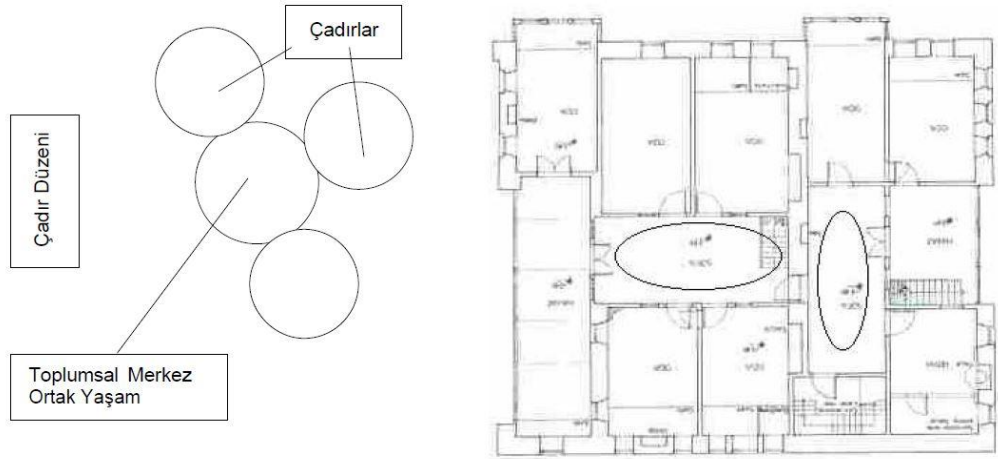

Eski bir Türk evinin inşai kısımları

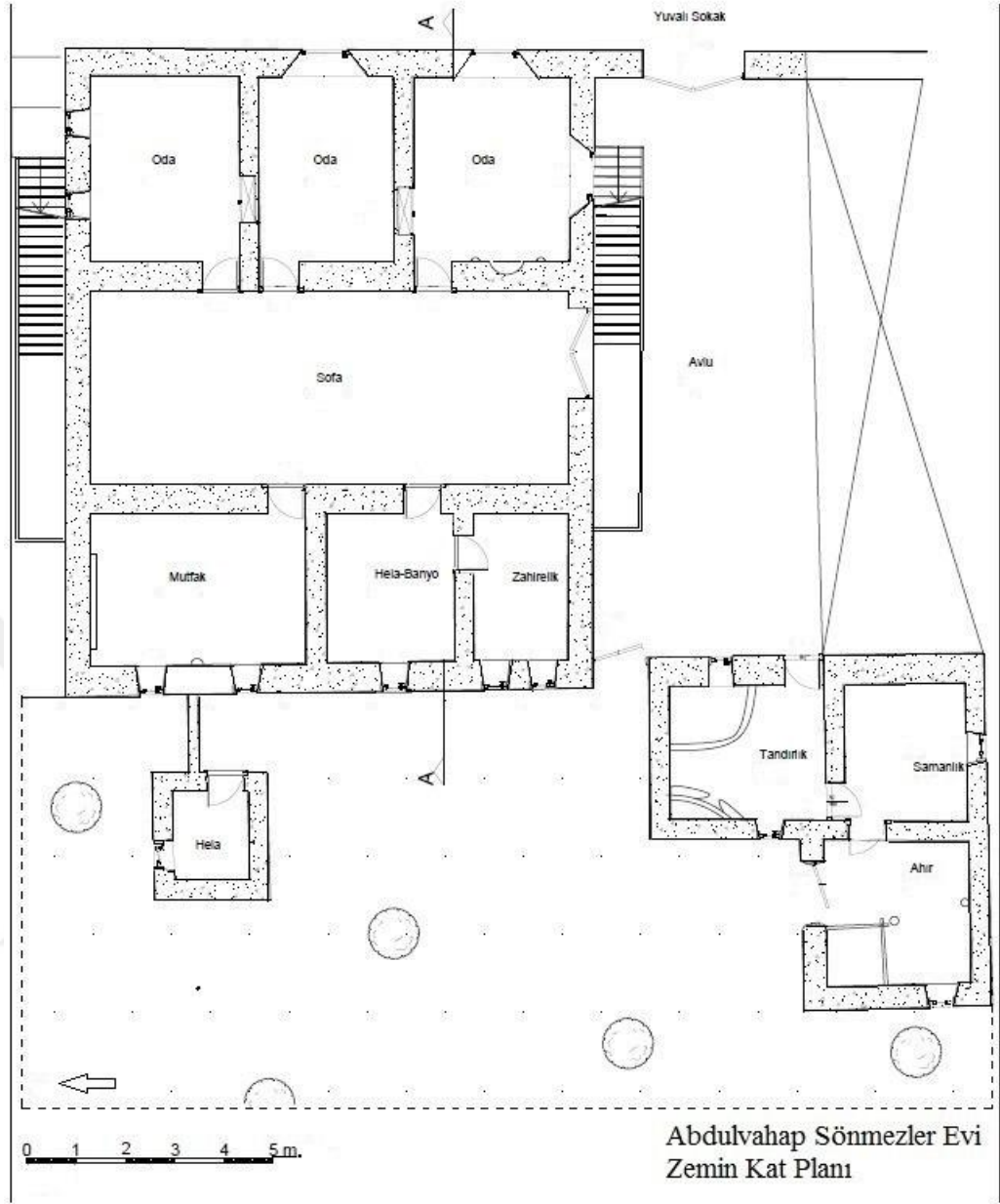
Çizim 3. Eski Bir Türk Evinin İnşai Kısımları (Celal Esad ARSEVEN'den)

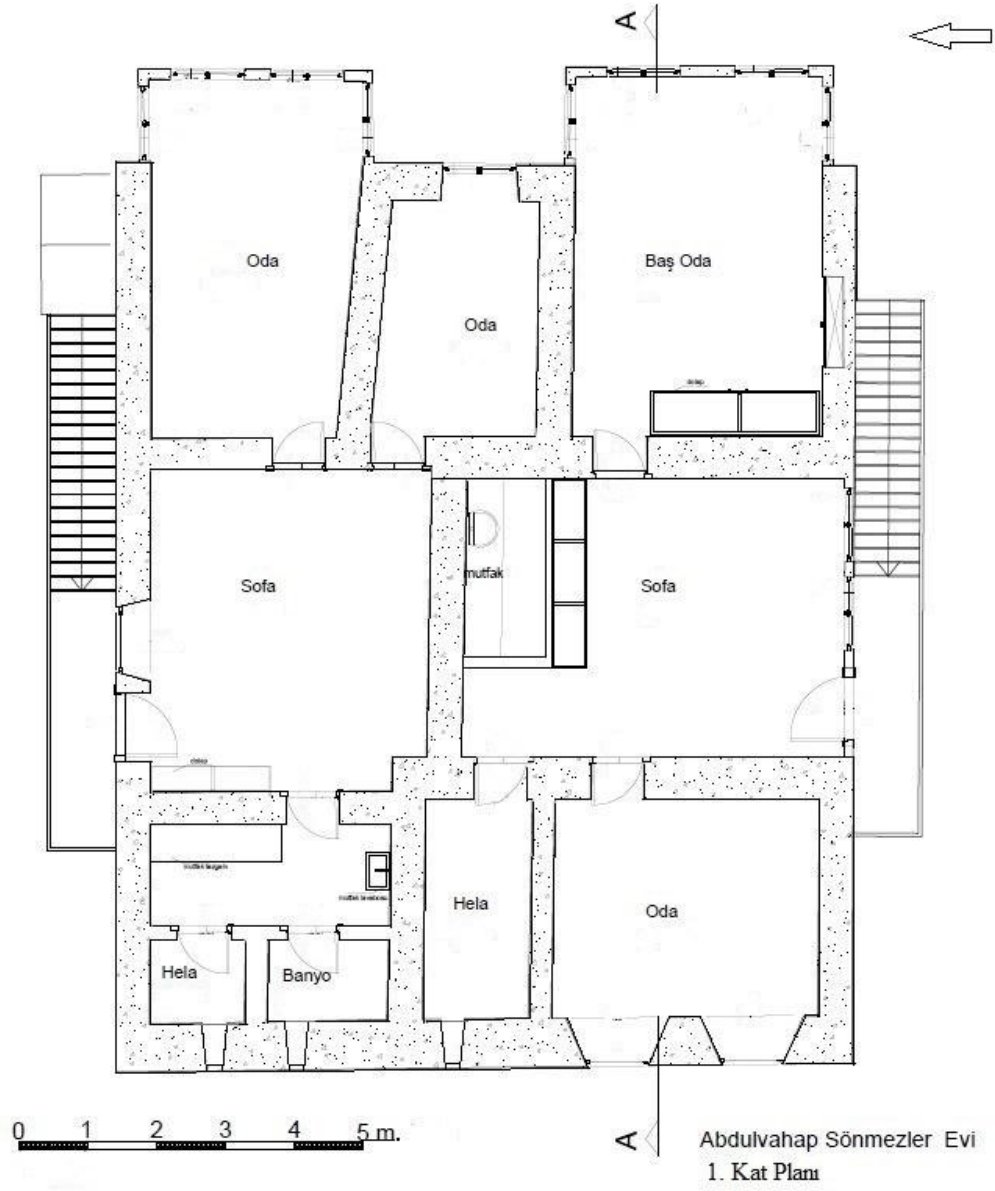
Çizim 4. Türk Evi Plan Tipleri (S. Hakkı ELDEM'den)

Çizim 5. Geleneksel Malatya Evi Orta Sofa ve Çadır Düzeninde Toplumsal Merkez İlişkisi (H. TURGUT' tan)

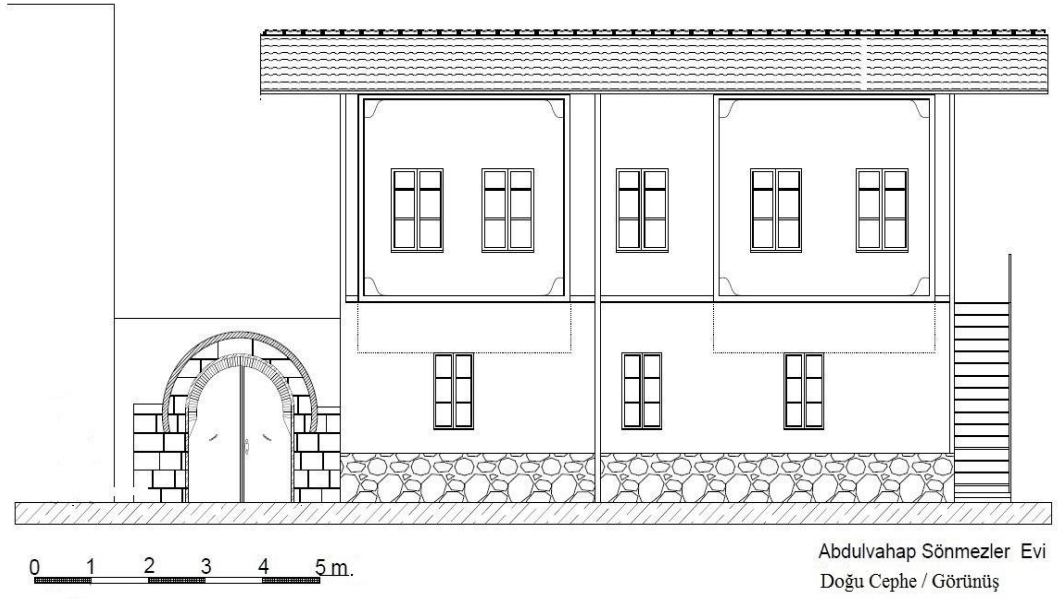
Çizim 6. Abdulvahap Sönmezler Evi Zemin Kat Planı

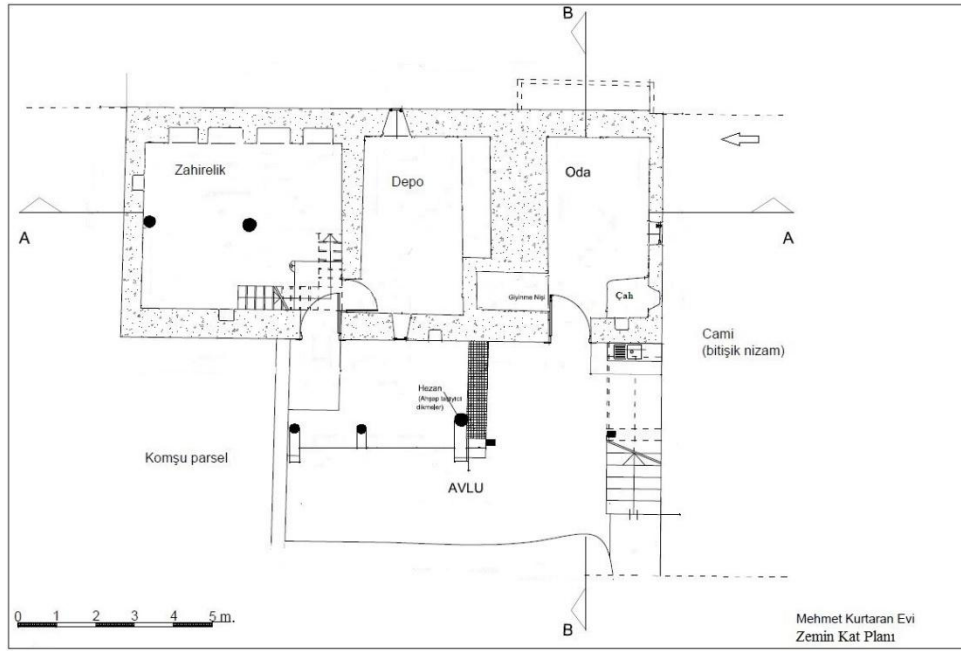
Çizim 7. Abdulvahap Sönmezler Evi Birinci Kat Planı

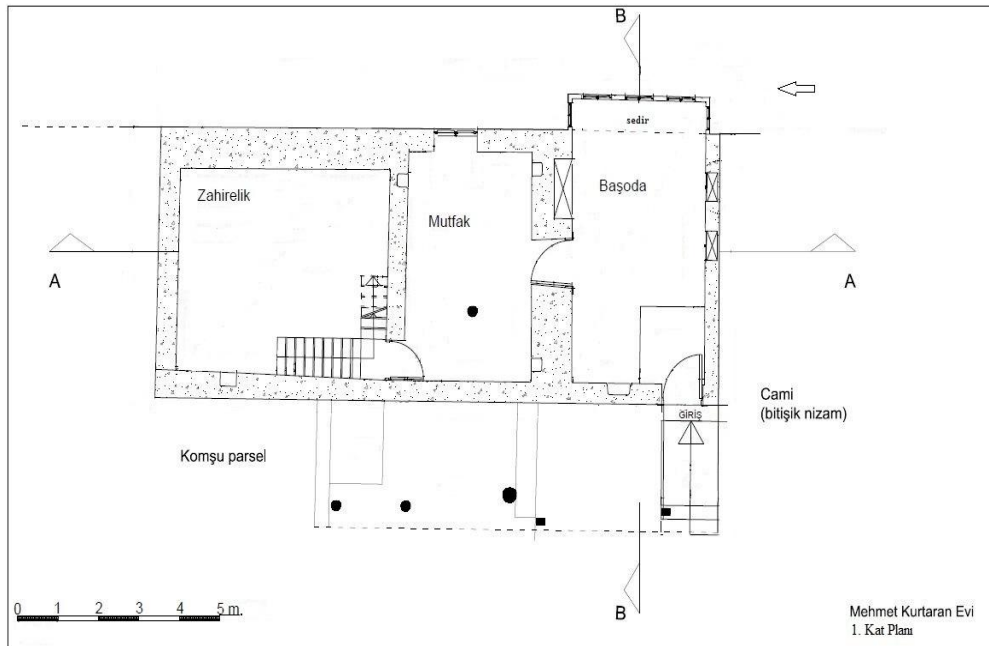
Çizim 8. Abdulvahap Sönmezler Evi A-A Kesiti

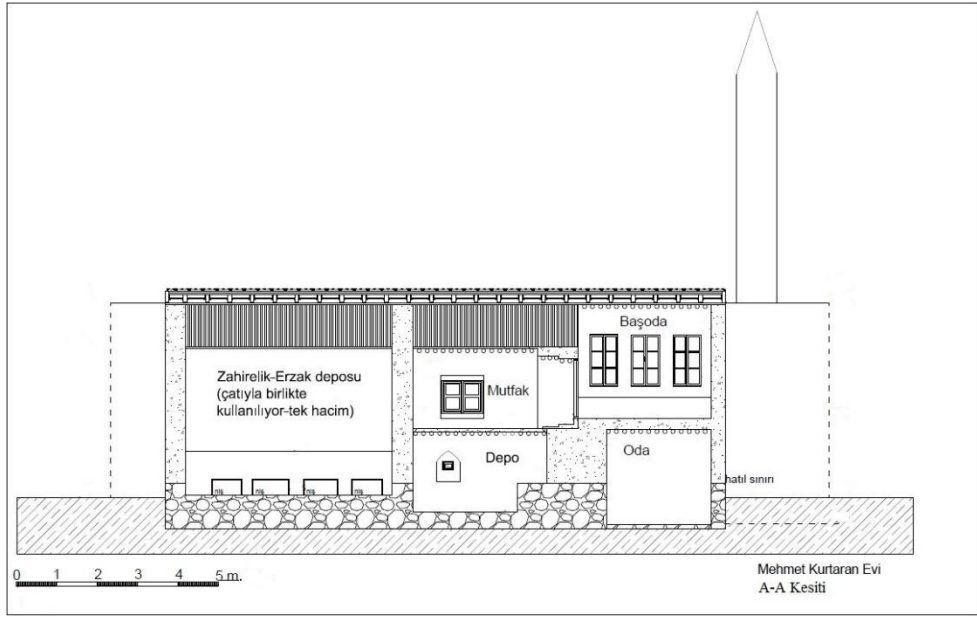
Çizim 9. Abdulvahap Sönmezler Evi Doğu Cephe Görünüş

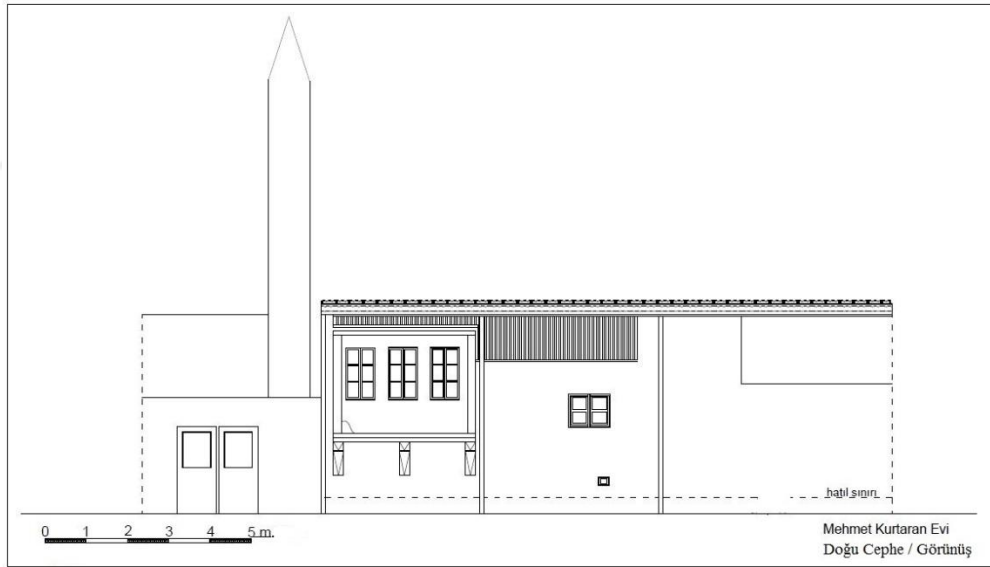
Çizim 10. Mehmet Kurtaran Evi Zemin Kat Planı

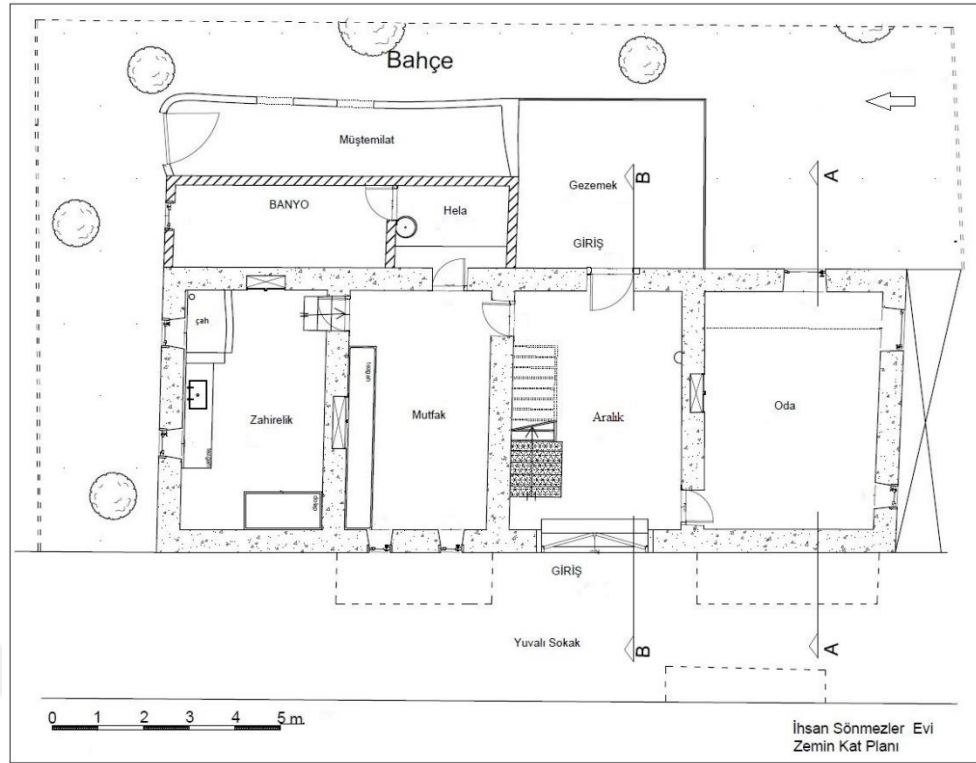
Çizim 11. Mehmet Kurtaran Evi Birinci Kat Planı

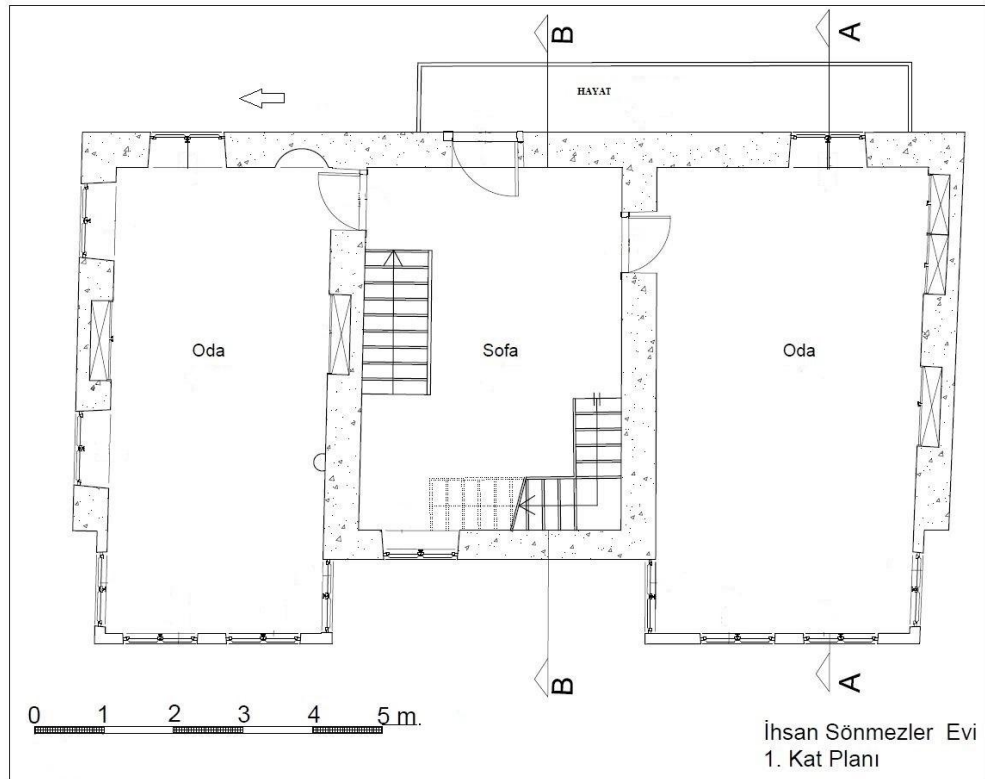
Çizim 12. Mehmet Kurtaran Evi A-A Kesiti

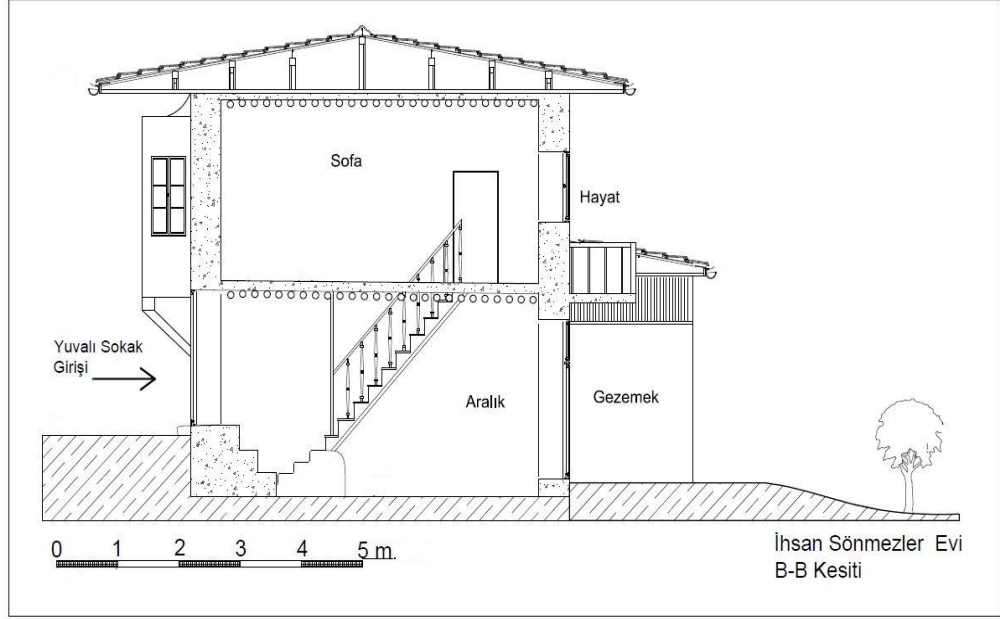
Çizim 13. Mehmet Kurtaran Evi Doğu Cephe Görünüş

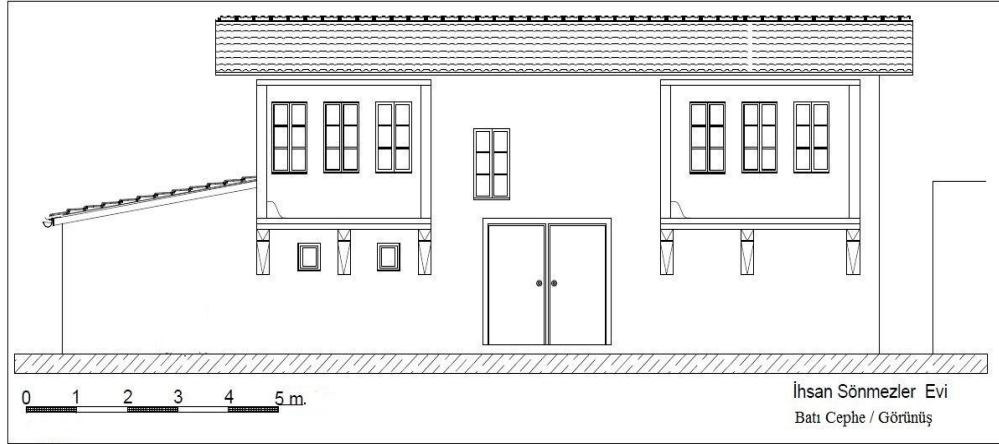
Çizim14. İhsan Sönmezler Evi Zemin Kat Planı

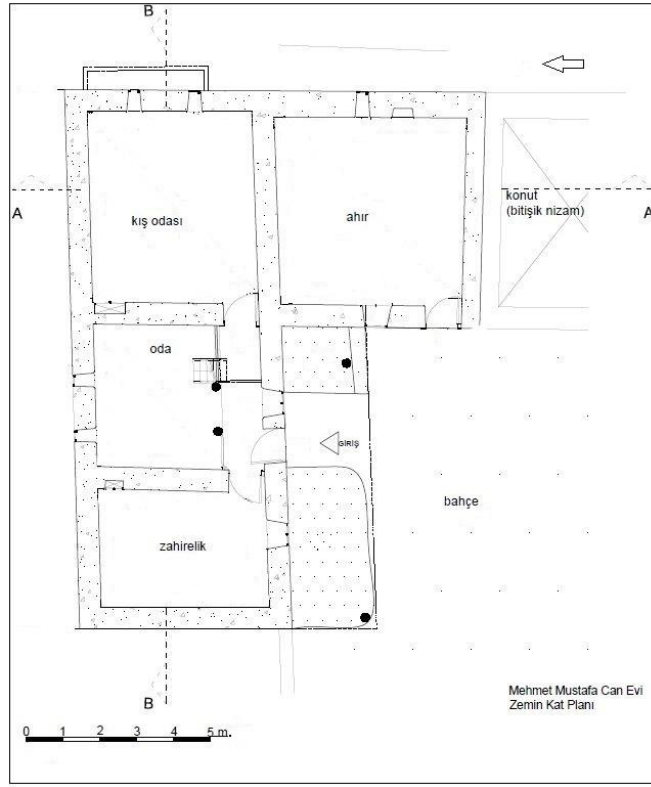
Çizim 15. İhsan Sönmezler Evi Birinci Kat Planı

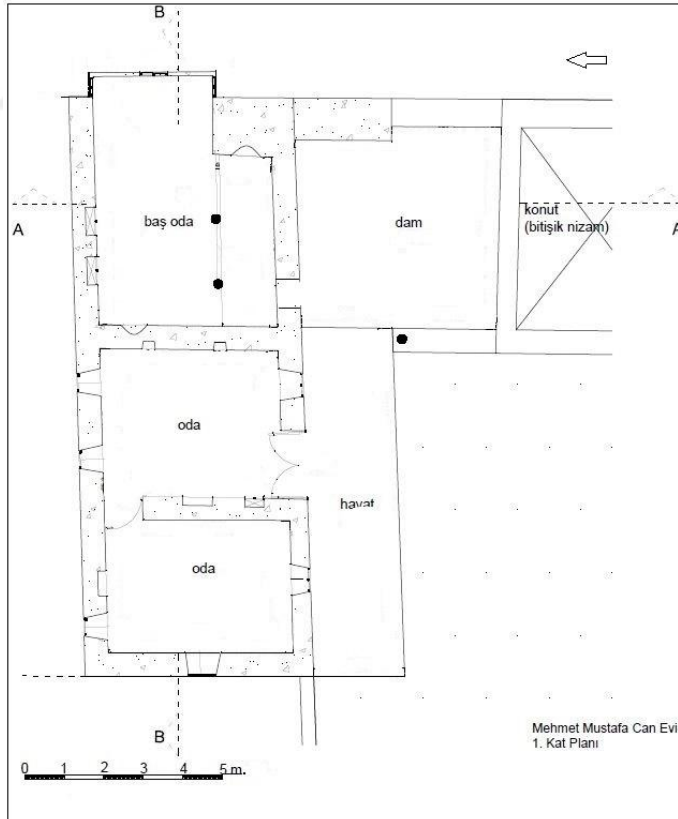
Çizim 16. İhsan Sönmezler Evi B-B Kesiti

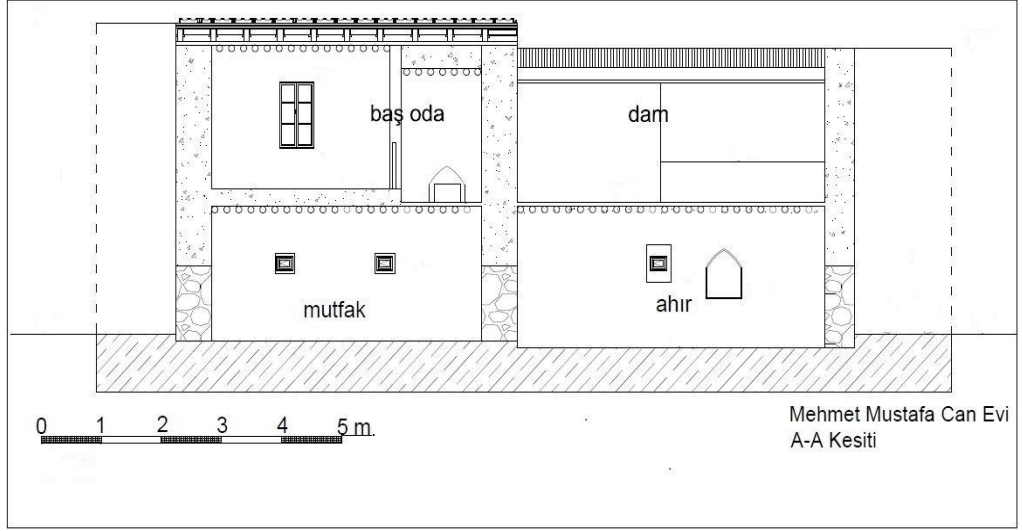
Çizim 17. İhsan Sönmezler Evi Batı Cephe Görünüş

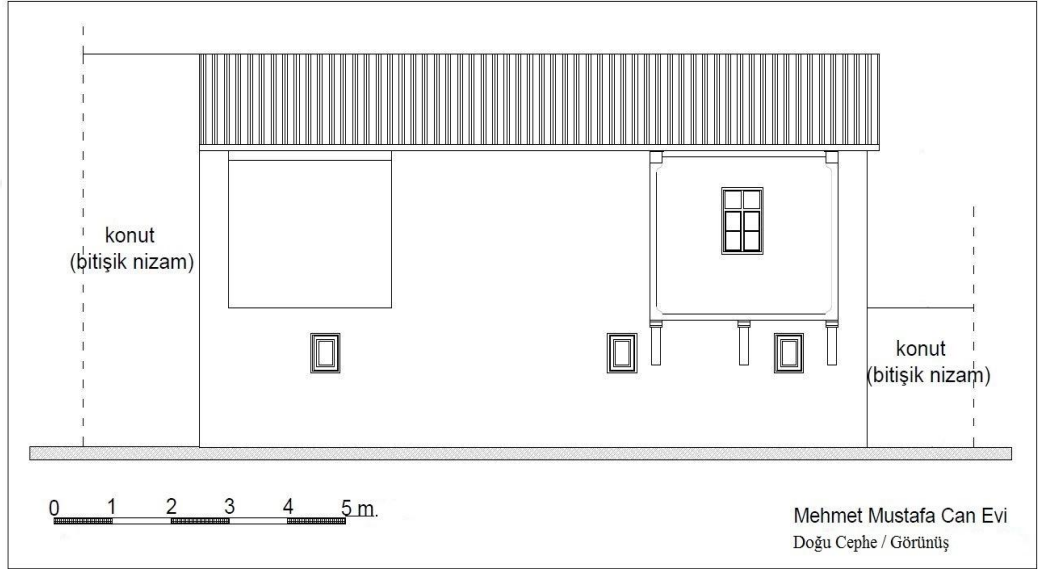
Çizim 18. Mehmet Mustafa Can Evi Zemin Kat Planı

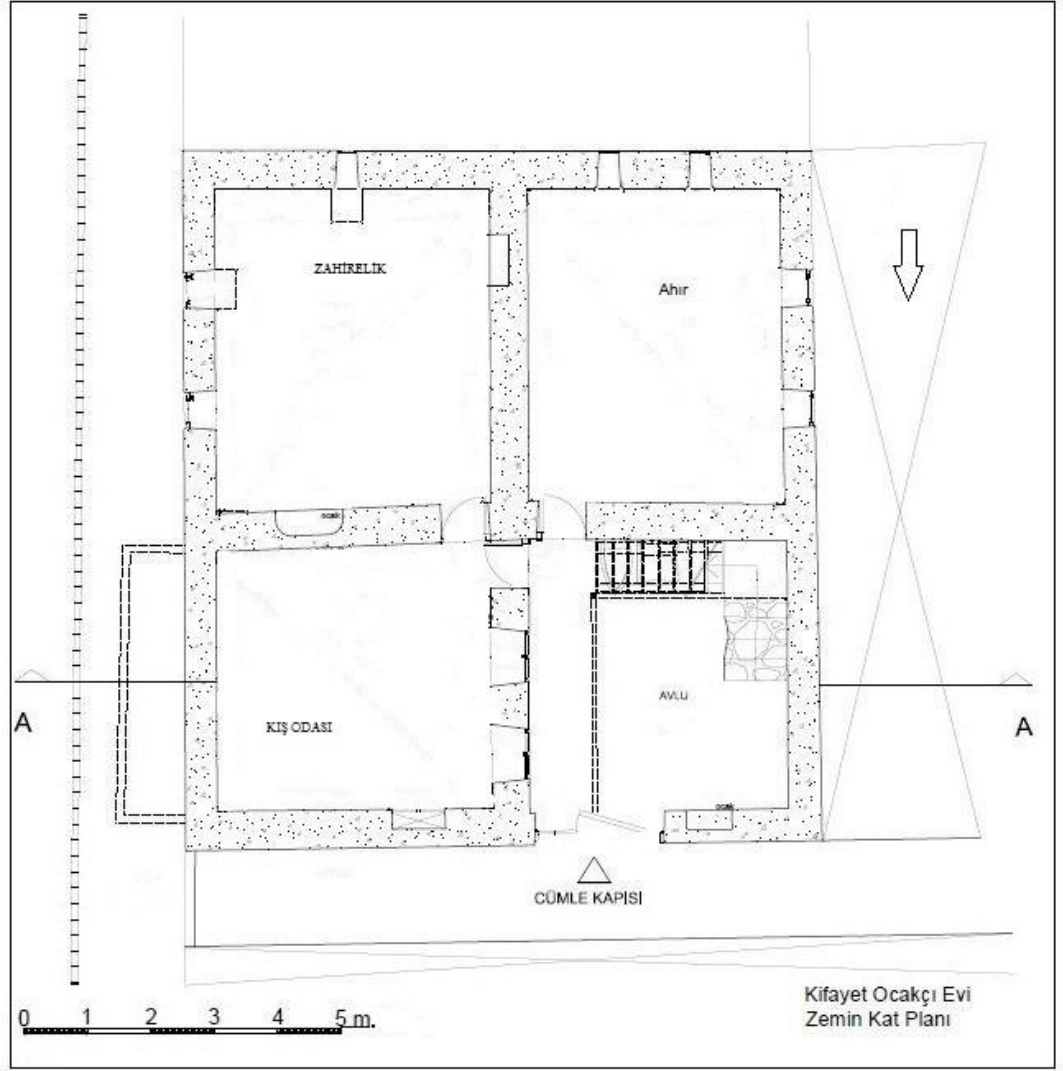
Çizim 19. Mehmet Mustafa Can Evi Birinci Kat Planı

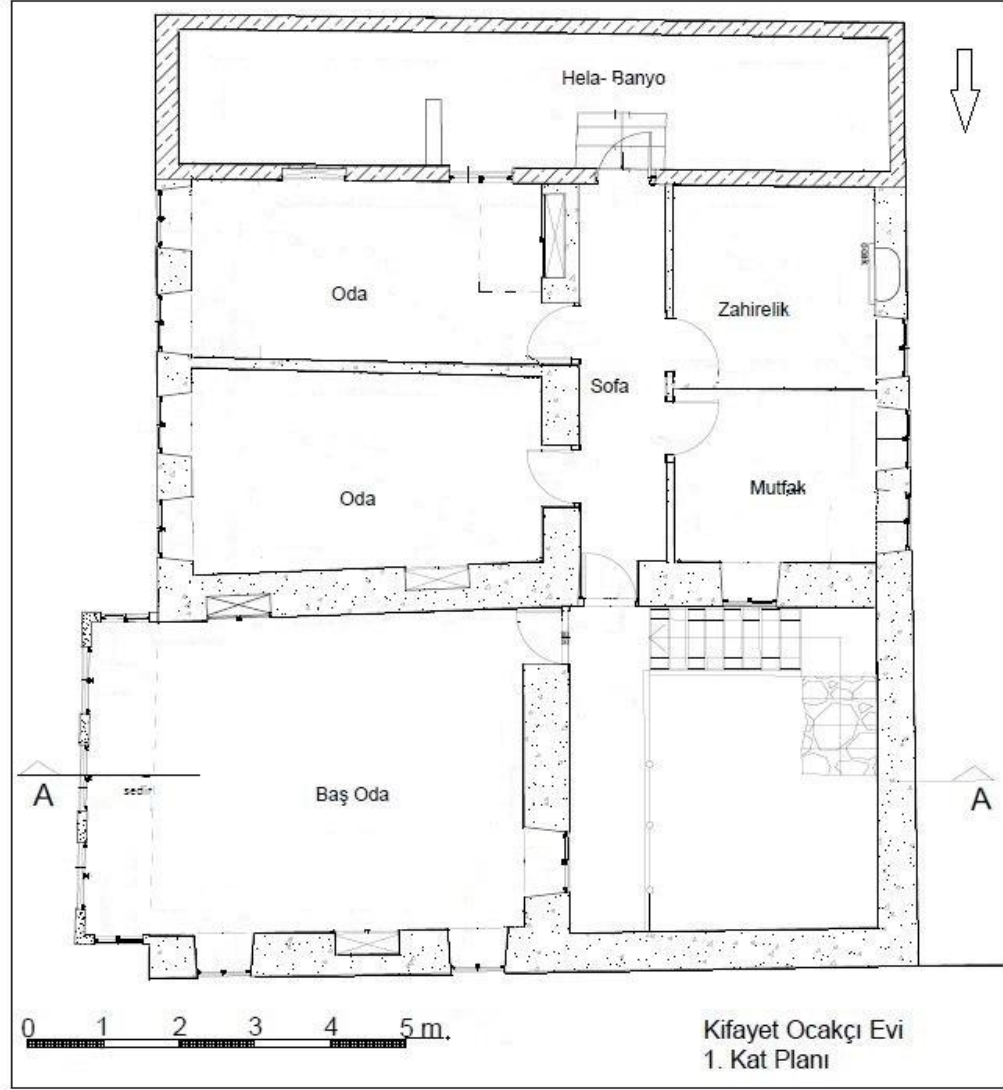
Çizim 20. Mehmet Mustafa Can Evi A-A Kesiti

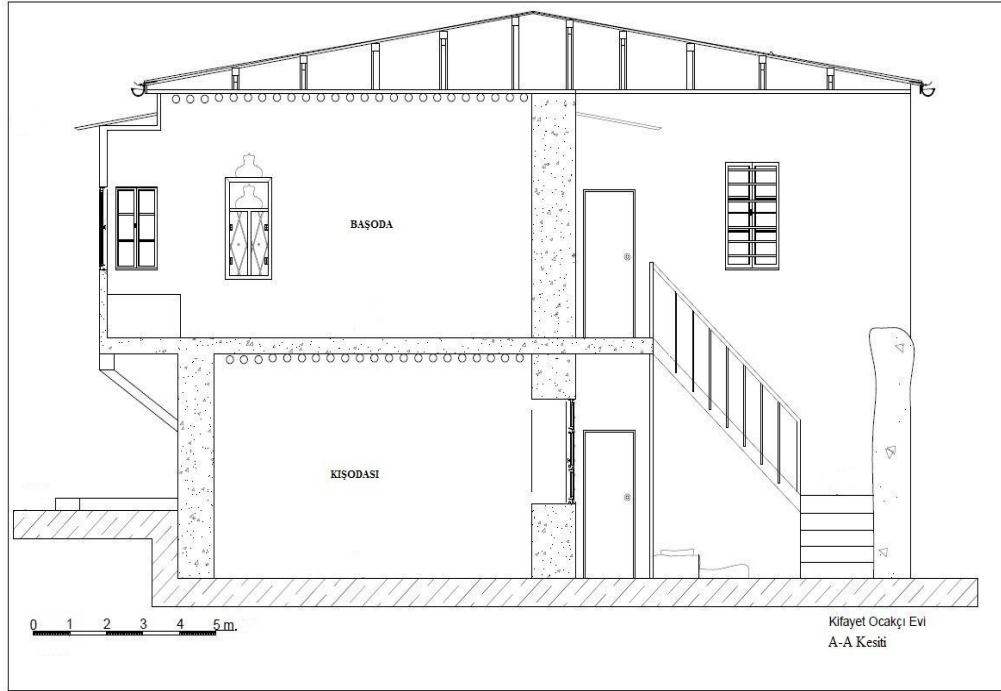
Çizim 21. Mehmet Mustafa Can Evi Doğu Cephe Görünüş

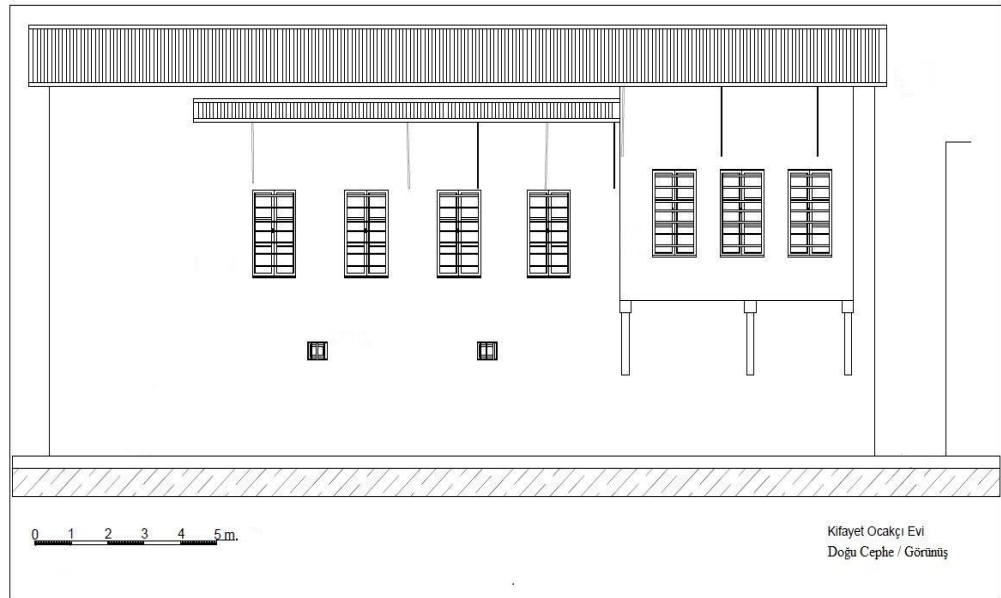
Çizim 22. Kifayet Ocakçı Evi Zemin Kat Planı

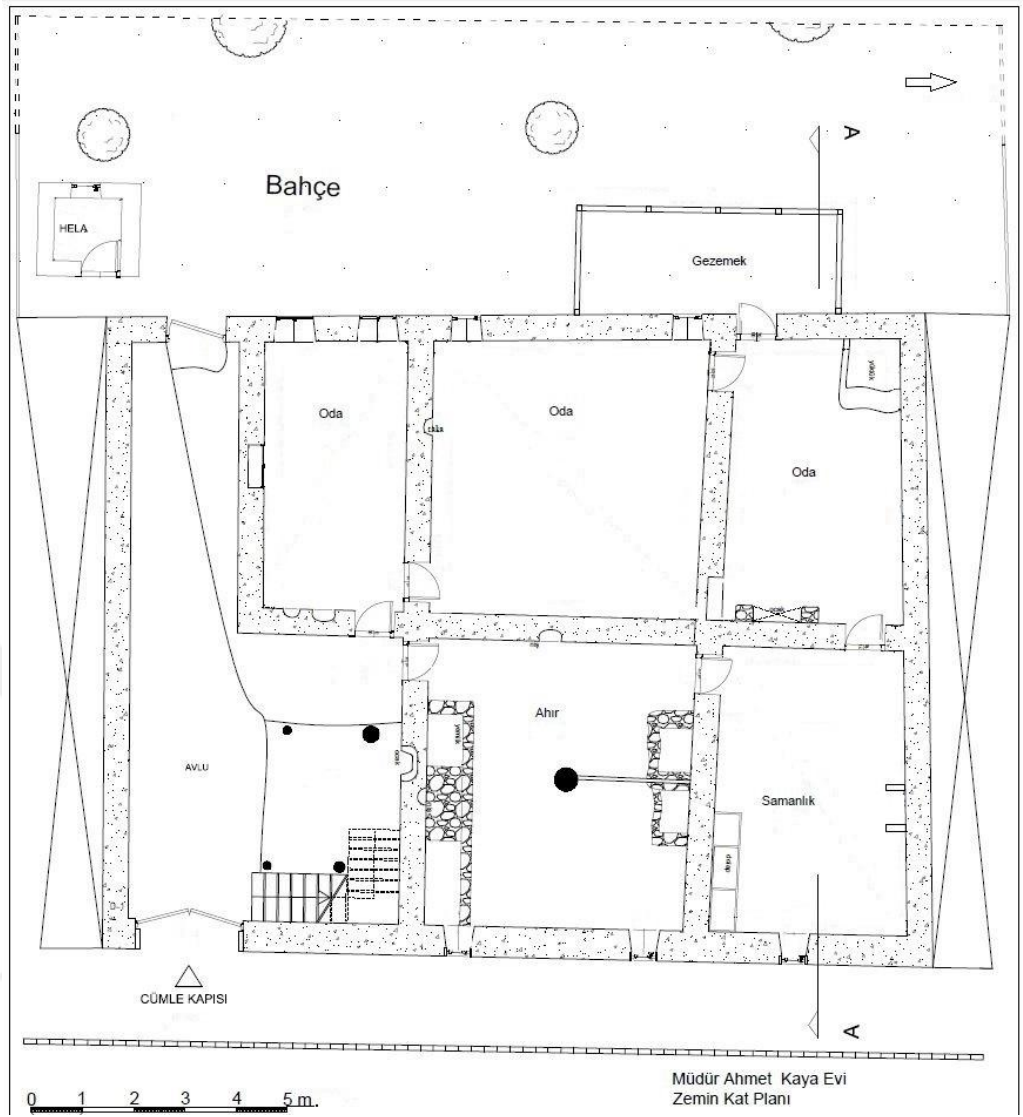
Çizim 23. Kifayet Ocakçı Evi Birinci Kat Planı

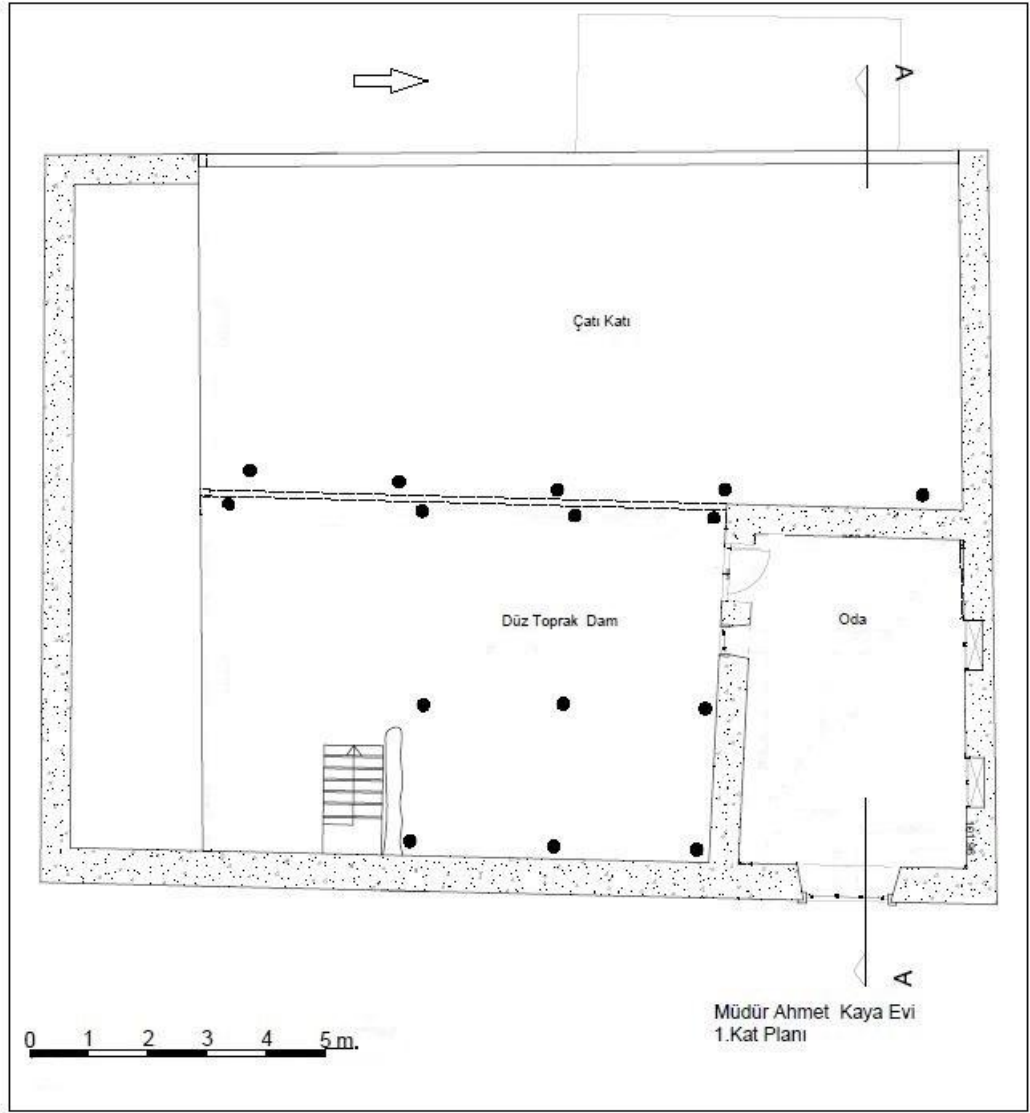
Çizim 24. Kifayet Ocakçı Evi A-A Kesiti

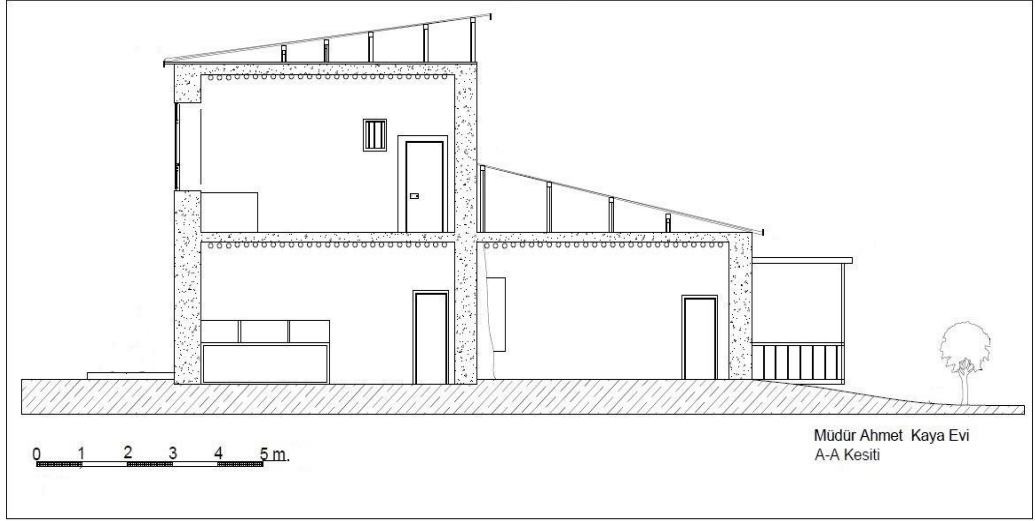
Çizim 25. Kifayet Ocakçı Evi Doğu Cephe Görünüşü

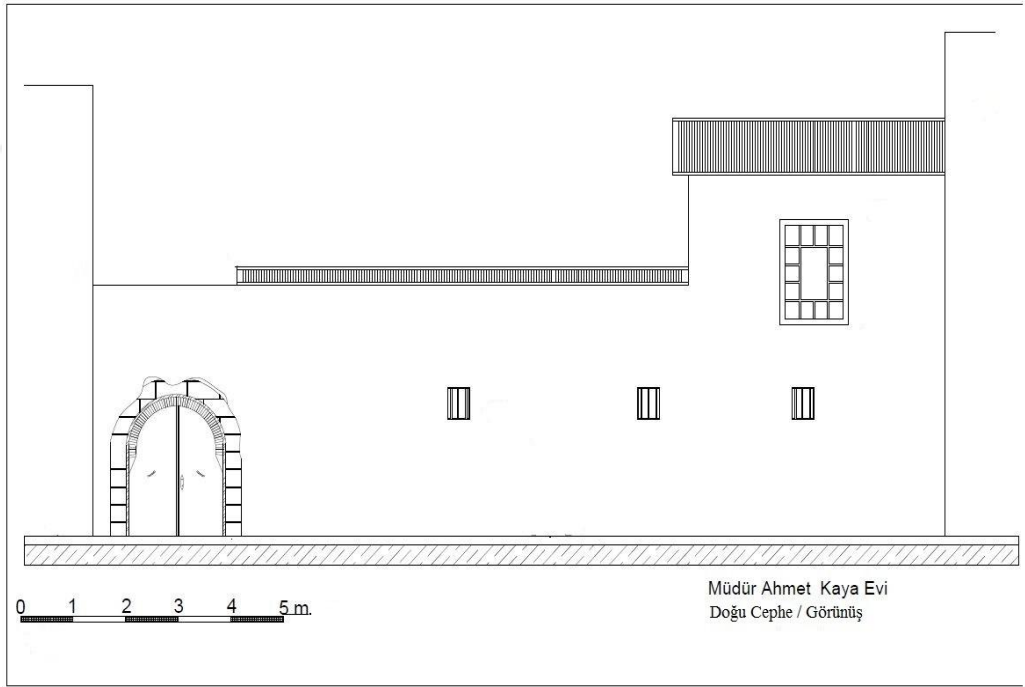
Çizim 26. Müdür Ahmet Kaya Evi Zemin Kat Planı

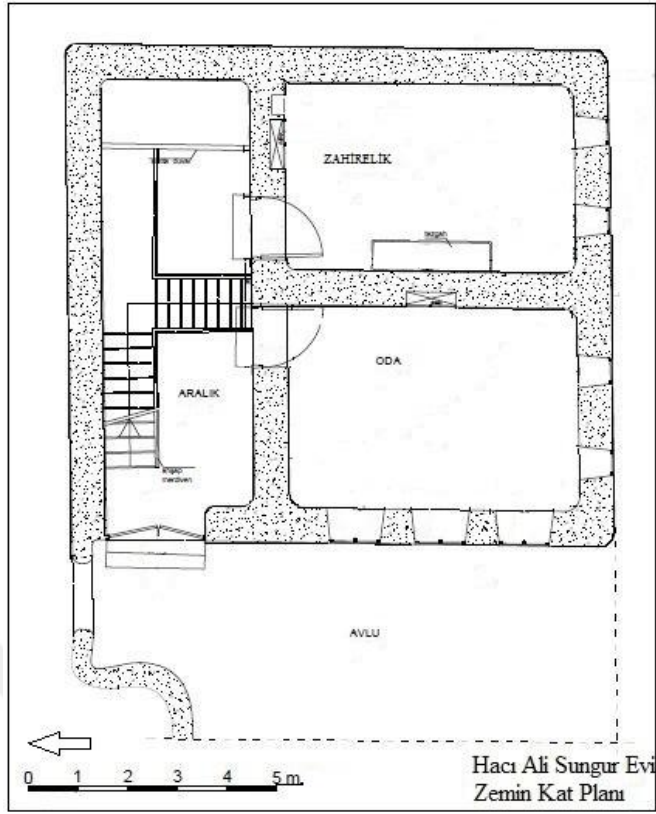
Çizim 27. Müdür Ahmet Kaya Evi Birinci Kat Planı

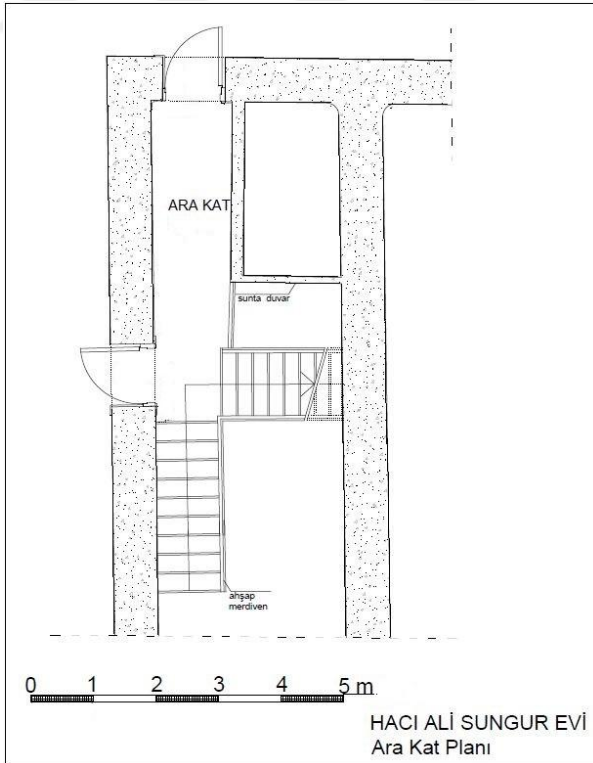
Çizim 28. Müdür Ahmet Kaya Evi A-A Kesiti

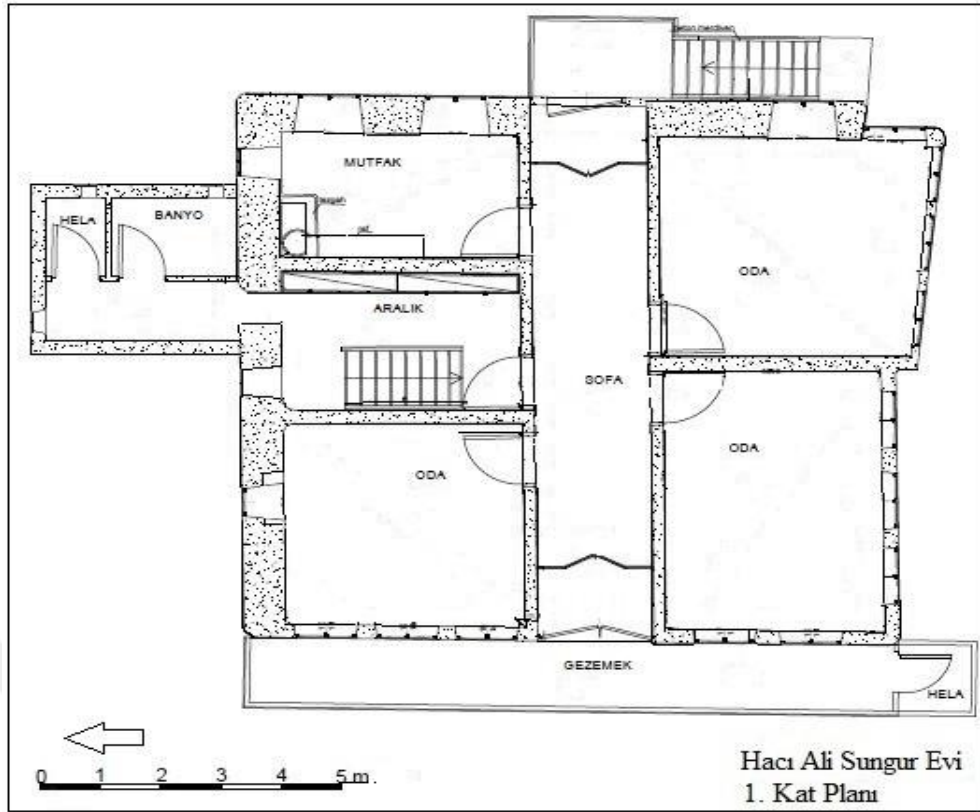
Çizim 29. Müdür Ahmet Kaya Evi Doğu Cephe Görünüş

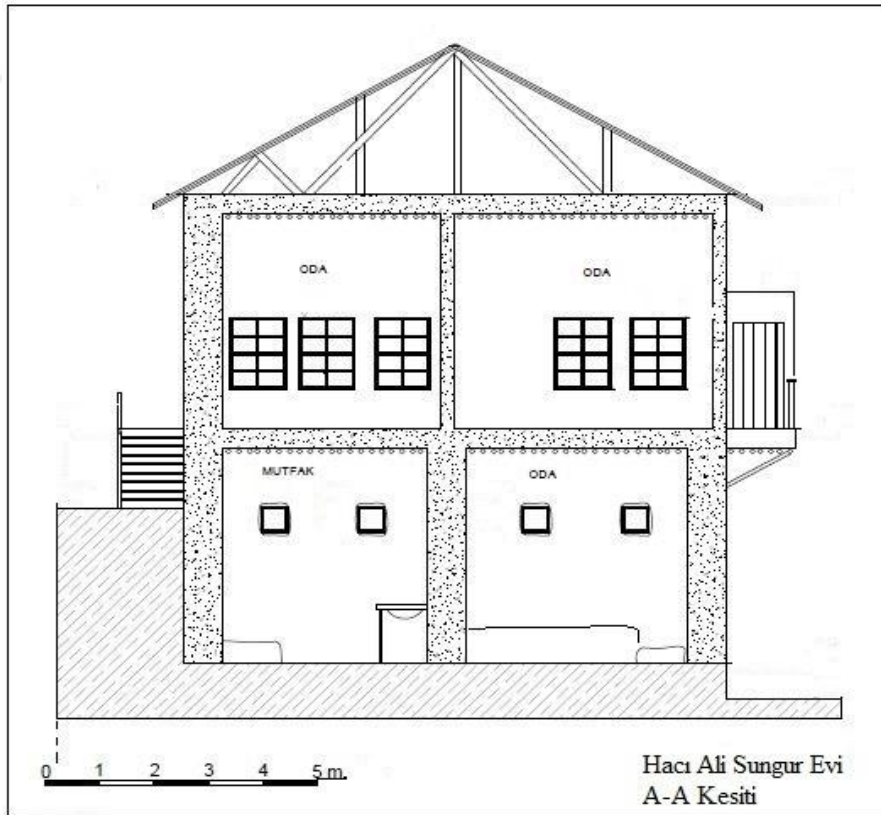
Çizim 30. Hacı Ali Sungur Evi Zemin Kat Planı

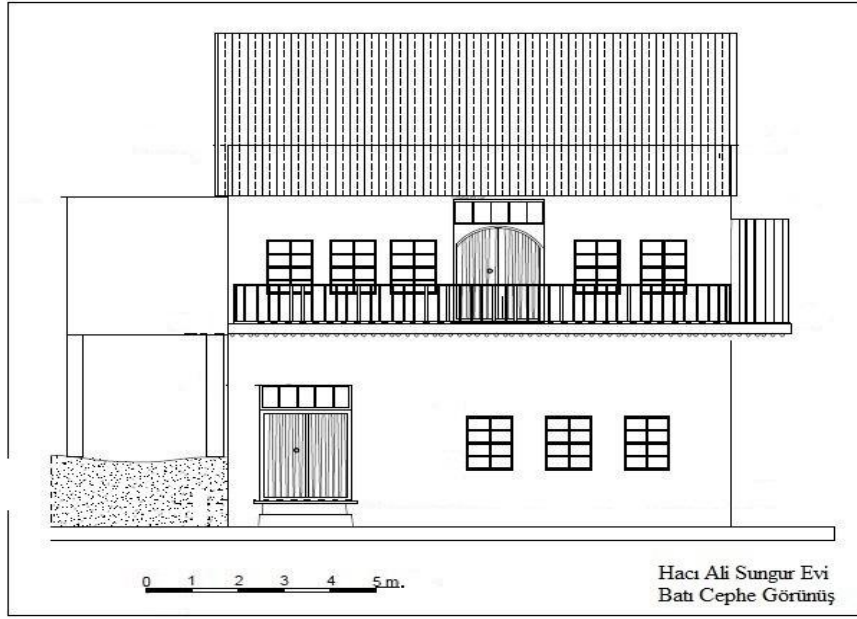
Çizim 31. Hacı Ali Sungur Evi Ara Kat Planı

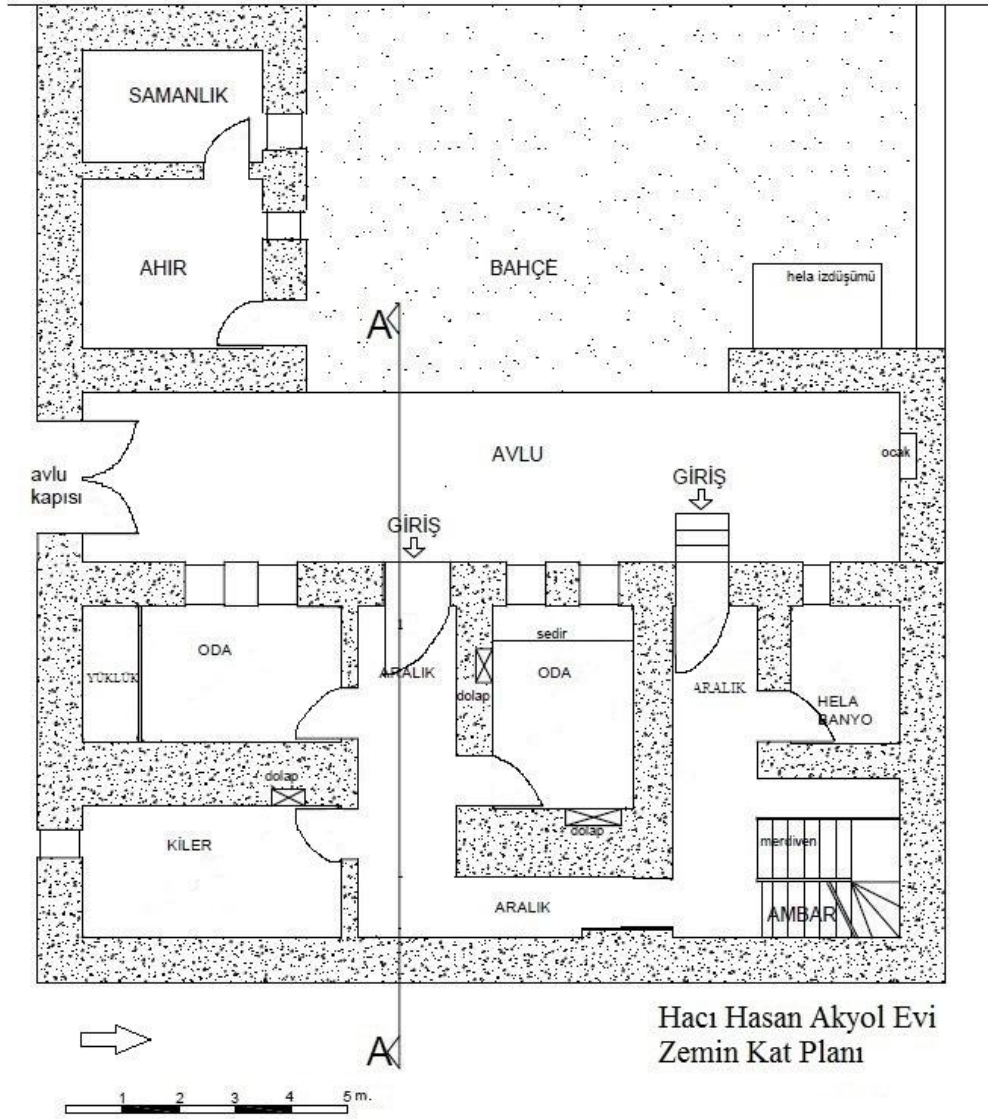
Çizim 32. Hacı Ali Sungur Evi Birinci Kat Planı

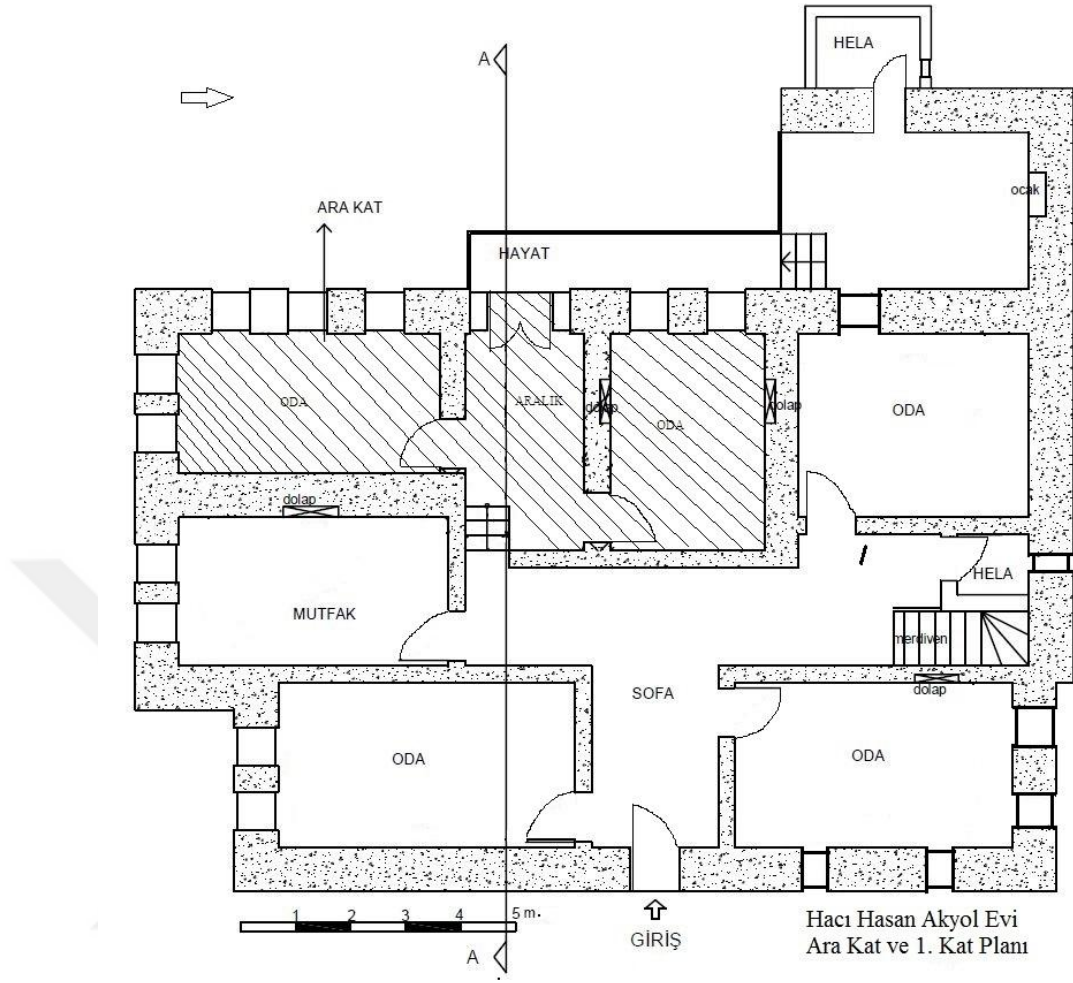
Çizim 33. Hacı Ali Sungur Evi A-A Kesiti

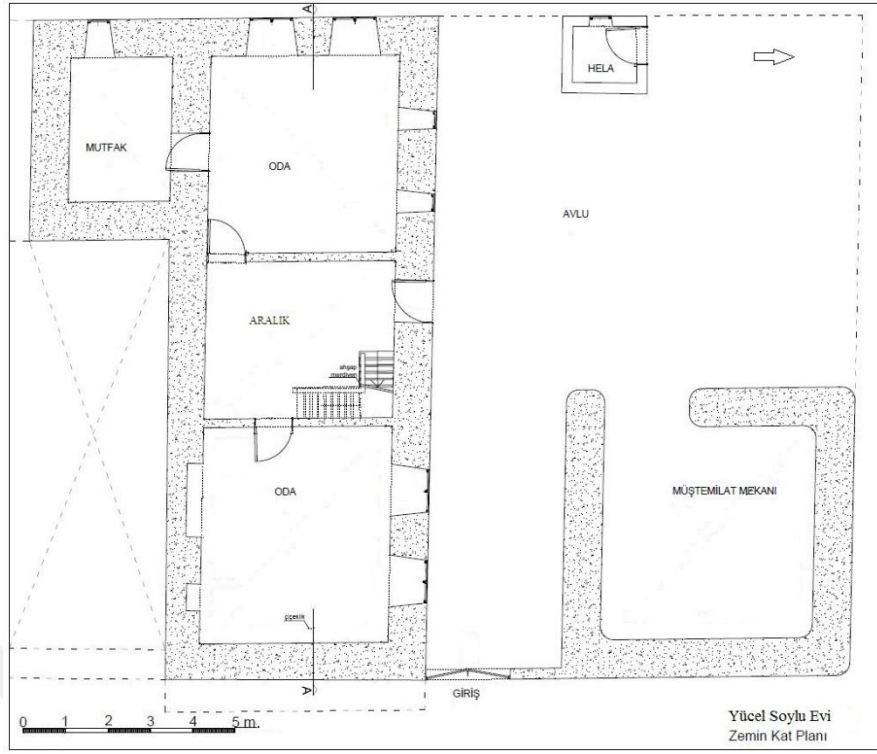
Çizim 34. Hacı Ali Sungur Evi Batı Cephe Görünüş

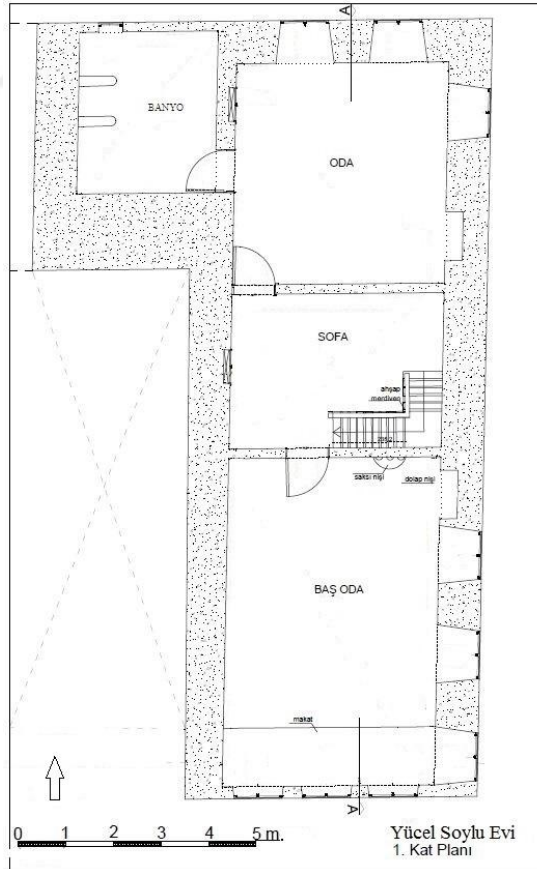
Çizim 35. Hacı Hasan Akyol Evi Zemin Kat Planı

Çizim 36. Hacı Hasan Akyol Evi Ara Kat ve Birinci Kat Planı

Çizim 39. Yücel Soylu Evi Zemin Kat Planı

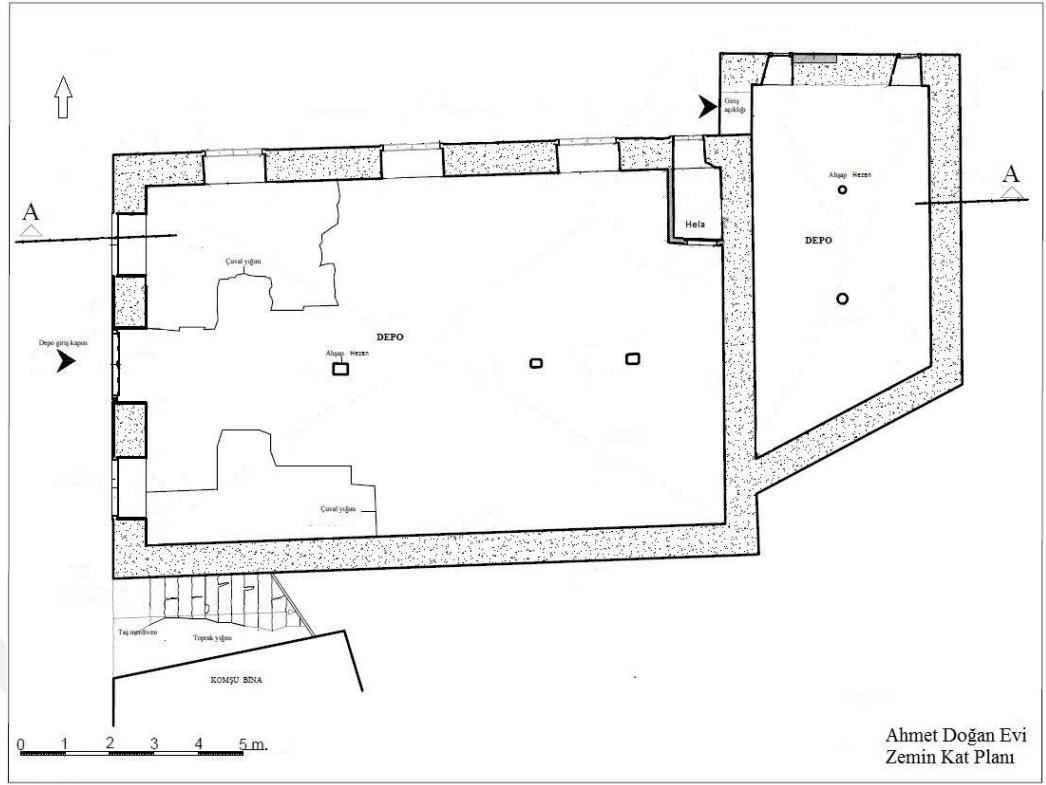
Çizim 40. Yücel Soylu Evi Birinci Kat Planı

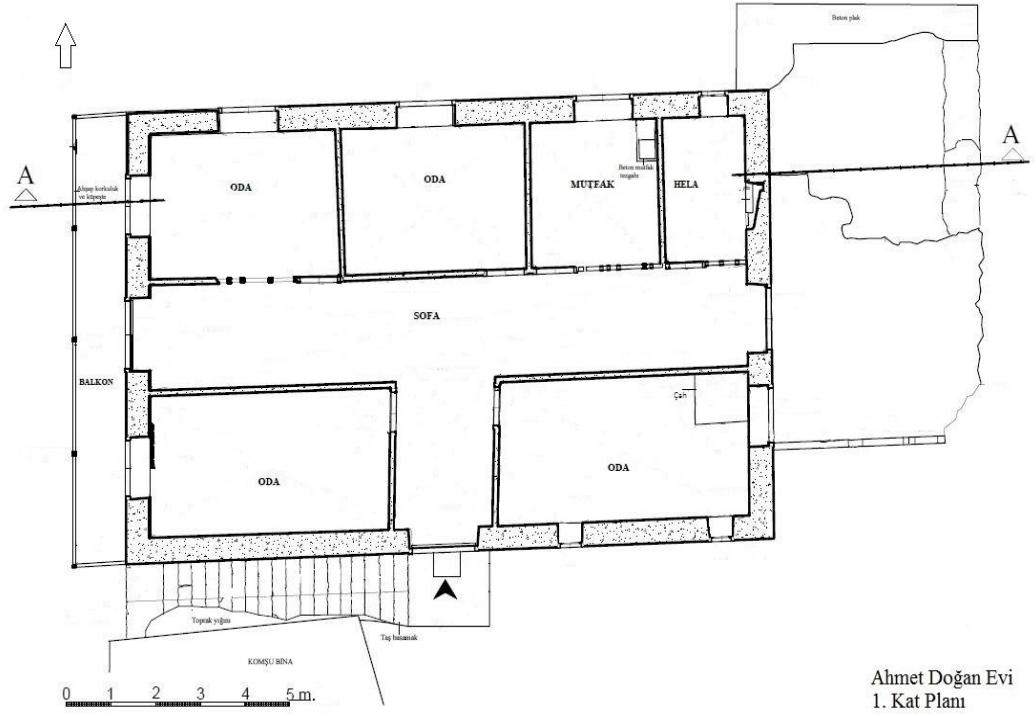
Çizim 41. Yücel Soylu Evi A-A Kesiti

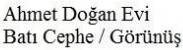
Çizim 42. Yücel Soylu Evi Kuzey Cephe Görünüş

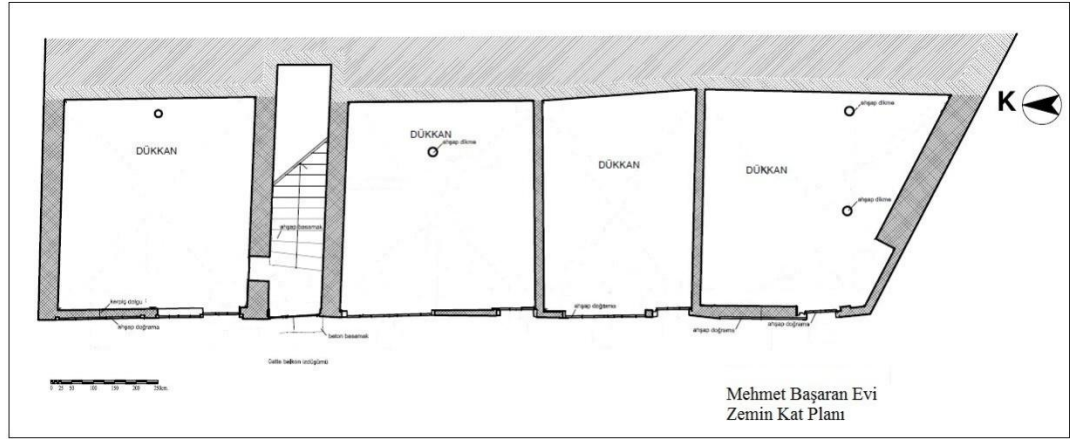
Çizim 43. Ahmet Doğan Evi Zemin Kat Planı (K. K. Eyüpgiller'den)

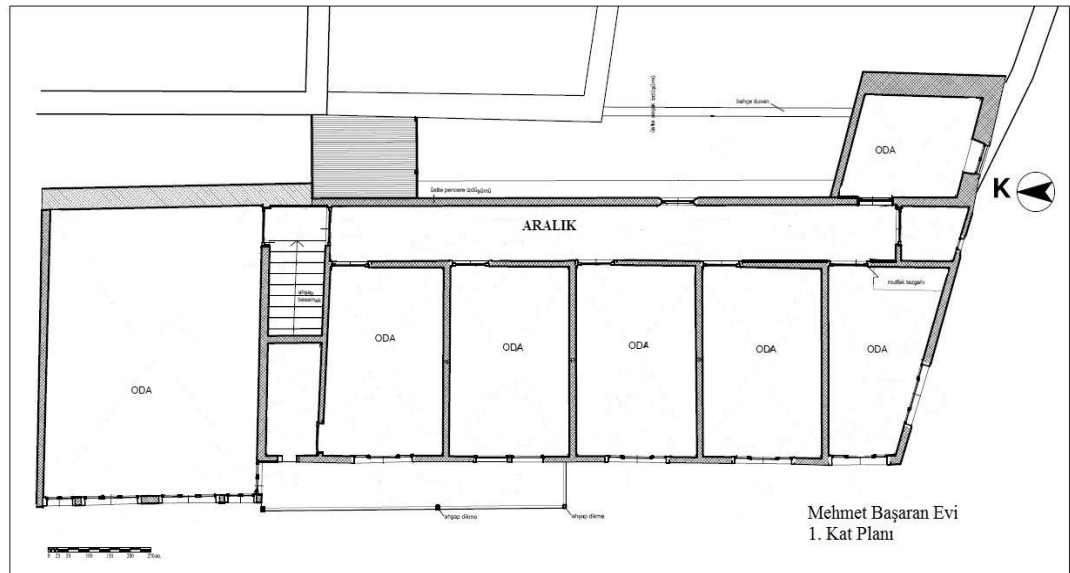
Çizim 44. Ahmet Doğan Evi Birinci Kat Planı

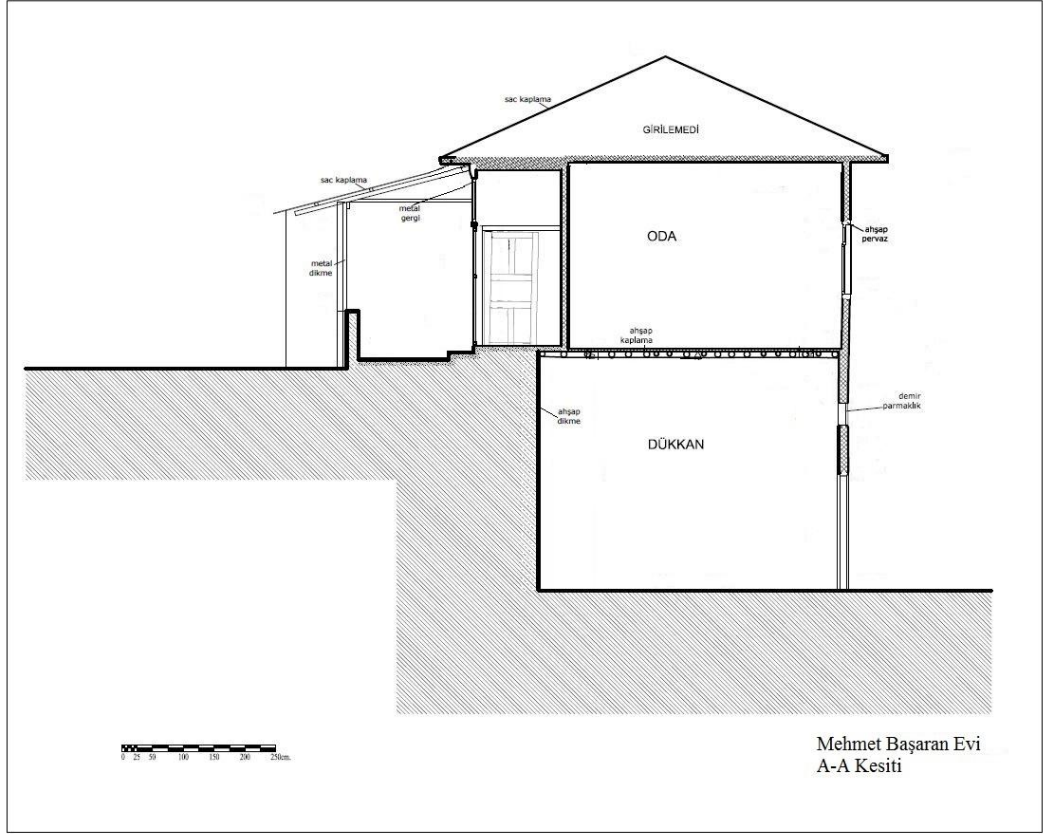
Çizim 46. Ahmet Doğan Evi Batı Cephe Görünüş

Çizim 47. Mehmet Başaran Evi Zemin Kat Planı

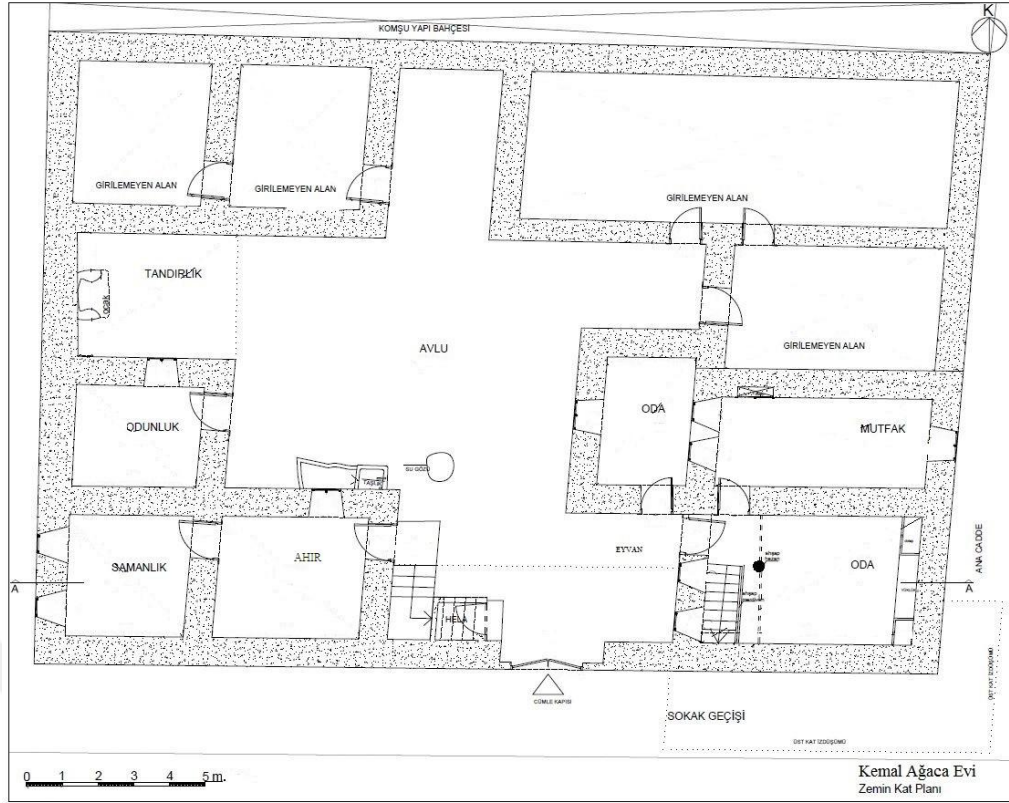
Çizim 48. Mehmet Başaran Evi Birinci Kat Planı

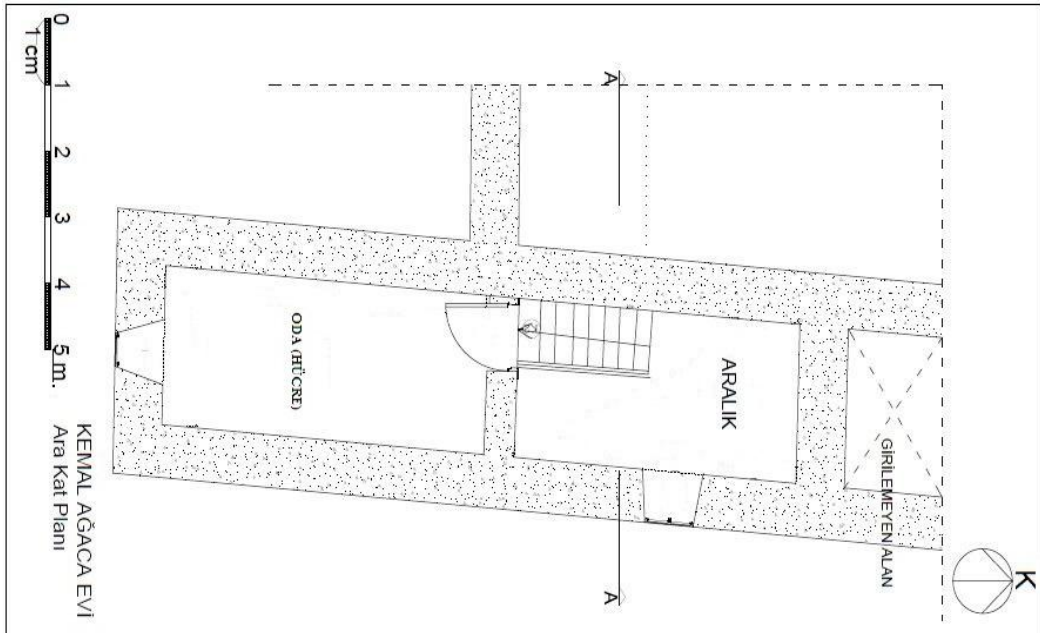
Çizim 49. Mehmet Başaran Evi A-A Kesiti

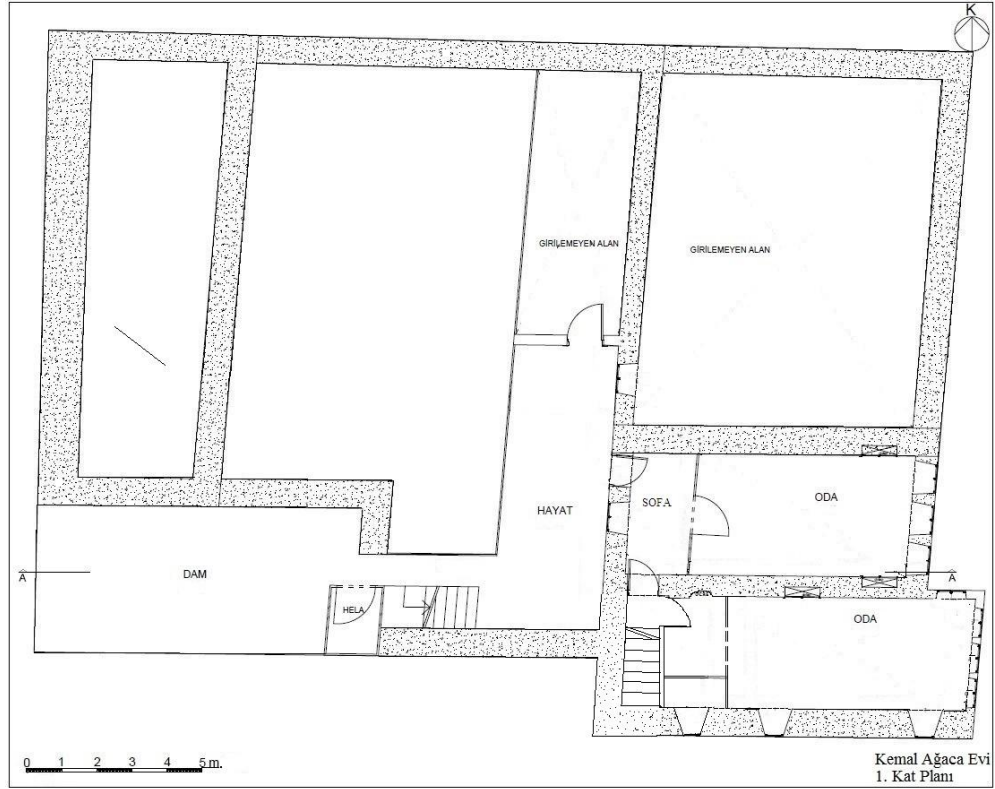
Çizim 50. Mehmet Başaran Evi Batı Cephe Görünüşü

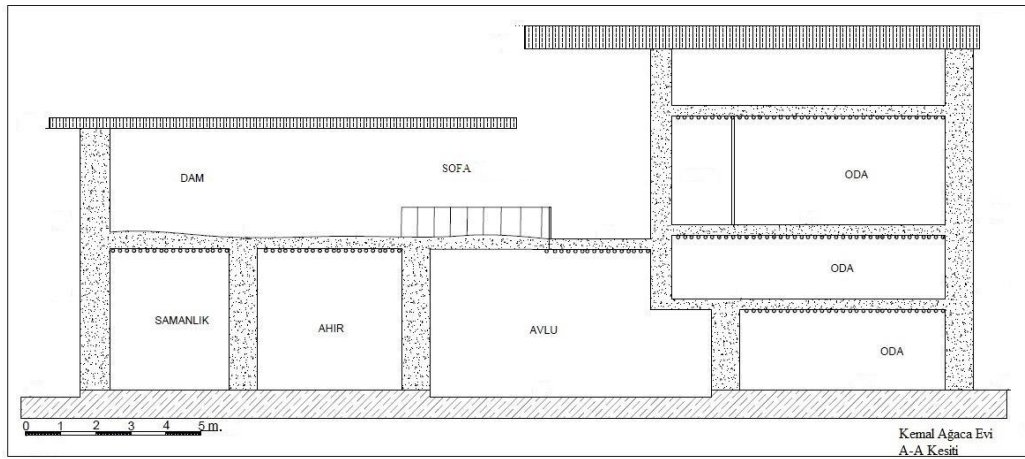
Çizim 51. Kemal Ağaca Evi Zemin Kat Planı

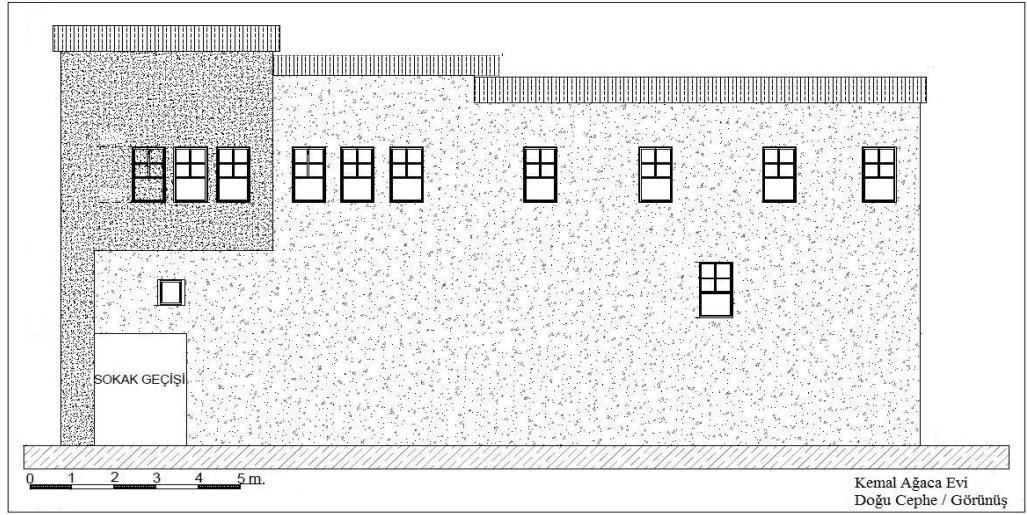
Çizim 52. Kemal Ağaca Evi Ara Kat Planı

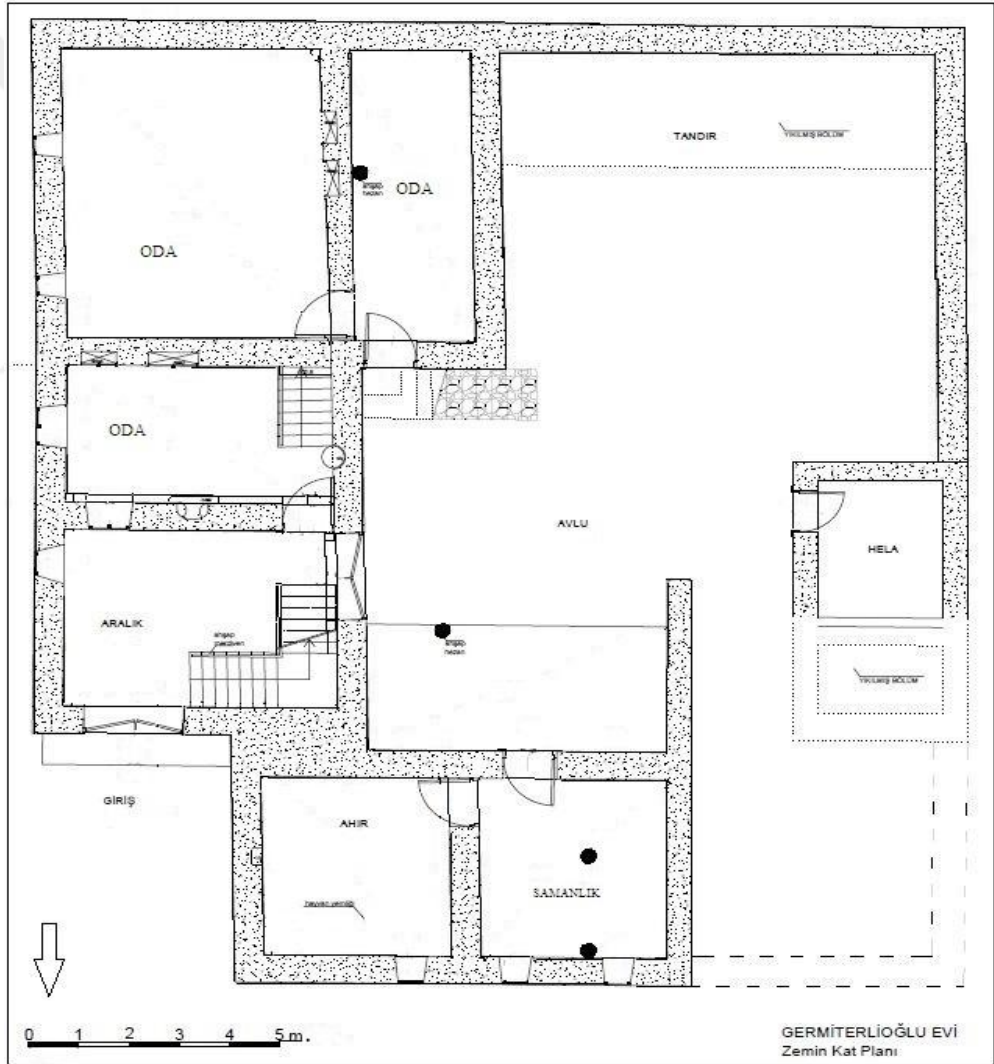
Çizim 53. Kemal Ağaca Evi Birinci Kat Planı

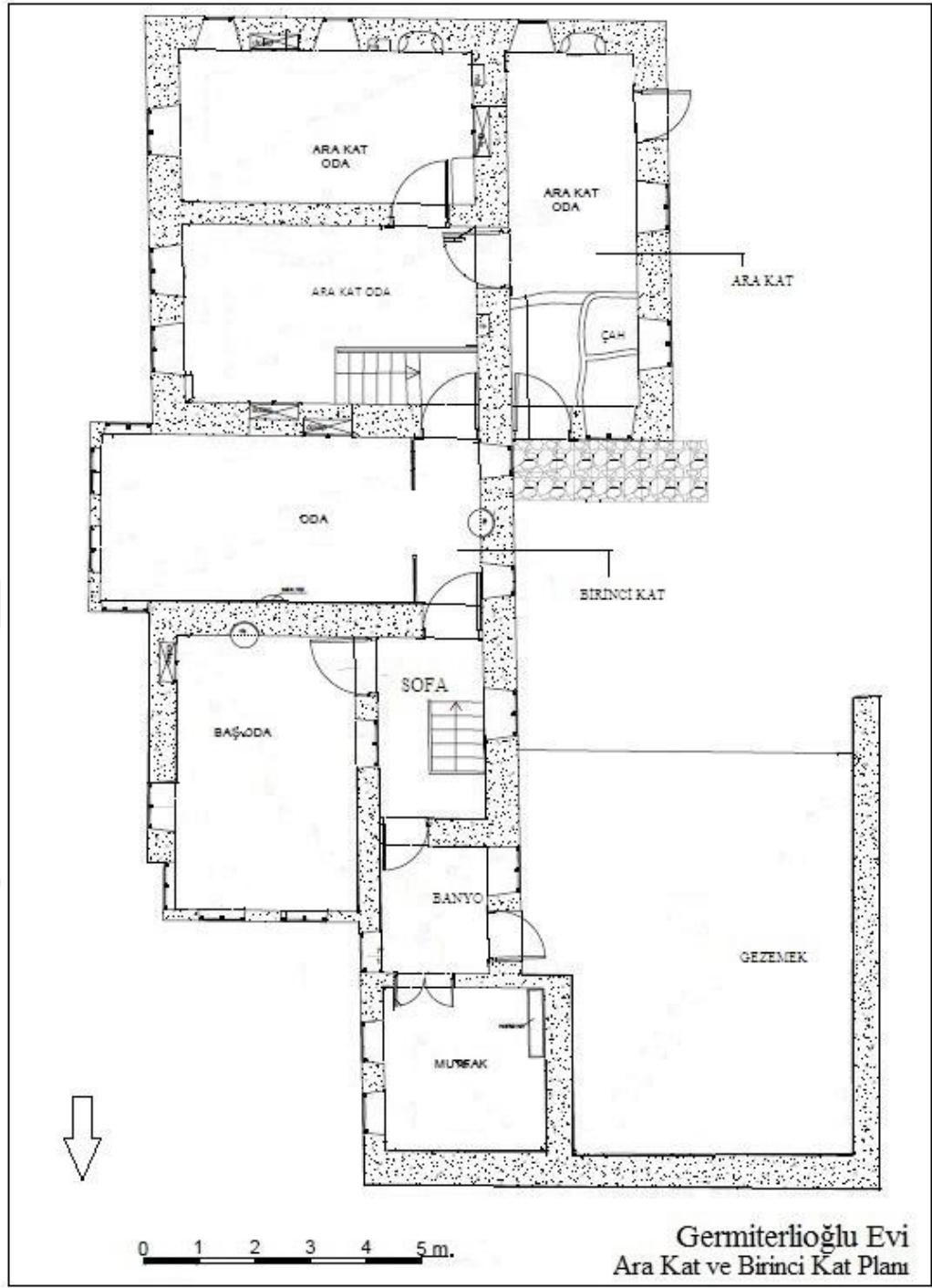
Çizim 54. Kemal Ağaca Evi A-A Kesiti

Çizim 55. Kemal Ağaca Evi Doğu Cephe Görünüş

Çizim 56. Germitterlioğlu Evi Zemin Kat Planı

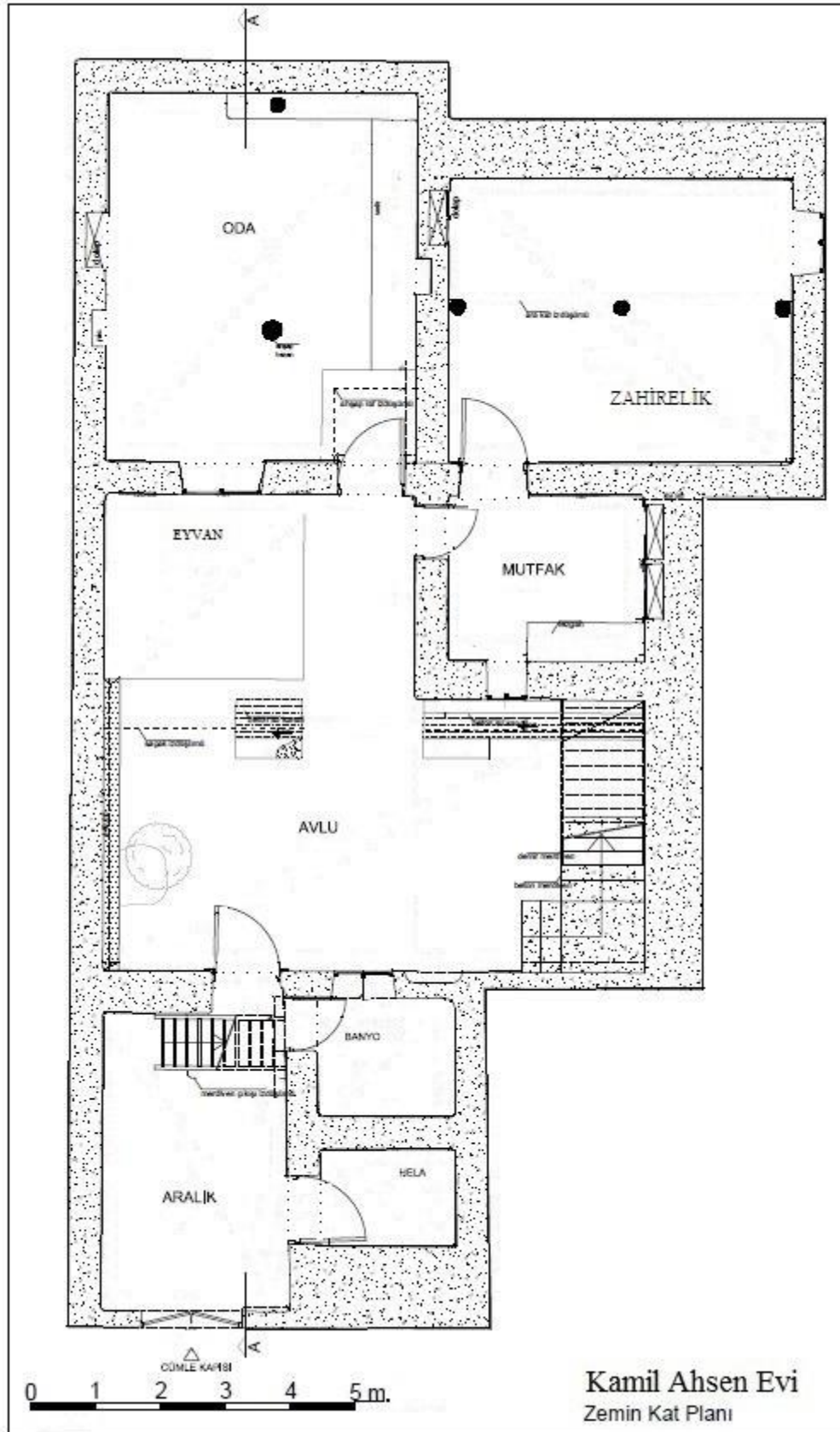
Çizim 57. Germitterlioğlu Evi Ara Kat ve Birinci Planı

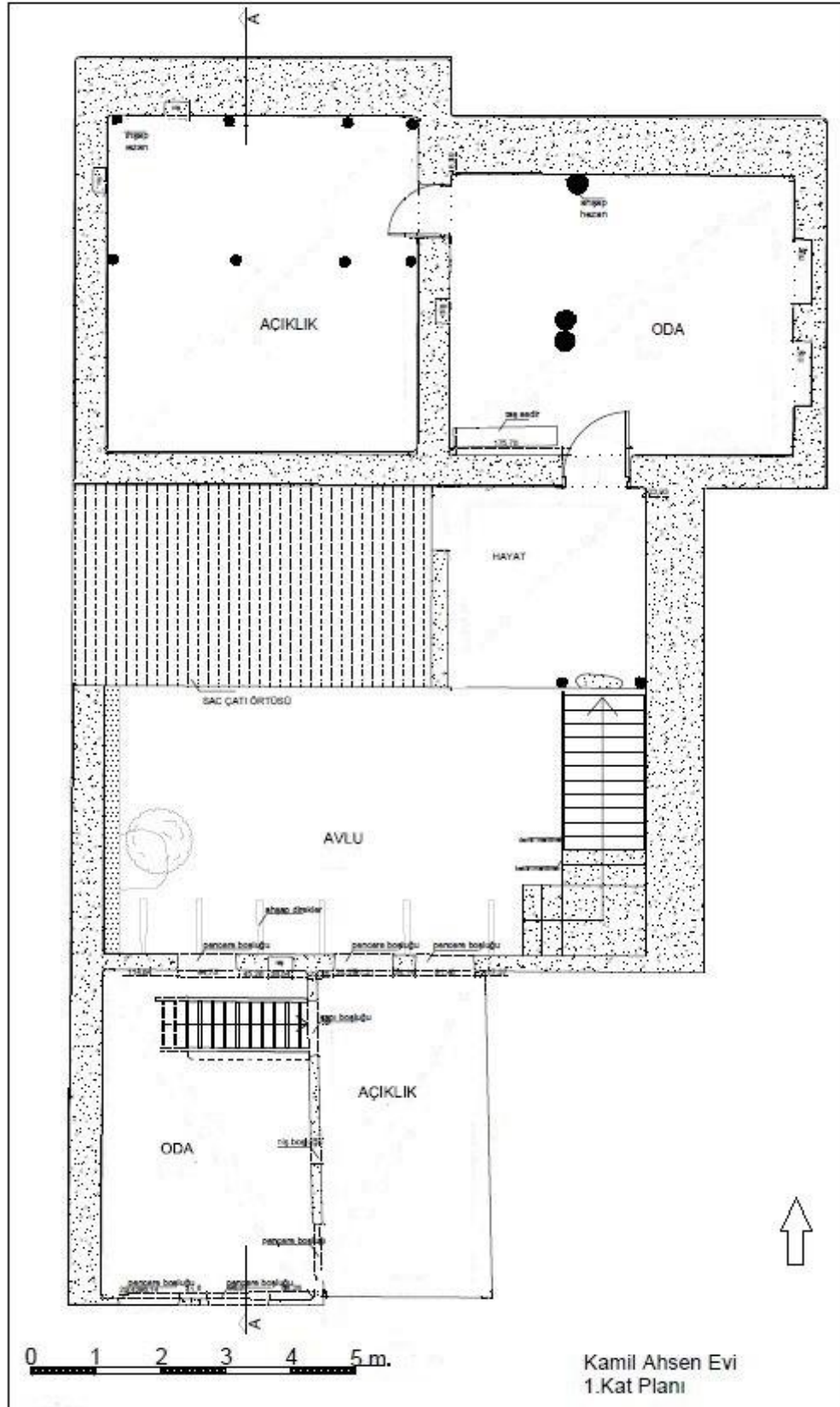
Çizim 58. Germiterlioğlu Evi A-A Kesiti

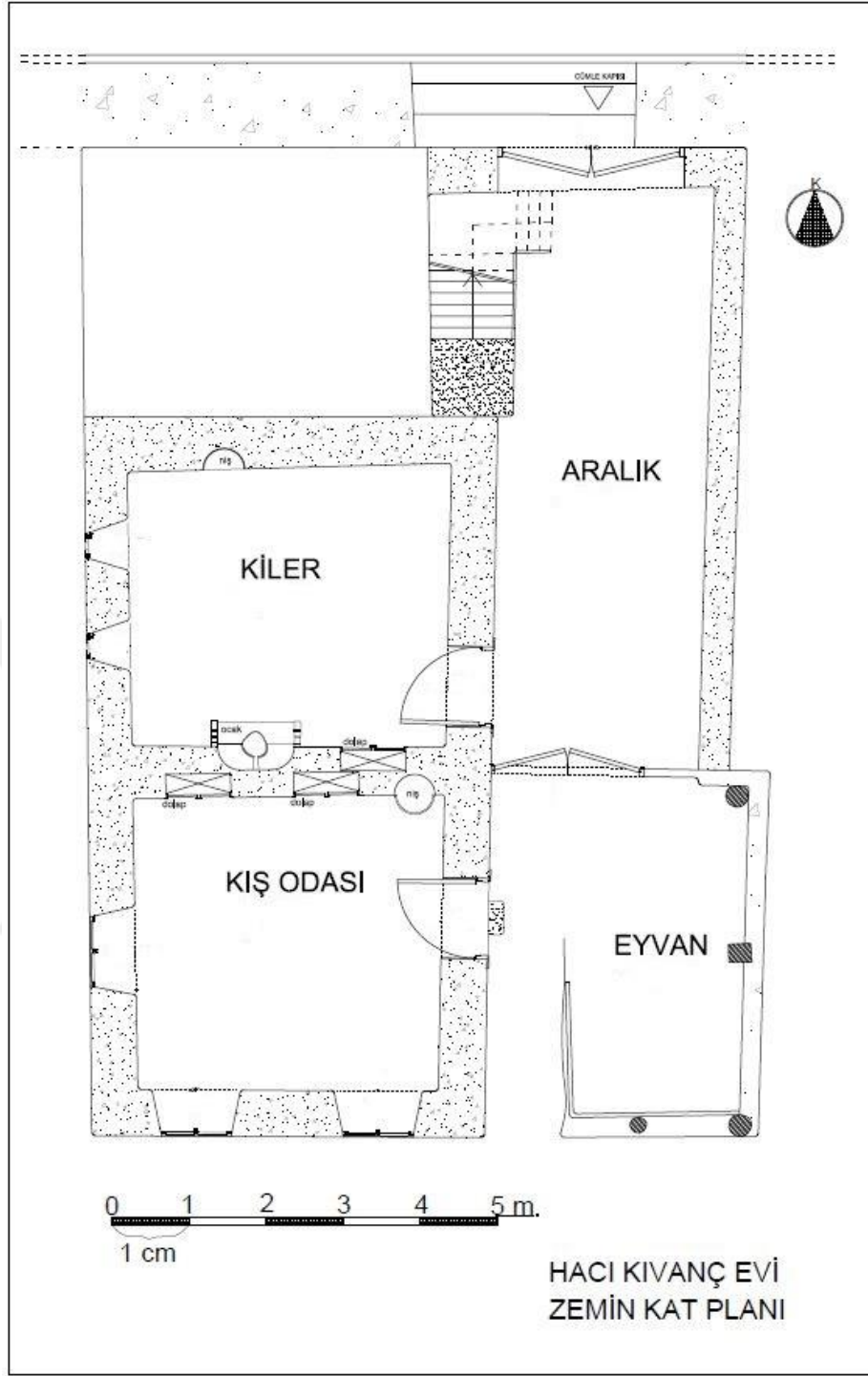
Çizim 59. Germiterlioğlu Evi Doğu Cephe Görünüş

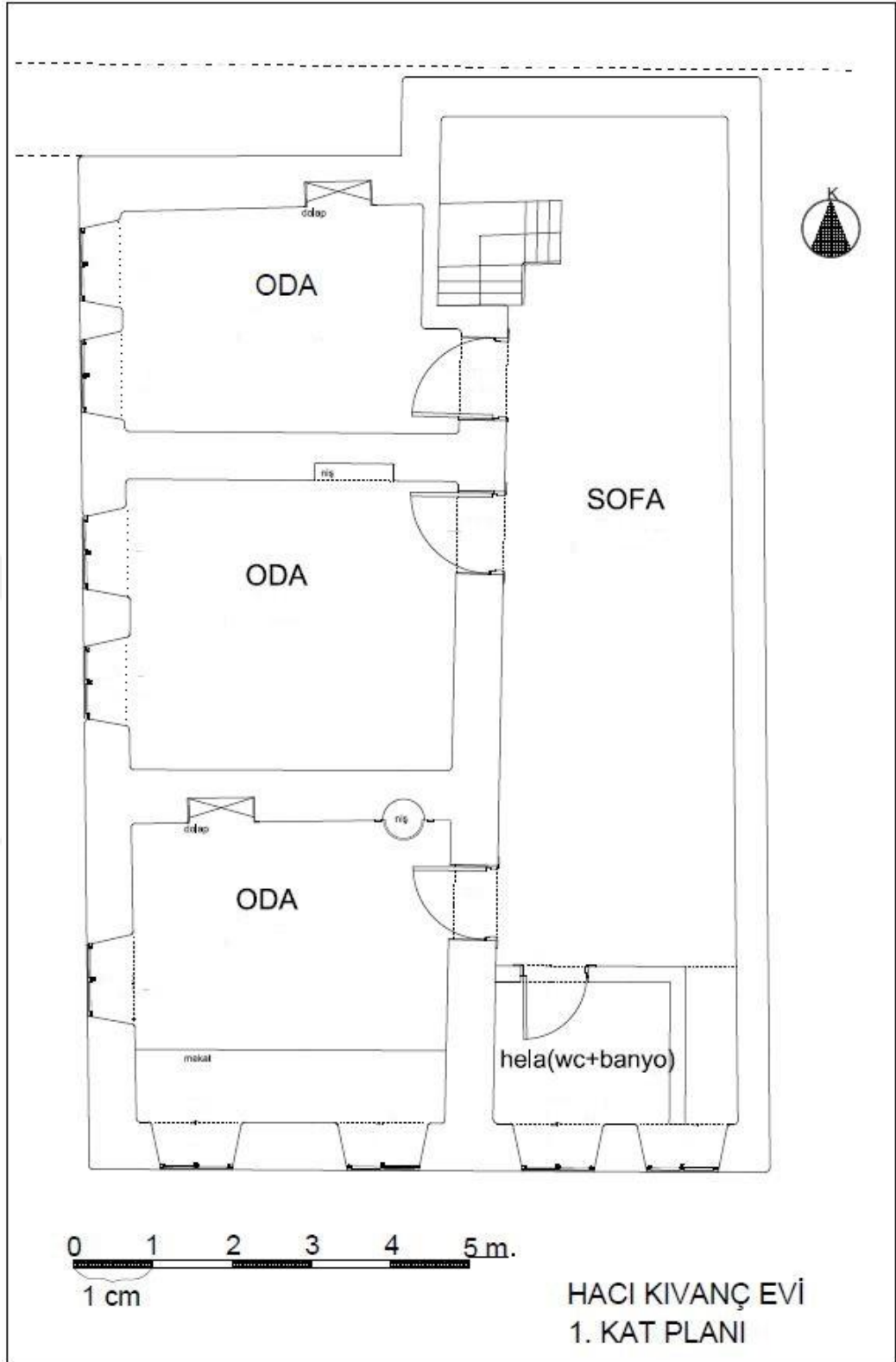
Çizim 60. Kamil Ahsen Evi Zemin Kat Planı

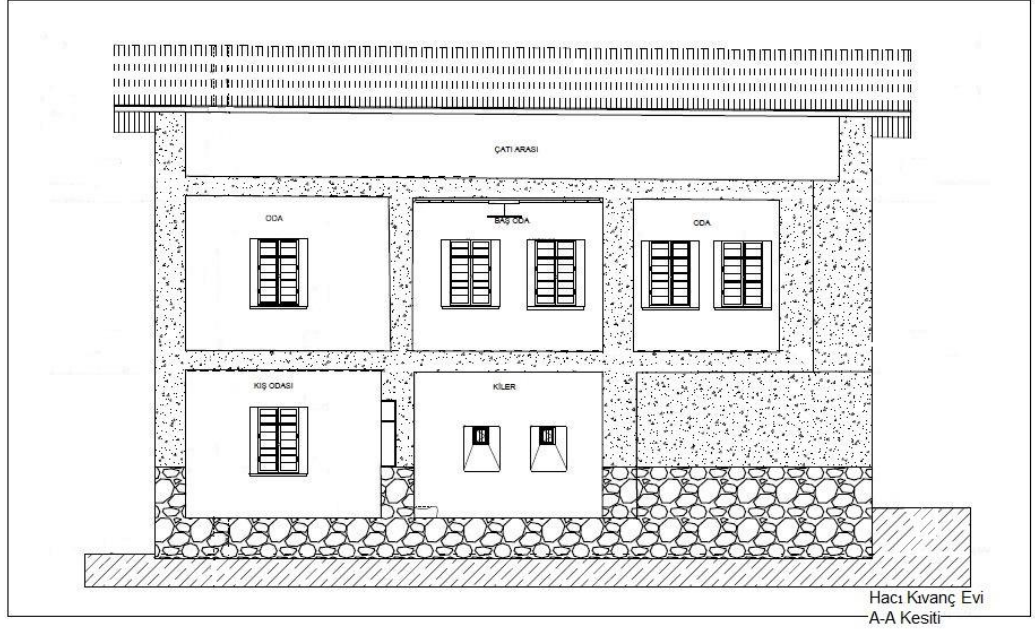
Çizim 61. Kamil Ahsen Evi Birinci Kat Planı

Çizim 64. Hacı Kıvanç Evi Zemin Kat Planı

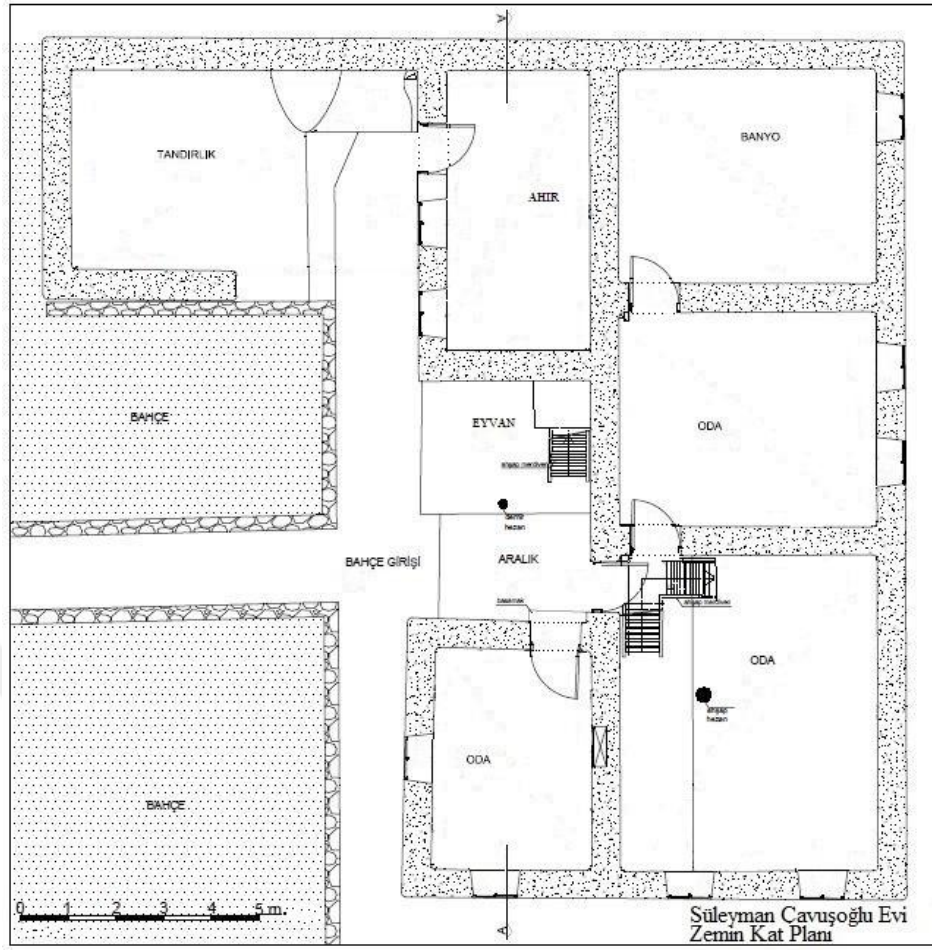
Çizim 65. Hacı Kıvanç Evi Birinci Kat Planı

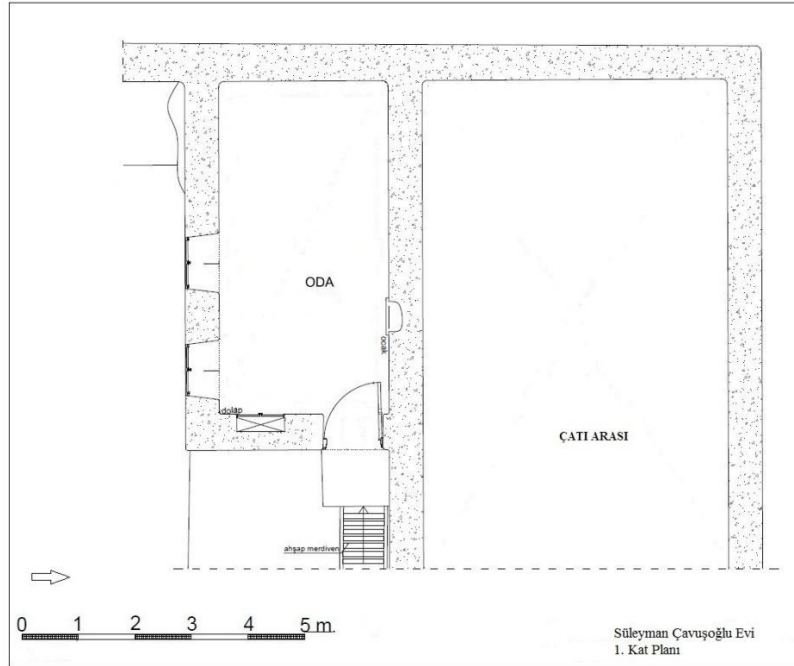
Çizim 66. Hacı Kıvanç Evi A-A Kesiti

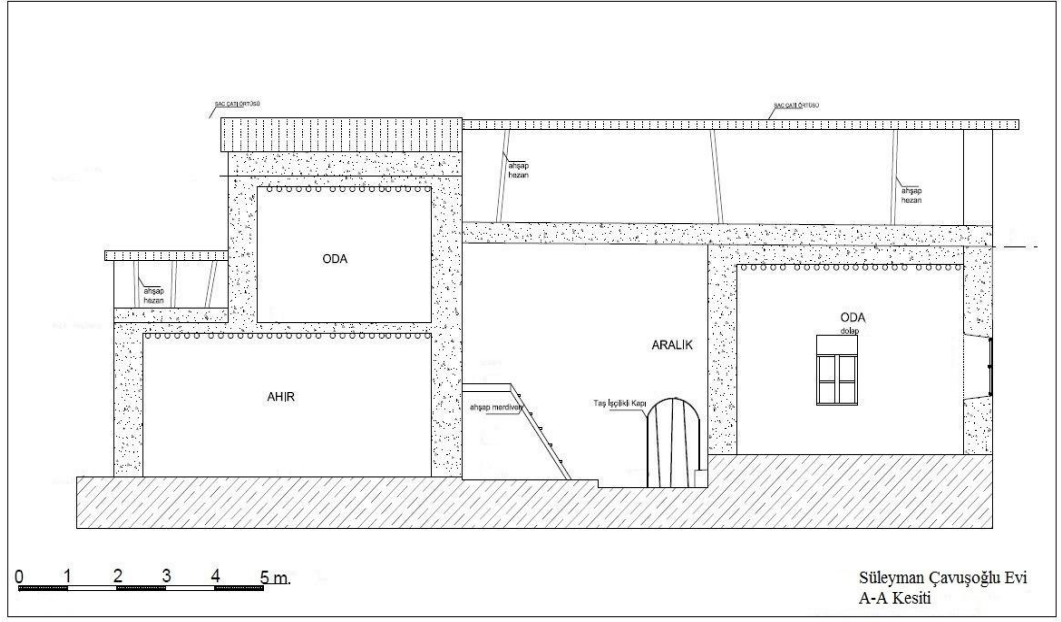
Çizim 67. Hacı Kıvanç Evi Güney Cephe Görünüş

Çizim 68. Süleyman Çavuşoğlu Evi Zemin Kat Planı

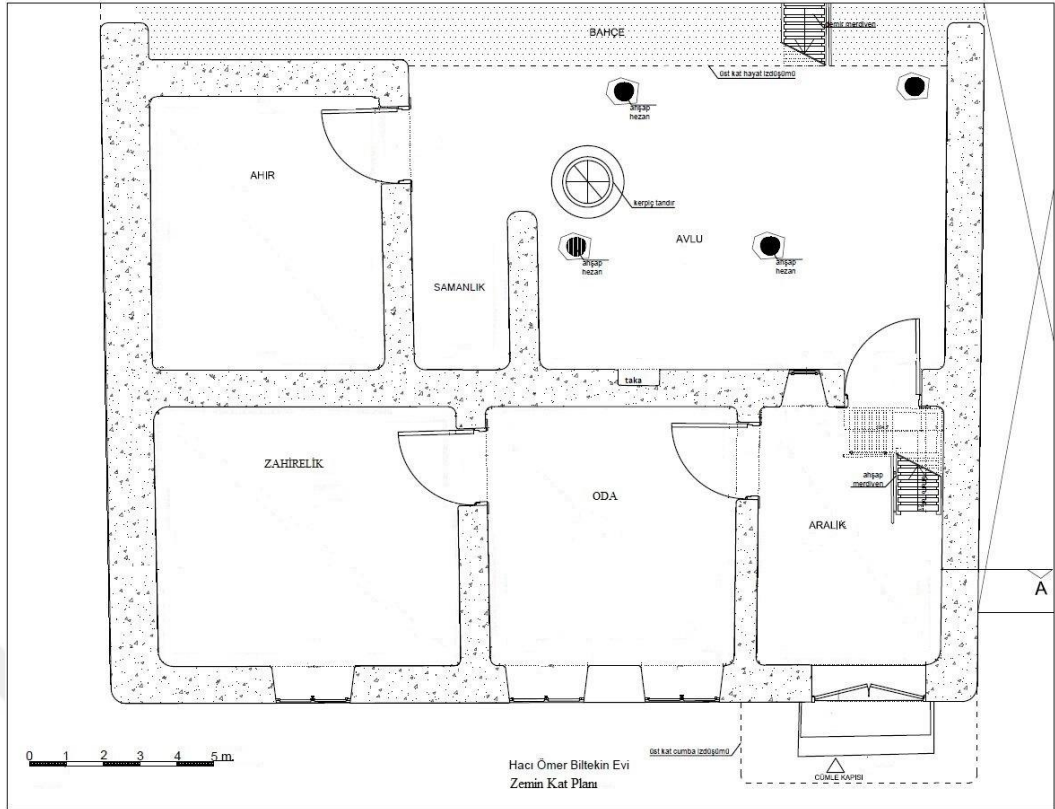
Çizim 69. Süleyman Çavuşoğlu Evi Birinci Kat Planı

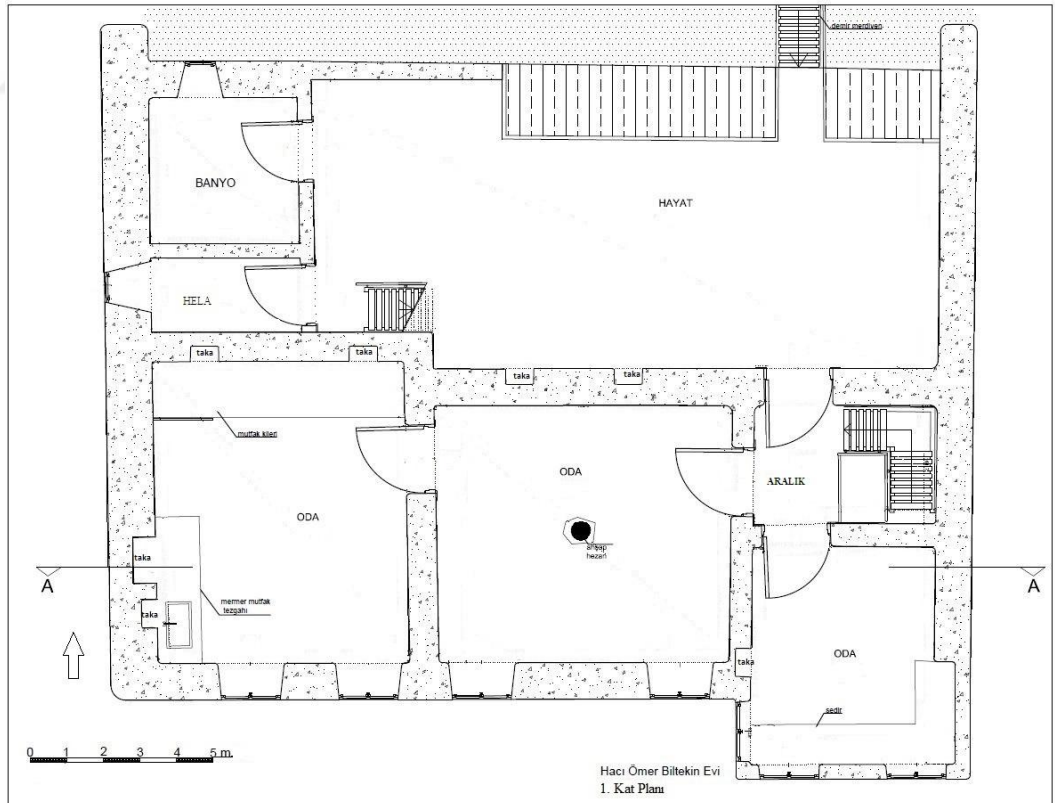
Çizim 70. Süleyman Çavuşoğlu Evi A-A Kesiti

Çizim 71. Süleyman Çavuşoğlu Evi Güney Cephe Görünüş

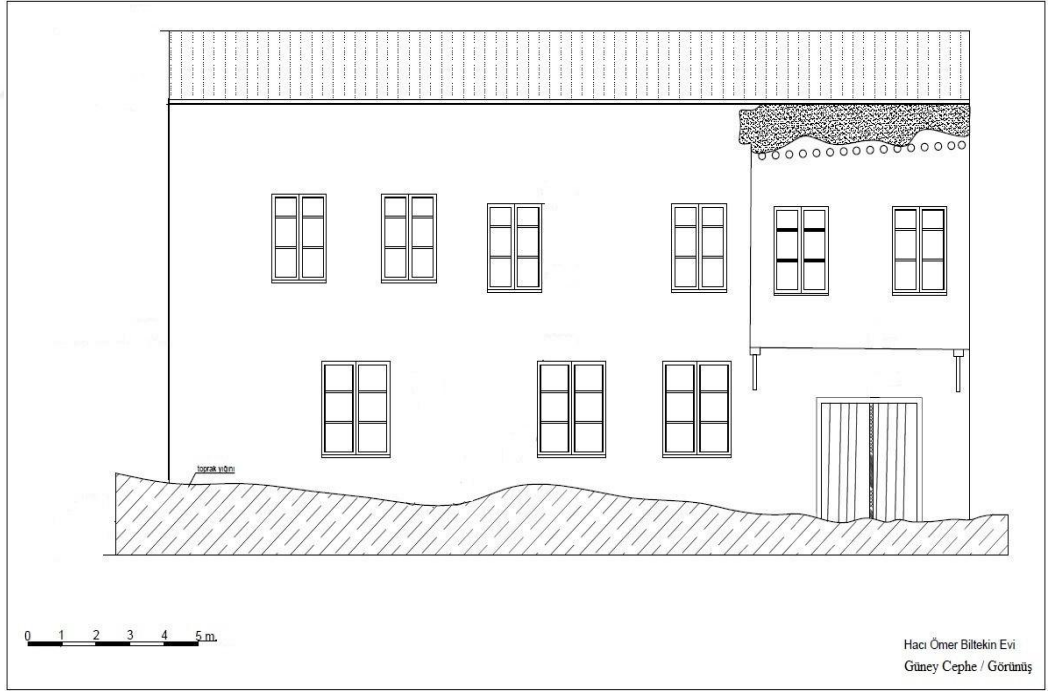
Çizim 72. Hacı Ömer Biltekin Evi Zemin Kat Planı

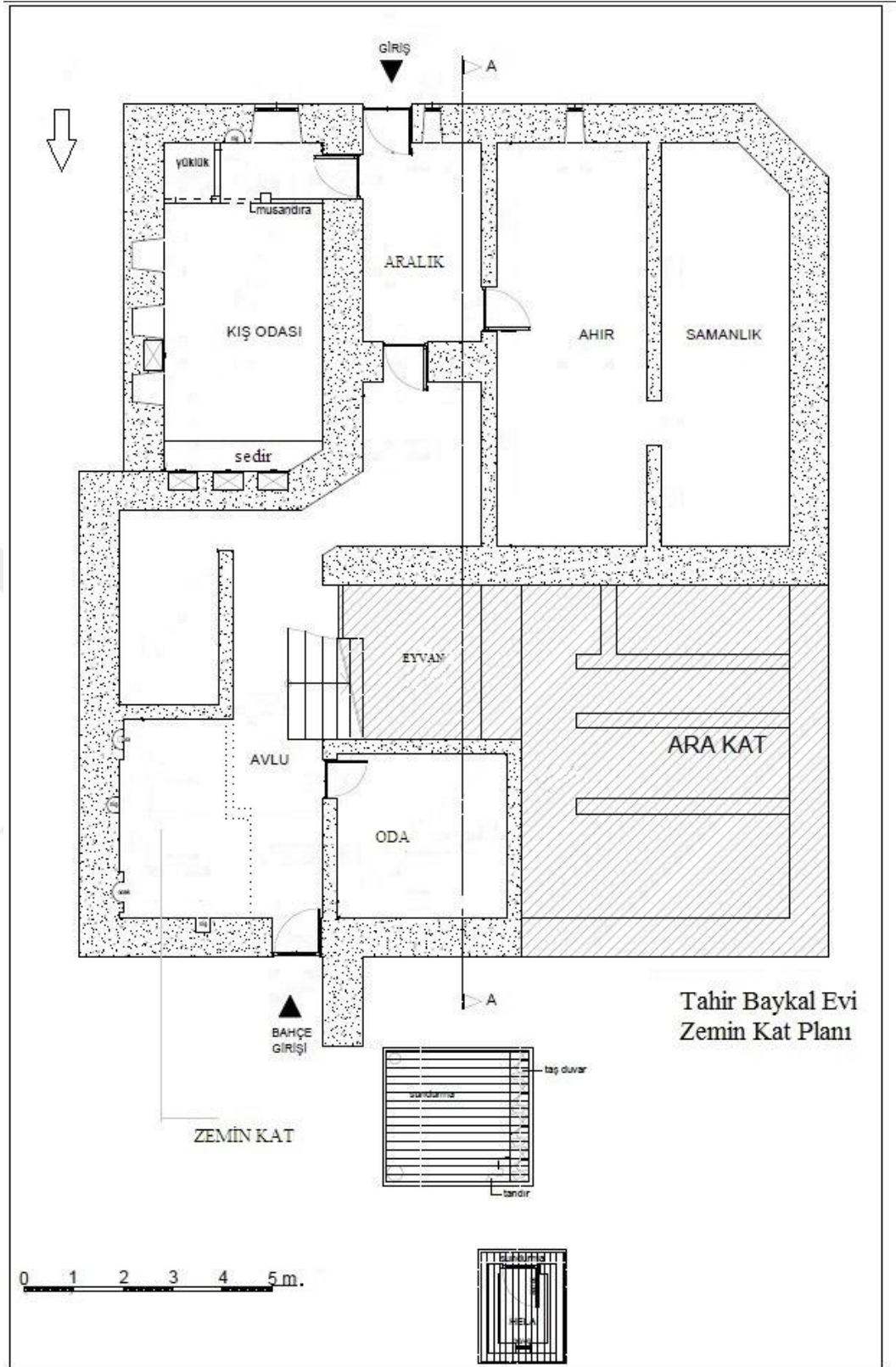
Çizim 73. Hacı Ömer Biltekin Evi Birinci Kat Planı

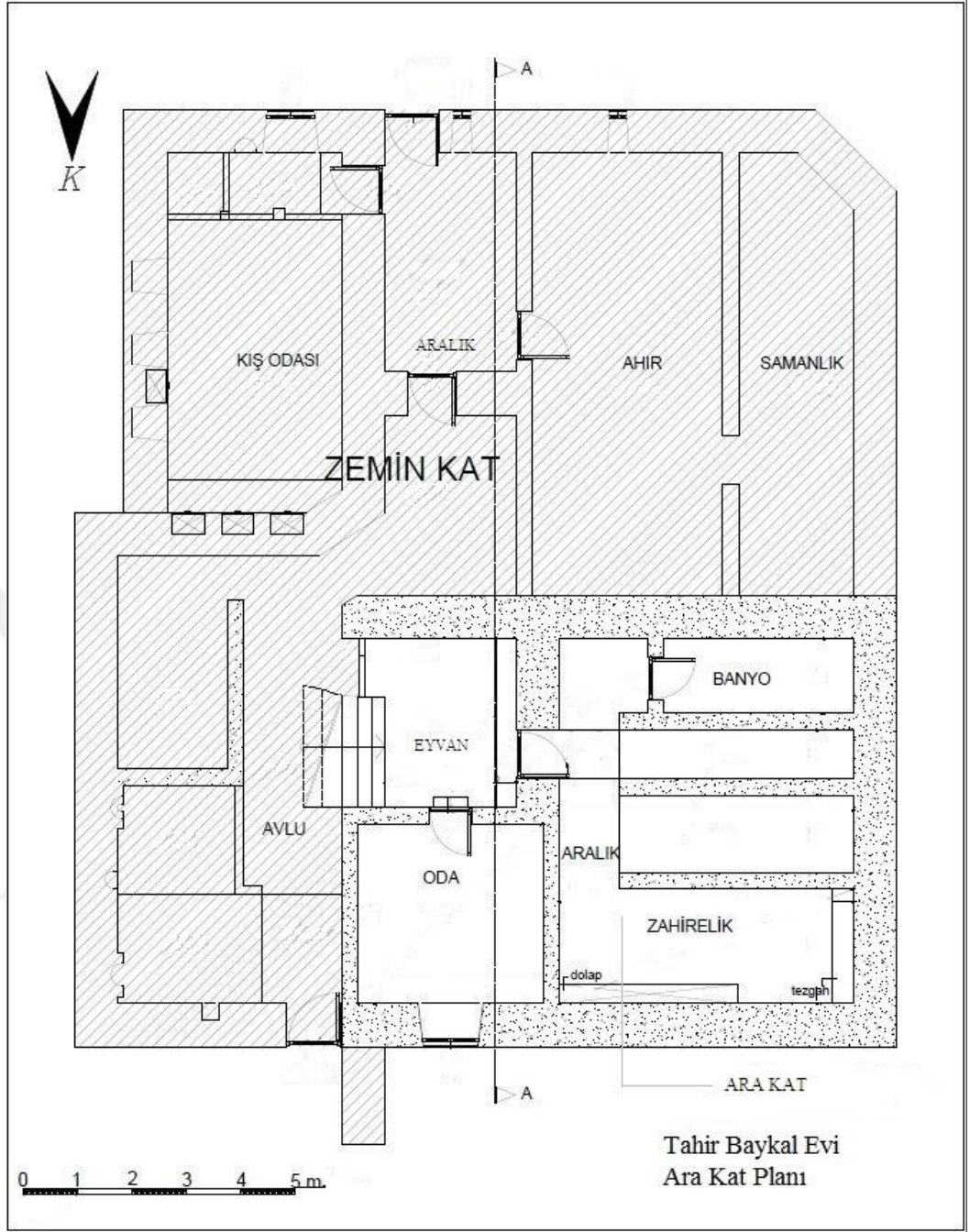
Çizim 74. Hacı Ömer Biltekin Evi A-A Kesiti

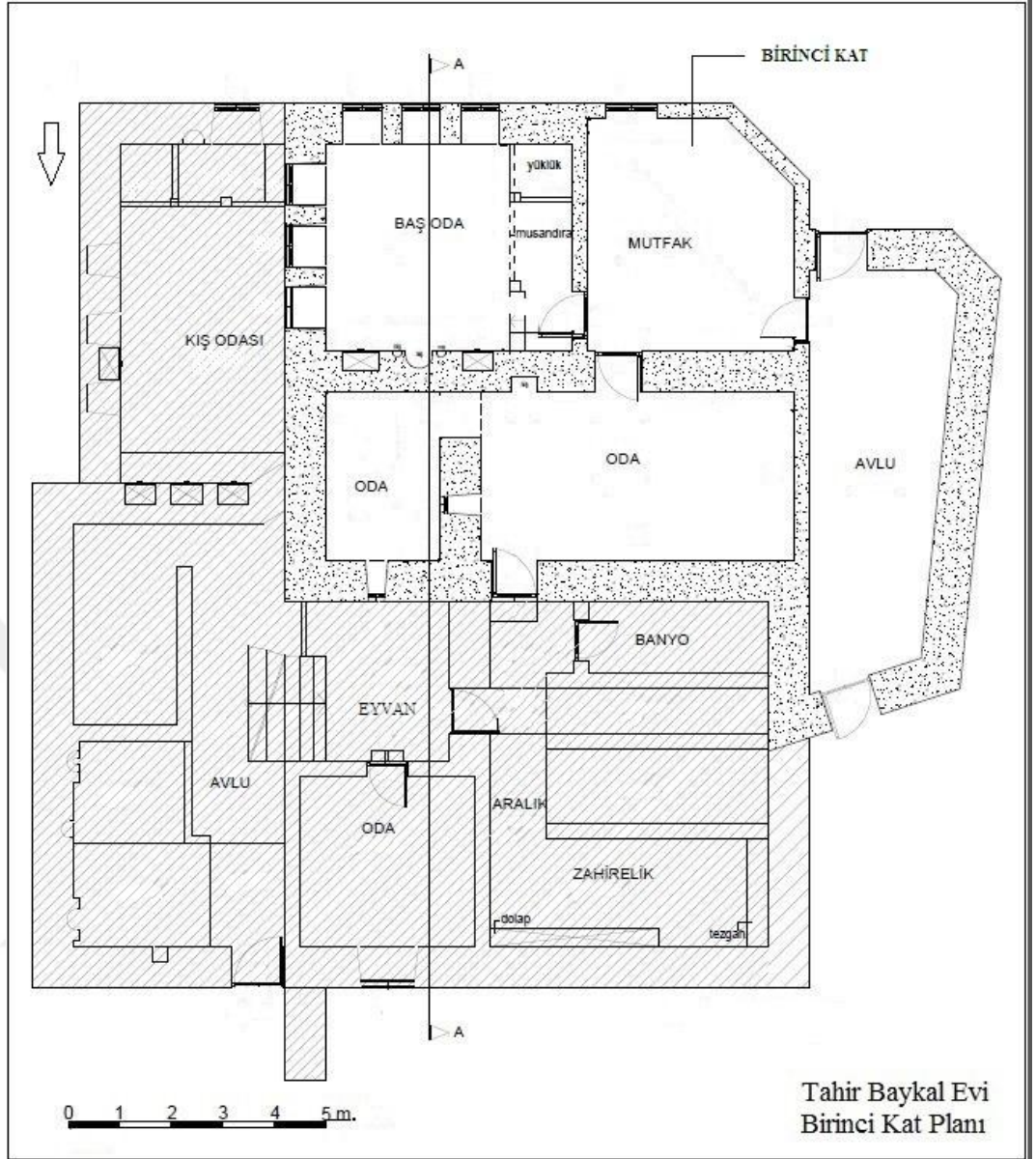
Çizim 75. Hacı Ömer Biltekin Evi Güney Cephe Görünüş

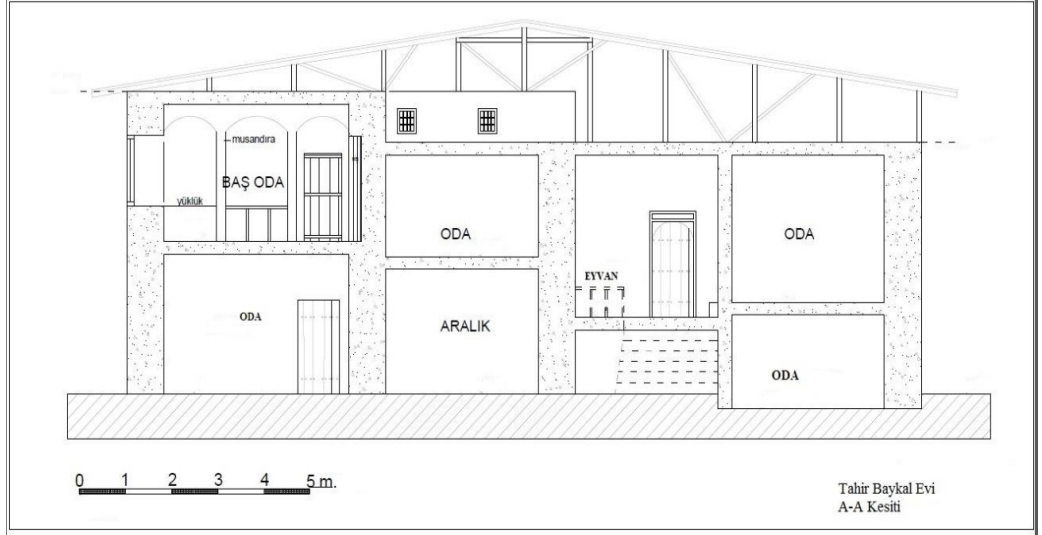
Çizim 76. Tahir Baykal Evi Zemin Kat Planı

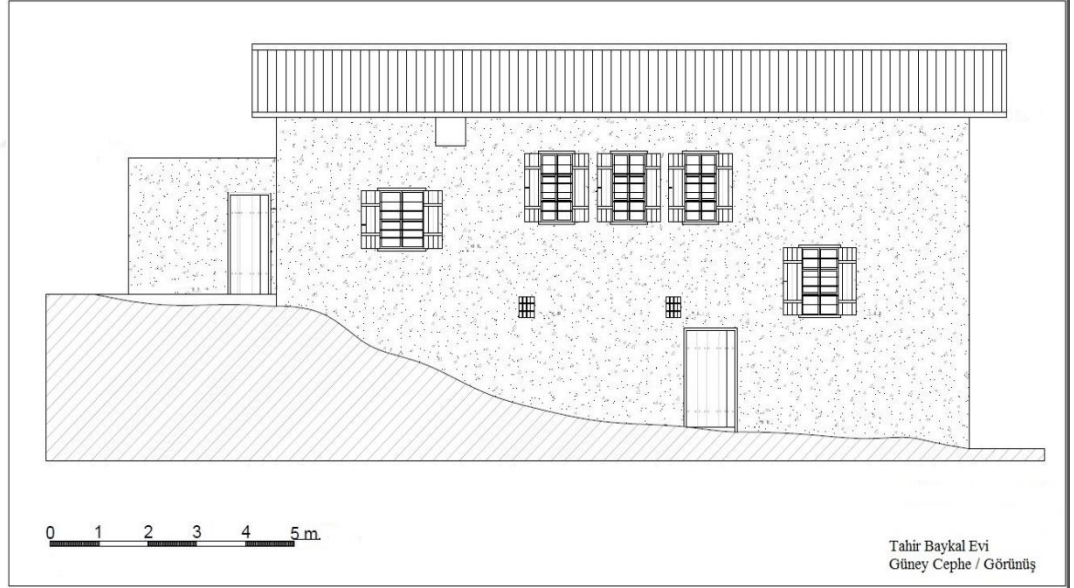
Çizim 77. Tahir Baykal Evi Ara Kat Planı

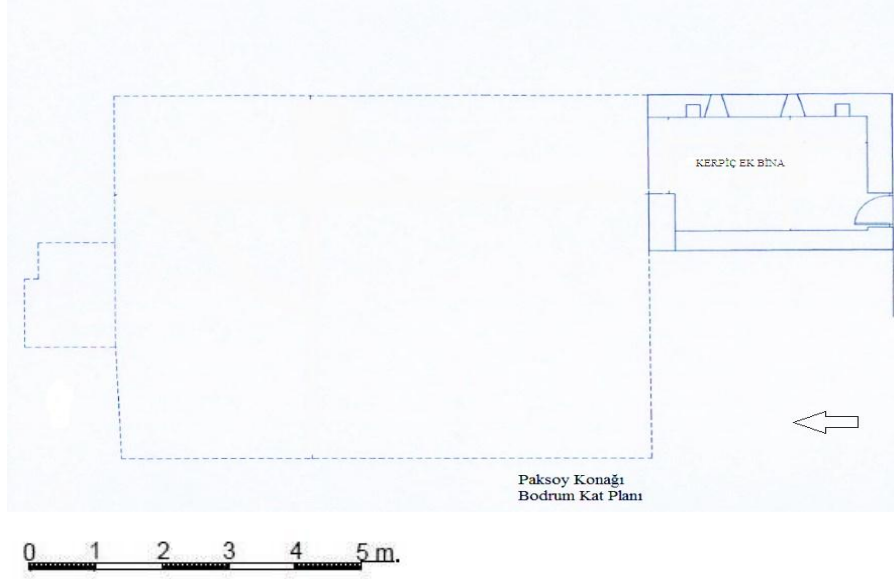
Çizim 78. Tahir Baykal Evi Birinci Kat Planı

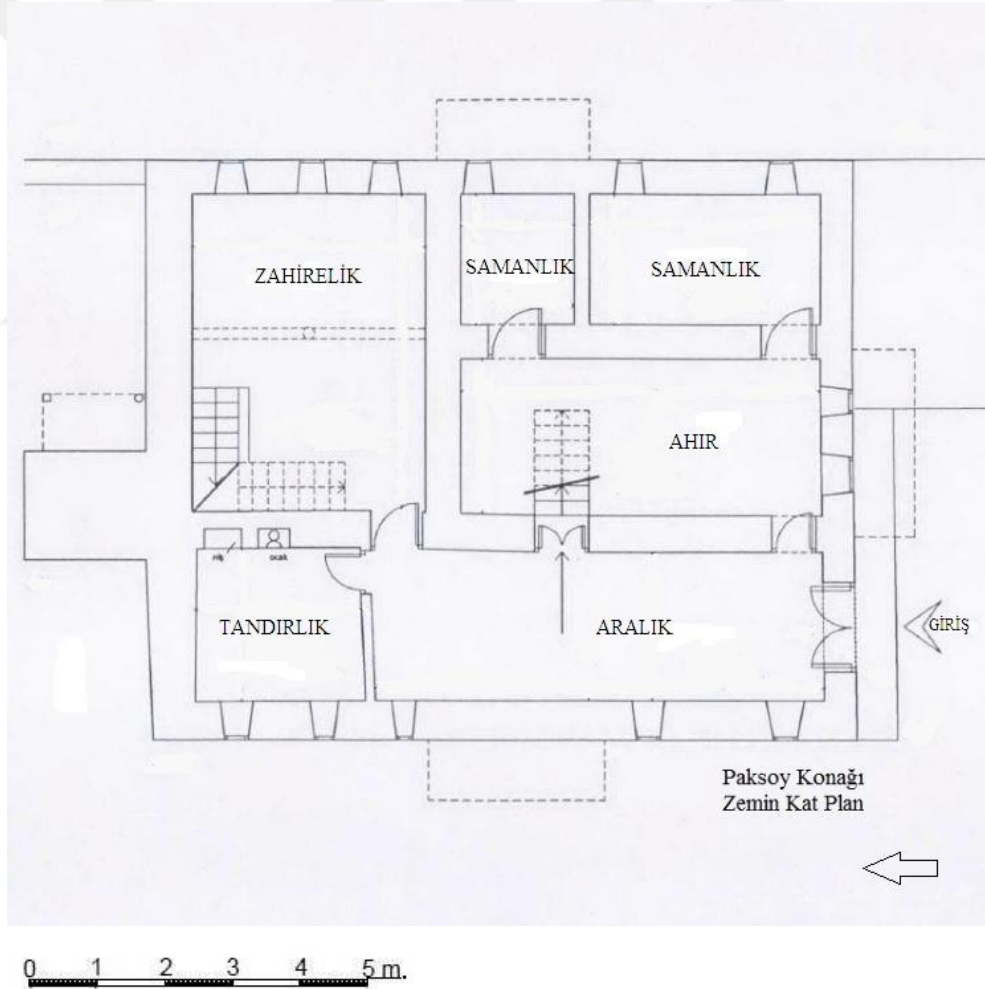
Çizim 79. Tahir Baykal Evi A-A Kesiti

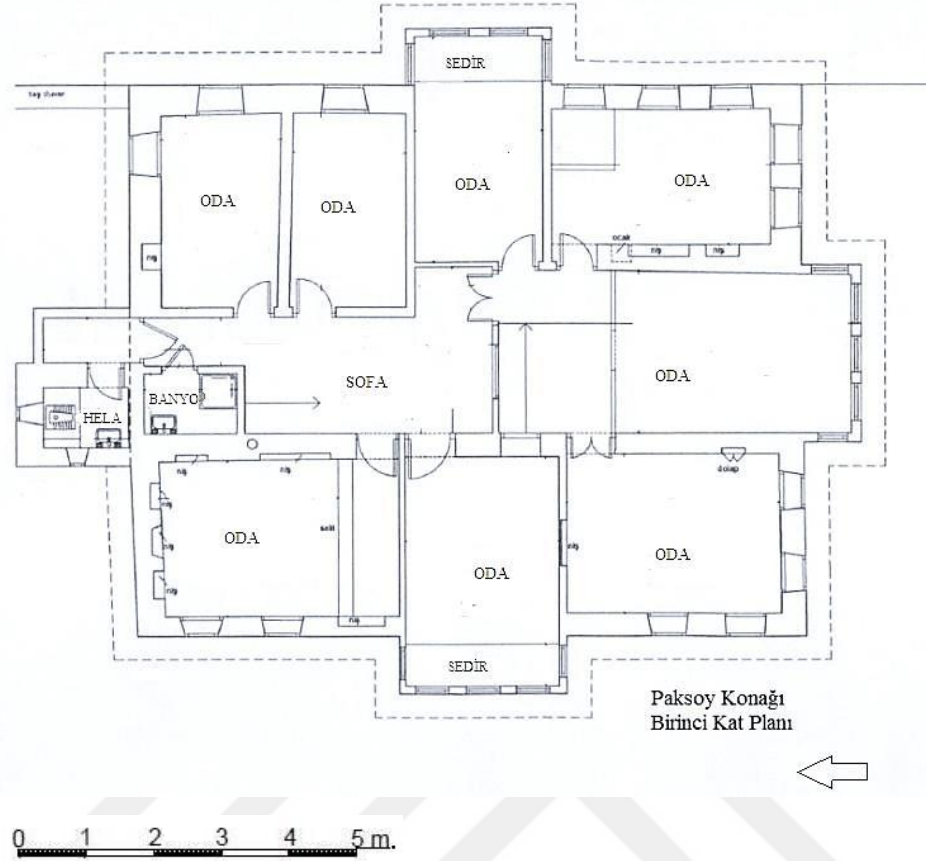
Çizim 80. Tahir Baykal Evi Güney Cephe Görünüş

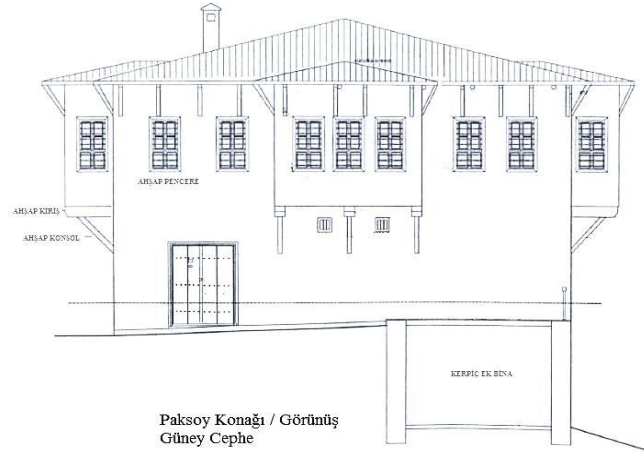
Çizim 81. Paksoy Konağı Bodrum Kat Planı (K. K. Eyüpgiller'den)

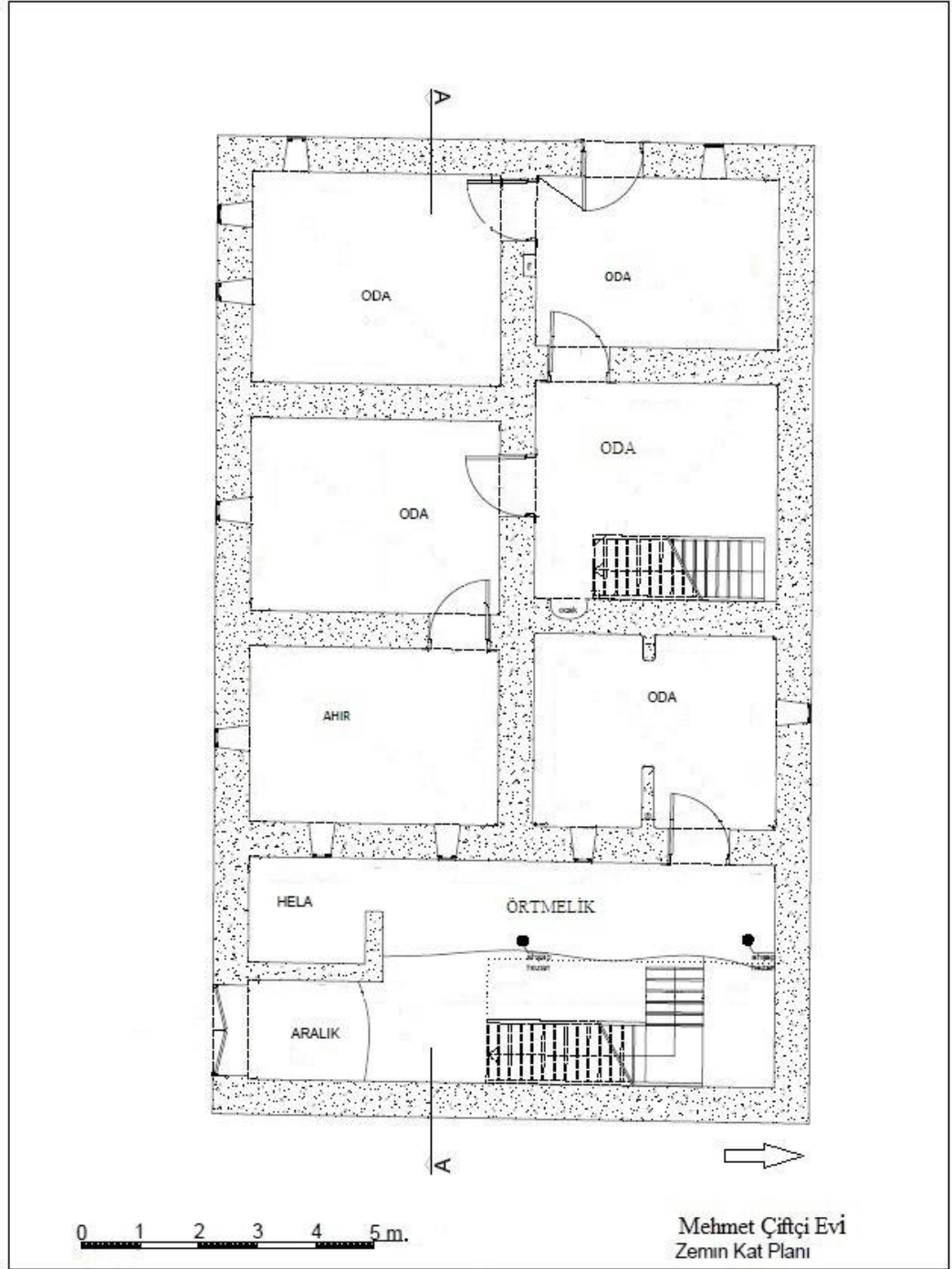
Çizim 82. Paksoy Konağı Zemin Kat Planı

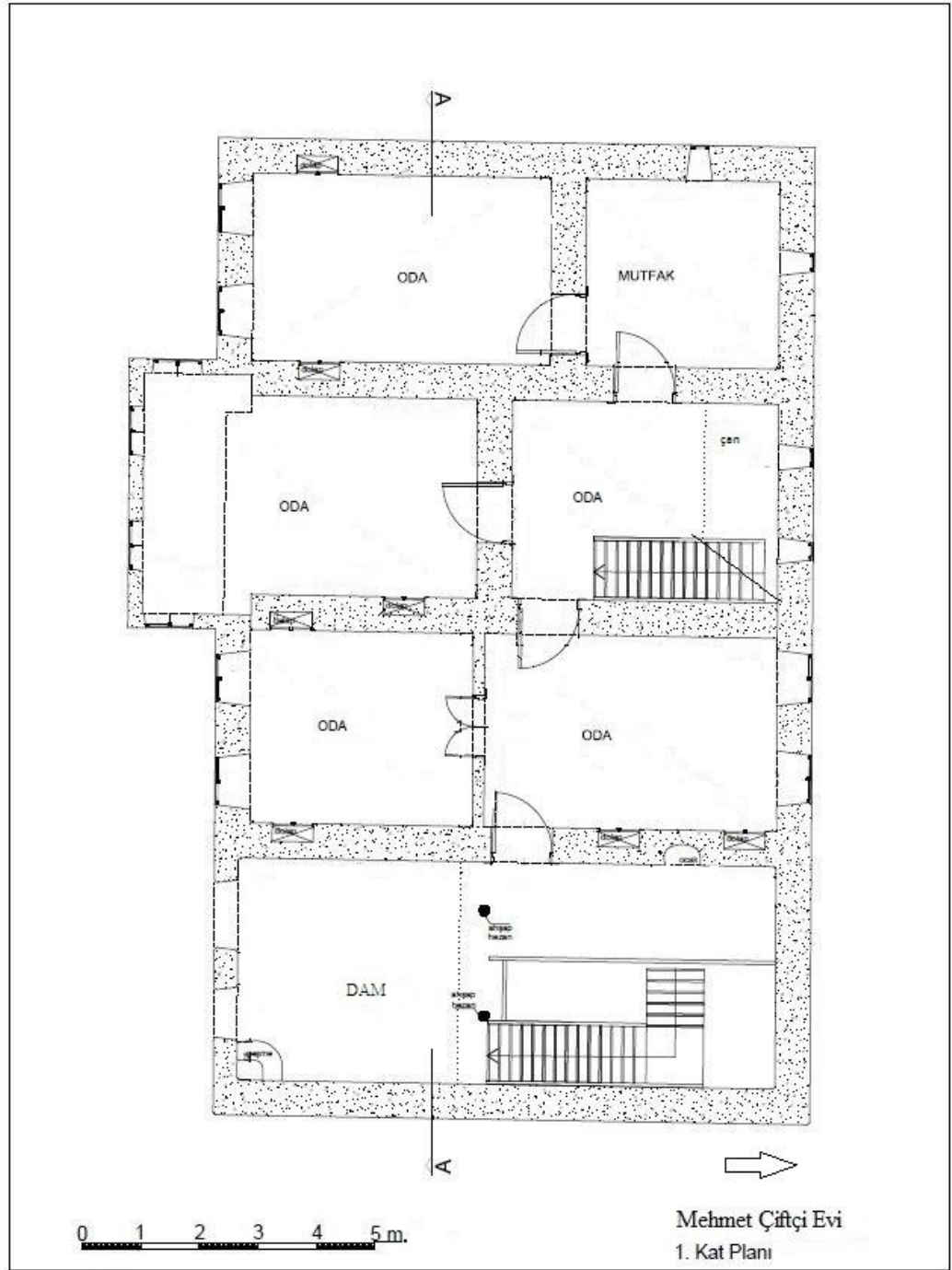
Çizim 83. Paksoy Konağı Birinci Kat Planı

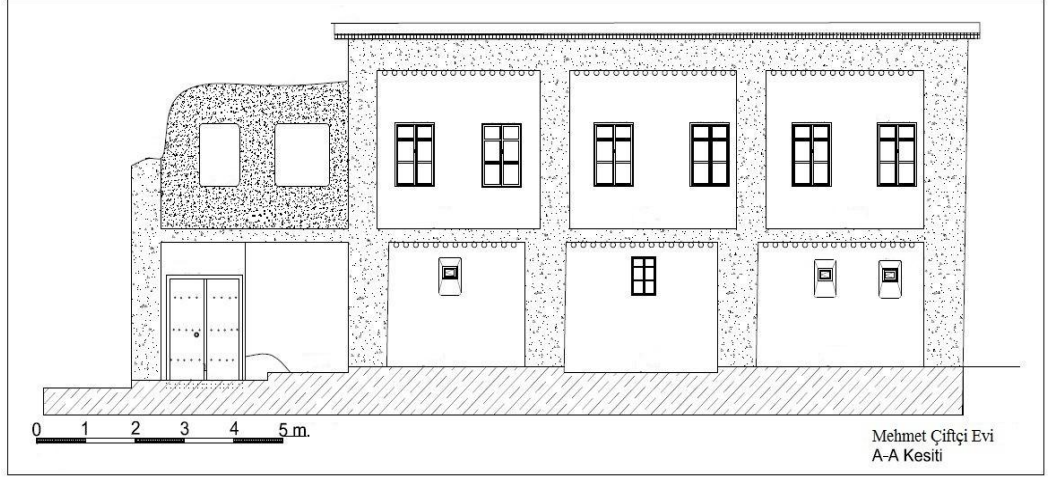
Çizim 84. Paksoy Konağı Güney Cephe Görünüş

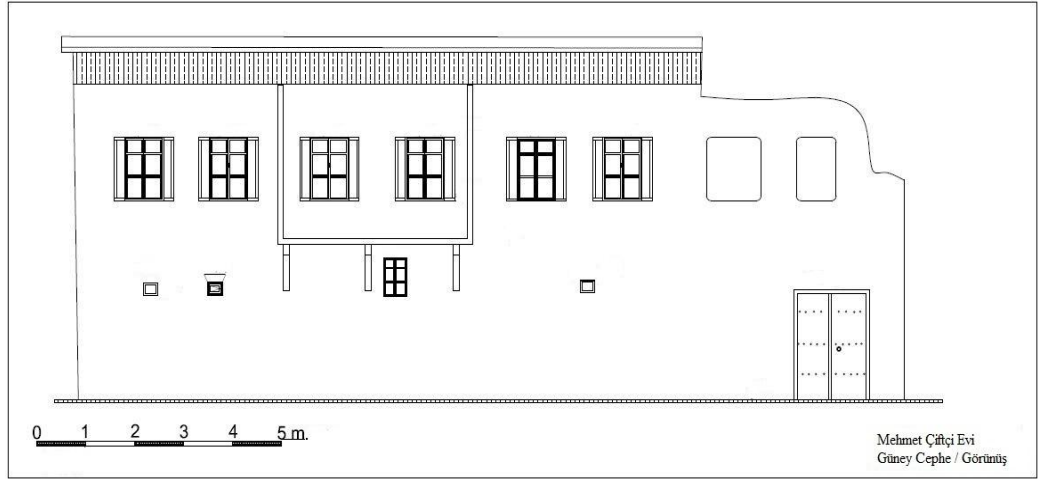
Çizim 85. Mehmet Çiftçi Evi Zemin Kat Planı

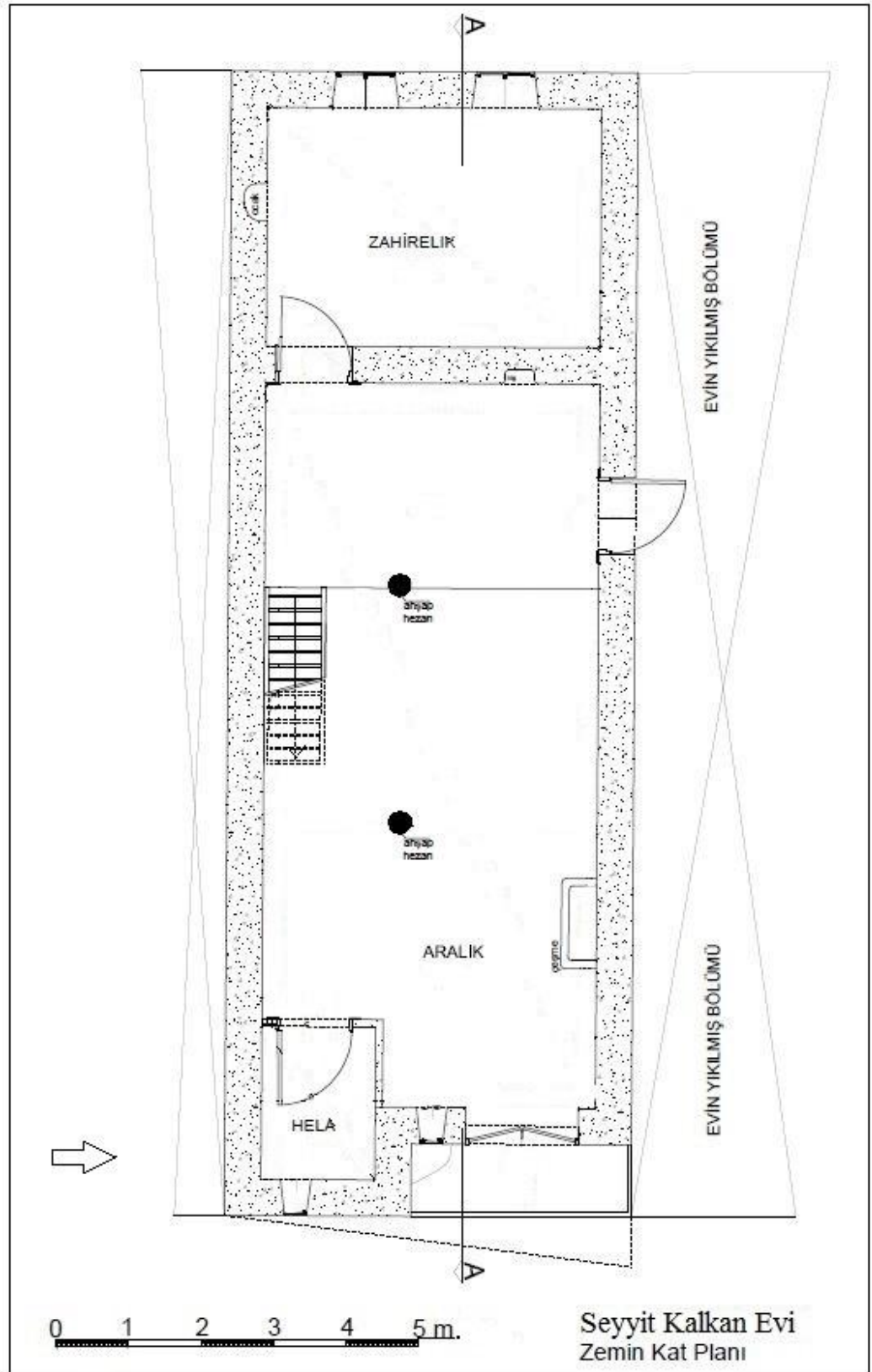
Çizim 86. Mehmet Çiftçi Evi Birinci Kat Planı

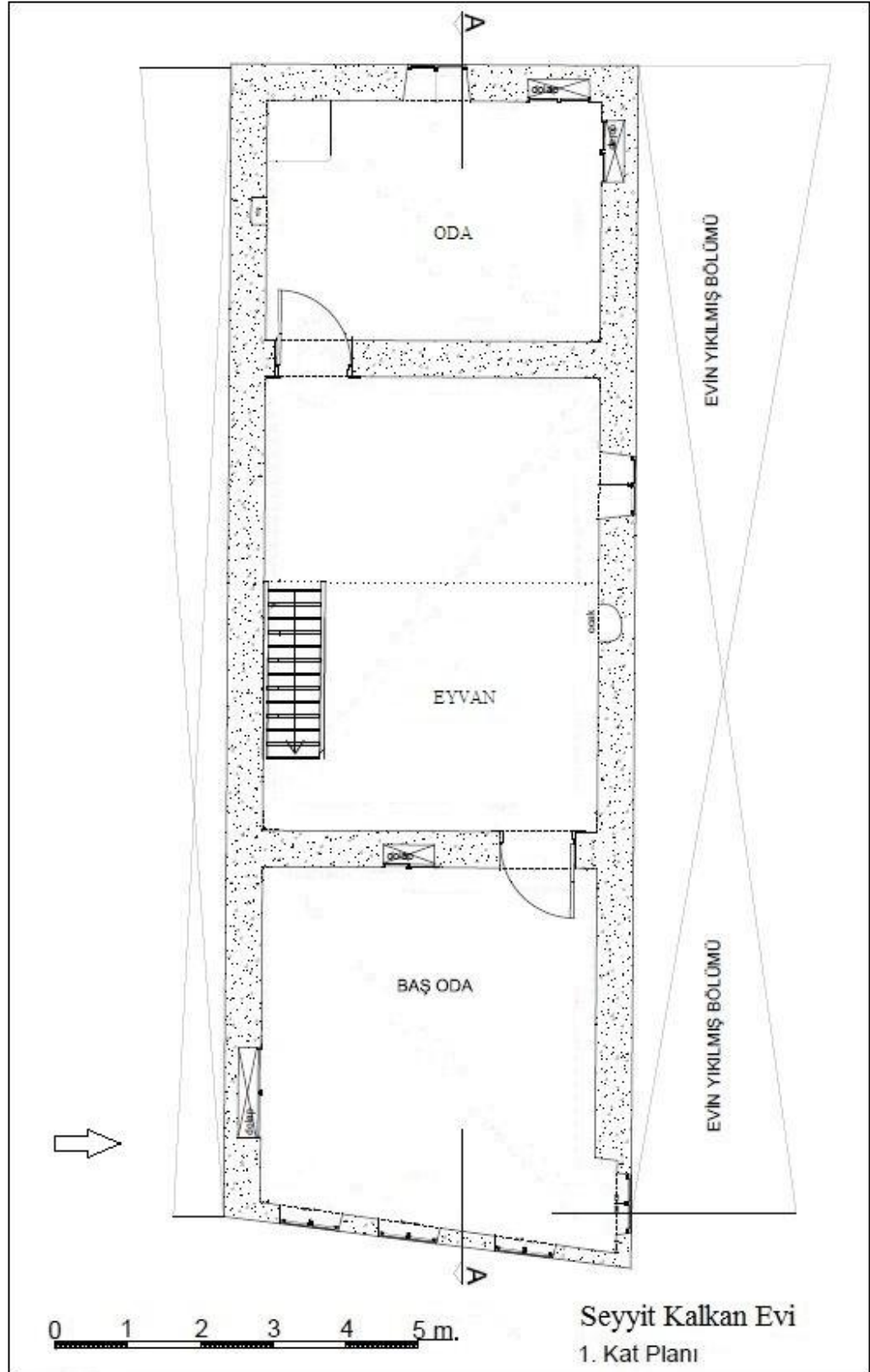
Çizim 87. Mehmet Çiftçi Evi A-A Kesiti

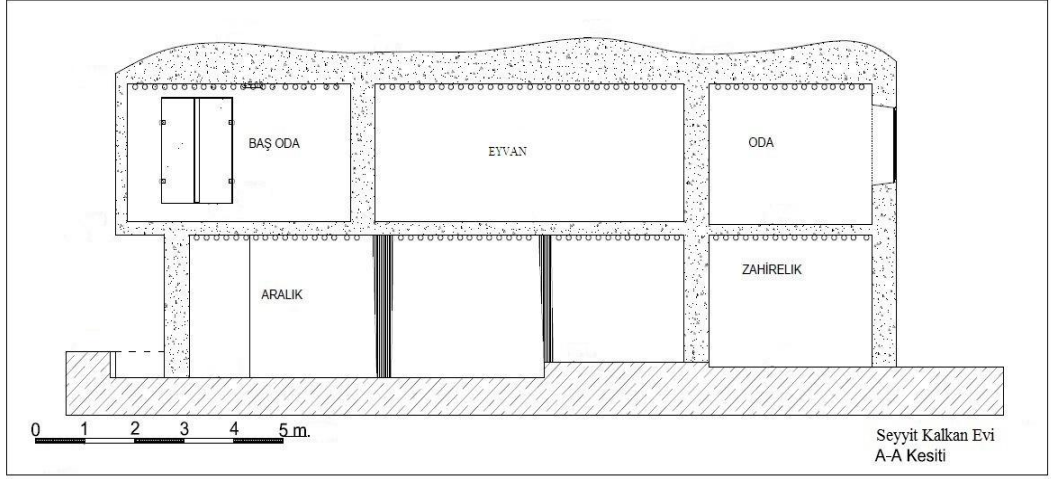
Çizim 88. Mehmet Çiftçi Evi Güney Cephe Görünüş

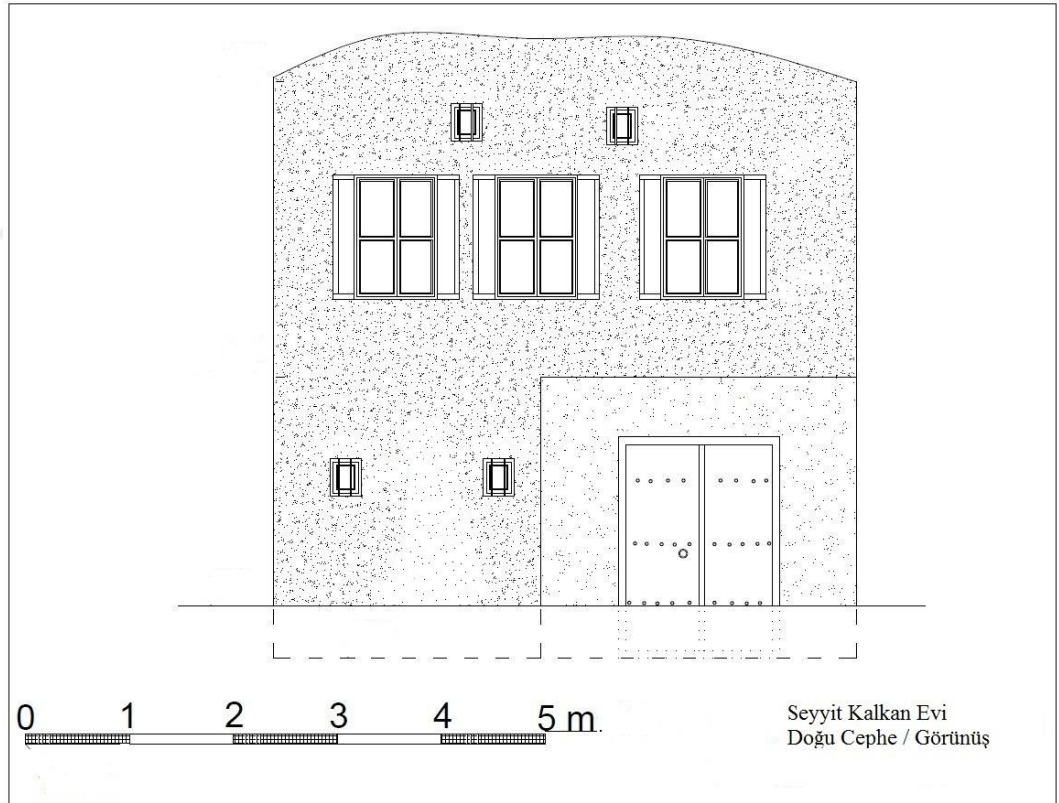
Çizim 89. Seyyit Kalkan Evi Zemin Kat Planı

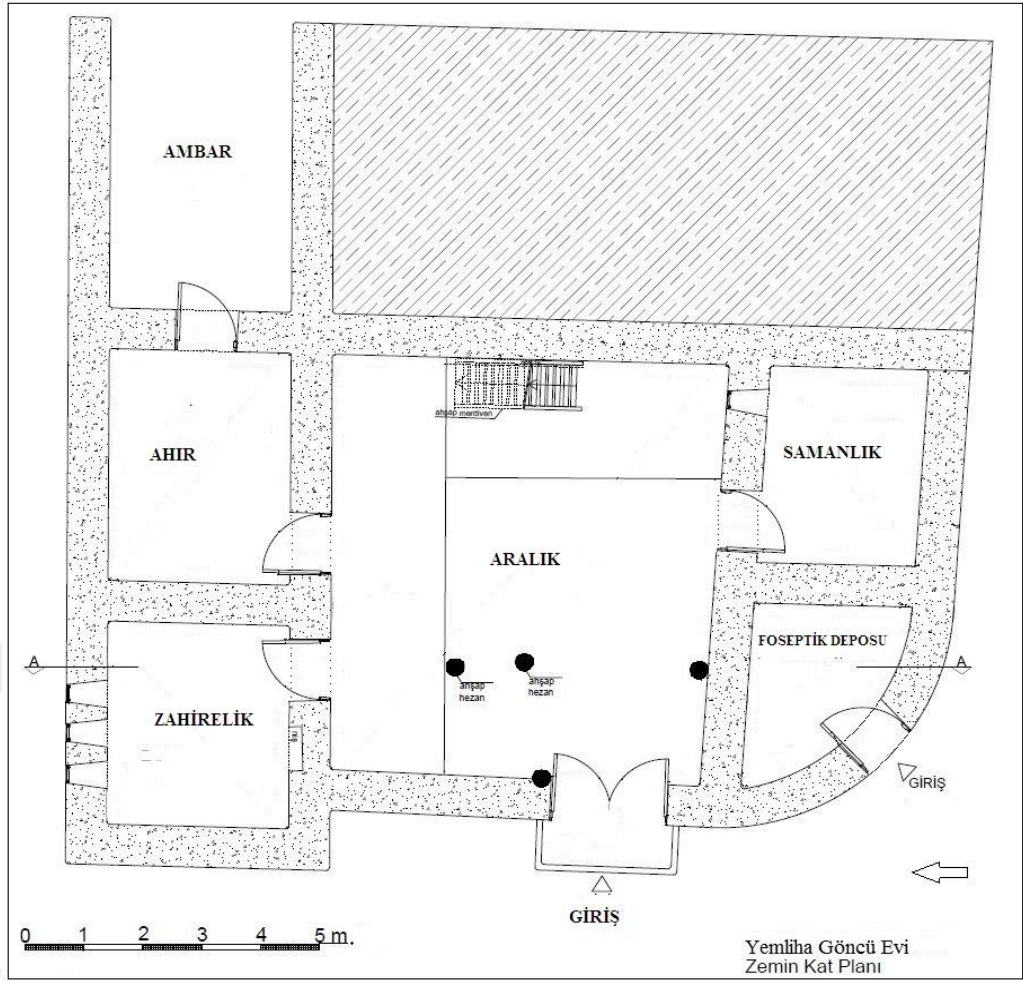
Çizim 90. Seyyit Kalkan Evi Birinci Kat Planı

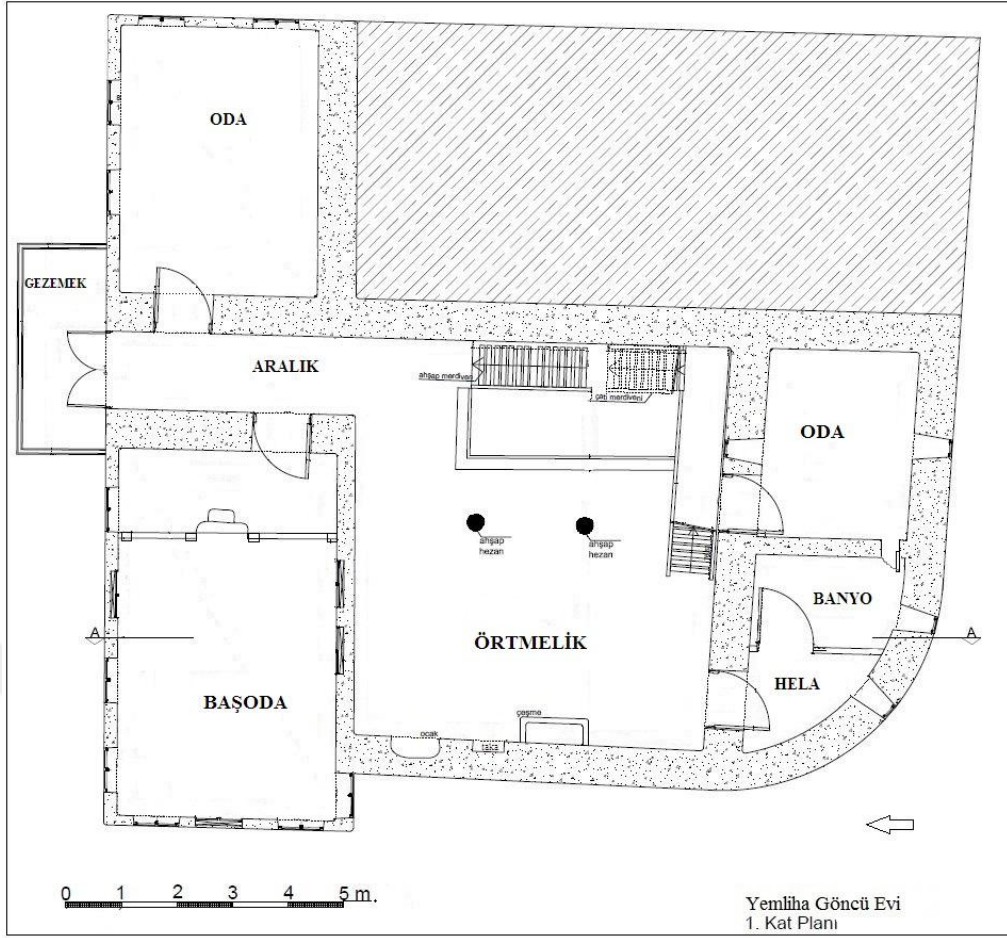
Çizim 91. Seyyit Kalkan Evi A-A Kesiti

Çizim 92. Seyyit Kalkan Evi Doğu Cephe Görünüş

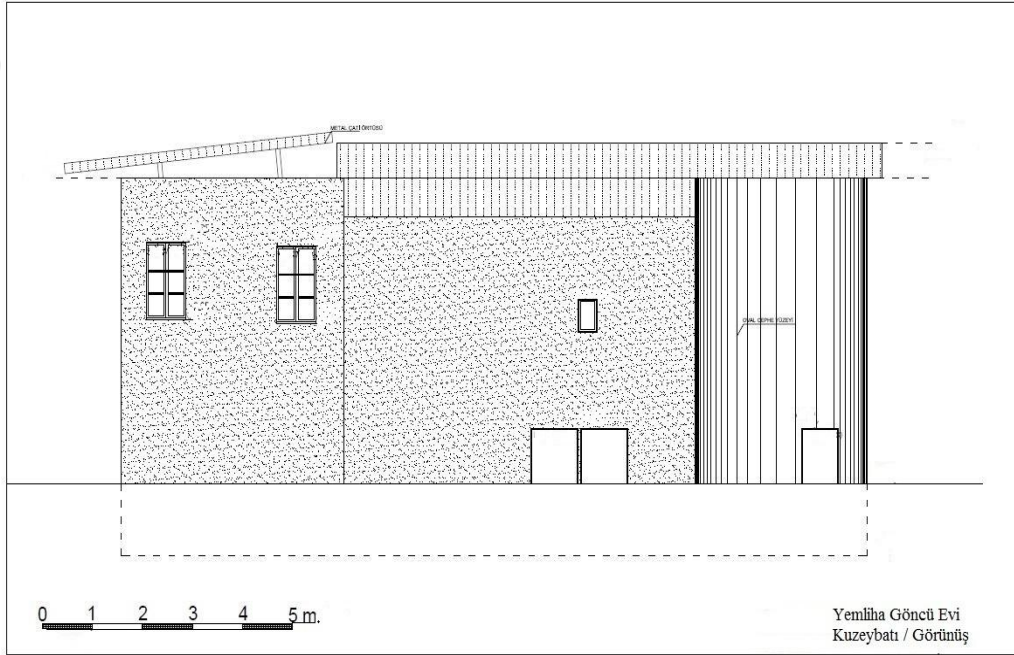
Çizim 93. Yemliha Göncü Evi Zemin Kat Planı

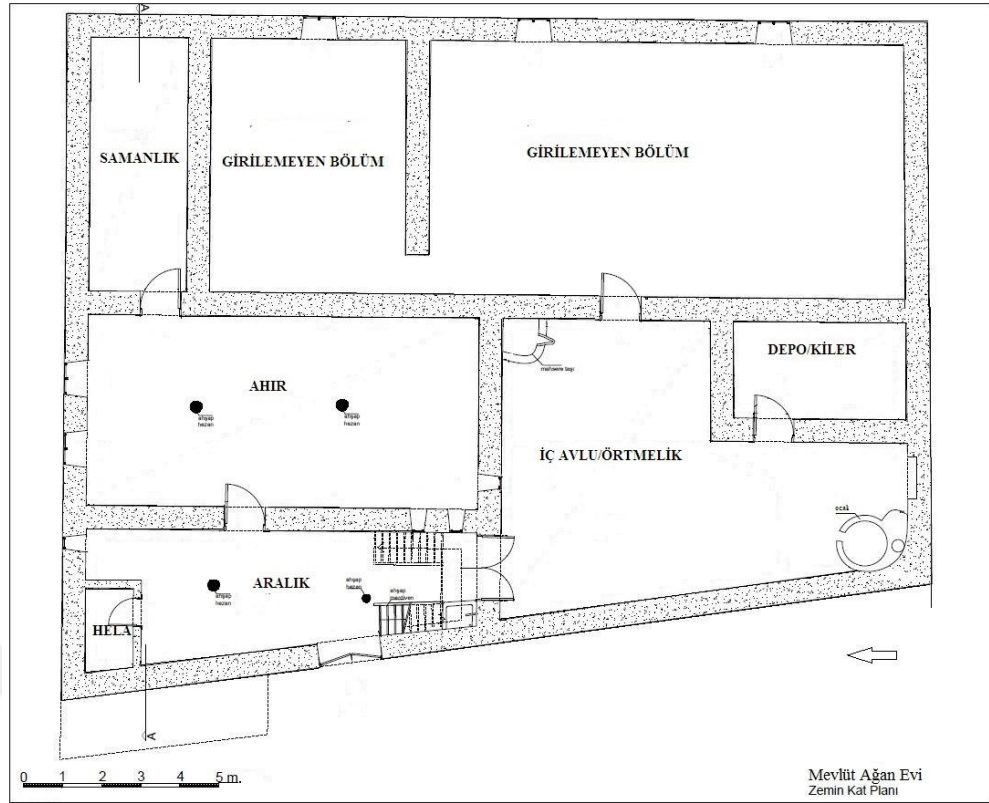
Çizim 94. Yemliha Göncü Evi Birinci Kat Planı

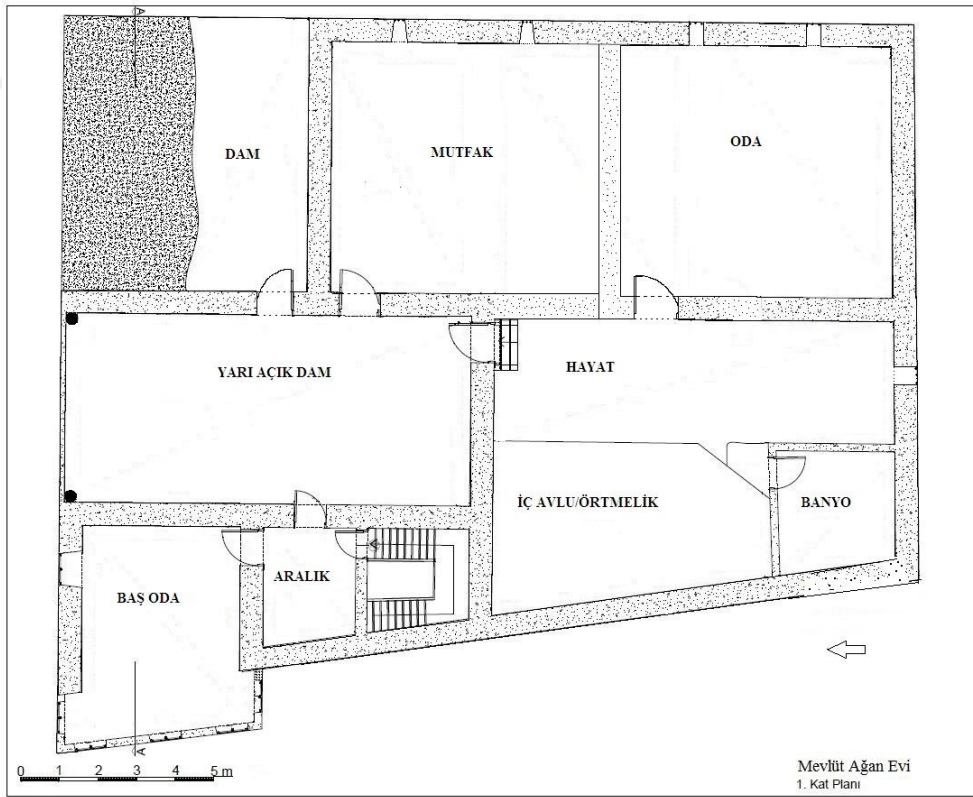
Çizim 95. Yemliha Gönçü Evi A-A Kesiti

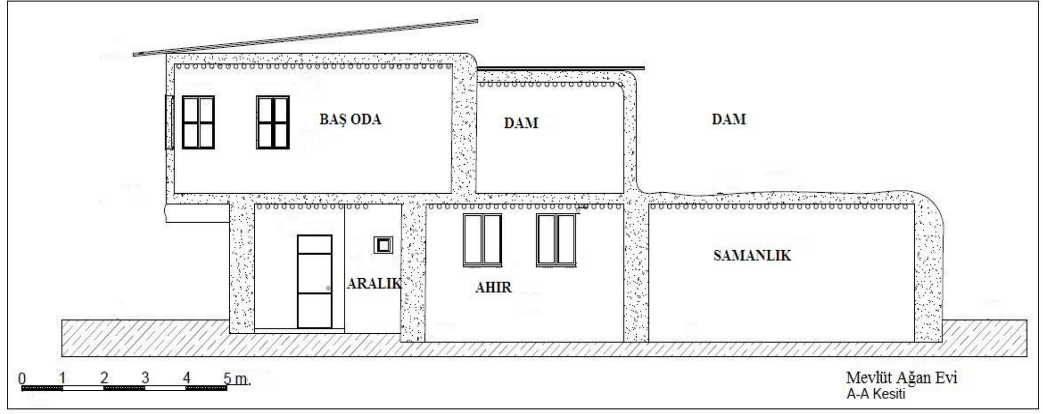
Çizim 96. Yemliha Gönçü Evi Kuzeybatı Cephe Görünüş

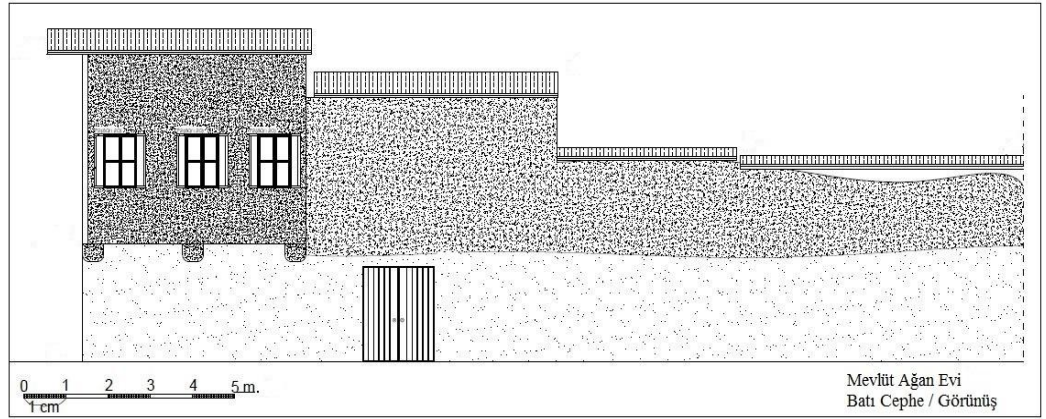
Çizim 97. Mevlit Ağan Evi Zemin Kat Planı

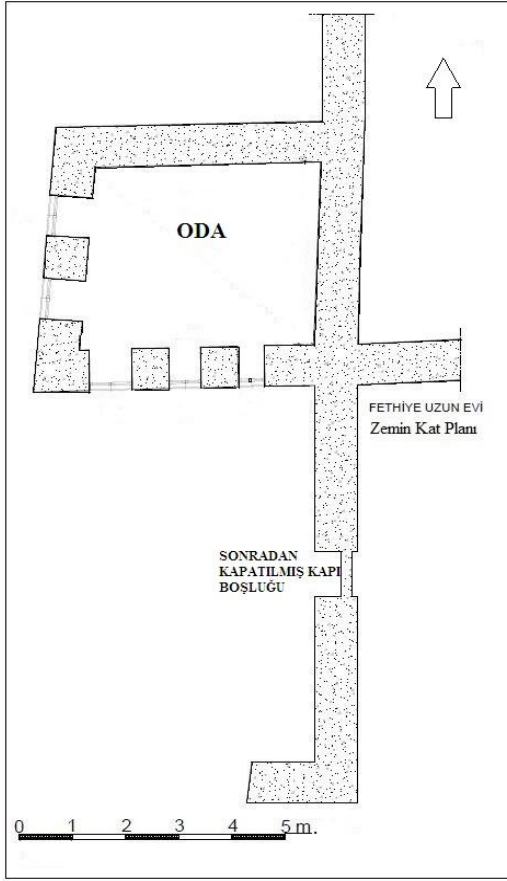
Çizim 98. Mevlit Ağan Evi Birinci Kat Planı

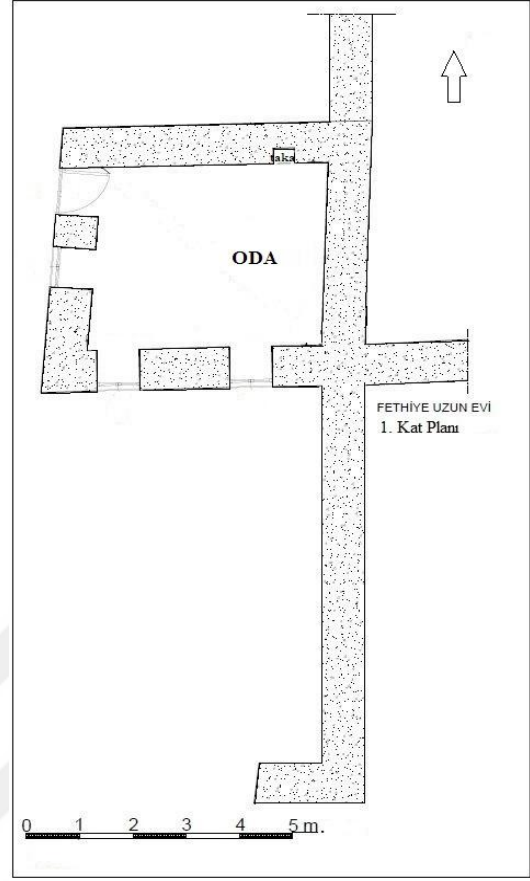
Çizim 99. Mevlit Ağan Evi A-A Kesiti

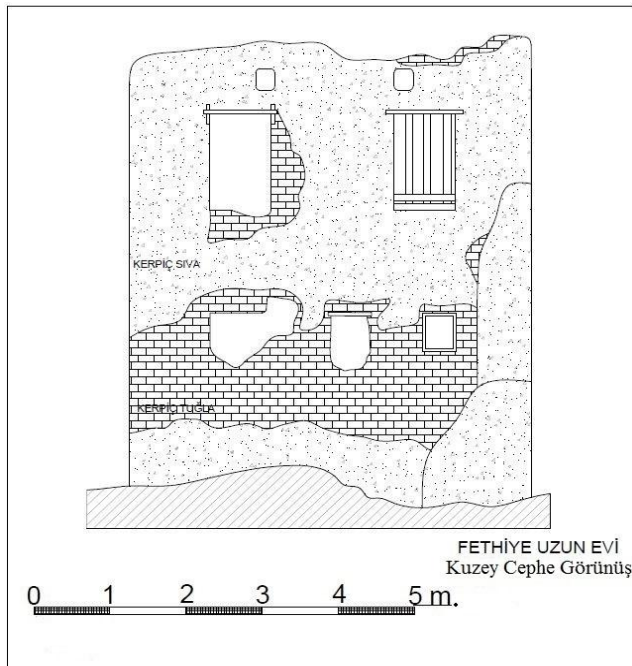
Çizim 100. Mevlit Ağan Evi Batı Cephe Görünüş

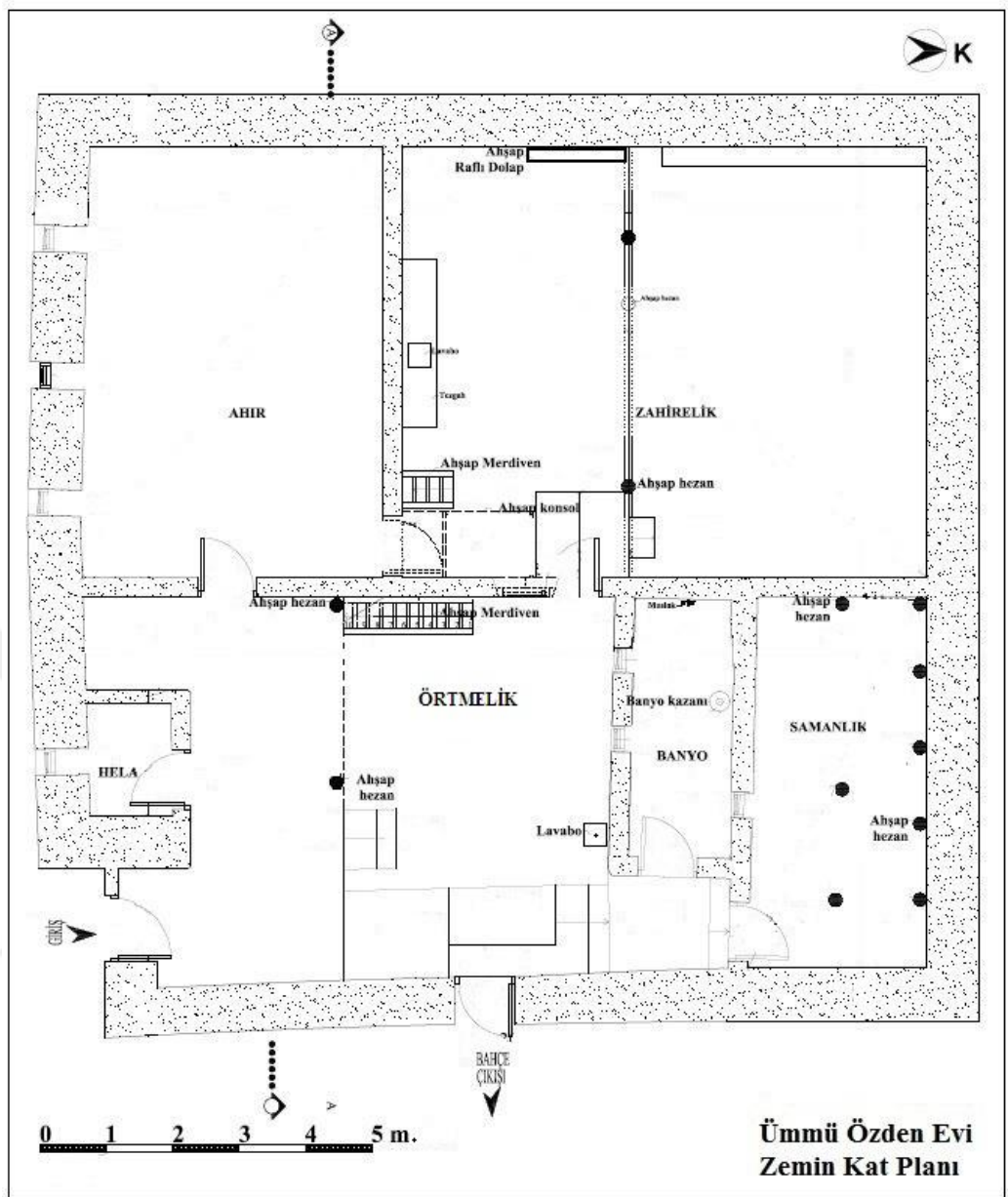
Çizim 101. Fethiye Uzun Evi
Zemin Kat Planı

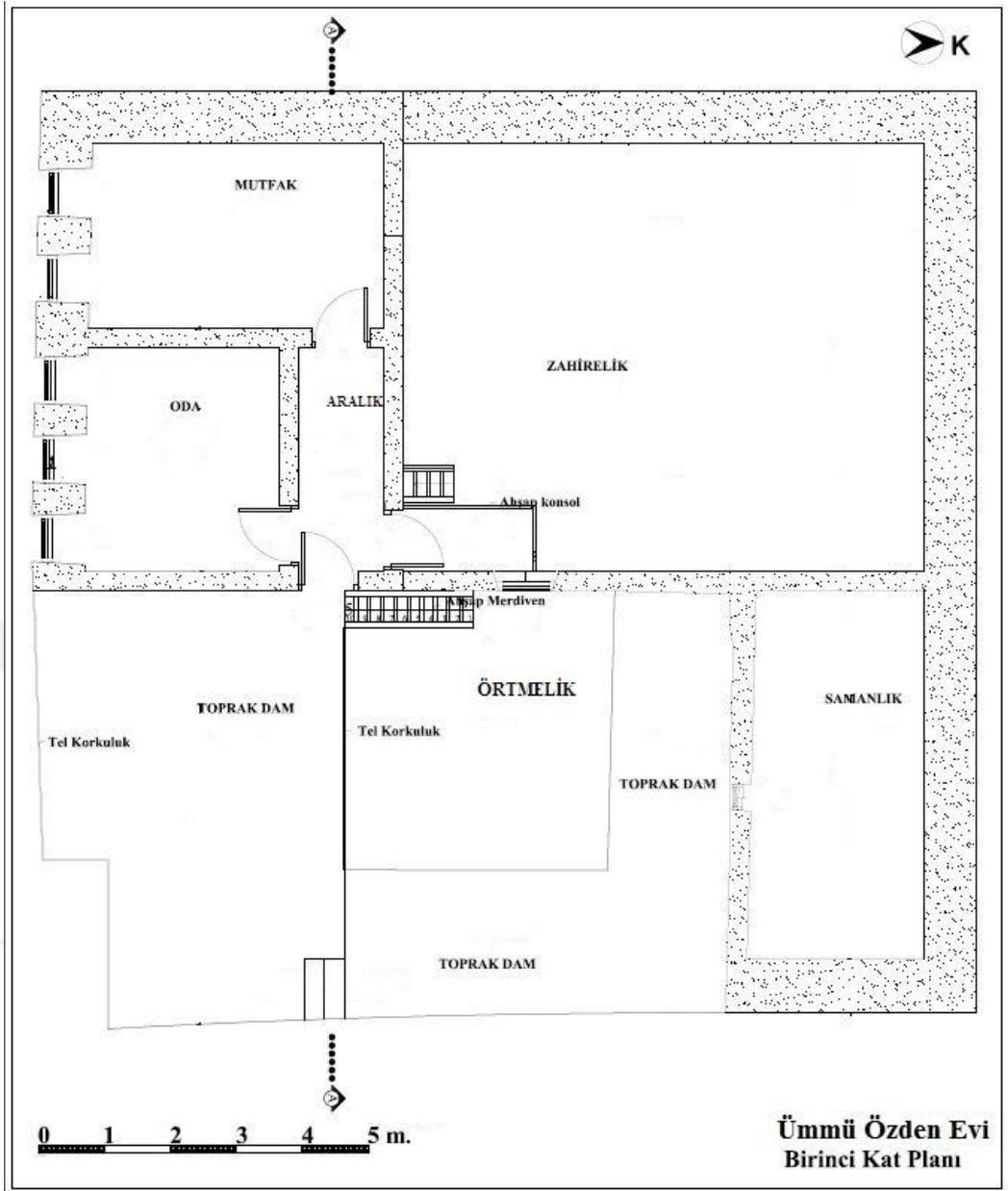
Çizim 102. Fethiye Uzun Evi
Birinci Kat Planı

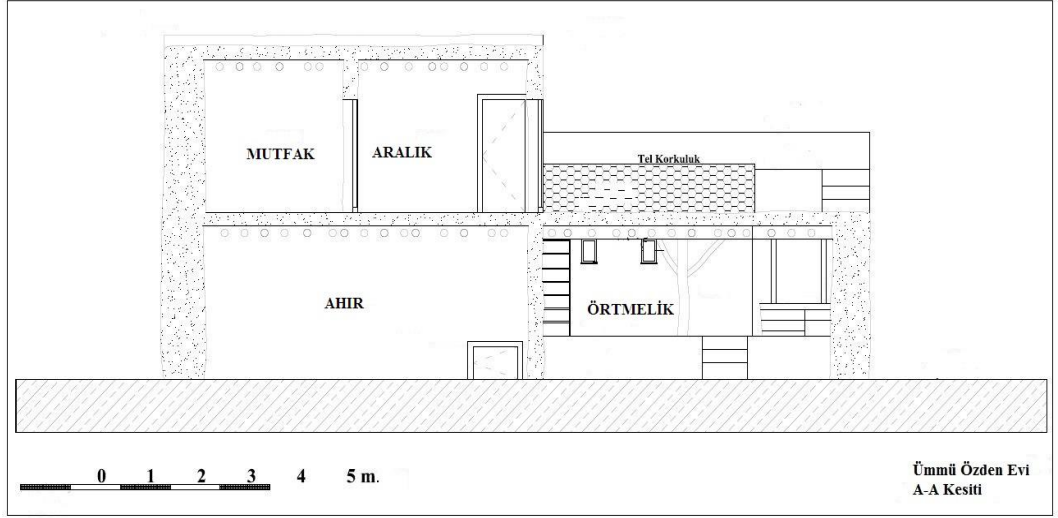
Çizim 103. Fethiye Uzun Evi Kuzey Cephe Görünüşü

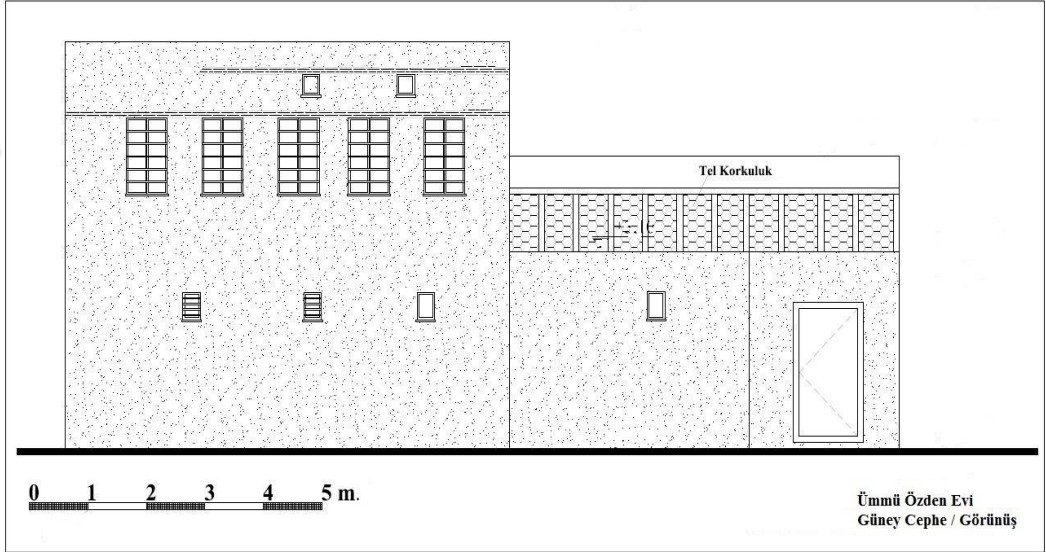
Çizim 104. Ümmü Özden Evi Zemin Kat Planı

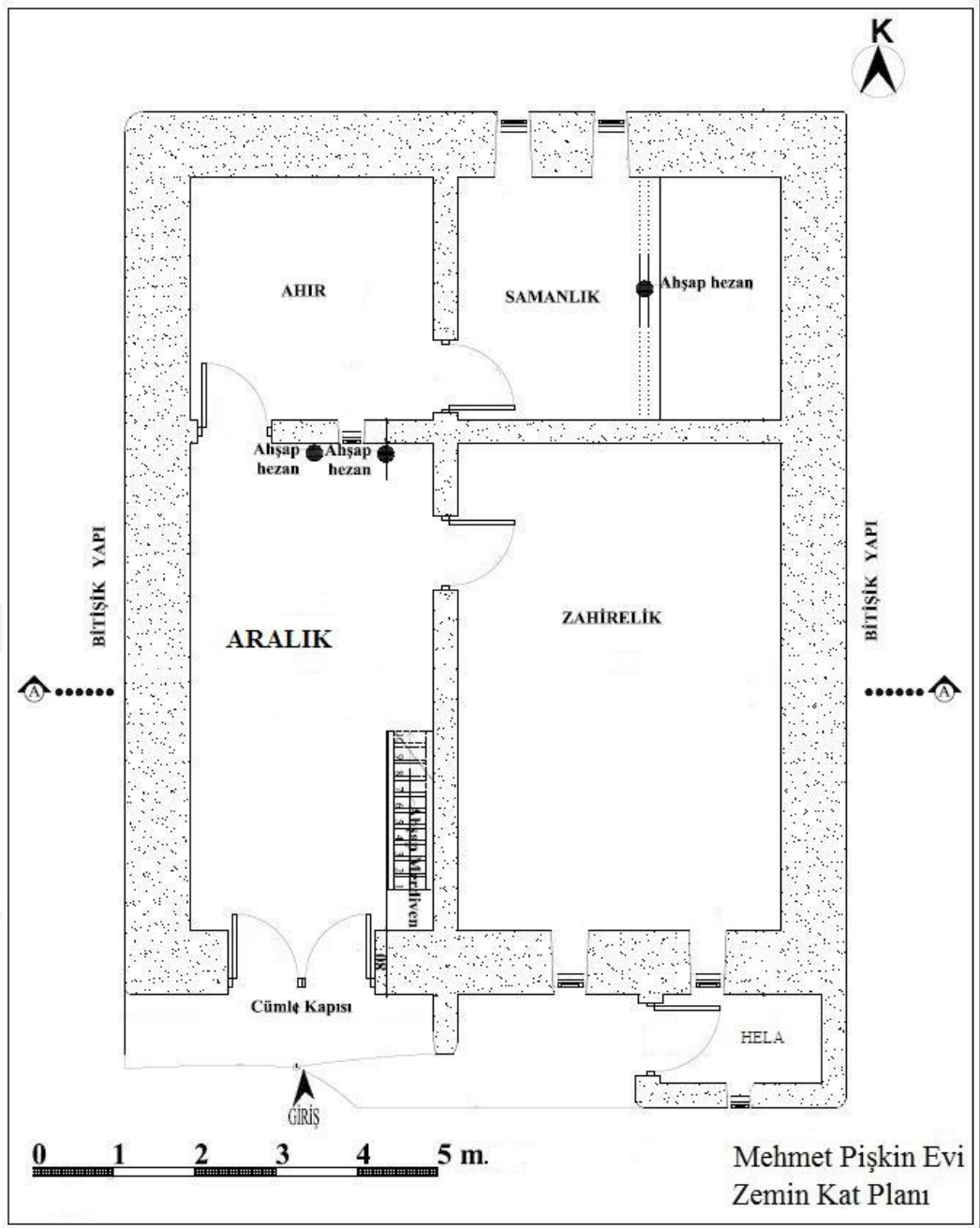
Çizim 105. Ümmü Özden Evi Birinci Kat Planı

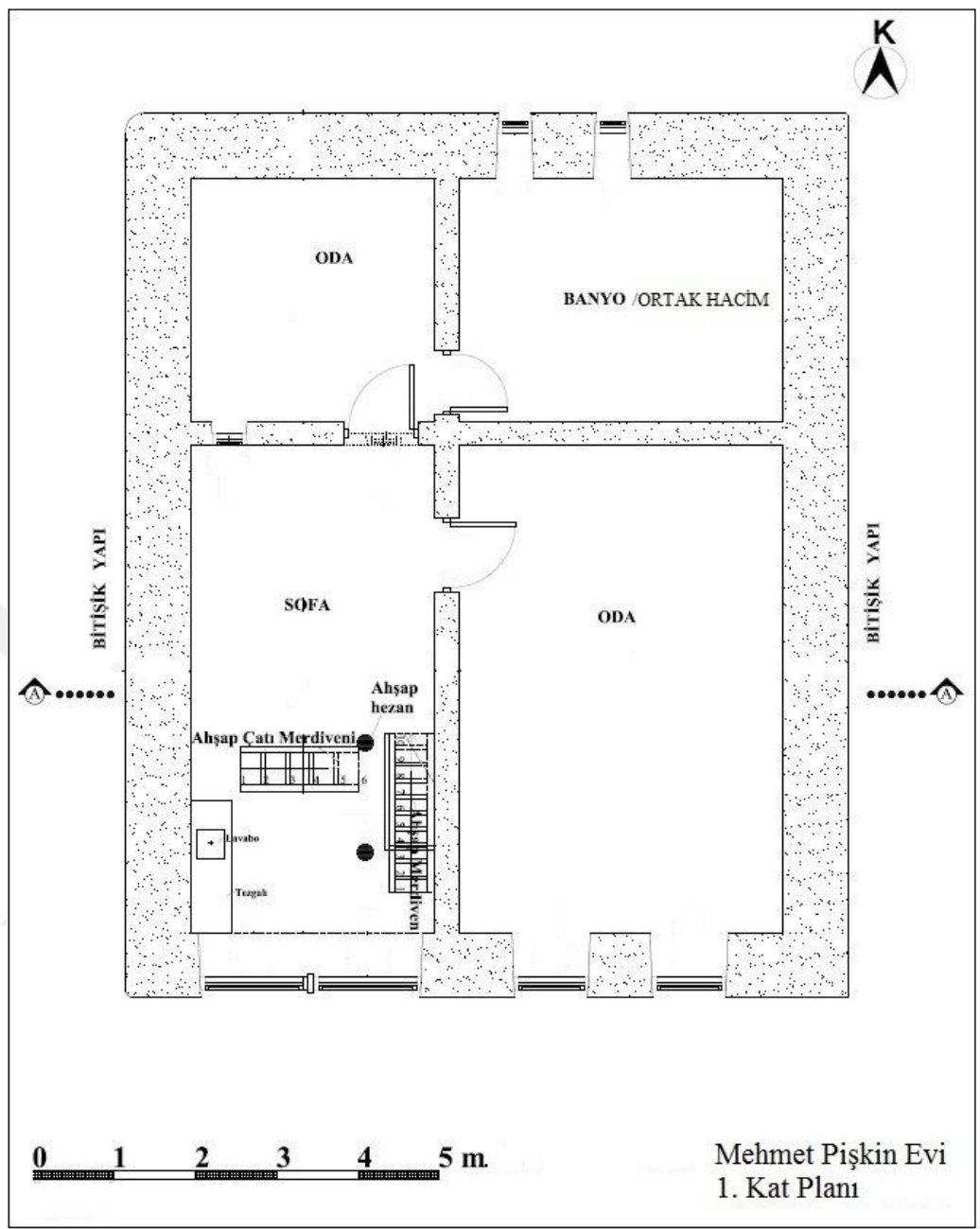
Çizim 106. Ümmü Özden Evi A-A Kesiti

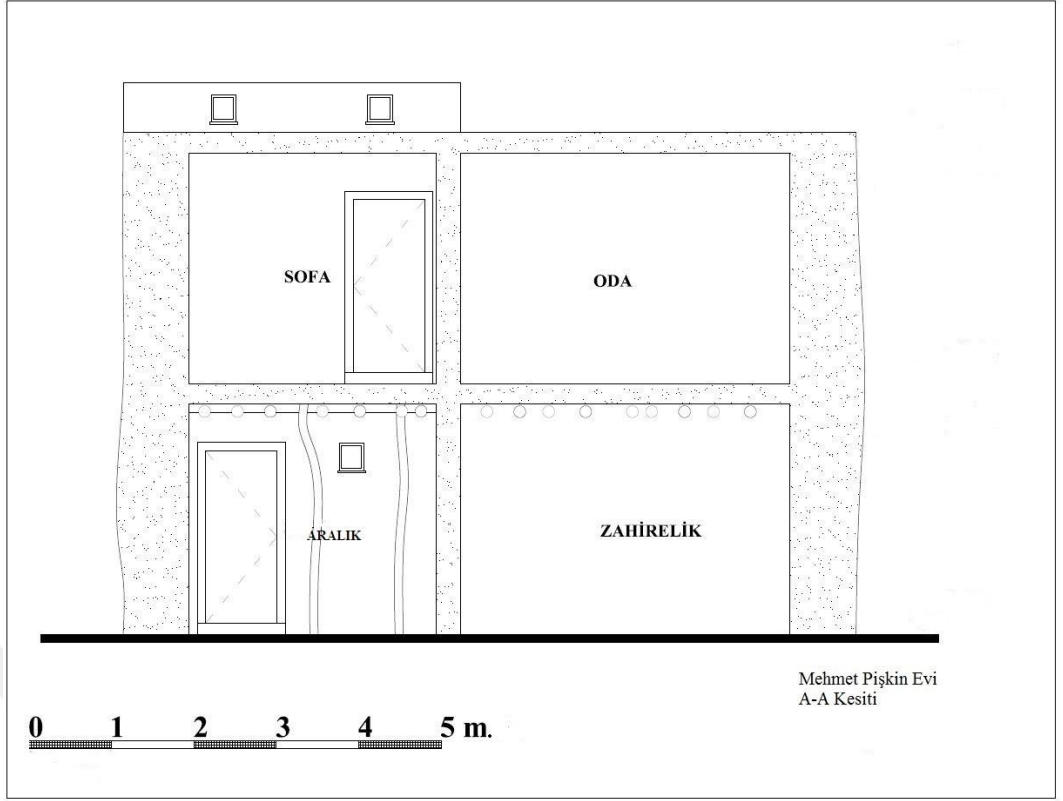
Çizim 107. Ümmü Özden Evi Güney Cephe Görünüş

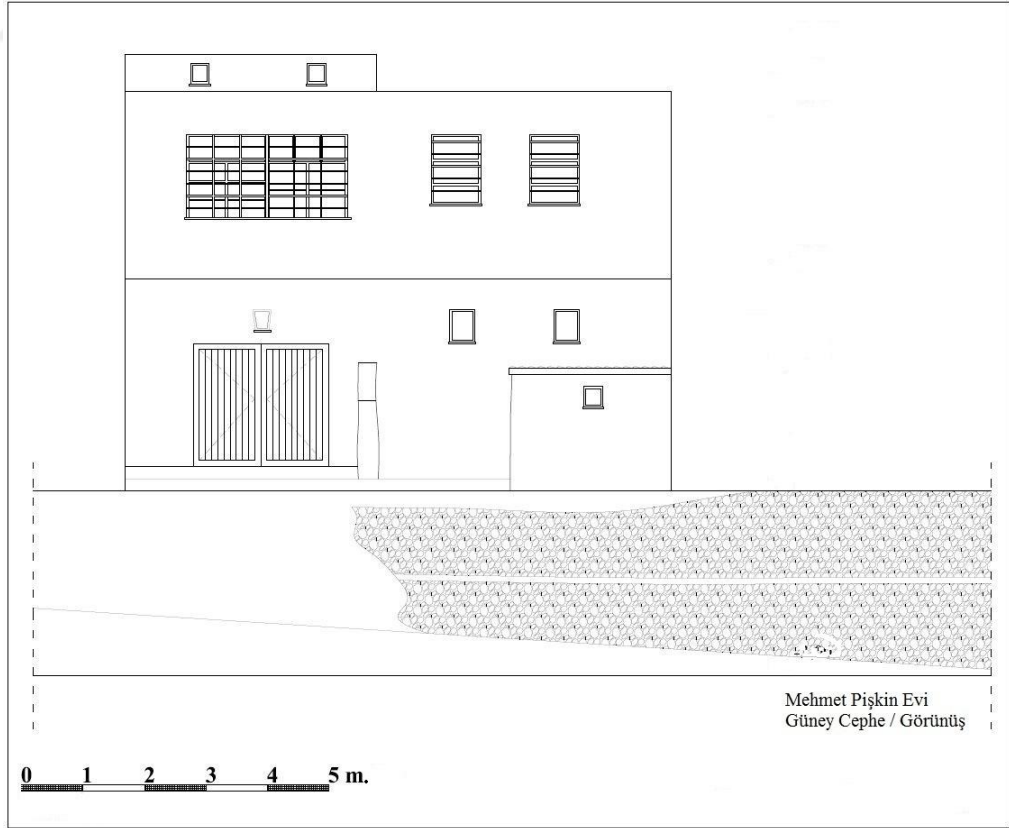
Çizim 108. Mehmet Pişkin Evi Zemin Kat Planı

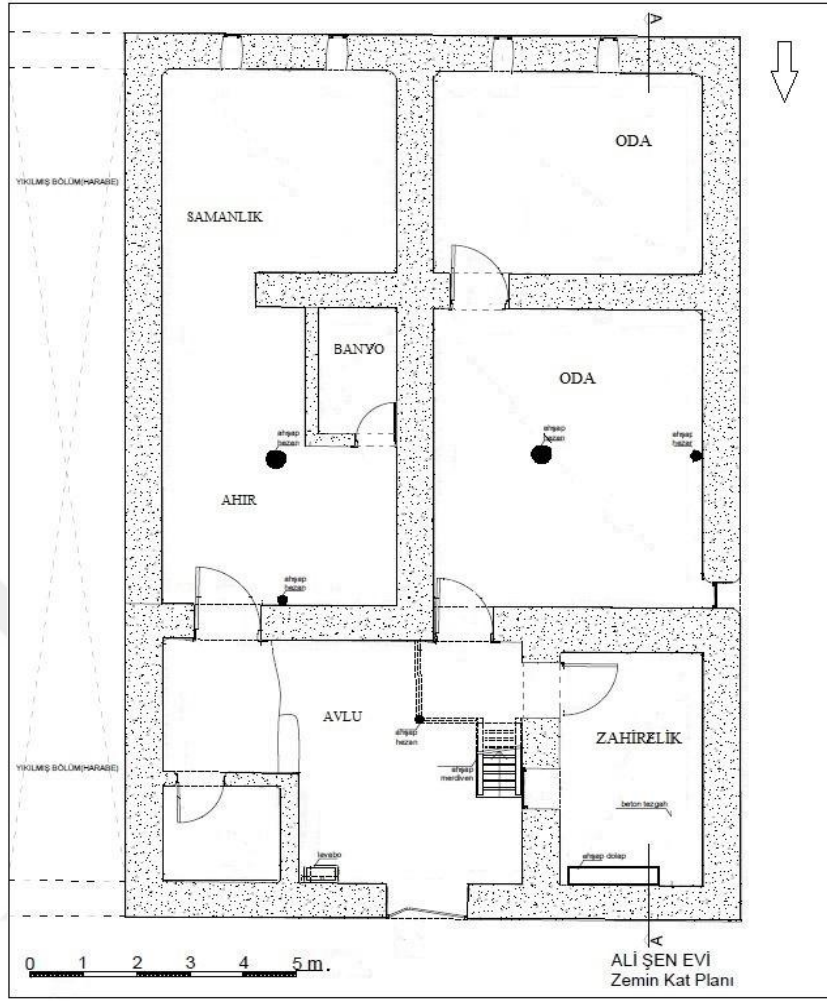
Çizim 109. Mehmet Pişkin Evi Birinci Kat Planı

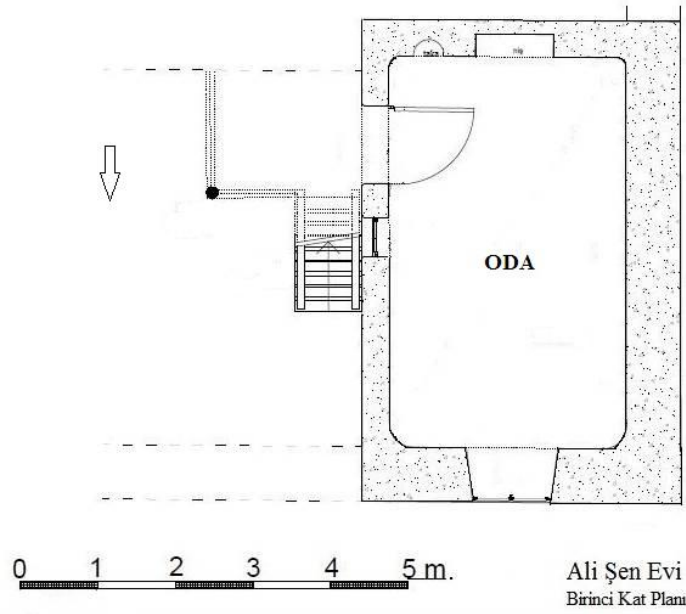
Çizim 110. Mehmet Pişkin Evi A-A Kesiti

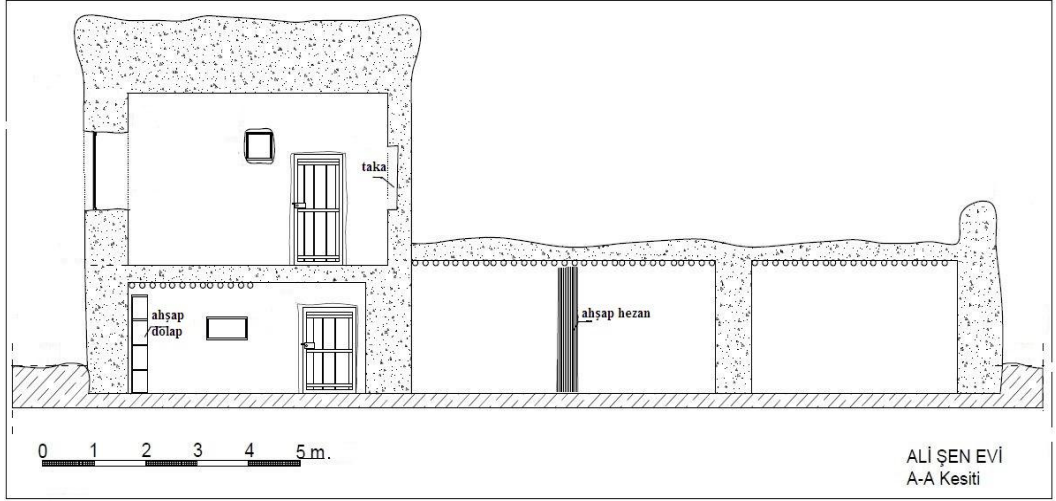
Çizim 111. Mehmet Pişkin Evi Güney Cephe Görünüş

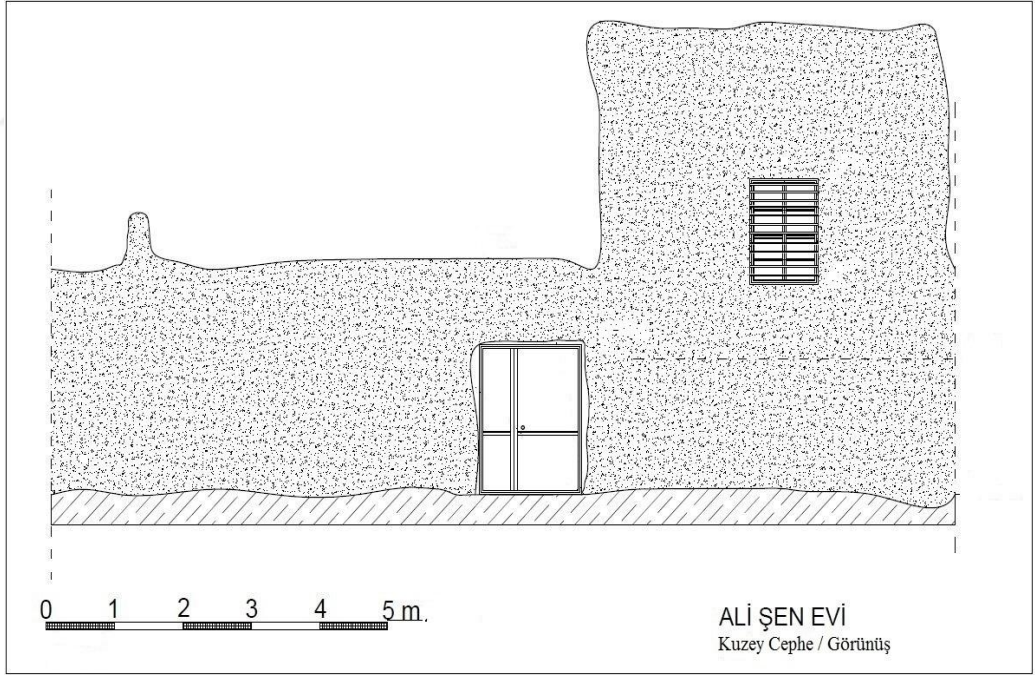
Çizim 112. Ali Şen Evi Zemin Kat Planı

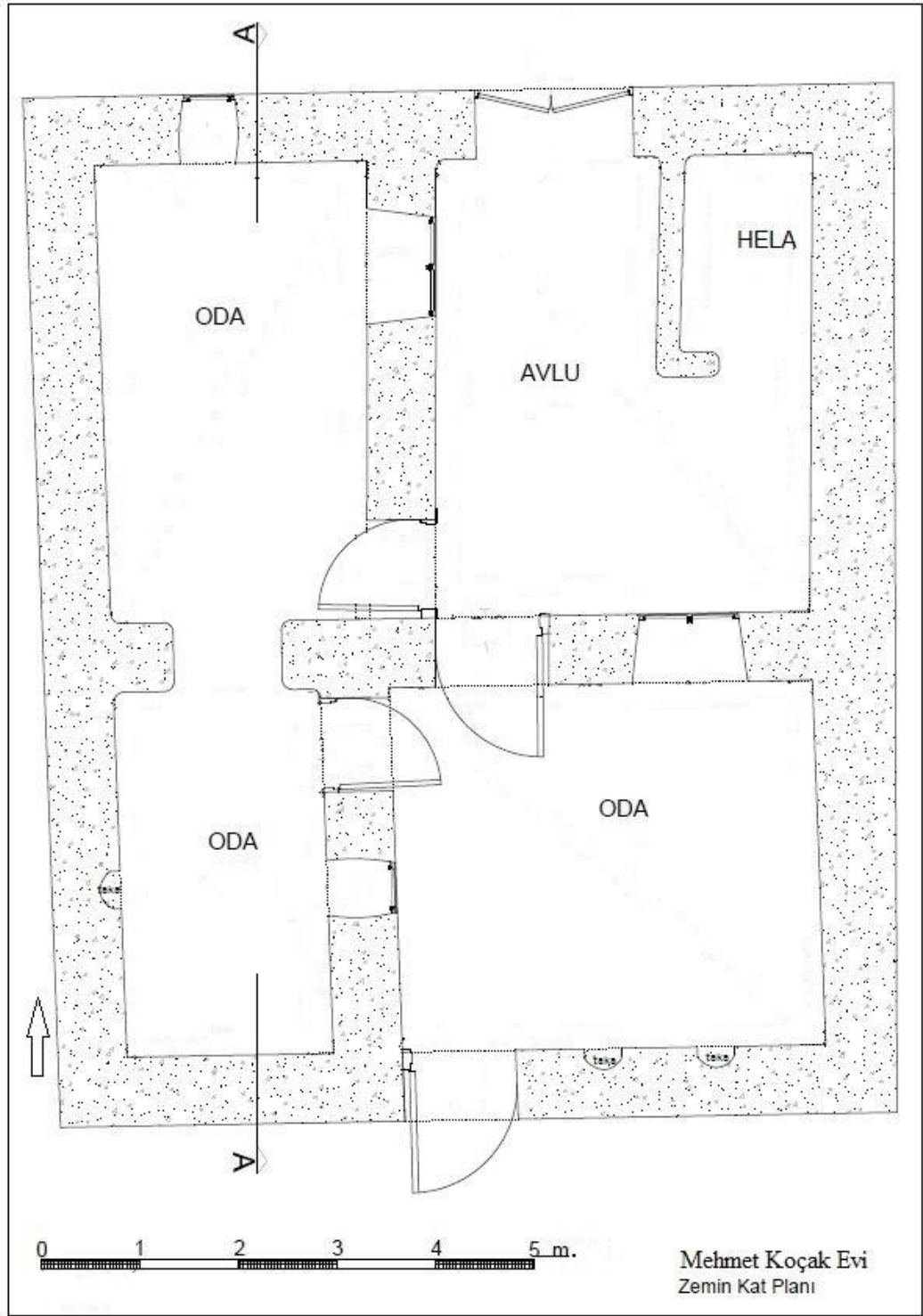
Çizim 113. Ali Şen Evi Birinci Kat Planı

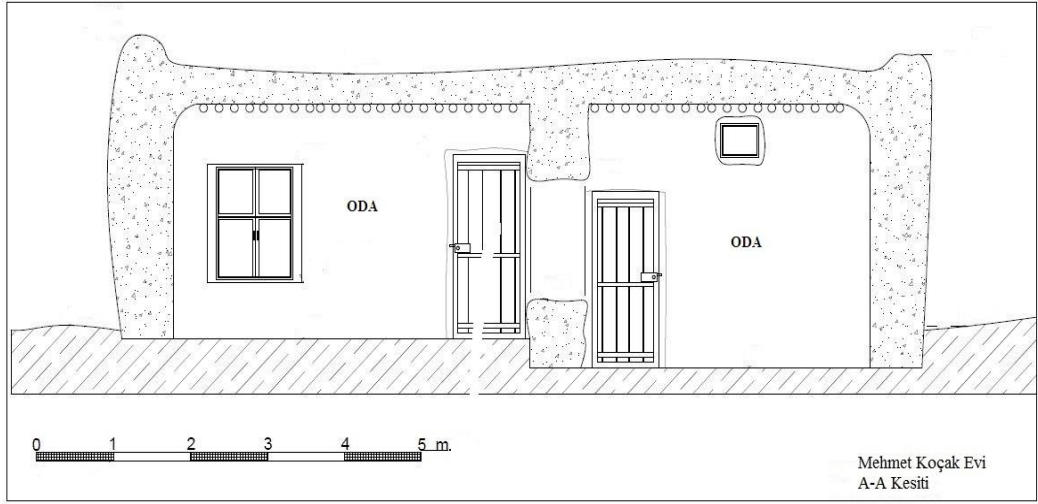
Çizim 114. Ali Şen Evi A-A Kesiti

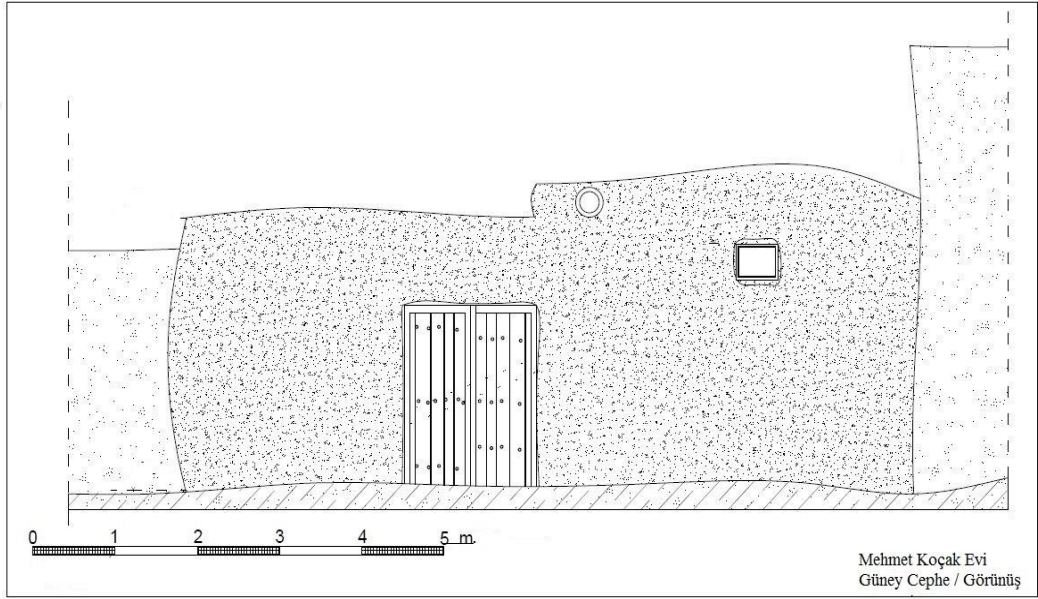
Çizim 115. Ali Şen Evi Kuzey Cephe Görünüş

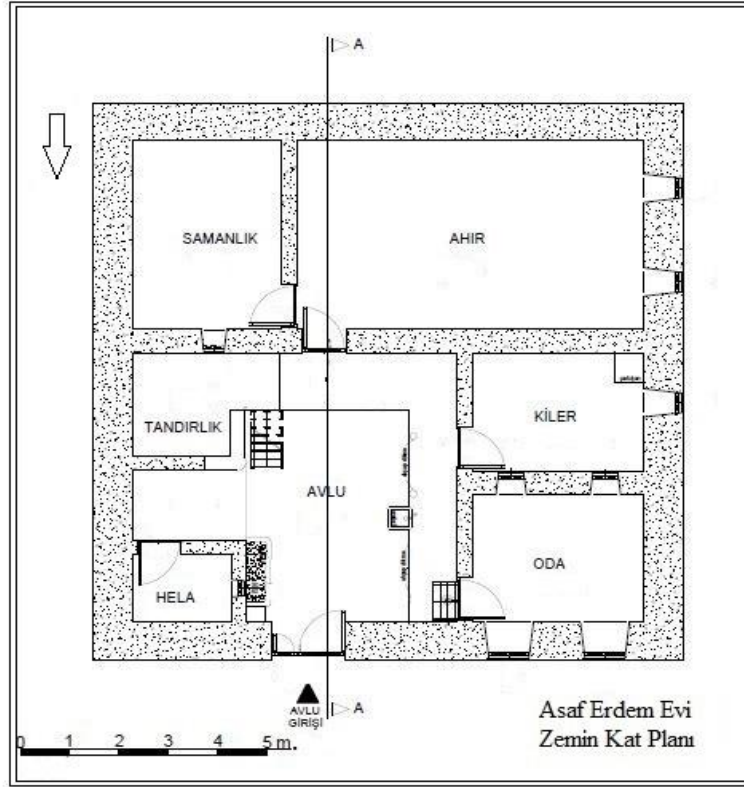
Çizim 116. Mehmet Koçak Evi Zemin Kat Planı

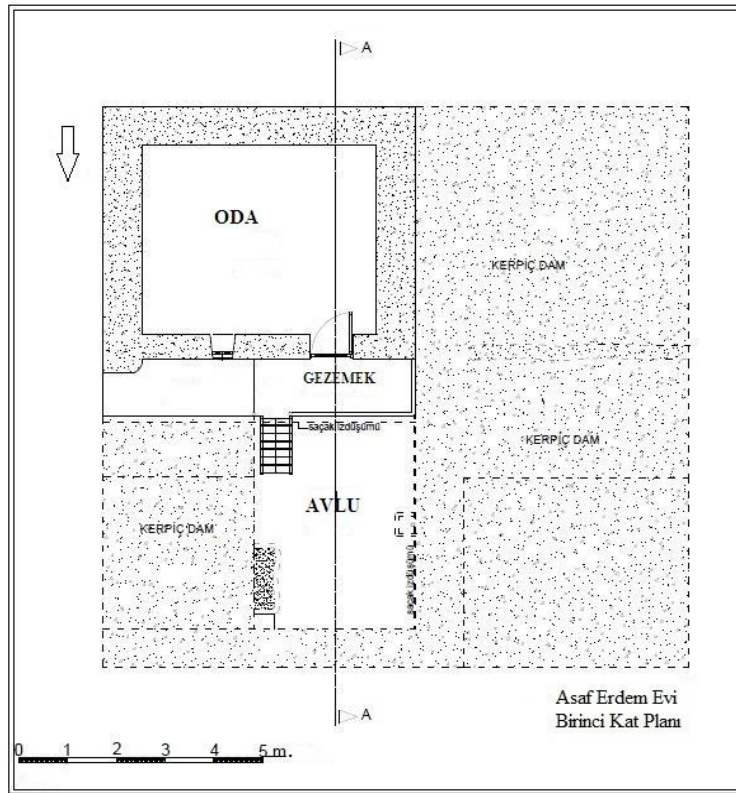
Çizim 117. Mehmet Koçak Evi A-A Kesiti

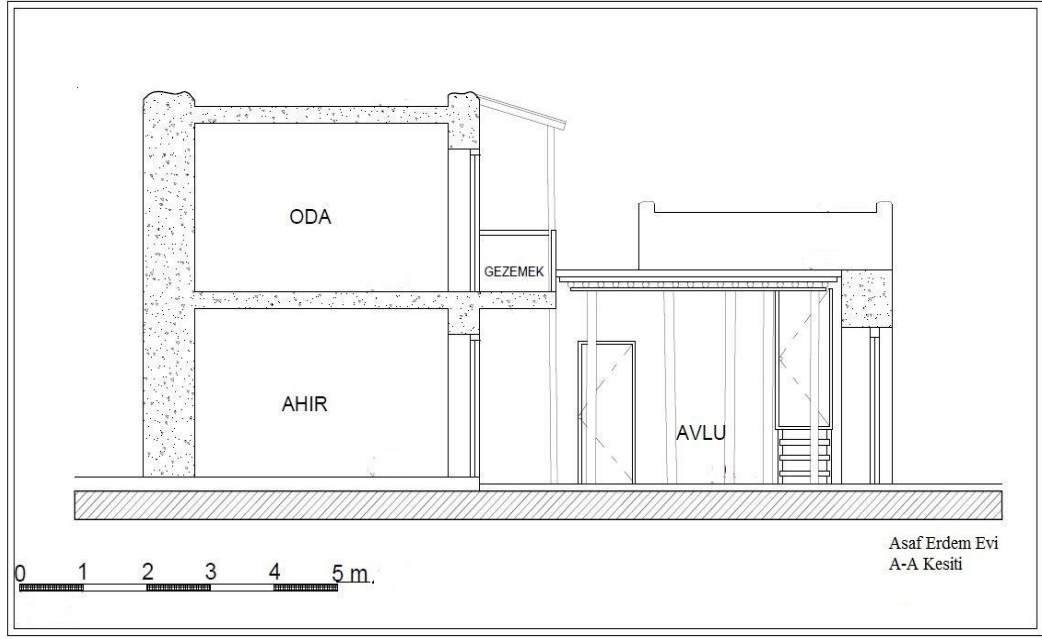
Çizim 118. Mehmet Koçak Evi Güney Cephe Görünüş

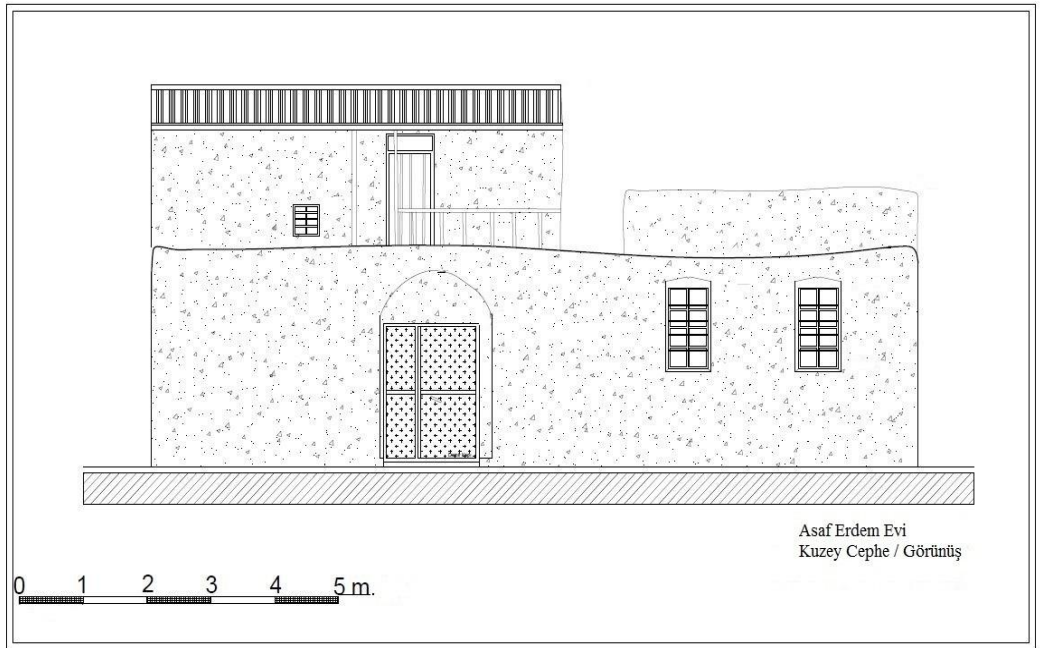
Çizim 119. Asaf Erdem Evi Zemin Kat Planı

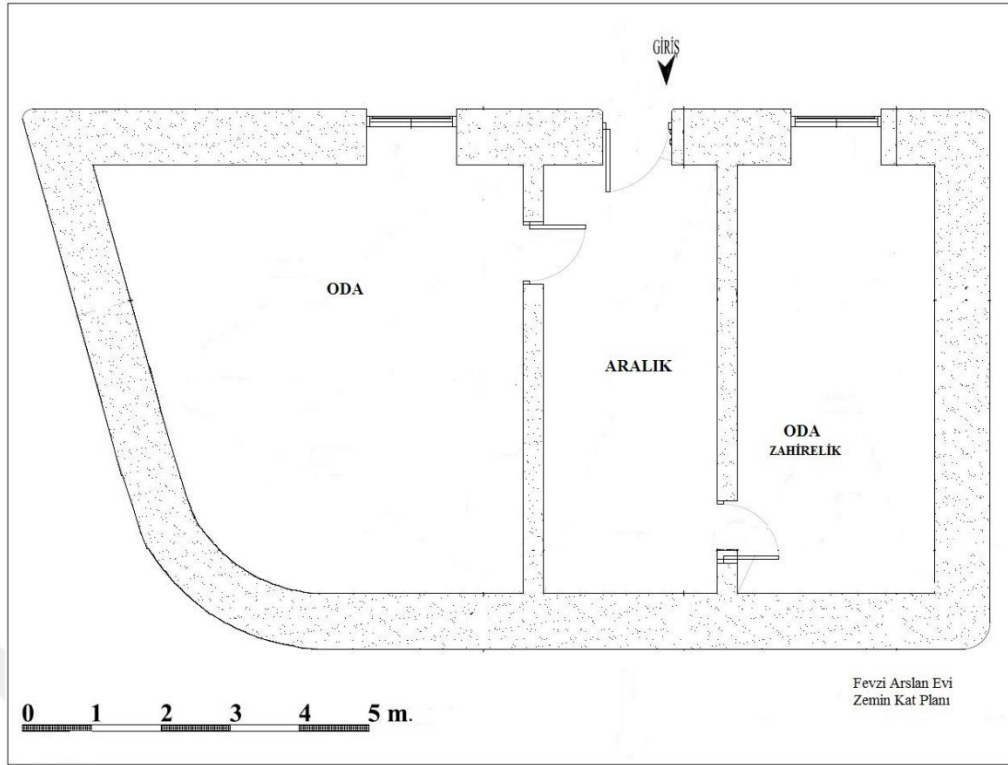
Çizim 120. Asaf Erdem Evi Birinci Kat Planı

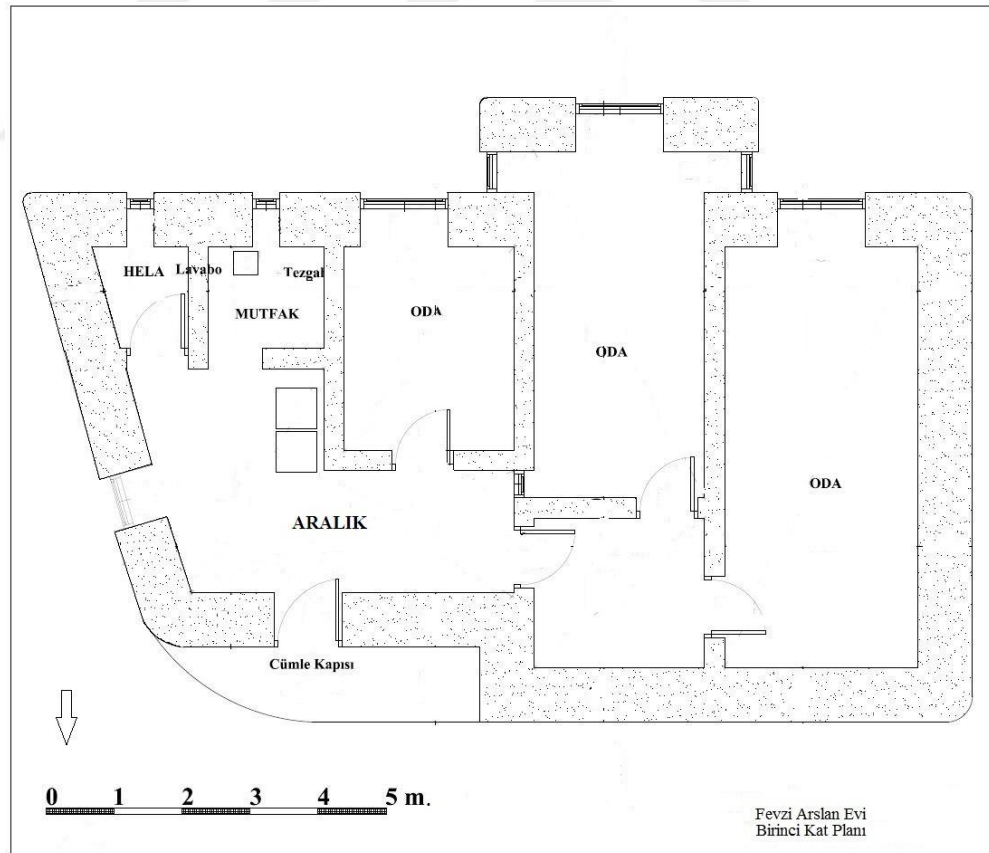
Çizim 121. Asaf Erdem Evi A-A Kesiti

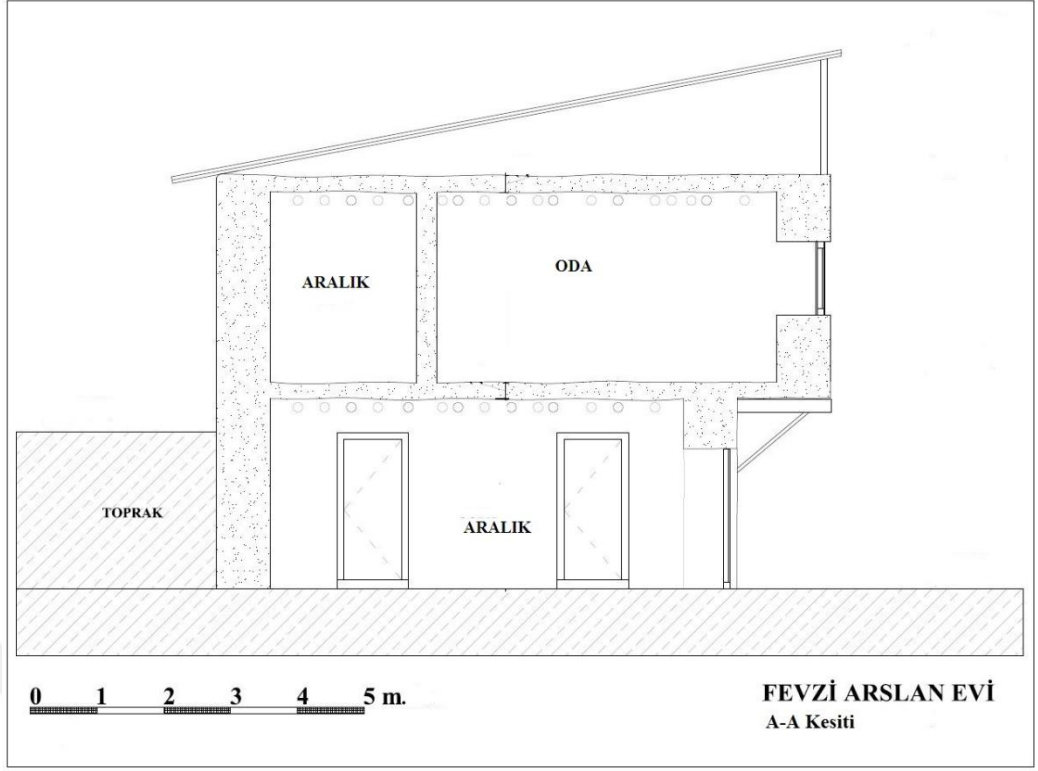
Çizim 122. Asaf Erdem Evi Kuzey Cephe Görünüşü

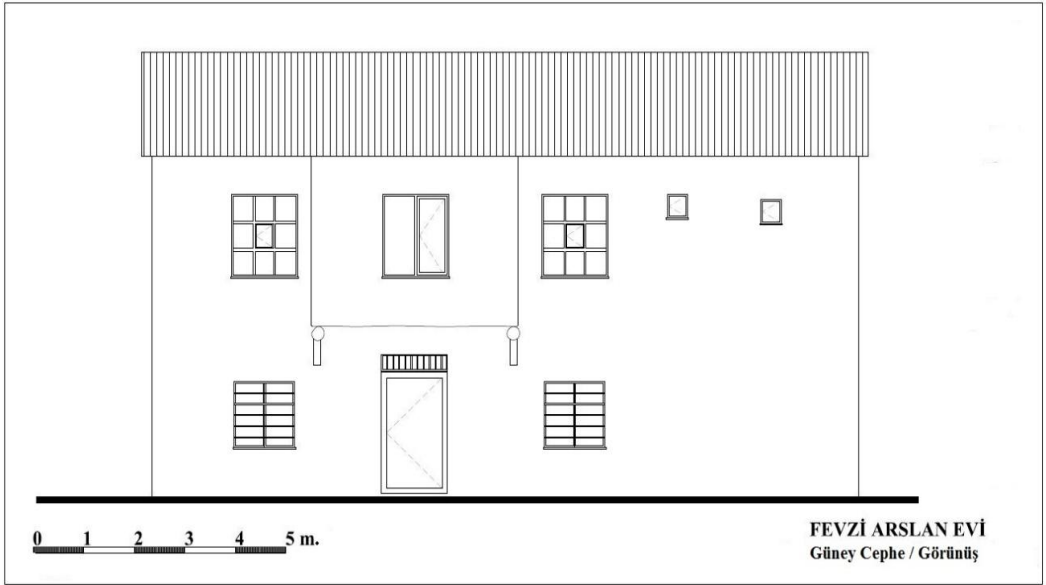
Çizim 123. Fevzi Arslan Evi Zemin Kat Planı

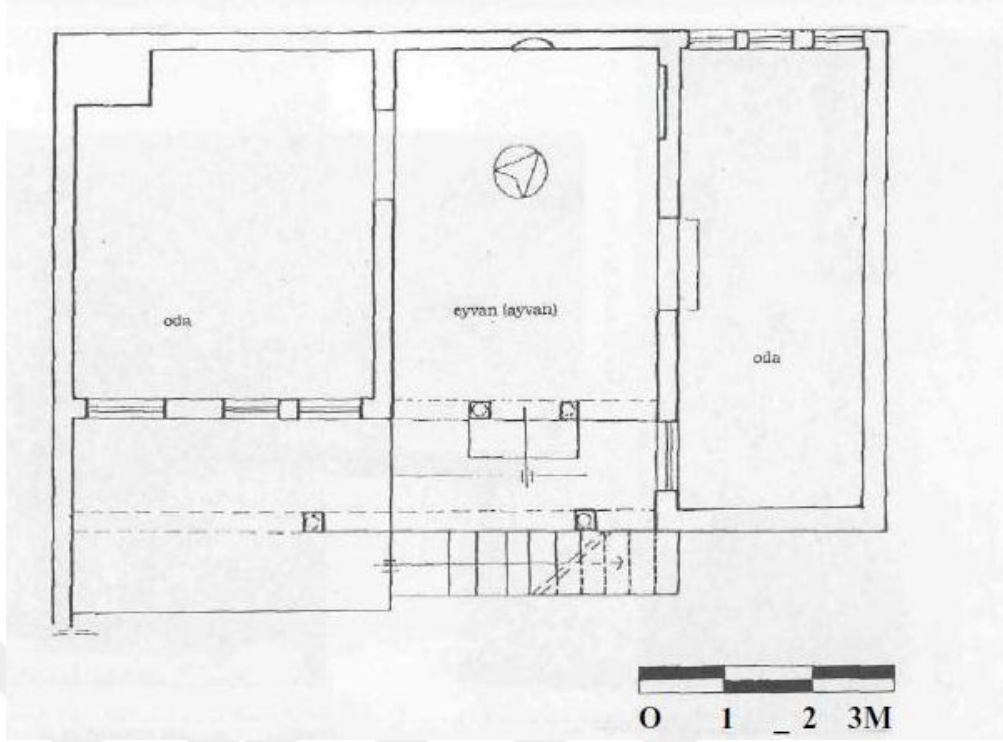
Çizim 124. Fevzi Arslan Evi Birinci Kat Planı

Çizim 125. Fevzi Arslan Evi A-A Kesiti

Çizim 126. Fevzi Arslan Evi Güney Cephe Görünüş

Çizim 127. Eyvan Plan Tipli Ev (Bekir DENİZ Arşivi)

FOTOĞRAFLAR

Foto 1.Darende İlçesinin Konumu (Darende Kaymakamlığı)

Foto 2. Darende İlçesi Genel Görüntü (Akif ÖZBİLDİRİCİ'den)

Foto 3. Darende İlçesi 1937 Yılı (İ. Alaattin ATEŞ Arşivi)

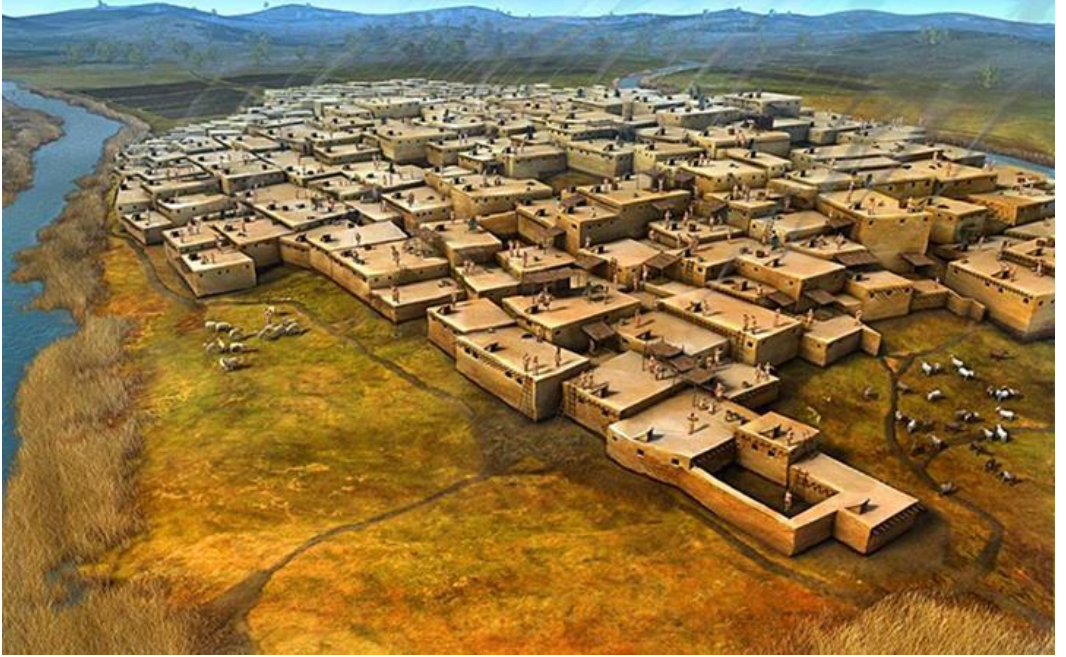

Foto 4. Çatalhöyük Evleri (Ayşe BURSALI'dan)

Foto 5. Catalhöyük Evleri (Cihat TOKSÖZ' den)

Foto 6. Orta Asya Türk Çadırı (Bolortsetseg ENKHBAATAR'dan)

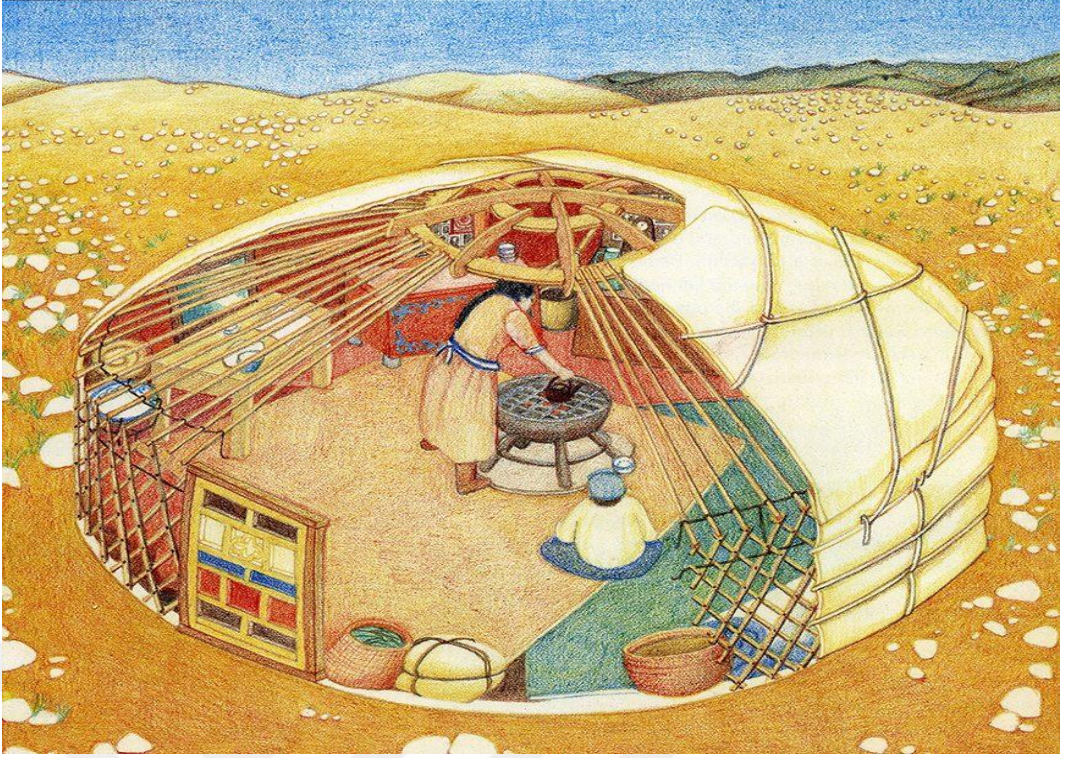

Foto 7. Çadır İç Düzeni (Önder KÜÇÜKERMEN'dan)

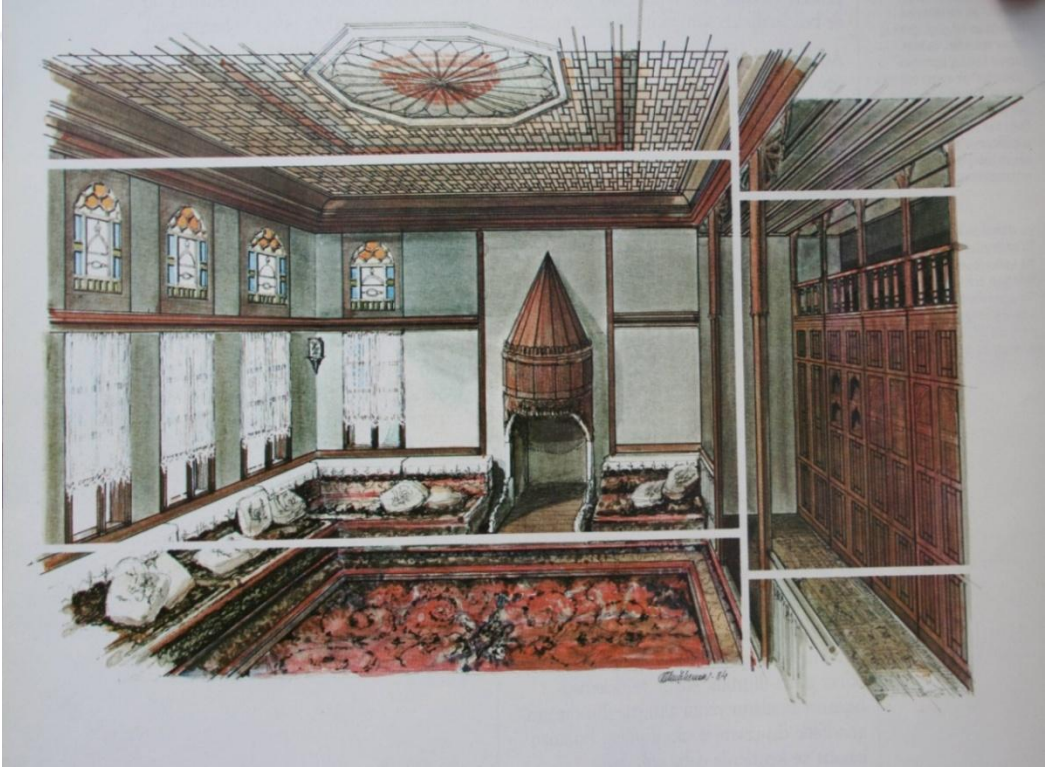

Foto 8. Türk Evi Odası Genel Şeması

Foto 9. 1 - Abdulvahap Sönmezler Evi Google Earth Görüntüsü

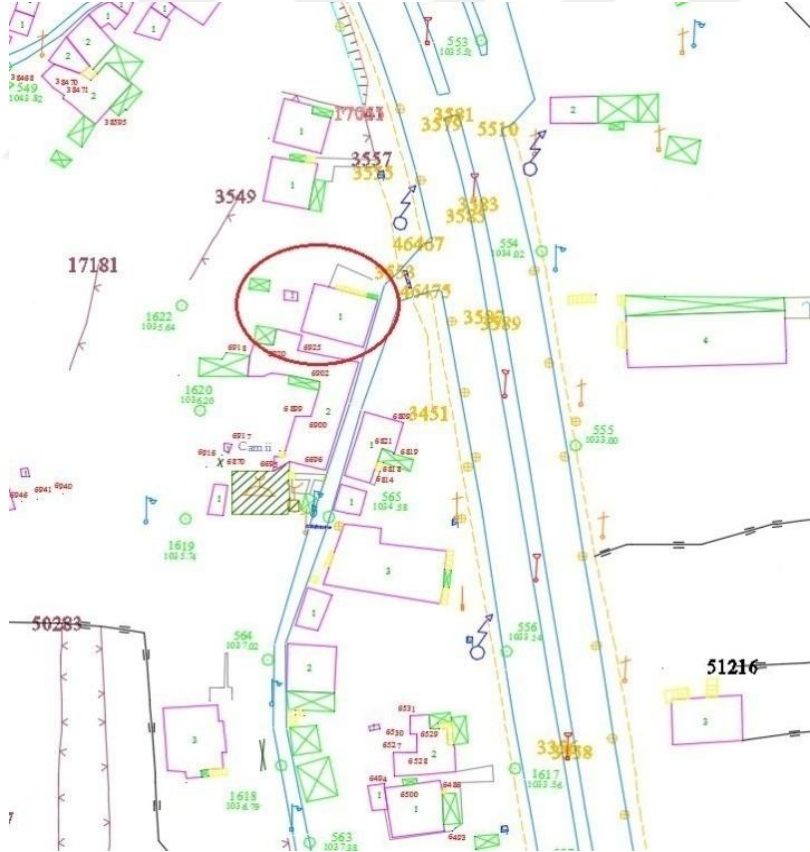

Foto 9. 2 - Abdulvahap Sönmezler Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 9. 3 - Abdulvahap Sönmezler Evi 2008 Yılı (İ. Alaattin ATEŞ Arşivi)

Foto 9. 4 - Yuvalı Sokak Evleri Kuzeydoğu Cephe

Foto 9. 5 - Yuvalı Sokak Evleri Güneydoğu Cephe

Foto 9. 6 - Abdulvahap Sönmezler Evi Doğu Cephe

Foto 9. 7 - Kuzeydoğu Cephe

Foto 9. 8 - Avluya Açılan Cümle Kapısı

Foto 9. 9 - Avlu Kuzeydoğu Cephe

Foto 9. 10 - Batı Cephe

Foto 9. 11 - Kuzeybatı Cephe

Foto 9. 12 - Avlu Batı Cephe

Foto 9. 13 - Kerpiç Ocak

Foto 9. 14 - Kerpiç Seki, Niş ve Tepe Penceresi

Foto 9. 15 - Ahır

Foto 9. 16 - Zemin Kat Sofa Kuzey Cephe

Foto 9. 17 - Sofanın Kuzeydoğu Köşesinde Yer Alan Oda

Foto 9. 18 - Sofanın Doğu Köşesinde Yer Alan Oda

Foto 9. 19 - Birinci Kat Sofa Kuzey Cephe

Foto 9. 20 - Şahnişin Pencereleeri ve Ahşap Sedir/Makat

Foto 9. 21 - Ahşap Dolap ve Yüklüğü

Foto 9. 22 - Birinci Kat Sofa Güney Cephe

Foto 9. 23 - Birinci Kat Sofanın Kuzeydoğu Köşesinde Yer Alan Oda

Foto 9. 24 - Şevli Pencere ve Kandillik

Foto 10. 1- Mehmet Kurtaran Evi Google Earth Görüntüsü

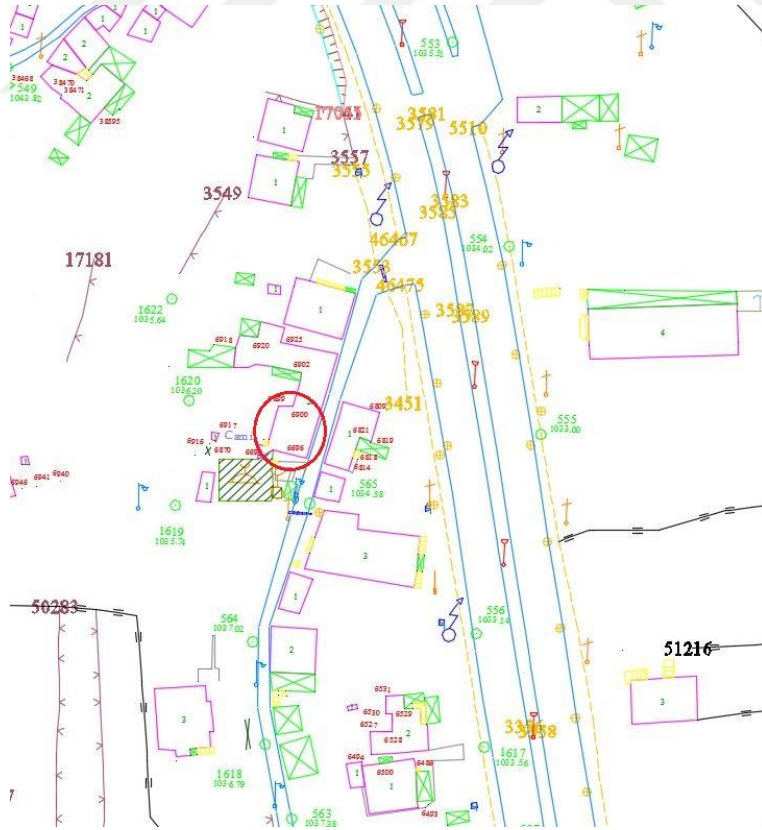

Foto 10. 2 - Mehmet Kurtaran Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 10. 3 - Mehmet Kurtaran Evi Doğu Cephe

Foto 10. 4 - Mehmet Kurtaran Evi ve Komşu Yapılar

Foto 10. 5 - Batı Cephe

Foto 10. 6 - Avlu Genel Görünüş

Foto 10. 7 - Bahçe Genel Görünüş

Foto 10. 8 - Zemin Kat Zahirelik

Foto 10. 9 - Ahşap Merdiven ve Dolap

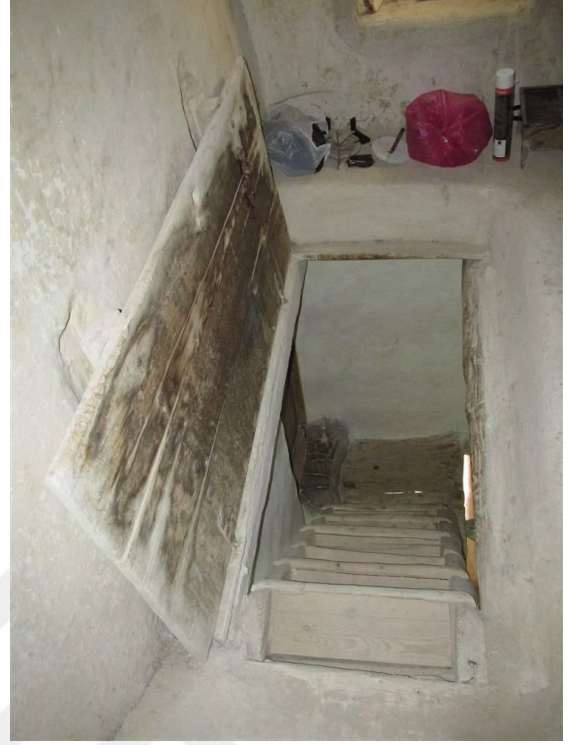

Foto 10. 10 - Ahşap Hepenk

Foto 10. 11 - Birinci Kat Zahirelik

Foto 10. 12 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe

Foto 10. 13 - Birinci Kat Başoda Doğu Cephe

Foto 10. 14 - Birinci Kat Mutfak Doğu Cephe

Foto 10. 15 - Üst Örtü ve Baca

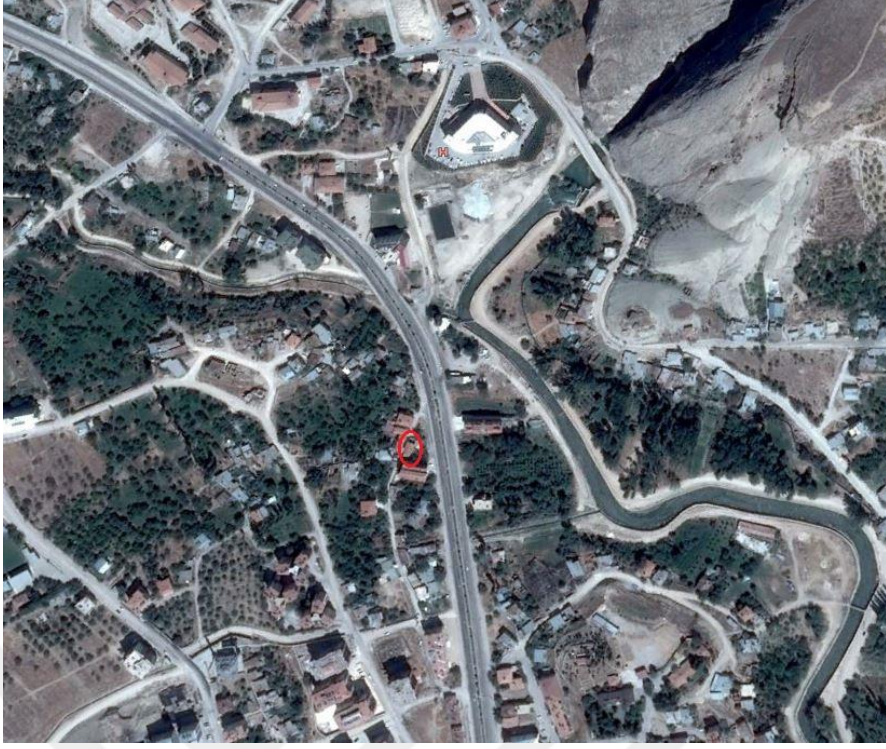

Foto 11. 1 - İhsan Sönmezler Evi Google Earth Görüntüsü

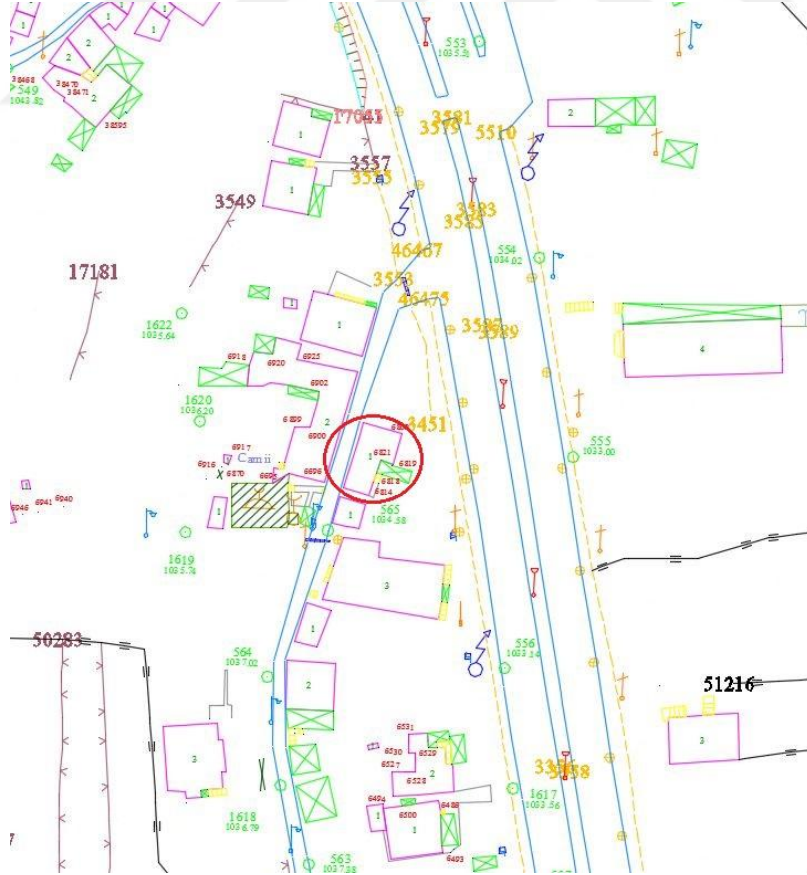

Foto 11. 2 - İhsan Sönmezler Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 11. 3 - İhsan Sönmezler Evi Kuzeybatı Cephe

Foto 11. 4 - Güney Cephe

Foto 11. 5 - İhsan Sönmezler Evi Doğu Cephe

Foto 11. 6 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe

Foto 11. 7 - Merdiven

Foto 11. 8 - Mutfak

Foto 11. 9 – Zahirilik

Foto 11. 10 - Gezemek

Foto 11. 11 - Zemin Kat Oda

Foto 11. 12 - Birinci Kat Sofa

Foto 11. 13 - Ahşap Balkon

Foto 11. 14 - Sofanın Kuzeyinde Yer Alan Oda Batı Cephe

Foto 11. 15 - Sofanın Kuzeyinde Yer Alan Oda Doğu Cephe

Foto 11. 16 - Sofanın Güneyinde Yer Alan Oda Doğu Cephe

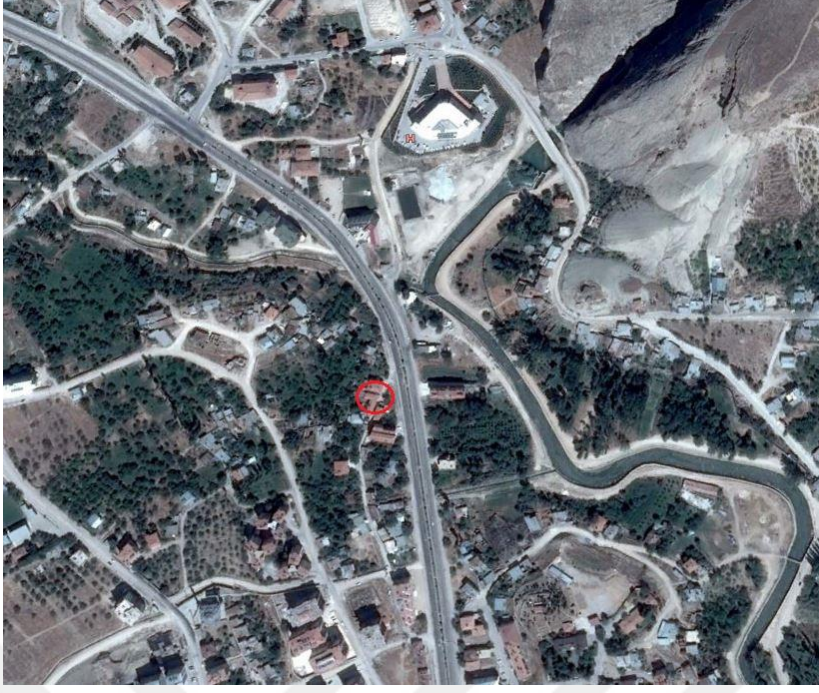

Foto 12. 1 - Mehmet Mustafa Can Evi Google Eart Görüntüsü

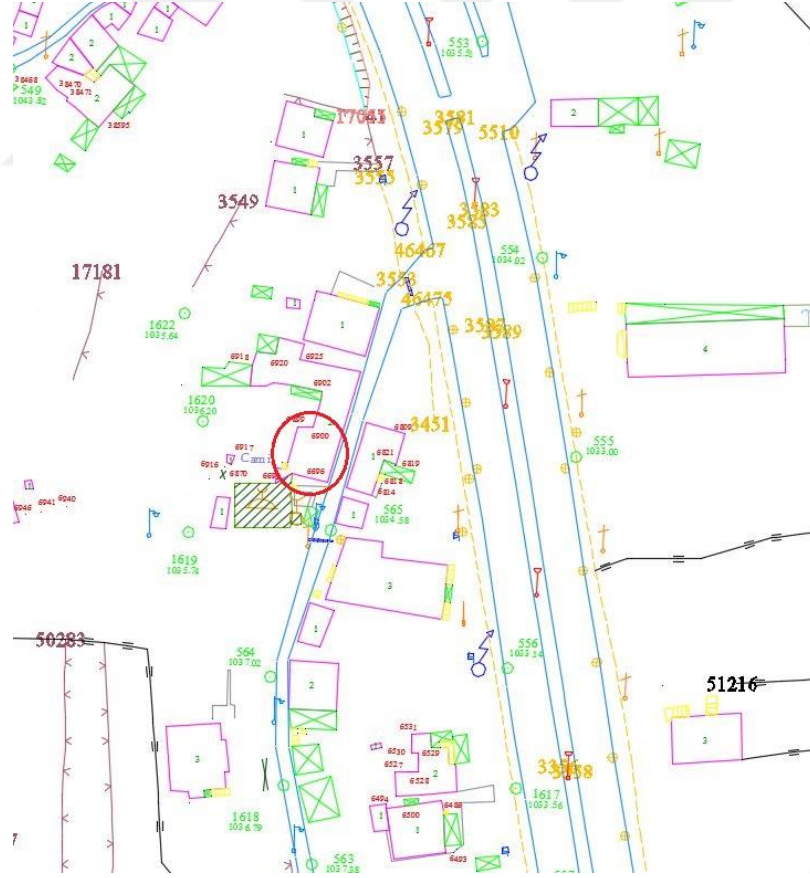

Foto 12. 2 - Mehmet Mustafa Can Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 12. 3 - Mehmet Mustafa Can Evi Doğu Cephe

Foto 12. 4 - Batı Cephe

Foto 12. 5 - Avlu ve Bahçeden Görünüş

Foto 12. 6 - Güney Cephe

Foto.12. 7 - Ahır

Foto 12. 8 - Girişten Sonra Gelen Seki

Foto 12. 9 - Zemin Kat Giriş Mekânından Birinci Kata Çıkış

Foto 12. 10 - Zemin Kat Giriş

Foto 12. 11 - Ahşap Dolap ve Niş

Foto. 12. 12 - Birinci Kat Başoda

Foto 12. 13 - Ahşap Direkler, Tırabzan ve Ocak

Foto 12. 14 - Batı Cephe

Foto 12. 15 - Ahşap Dolap

Foto 12. 16 - Şerbetlik

Foto 12. 17 - Gezemek Güneybatı Cephe

Foto 12. 18 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 12. 19 - Birinci Kat Oda ve Pencere Açıklığı

Foto 12. 20 - Birinci Kat Oda ve Pencere Açıklığı

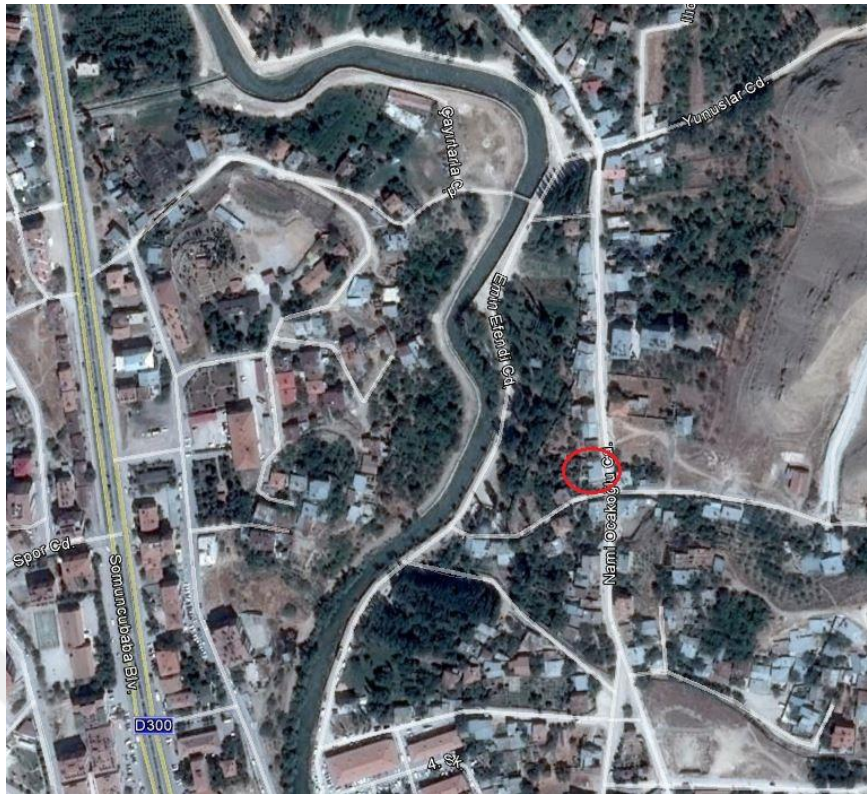

Foto 13. 1 - Kifayet Ocakçı Evi Google Earth Görüntüsü

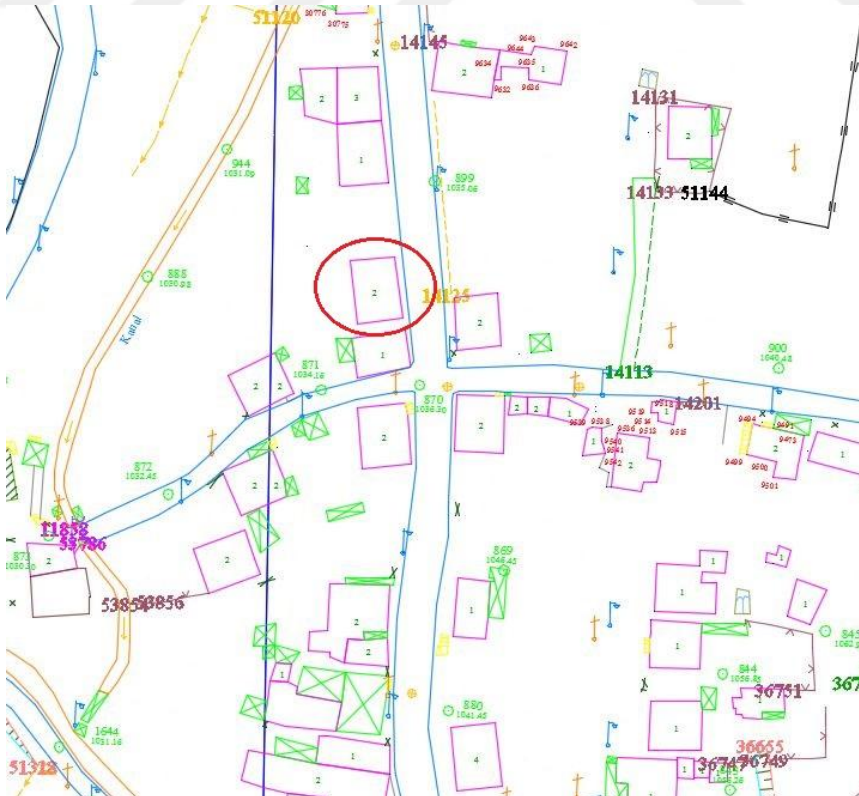

Foto 13. 2 - Kifayet Ocakçı Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 13. 3 - Kifayet Ocakçı Evi Kuzeydoğu Cephe

Foto 13. 4 - Doğu Cephe

Foto 13. 5 - Avlu Güney Cephe

Foto 13. 6 - Avlu ve Hayat

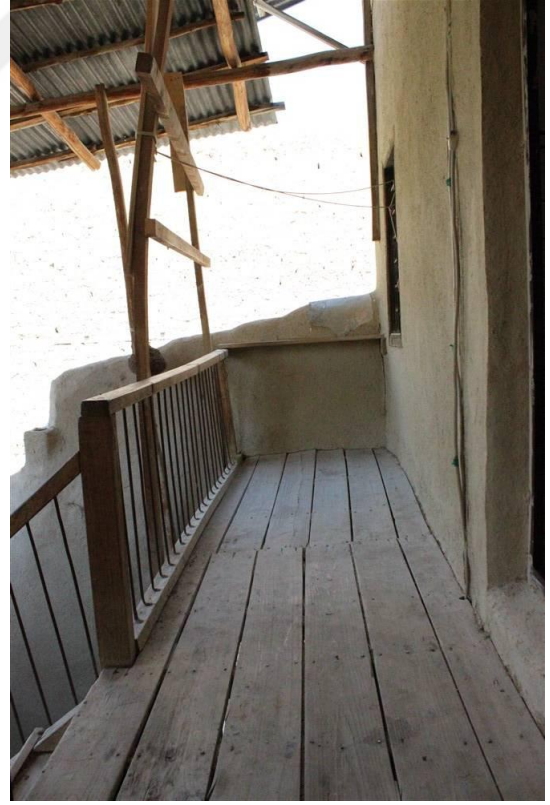

Foto 13. 7 - Birinci Kat Hayat

Foto 13. 8 - Zemin Kat Kış Odası

Foto 13. 9 - Zemin Kat Zahirilik

Foto 13. 10 - Samanlık

Foto 13. 11 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe

Foto 13. 12 - Doğu Cephe

Foto 13. 13 - Ahşap Dolap

Foto 13. 14 - Birinci Kat Sofa

Foto 13. 15 - YanOdaya Açılan Pencere

Foto 13. 16 - Ahşap Dolabı

Foto 13. 17 - Birinci Kat Oda

Foto 13. 18 - Birinci Kat Oda, Gusülhanesi ve Dolabı

Foto 13. 19 - Helâ ve Banyo Batı Cephe

Foto 13. 20 - Doğu Cephe

Foto 13. 21 - Mutfak ve Kerpiç Ocağı

Foto 13. 22 - Zairelik ve Sedir İçinde Gusülhanesi

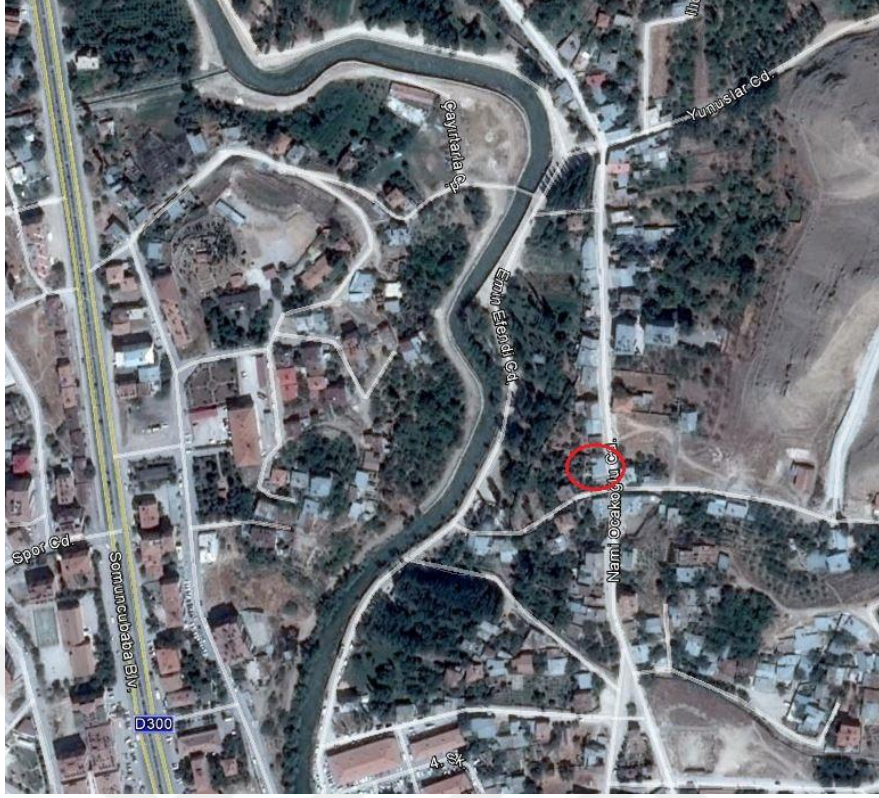

Foto 14. 1 - Müdür Ahmet Kaya Evi Google Earth Görüntüsü

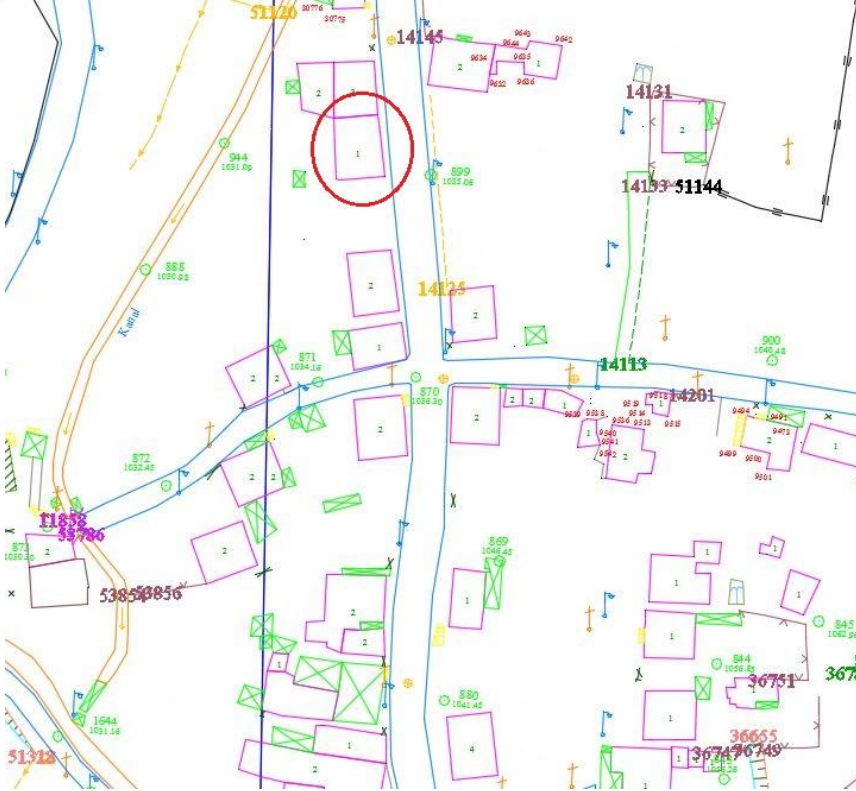

Foto 14. 2 - Müdür Ahmet Kaya Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 14. 3 - Müdür Ahmet Kaya Evi Doğu Cephe

Foto 14. 4 - Kemerli Formda Cümle Kapısı

Foto. 14. 5 - Avlu Doğu Cephe

Foto 14. 6 - Taş Kemer Yüzeyinde Geometrik Formda Süsleme

Foto 14. 7 - Ahşap Balkonu

Foto 14. 8 - Avlu Batı Cephe

Foto 14. 9 - Avlu Kuzey Cephe

Foto 14. 10 - Zemin Kat Oda Doğu Cephe

Foto 14. 11 - Zemin Kat Oda Batı Cephe

Foto 14. 12 - Zemin Kat Oda

Foto 14. 13 - Kerpiç Ocağı

Foto 14. 14 - Samanlık

Foto 14. 15 Ahır

Foto 14. 16 - Hemenk Sistemi

Foto 14. 17 - Dam

Foto 14. 18 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe

Foto 15. 1 - Hacı Ali Sungur Evi Google Earth Görüntüsü

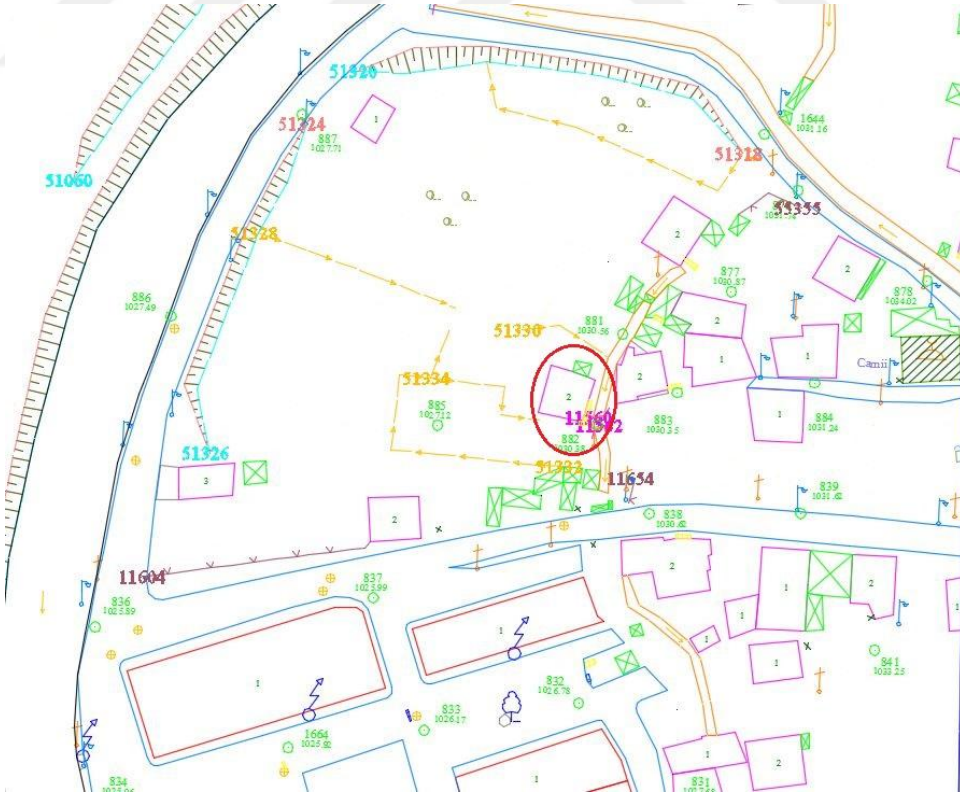

Foto 15. 2 - Hacı Ali Sungur Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 15. 3 - Hacı Ali Sungur Evi Batı Cephe

Foto 15. 4 - Güney Cephe Gönye Çıkma

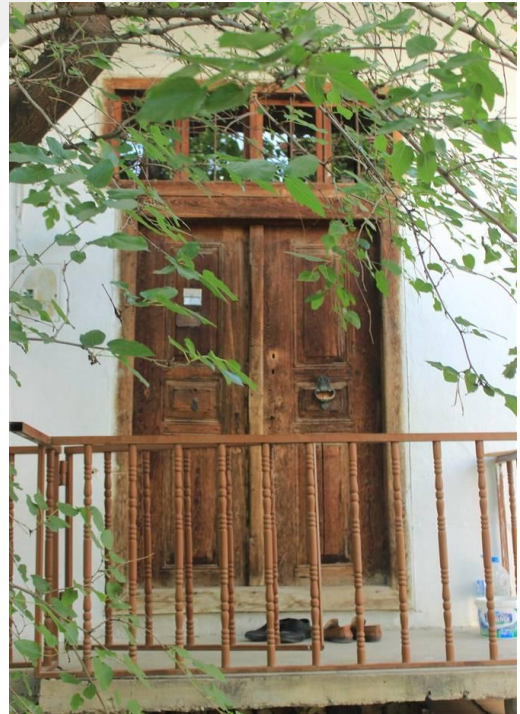

Foto15. 5 - Birinci Kat Giriş Kapısı

Foto 15. 6 - Taşlık Kuzey Cephe

Foto 15. 7 - Taşlık Güney Cephe

Foto 15. 8 - Batı Cephe Hayat

Foto 15. 9 - Kuzey Cephe

Foto 15. 10 - Doğu Cephe

Foto 15. 11 - Zemin Kat Aralık

Foto 15. 12 - Zemin Kat Aralık

Foto 15. 13 - Ambar

Foto 15. 14 - Zahirelik Kuzey Cephe

Foto 15. 15 - Zahirelik Güney Cephe

Foto 15. 16 - Kış Odası Güney Cephe

Foto 15. 17 - Kış Odası Kuzey Cephe

Foto 15. 18 - Kerpiç Sedirin Bir Köşesinde Yer Alan Gusûlhane

Foto 15. 19 - Ahşap Dolap

Foto 15. 20 - Ahşap Dolap

Foto 15. 21 - Kış Odasının Düz Tavanı ve Tavan Göbeği

Foto 15. 22 - Tavan Göbeği

Foto 15. 23 - Ara Kat Ahşap Geçiş

Foto 15. 24 - Ara Kat ve Birinci Kata Çıkılan Merdiven

Foto 15. 25 - Ara Kat Doğu Cephe

Foto 15. 26 - Hepenk Sistemi

Foto 15. 27 - Birinci Kat Aralık Güney Cephe

Foto 15. 28 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe

Foto 15. 29 - Batı Cephe

Foto 15. 30 - Hayata Açılan Kapıda Yer Alan Renkli Vitrav Camlar

Foto 15. 31 - Birinci Kat Oda

Foto 15. 32 - Birinci Kat Oda

Foto 15. 33 - Hayat Kuzey Cephe

Foto 15. 34 – Hayat Güney Cephe

Foto 15. 35 - Kapı Kemerinde Yer Alan Ahşap Üzeri Kesitler

Foto 15. 36 - Renkli Vitray Camlar

Foto 15. 37 - Renkli Vitray Cam

Foto 15. 38 - Birinci Kat Oda

Foto 15. 39 - Birinci Kat Mutfak Kuzey Cephe

Foto 16. 1- Hacı Hasan Akyol Evi Google Earth Görüntüsü

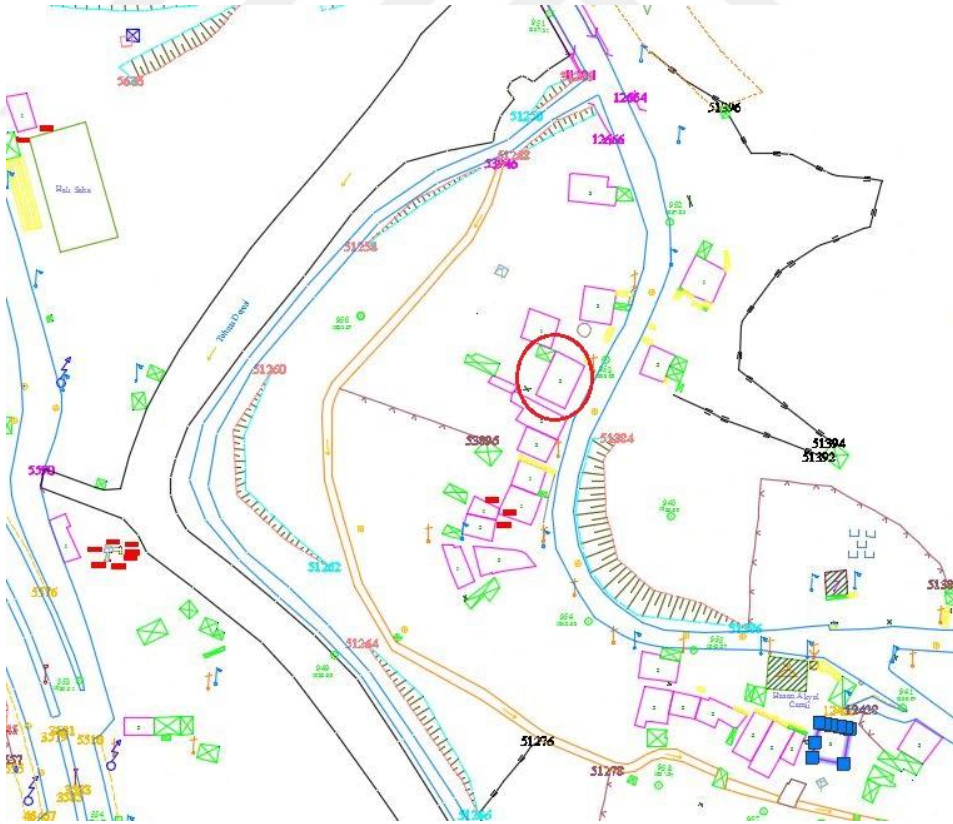

Foto 16. 2 - Hacı Hasan Akyol Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 16. 3 - Hacı Hasan Akyol Evi Doğu Cephe

Foto 16. 4 - Batı Cephe

Foto 16. 5 - Batı Cephe Bahçeden Görünüş

Foto 16. 6 - Zemin Kat Kuzeybatı Cephe Giriş Kapısı

Foto 16. 7 - Zemin Kat Güneybatı Giriş Kapısı

Foto 16. 8 - Kuzeydoğu Cephe

Foto 16. 9 - Taşlık Güney Cephe

Foto 16. 10 - Taşlık Kuzey Cephe

Foto 16. 11 - Ahır ve Samanlık

Foto 16. 12- Zemin Kat Sofa Doğu Cephe

Foto 16. 13 - Zemin Kat Sofa Batı Cephe

Foto 16. 14 - Zemin Kat Oda

Foto 16. 15 - Zemin Kat Aralık

Foto 16. 16 - Zemin Kat Zahirelik ve Ambar

Foto 16. 17 - Zemin Kat Kış Odası Güney Cephe, Yüklük ve İçerisinde Gusülhanesi

Foto 16. 18 - Zemin Kat Aralık

Foto 16. 19 - Zemin Kat Aralık

Foto 16. 20 - Zemin Kat Banyo

Foto 16. 21 - Ahşap Merdiven ve Ambar

Foto 16. 22 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe

Foto 16. 23 - Birinci Kat Sofa Batı Cephe

Foto 16. 24 - Sofa Güney Cephe

Foto 16. 25 - Zemin Kata İniş Mekânı

Foto 16. 26 - Birinci Kat Oda

Foto 16. 27 - Birinci Kat Oda

Foto 16. 28 - Birinci Kat Mutfak

Foto16. 29 - Birinci Kat Oda

Foto 16. 30 - Ara Kata Geçiş

Foto 16. 31 - Sofa Kuzey Cephe

Foto 16. 32 - Hayat

Foto 16. 33 - Hayat Kuzey Cephe

Foto 17. 1 - Yücel Soylu Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 17. 2 - Yücel Soylu Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 17. 3 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Kuzeydoğu Cephe

Foto 17. 4 - Yücel Soylu Evi Doğu Cephe

Foto 17. 5 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Güneydoğu Cephe

Foto 17. 6 - Batı Cephe Bahçe

Foto 17. 7 - Yücel Soylu Evi ve Komşu Yapı Batı Cephe

Foto 17. 8 - Kuzey Cephe

Foto 17. 9 - Müştemilat Mekânı

Foto 17. 10 - Zemin Kat Aralık

Foto 17. 11 - Zemin Kat Oda

Foto 17. 12 - Tırabzan ve Merdiven

Foto 17. 13 - Birinci Kat Sofa

Foto 17. 14 - Birinci Kat Sofa

Foto 17. 15 - Birinci Kat Başoda Batı Cephe

Foto 17. 16 - Yüklük

Foto 17. 17 – Şerbetlik

Foto 17. 18 - Şerbetlik Aynalık Taşı Altında Yer Alan Bitkisel Formda Süsleme

Foto 17. 19 - Şerbetlik İçerisinde Kandillik

Foto 17. 20 - Birinci Kat Başoda Doğu Cephe

Foto 17. 21 - Başoda Düz Tavanı

Foto 17. 22 - Tavan Göbeği

Foto 17. 23 - Birinci Kat Oda

Foto 17. 24 - Birinci Kat Oda

Foto 18. 1- Ahmet Doğan Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 18. 2 - Ahmet Doğan Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 18. 3 - Ahmet Doğan Evi Batı Cephe

Foto 18. 4 - Ahmet Doğan Evi Kuzeydoğu Cephe

Foto 18. 5 - Ahmet Doğan Evi Güney Cephe

Foto 18. 6 - Zemin Kat Doğu Cephe

Foto 18. 7 - Zemin Kat Batı Cephe

Foto 18. 8 - Zemin Kat Kuzey Cephe

Foto 18. 9 - Sofa Batı Cephe

Foto 18. 10 - Sofa Doğu Cephe

Foto 18. 11 - Birinci Kat Oda

Foto 18. 12 - Birinci Kat Oda

Foto 18. 13 - Birinci Kat Oda ve Çah

Foto 18. 14 - Birinci Kat Oda ve Sedirin Köşesinde Gusülhane

Foto 19. 1 - Mehmet Başaran Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 19. 2 - Mehmet Başaran Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 19. 3 - Mehmet Başaran Evi Batı Cephe

Foto 19. 4 - Mehmet Başaran Evi Güneybatı Cephe

Foto 19. 5 - Güney Cephe

Foto 19.6 - 8 Nolu Ev Batı Cephe

Foto 19. 7 - 8 Nolu Ev Zemin Kat Atölye İçi

Foto 19. 8 - 8 Nolu Ev Birinci Kat Batı Cephe

Foto 19. 9 - Mehmet Başaran Evi, 8 Nolu Ev ve Diğer Konut ile Dükkanlar

Foto 19. 10 - Merdiven

Foto 19. 11 - Birinci Kat Aralık

Foto 19. 12 - Birinci Kat Oda

Foto 19. 13 - Birinci Kat Oda

Foto 19. 14 - Birinci Kata Giriş

Foto 19. 15 - Giriş Mekânı Doğu Cephe

Foto 20. 1- Kemal Ağaca Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 20. 2 - Kemal Ağaca Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 20. 3 - Kemal Ağaca Evi Doğu Cephe

Foto. 20. 4 - Doğu Cephe ve Sokak Geçişi

Foto 20. 5 - Sokak Geçişi

Foto 20. 6 - Avlu Güney Cephe

Foto 20. 7 - Avlu Batı Cephe ve Tandırılık

Foto 20. 8 - Avludan Hayata Bakış

Foto 20. 9 - Zemin Kat Giriş Cephesi

Foto 20. 10 - Zemin Kat Taş kemerli Kapı

Foto 20. 11 - Zemin Kat Oda Batı Cephe

Foto 20. 12 - Oda Doğu Cephe

Foto 20. 13 - Zemin Kattan Ara Kata Çıkış

Foto 20. 14 - Zemin Kat Raf Düzeni Ahşap Tepelikler

Foto 20. 15 - Zemin Kat Mutfak Batı Cephe

Foto 20. 16 - Ara Kat HÜcre

Foto 20. 17 - Ara Kat

Foto 20. 18 - Ara Kat ve Birinci Kata Çıkış

Foto 20. 19 - Sofa Güney Cephe

Foto 20. 20 - Sofa Kuzey Cephe

Foto 20. 21 - Birinci Kat Oda Batı Cephe

Foto 20. 22 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe

Foto 20. 23 - Birinci Kat Oda Batı Cephe

Foto 20. 24 - Kemerli Giriş Cephesi

Foto 20. 25 - Ahşap Kafesli Kandillik

Foto 20. 26 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe ve Ahşap Tepelik

Foto 20. 27 – Hayat

Foto 20. 28 - Hayat Güney Cephe

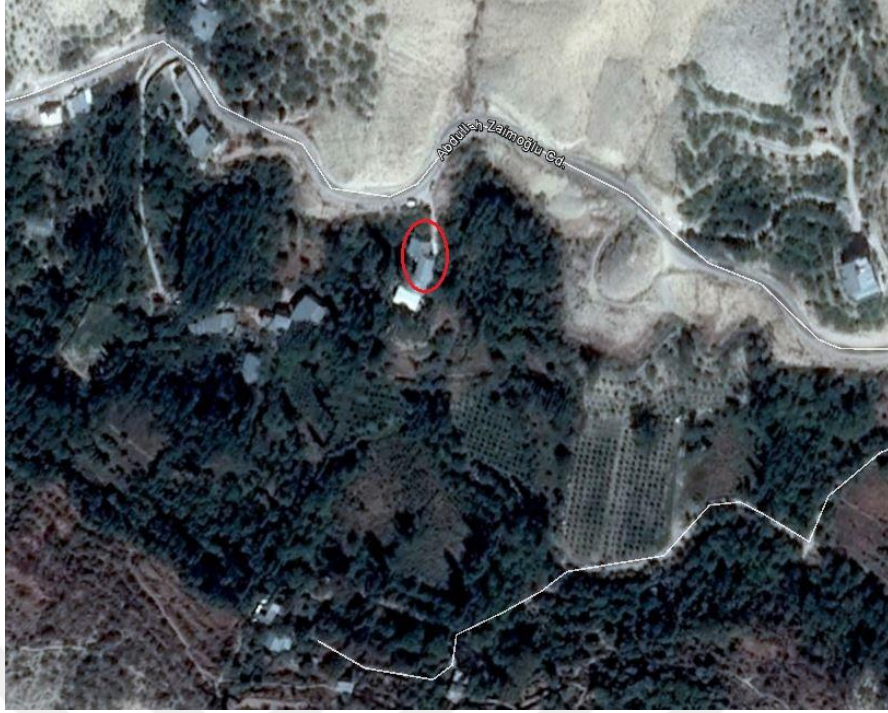

Foto 21. 1 - Germiterlioğlu Evi Google Earth Görüntüsü

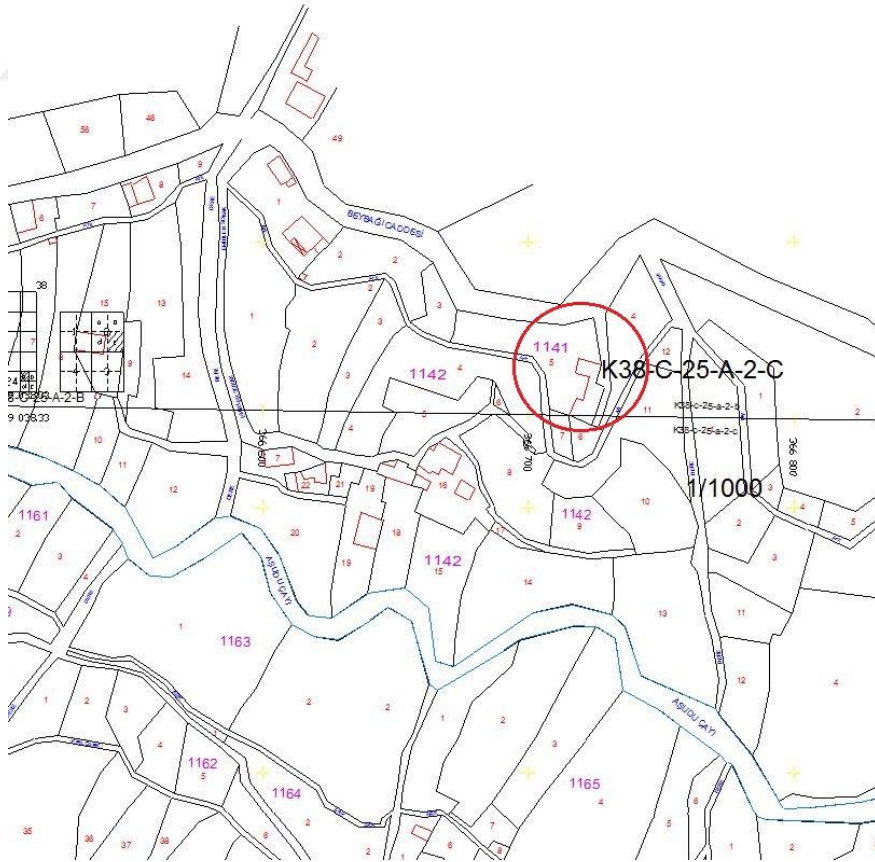

Foto 21. 2 - Germiterlioğlu Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 21. 3 - Germiterlioğlu Evi Doğu Cephesi

Foto 21. 4 - Kuzey Cephe

Foto 21. 5 - Kuzey Cephe Giriş Mekânı

Foto 21. 6 - Batı Cephe

Foto 21. 7 - Güney Cephe

Foto 21. 8 - Aralık Batı Cephe

Foto 21. 9 - Zemin Kat Oda

Foto 21. 10 - Zemin Kat Oda Sedir İçerisinde Gusülhanesi

Foto 21. 11 - Zemin Kat Oda Dolap ve Ahşap Merdiven

Foto 21. 12 - Taş Aynalıklı Şerbetlik

Foto 21. 13 - Ara Kata Çıkış Merdiveni

Foto 21. 14 - Ocak

Foto 21. 15 - Ahır Mekânına Giriş

Foto 21. 16 - Avlu Batı Cephe

Foto 21. 17 - Avlu Güney Cephe

Foto 21. 18 - Avlu Kuzey Cephe

Foto 21. 19 - Zemin Kat Samanlık

Foto 21. 20 - Ara Kat Oda ve Kerpiç Sediri

Foto 21. 21 - Ara Kat Oda

Foto 21. 22 - Zemin ve Birinci Kata Geçiş

Foto 21. 23 - Alçı Tepelik

Foto 21. 24 - Ara Kat Oda Musandıra ve Ocağı

Foto 21. 25 - Ara Kat Oda

Foto 21. 26 - Ara Kat Oda

Foto 21. 27 - Birinci Kat Sofa ve Hepenik

Foto 21. 28 - Kandillik

Foto 21. 29 - Birinci Kata Oda Güney Cephe

Foto 21. 30 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 21. 31 - Birinci Kat Oda

Foto 21. 32 - Birinci Kat Oda ve Sediri

Foto 21. 33 - Kandillic

Foto 21. 34 - Birinci Kat Mutfak

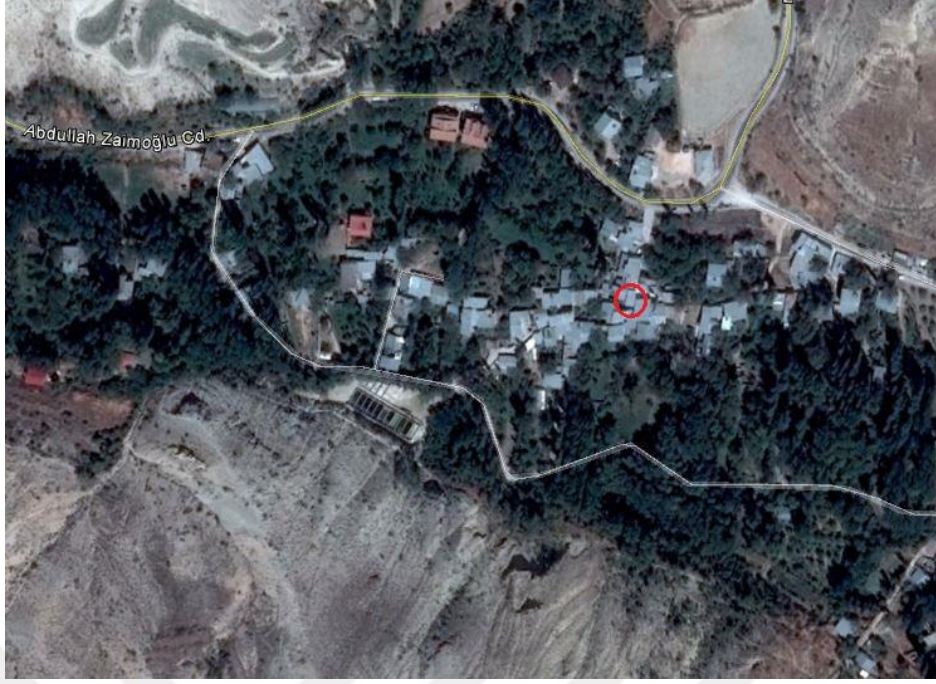

Foto 22. 1 - Kamil Ahsen Evi Google Earth Görüntüsü

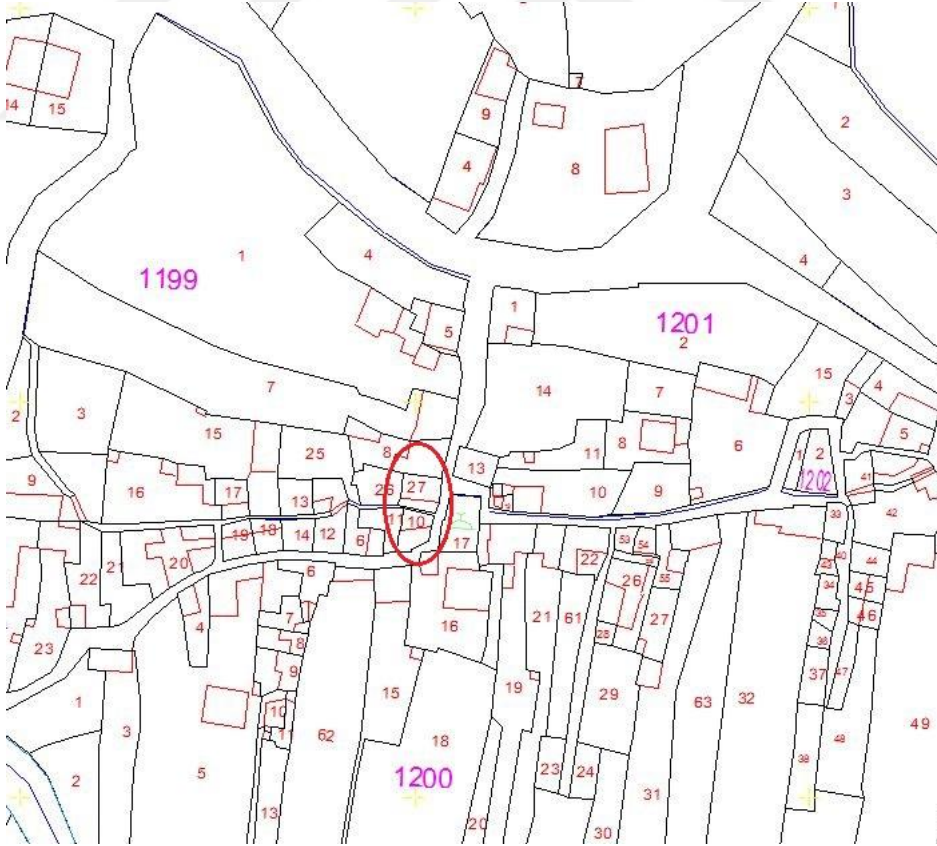

Foto 22. 2 - Kamil Ahsen Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 22. 3 - Güney Cephe

Foto 22. 4 - Güneydoğu Cephe

Foto 22. 5 - Güneydoğu Cephe

Foto 22. 6 - Doğu Cephe

Foto 22. 7 - Doğu Cephe

Foto 22. 8 - Zemin Kat Aralık

Foto 22. 9 - Birinci Kat Oda Batı Cephe

Foto 22. 10 - Birinci Kat Açıklık

Foto 22. 11 - Avlu

Foto 22. 12 - Eyvan ve Zemin Kata Giriş Mekânı

Foto 22. 13 - Avlu Doğu Cephe

Foto 22. 14 - Avludan Birinci Kat Gezemeğe Bakış

Foto 22. 15 - Zemin Kat Giriş Kapısı **Foto 22. 16 - Zemin Kat Oda**

Foto 22. 17 - Kapı Üzerinde Geometrik Formda Taş Süsleme

Foto 22. 18 - Zemin Kat Oda Güney Cephe

Foto 22. 19 - Mutfak

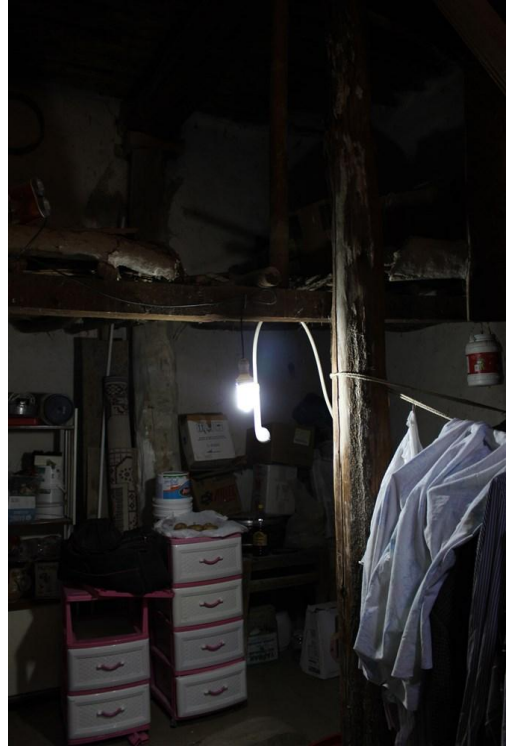

Foto 22. 20 - Zairelik

Foto 22. 21 - Zahirlikte Bulunan Musandıra

Foto 22. 22 - Ahşap Dolap

Foto 22. 23 - Ahşap Dolap

Foto 22. 24 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

Foto 22. 25 - Yarı Açık Dam

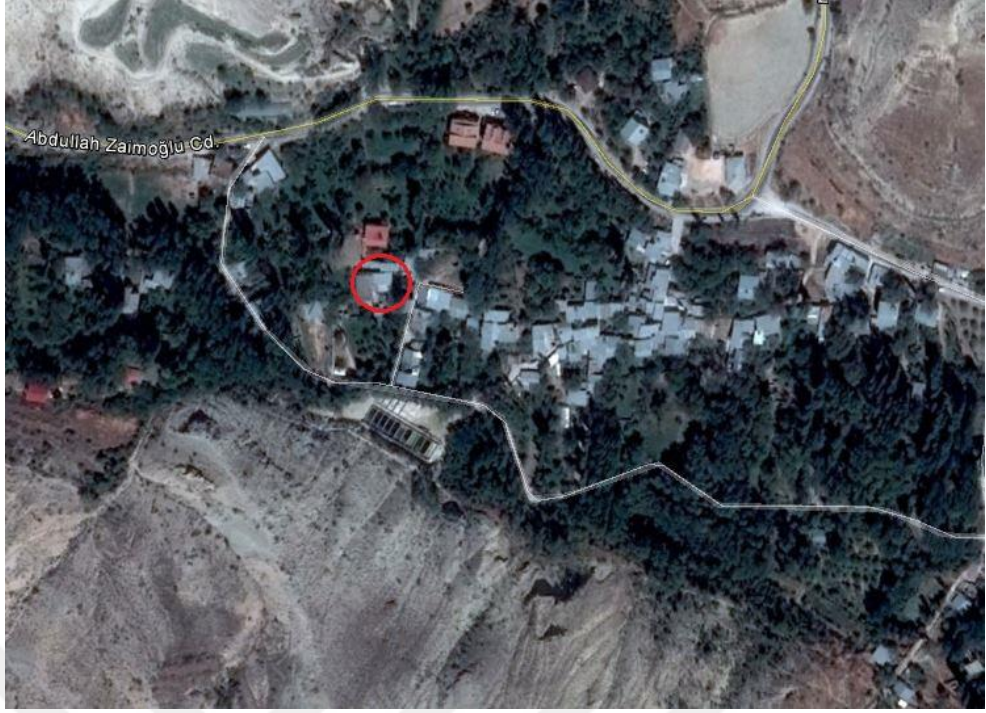

Foto 23. 1 - Hacı Kıvanç Evi Google Earth Görüntüsü

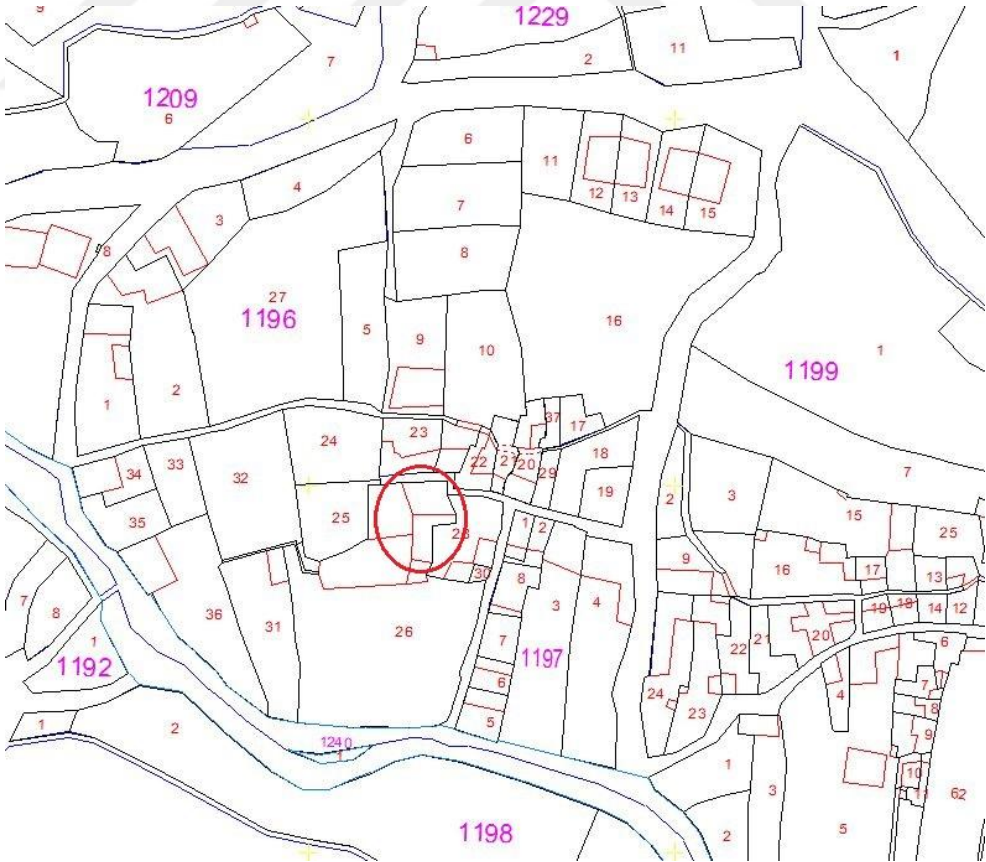

Foto 23. 2 - Hacı Kıvanç Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 23. 3 - Hacı Kıvanç Evi Kuzey Cephe

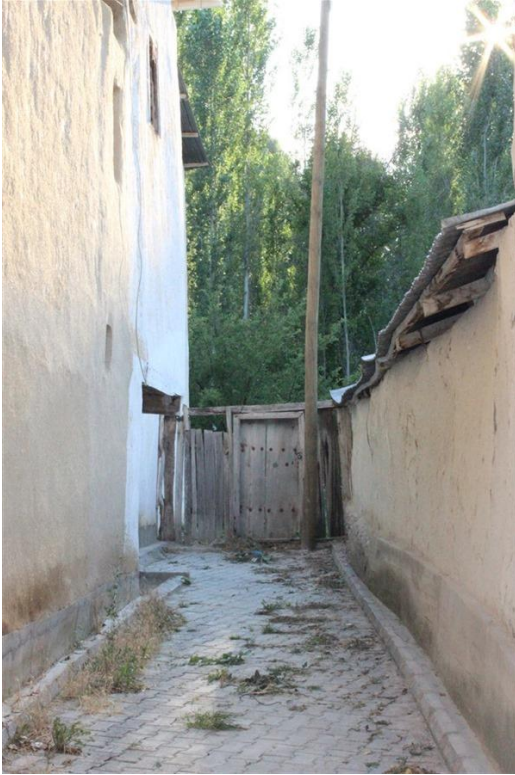

Foto 23. 4 - Güney Cephe Giriş

Foto 23. 5 - Giriş Mekânı

Foto 23. 6 - Kuzey Cephe

Foto 23. 7 - Kış Odasına Giriş Kapısı

Foto 23. 8 - Zemin Kat Aralık

Foto 23. 9 - Eyvan

Foto 23. 10 - Kış Odası

Foto 23. 11 - Taş Aynalıklı Şerbetlik

Foto 23. 12 - Taş Ocak

Foto 23. 13 - Ocak Üzerinde Yer Alan Taş Üzeri Süsleme

Foto 23. 14 - Ocak Üzerinde Yer Alan Taş Üzeri Süsleme

Foto 23. 15 - Ocak Üzerinde Bulunan Hilal ve Yıldız Motifi

Foto 23. 16 - Daire İçerisinde Altı Kollu Yıldız Motifi

Foto 23. 17 - Birinci Kat Sofa

Foto 23. 18 - Sofadan Çatı Katına Çıkış

Foto 23. 19 - Oda Giriş Kapısı

Foto 23. 20 - Birinci Kat Oda

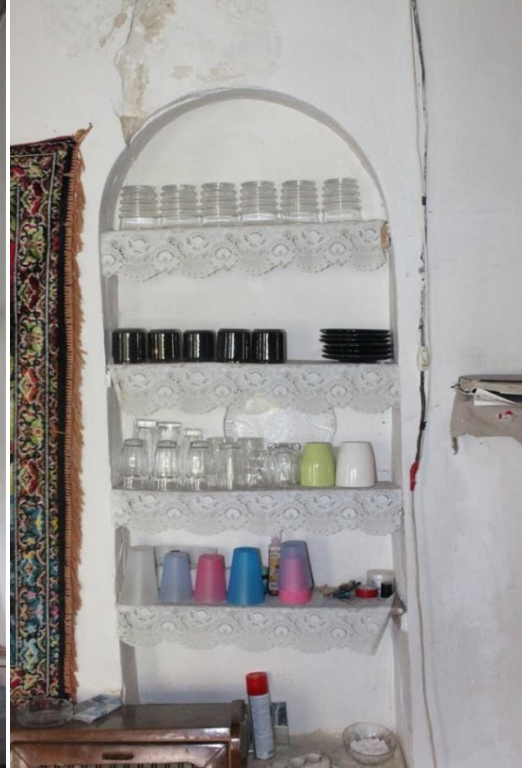

Foto 23. 21 - Raf Düzenlemesi

Foto 23. 22 - Düz Tavan

Foto 23. 23 - Tavan Göbeği

Foto 23. 24 - Tavanda Yer Alan Yıldız Motifi

Foto 23. 25 - Birinci Kat Oda

Foto 23. 26 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe

Foto 23. 27 - Şerbetlik

Foto 23. 28 - Şerbetlik Aynalık Taşı

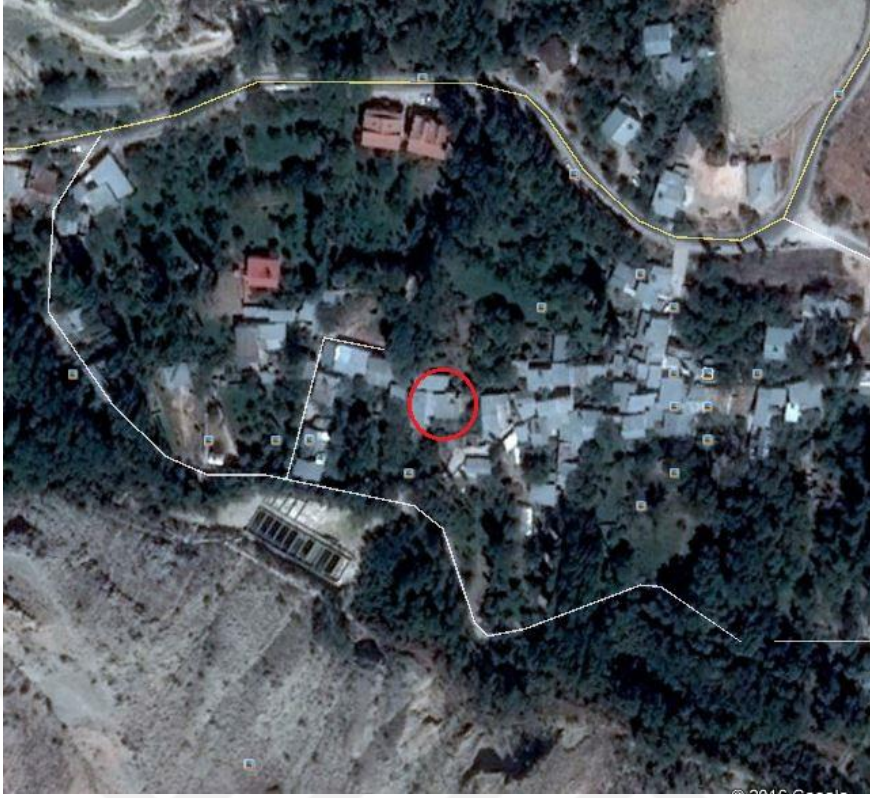

Foto 24. 1 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Google Earth Görüntüsü

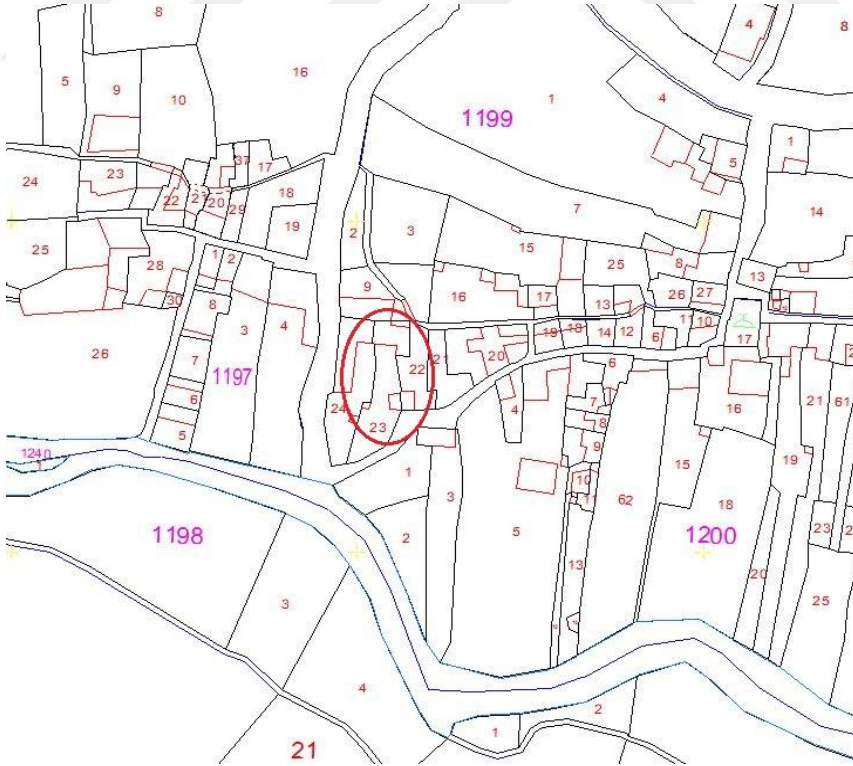

Foto 24. 2 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Hâlihazır Görüntüsü

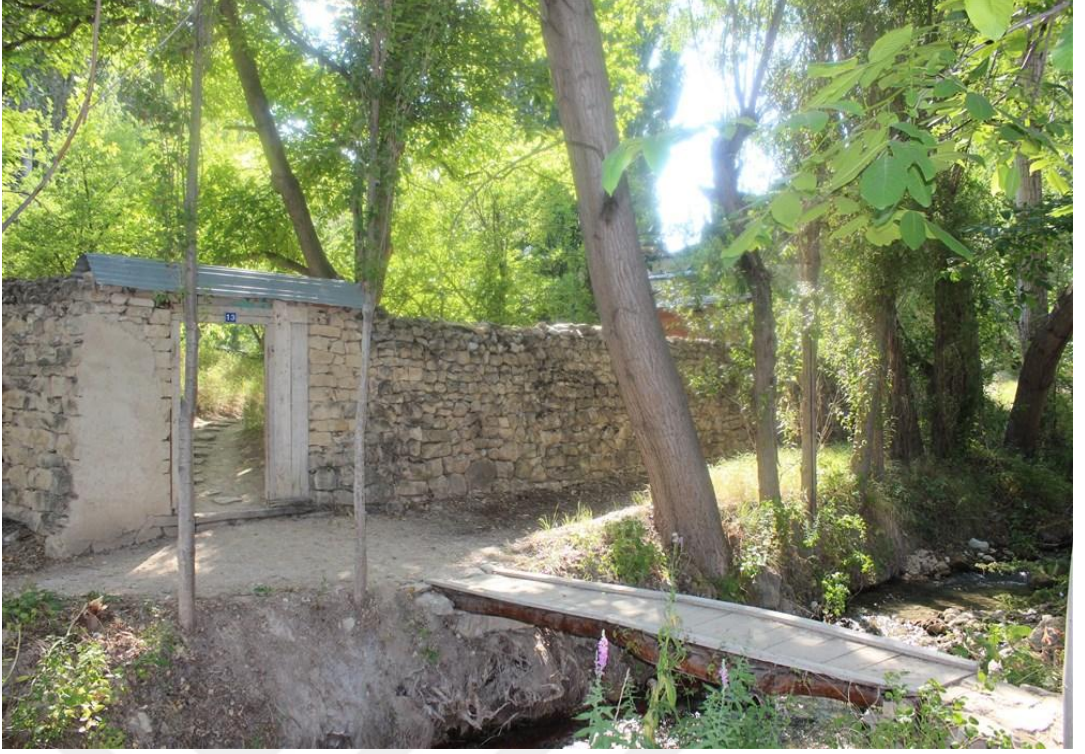

Foto 24. 3 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Doğu Cephe ve Bahçe Giriş Kapısı

Foto 24. 4 - Süleyman Çavuşoğlu Evi Güney Cephe

Foto 24. 5 - Tandırılık

Foto 24. 6 - Mahsere Taşı

Foto 24. 7 - Doğu Cephe ve Helâ

Foto 24. 8 - Bahçeden Görünüş

Foto 24. 9 - Bahçe İçerisinde Bulunan Su Kanalı

Foto 24. 10 - Giriş Cephesi

Foto 24. 11 - Taş Kemerli Kapı

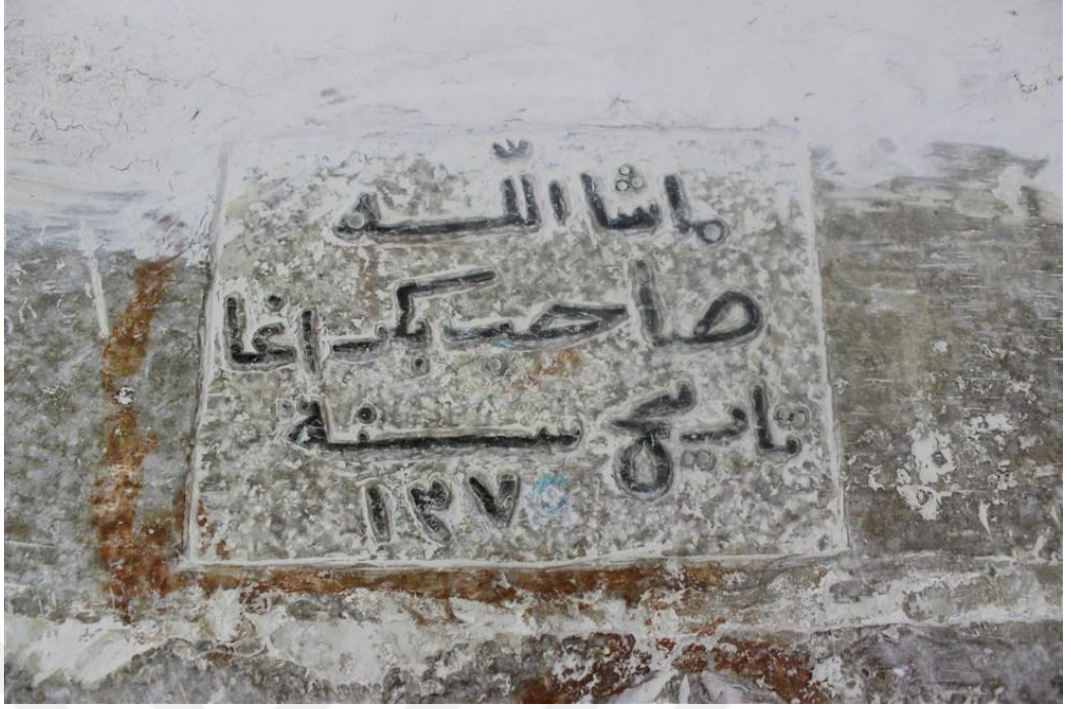

Foto 24. 12 -Taş Kitabe

Foto 24. 13 - Zemin Kat Oda

Foto 24. 14 - Çatı Katı Çıkış Merdiveni

Foto 24. 15 - Zemin Kat Oda Güney Cephe

Foto 24. 16 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 24. 17 - Birinci Kat Odaya Çıkış

Foto 24. 18 - Kerpiç Ocak

Foto 24. 19 - Birinci Kat Oda

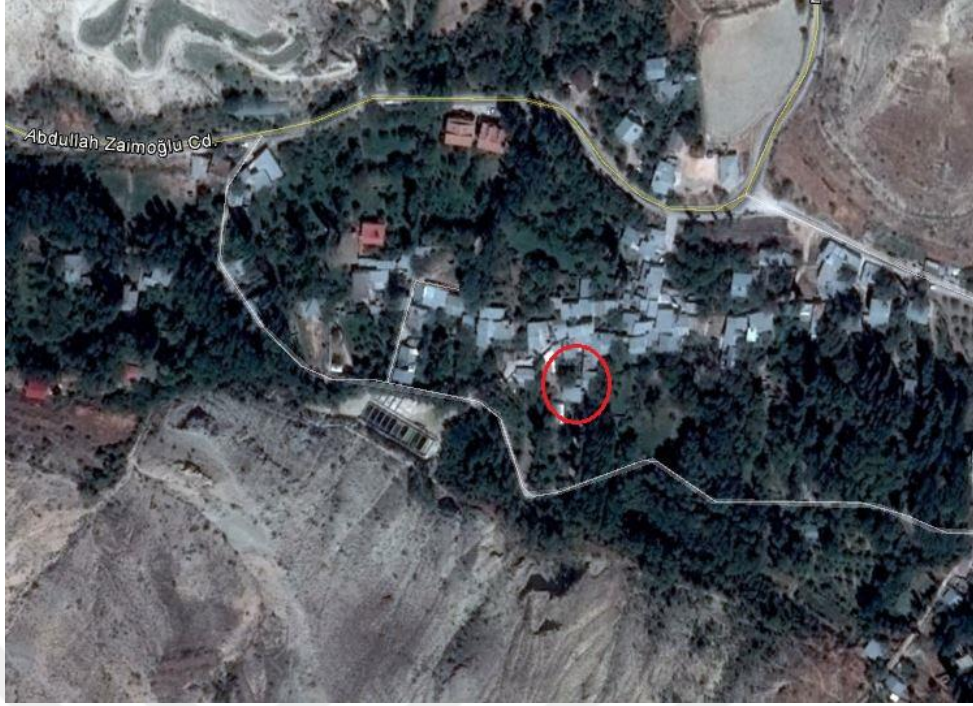

Foto 25. 1 - Hacı Ömer Biltekin Evi Google Earth Görüntüsü

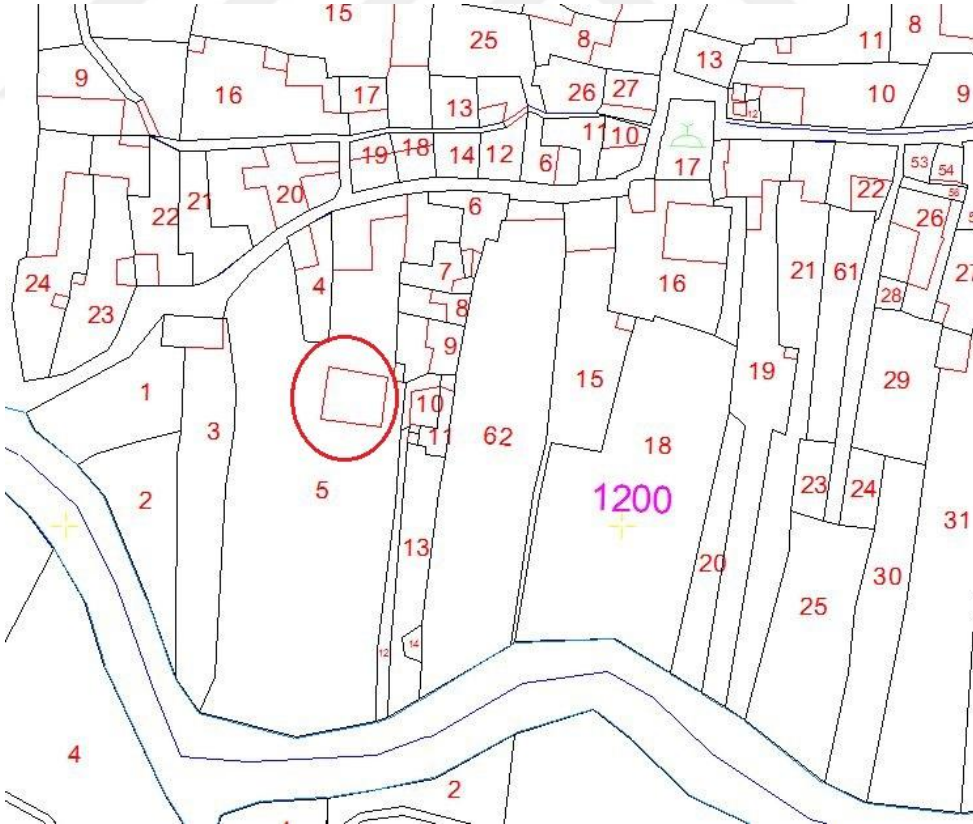

Foto 25. 2 - Hacı Ömer Biltekin Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 25. 3 - Hacı Ömer Biltekin Evi Güney Cephe

Foto 25. 4 - Güneybatı Cephe

Foto 25. 5 - Güneydoğu Cephe

Foto 25. 6 - Oda Boyu Konsol Çıkma

Foto 25. 7 - Kuzey Cephe

Foto 25. 8 - Bahçeden Görünüş

Foto. 25. 9 - Zemin Kat Aralık

Foto. 25. 10 - Kış Odasına Açılan Kapı

Foto 25. 11 - Birinci Kat Aralık

Foto 25. 12 - Birinci Kat Oda

Foto 25. 13 - Birinci Kat Oda ve Hezen

Foto 25. 14 - Hezen Üzeri İşlemeler

Foto 25. 15 - Mutfak ve Musandırası

Foto 25. 16 – Hayat

Foto 26. 1- Tahir Baykal Evi Google Earth Görüntüsü

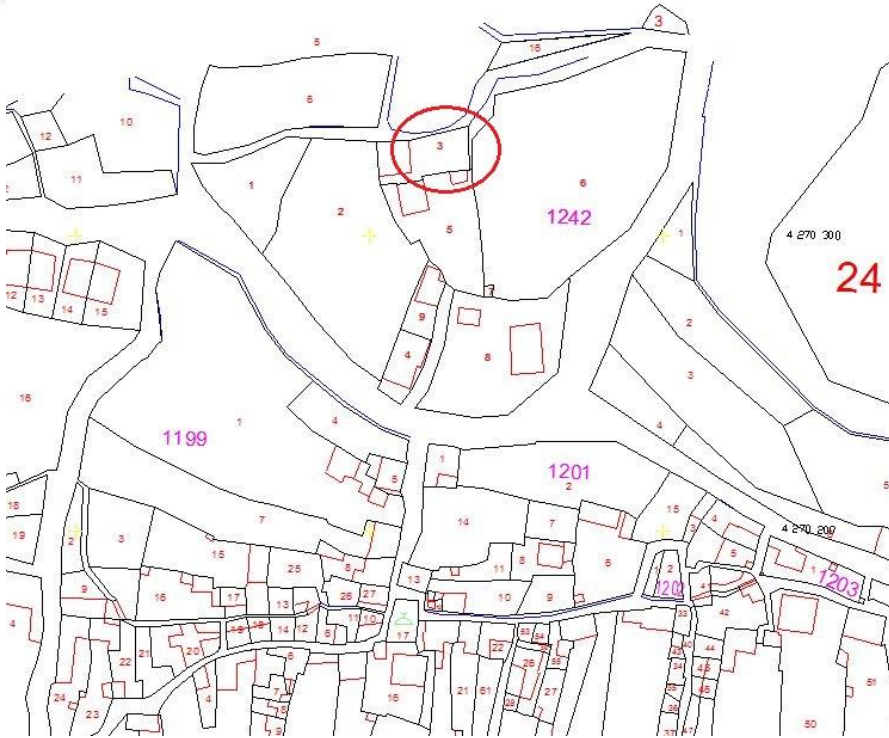

Foto 26. 2- Tahir Baykal Evi Hâlihazır Görüntüsü

Foto 26. 3 - Tahir Baykal Evi Kuzey Cephe

Foto 26. 4 - Birinci Kat Kuzey Giriş Cephesi

Foto 26. 5 - Avluya Açılan Kapı

Foto 26. 6 - Kapısı Eşiğinde Devşirme Taş

Foto 26. 7 - Güneybatı Cephe

Foto 26. 8 - Tandırlık

Foto 26. 9 - Bahçeden Görünüş

Foto 26. 10 - Zemin Kat Aralık

Foto 26. 11 - Avludan Aralığa Geçiş

Foto 26. 12 - Kış Odası Kuzey Cephe

Foto 26. 13 - Kış Odası Güney Cephe

Foto 26. 14 - Kış Odası Kuzeybatı Cephe

Foto 26. 15 - Ahr

Foto26. 16 - Avlu Kuzeybatı Cephe

Foto 26. 17 - Kerpiç Ocak

Foto 26. 18 - Avlu Güney Cephe

Foto 26. 19 - Avludan Eyvana Bakış

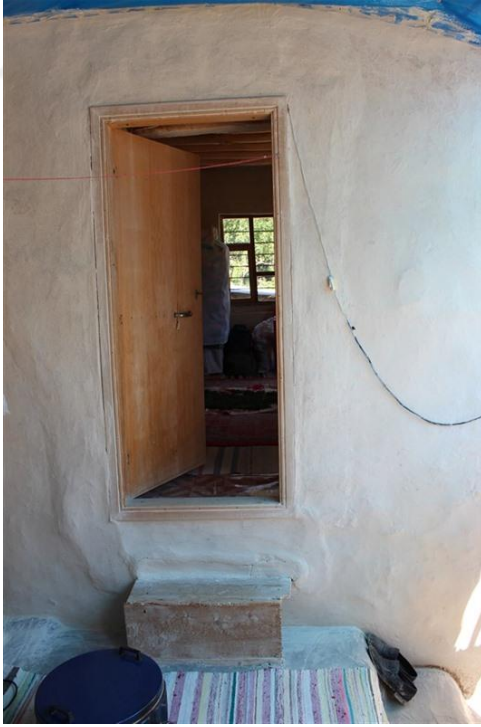

Foto 26. 20 - Ara Katta Bulunan Oda

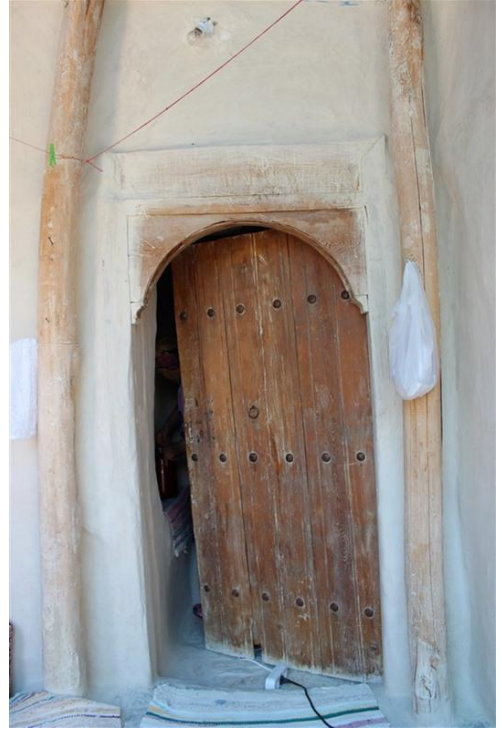

Foto 26. 21 - Ara Kat Aralığına Giriş

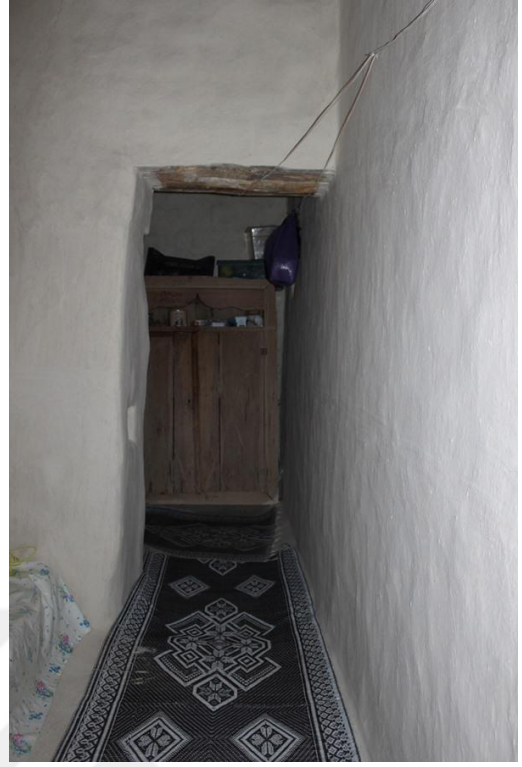

Foto 26. 22 - Ara Kat Aralık Kuzey Cephe **Foto 26. 23 - Ara Kat Güney Cephe**

Foto 26. 24 - Ara Kat Zairelik

Foto 26. 25 - Birinci Kat Oda Batı Cephe

Foto 26. 26 - Ara Kata Açılan Kapı

Foto 26. 27 - Başodaya Giriş

Foto 26. 28 - Başoda Doğu Cephe

Foto 26. 29 - İstiridye Kabuğu Kemerli Şerbetlik ve Çiçeklikleri

Foto 26. 30 - Başoda Batı Cephe

Foto 26. 31 - Ahşap Dolap ve Sağır Pencere Düzenlemesi

Foto 26. 32 - Mutfak

Foto 26. 33 - Birinci Kat Avlu

Foto 27. 1 - Paksoy Konağı Google Earth Görüntüsü

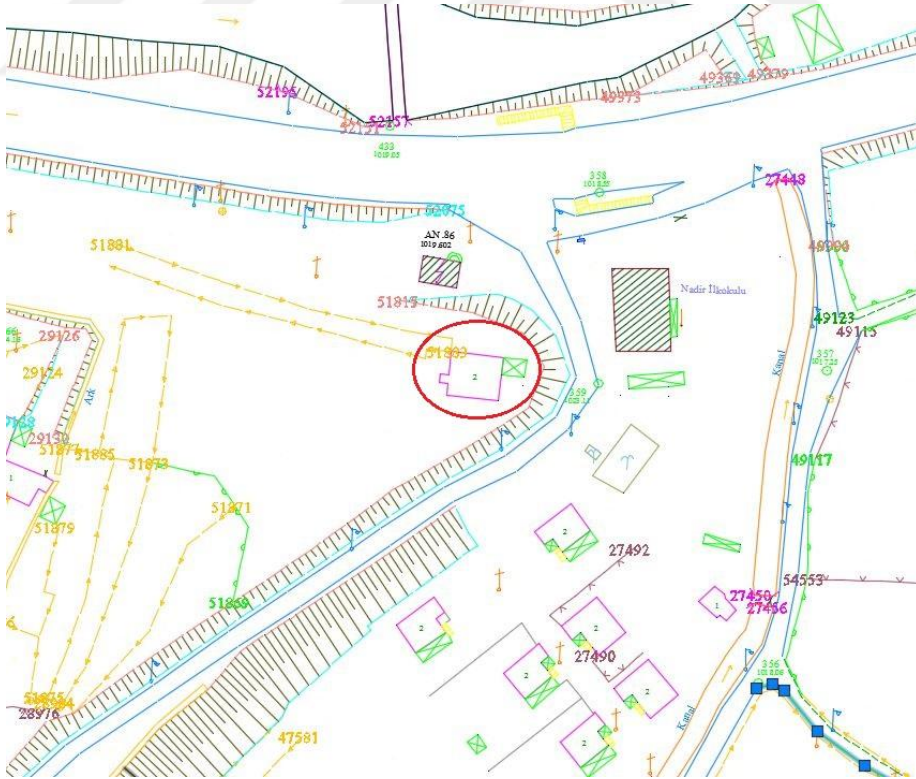

Foto 27. 2 - Paksoy Konağı Hâlihazır Görüntüsü

Foto 27. 3 - Paksoy Konağı Restorasyon Öncesi Doğu Cephe

Foto 27. 4 - Paksoy Konağı Doğu Cephe

Foto 27. 5 - Güneydoğu Cephe

Foto 27. 6 - Cümle Kapısı

Foto 27. 7 - Düz Tavan

Foto 27. 8 - Şahnişin Pencereleeri ve Ahşap Sedir

Foto 27. 9 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 1 - Mehmet Çiftçi Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 28. 2 - Mehmet Çiftçi Evi Güneydoğu Cephe

Foto 28. 3 - Oda Boyu Konsol Çıkma

Foto 28. 4 - Kuzeybatı Cephe ve Komşu Yapının Selamlığı

Foto 28. 5 - Kuzey Cephe

Foto 28. 6 - Doğu Cephe

Foto 28. 7 - Zemin Kat Oda

Foto 28. 8 - Zemin Kat Oda ve Kerpiç Ocağı

Foto 28. 9 - Zemin Kat Samanlık

Foto 28. 10 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 11 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 12 – Mutfak

Foto 28. 13 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 14 - Birinci Kat Oda

Foto 28.15 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 16 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 17 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 18 - Çift Kanatlı Kapı

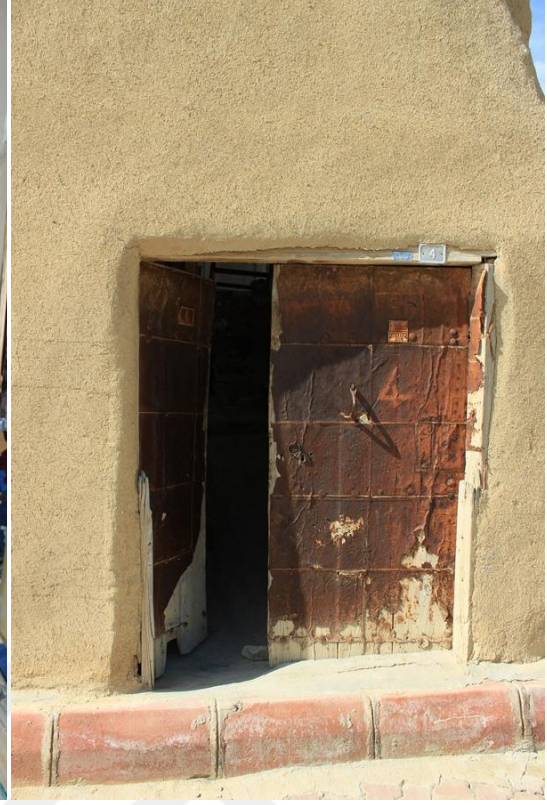

Foto 28. 19 - Güney Cephe Cümle Kapısı

Foto 28. 20 - Birinci Kat Oda

Foto 28. 21 - Birinci Kat Hayat

Foto 28. 22 - Hayat Pencere Açıklığı

Foto 28. 23 - Avluya Giriş Kuzey Cephe

Foto 28. 24 - Avlu Güney Cephe

Foto 29. 1- Seyyit Kalkan Evi Google Earth Görüntüsü

Foto29. 2 - Seyyit Kalkan Evi Kuzeydoğu Cephe

Foto 29. 3 - Cümle Kapısı ve Çeşme

Foto 29. 4 - Gönye Çıkma

Foto 29. 5 - Doğu Cephe ve Komşu Yapı

Foto 29. 6 - Kuzey Cephe

Foto 29. 7 - Zemin Kat Aralık Doğu Cephe

Foto 29. 8 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe

Foto 29. 9 - Birinci Kat Sofa Doğu Cephe

Foto 29. 10 - Birinci Kat Sofa Batı Cephe ve Tırabzan

Foto 29. 11 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 29. 12 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

Foto 29.13 - Ahşap Dolap

Foto 29. 14 - Gözetleme Deliği

Foto 29. 15 - Birinci Kat Zahirelik

Foto 29. 16 - Zahireliğe Giriş

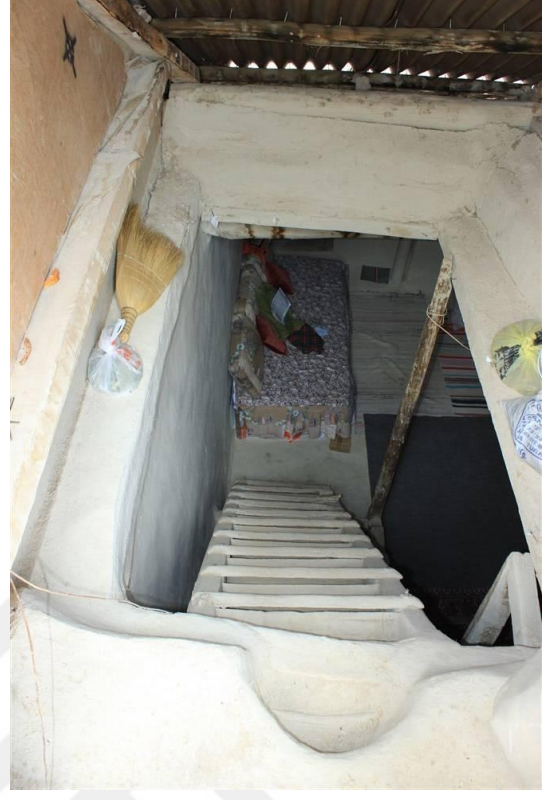

Foto 29. 17 - Sofadan Dama Çıkış

Foto 29. 18 - Toprak Dam

Foto 30. 1 - Yemliha Göncü Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 30. 2 - Yemliha Göncü Evi Kuzeybatı Cephe

Foto 30. 3 - Güney Cephe

Foto 30. 4 - Fosseptik Deposu Girişı

Foto 30. 5 - Kuzeydoğu Cephe

Foto 30. 6 - Zemin Kat Cümle Kapısı

Foto 30. 7 - Zemin Kat Aralık Doğu Cephe

Foto 30. 8 - Zemin Kat Aralık Batı Cephe

Foto 30. 9 - Zahirlikte Yer Alan Ambar

Foto 30. 10 - Şevli Pencere

Foto 30. 11 - Zairelik Doğu Cephe

Foto 30. 12 - Ocak

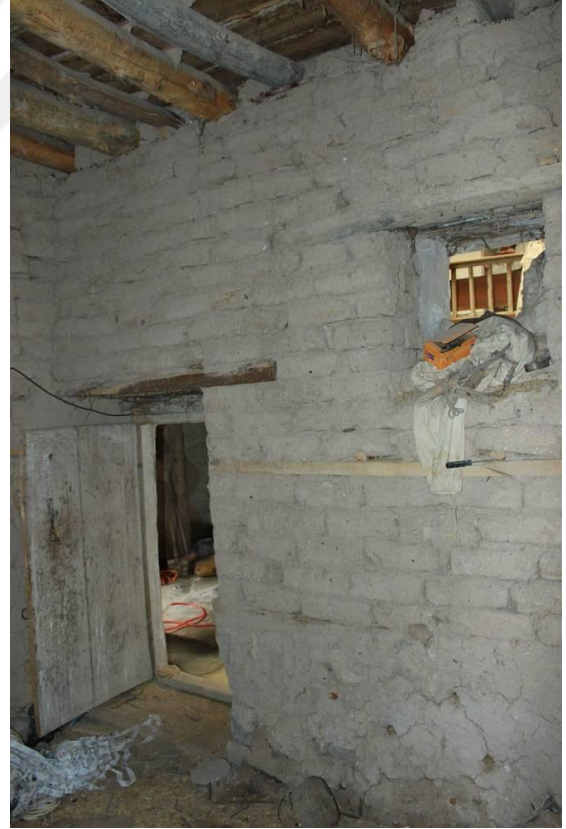

Foto 30. 13 - Sofaya Bakan Pencere Açıklığı

Foto 30. 14 - Musandıra İzleri ve Ahşap Kürün

Foto 30. 15 - Birinci Kat Örtmelik

Foto 30. 16 - Çatı Katından Zemin ve Birinci Kata Bakış

Foto 30. 17 - Birinci Kat Örtmelik

Foto 30. 18 - Birinci Kat Oda

Foto 30. 19 - Banyo

Foto 30. 20 - Helâ

Foto 30.21 - Niş

Foto 30. 22 - Örtmelikten Aralığa Geçiş

Foto 30. 23 - Başodaya Açılan Kapı

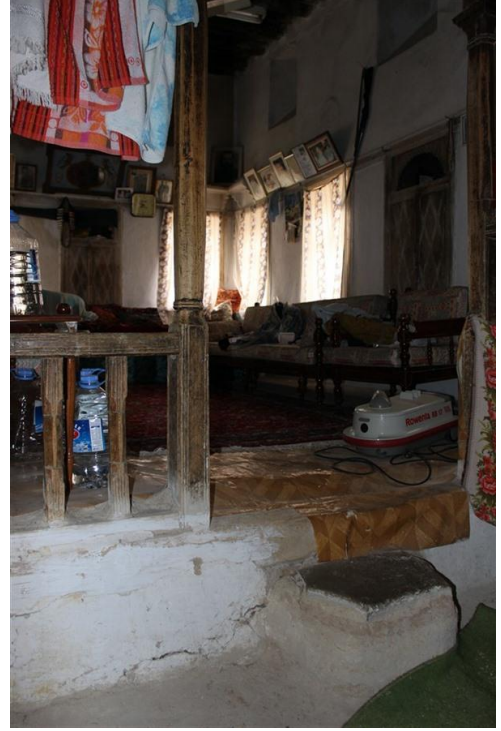

Foto 30. 24 - Başoda Giriş Aksı

Foto 30. 25 - Kemerli ve Revaklı Ahşap Düzenleme

Foto 30. 26 - Kubbe, Hilal ve Minare Formu

Foto 30. 27 - Ahşap İşlemeler

Foto 30. 28 - Başoda Genel Görünüş

Foto 30. 29 - Ters Tavan ve Sağır Pencere Açıklıkları

Foto 30. 30 - Alçıdan Tepelik

Foto 30. 31 - Ahşap Dolap

Foto 30. 32 - Ahşap Dolap

Foto 30. 33 - Birinci Kat Oda

Foto 30. 34 - Birinci Kat Oda

Foto 30. 35 - Ahşap Gezemek

Foto 30. 36 - Gezemek Girişi

Foto 30. 37 - Gezemek Tavanı ve Göbeği

Foto 30. 38 - Tavan Göbeği

Foto 30. 39 - Bitkisel Formda Ahşap İşlemeler

Foto 30. 40 - Bitkisel Formda Ahşap İşlemeler

Foto 31. 1- Mevlit Ağan Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 31. 2 - Mevlit Ağan Evi Batı Cephe

Foto 31. 3 - Gönye Çıkma

Foto 31. 4 - Kuzey Cephe

Foto 31. 5 - Kuzeydoğu Cephe

Foto 31. 6 - Zemin Kat Aralık Güney Cephe

Foto 31. 7 - Zemin Kat Ahır/Depo Doğu Cephe

Foto 31. 8 - Zemin Kat Ahır/Depo Güney Cephe

Foto 31. 9 - Samanlık Doğu Cephe

Foto 31. 10 - İç Avlu

Foto 31. 11 - İç Avlu Doğu Cephe

Foto 31. 12 - İç Avlu Doğu Cephe

Foto 31. 13 - Zemin Kat Zahirelik

Foto 31. 14 - Tandırılık

Foto 31. 15 - İç Avlu Üst Örtü

Foto 31. 16 - İç Avludan Hayata Bakış

Foto 31. 17 - Hayattan Dam Mekânına Açılan Kapı

Foto 31. 18 - Hayat Güney Cephe

Foto 31. 19 - Birinci Kat Başoda Güney Cephe

Foto 31. 20 - Başoda Batı Cephe

Foto 31. 21 - Yarı Açık Dam Mekânı Kuzey Cephe

Foto 31. 22 - Yarı Açık Dam Mekânı Güney Cephe

Foto 31. 23 - Birinci Kat Mutfak Doğu Cephe

Foto 31. 24 - Birinci Kat Mutfak Batı Cephe

Foto 31. 25 - Toprak Dam Batı Cephe

Foto 32. 1 - Fethiye Uzun Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 32. 2 - Fethiye Uzun Evi Güney Cephe

Foto 32. 3 - Doğu Cephe

Foto 32. 4 - Güney Cephe

Foto 32. 5 - Güney Cephede Yer Alan Malakari Süsleme

Foto 32. 6 - İç Mekân

Foto 32. 7 - İç Mekân Malakari Şerit

Foto 32. 8 - Malakari Süsleme

Foto 33. 1 - Ümmü Özden Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 33. 2 - Güney Cephe Genel Görüntü

Foto 33. 3 - Güneydoğu Cephe

Foto 33. 4 - Güney Cephe Giriş Mekânı

Foto 33. 5 - Avlu Genel Görüntü

Foto 33. 6 - Avlu Kuzey Cephe

Foto 33. 7 - Avlu Genel Görüntü

Foto 33. 8 - Zemin Kat Zahirilik Doğu Cephe

Foto 33. 9 - Zemin Kat Zahirilik Batı Cephe

Foto 33. 10 - Toprak Dam

Foto 33. 11 - Toprak Dam

Foto 33. 12 - Birinci Kat Giriş Cephesi

Foto 33. 13 - Aralık Batı Cephe

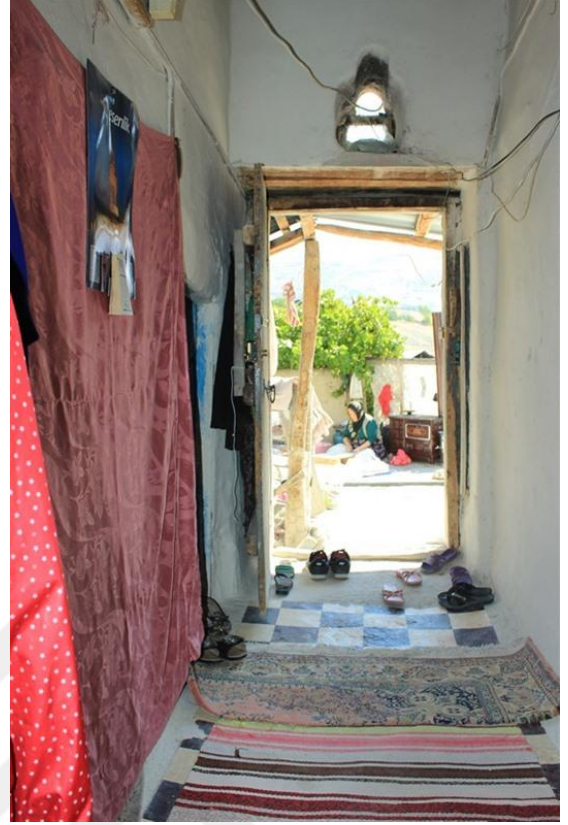

Foto 33.14 - Aralık Doğu Cephe

Foto 33. 15 - Birinci Kat Oda Doğu Cephe

Foto 33. 16 - Güney Cephe

Foto 33. 17 - Ahşap Hezen Üzerinde Yer Alan Bitkisel ve Geometrik İşlemeler

Foto 33. 18 - Mutfak Güney Cephe

Foto 33. 19 - Mutfak Kuzey Cephe

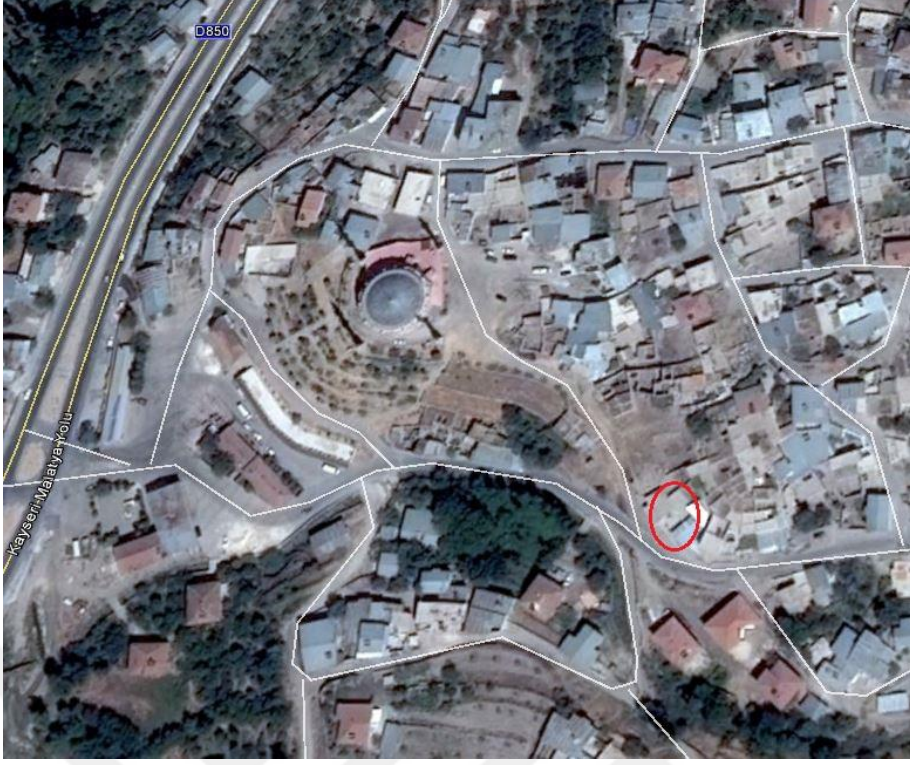

Foto 34. 1- Mehmet Pişkin Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 34. 2 - Mehmet Pişkin Evi ve Komşu Ev

Foto 34. 3 - Mehmet Pişkin Evi

Foto 34. 4 - Güney Cephe

Foto 34. 5 - Helâ

Foto 34. 6 - Kuzey Cephe

Foto 34. 7 - Aralık Kuzey Cephe

Foto 34. 8 - Samanlık ve Ahır

Foto 34. 9 - Sofa Güney Cephe

Foto 34. 10 - Sofa Kuzey Cephe

Foto 34. 11 - Birinci Kat Oda

Foto 34. 12 - Banyo Girişı

Foto 34. 13 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

Foto 35. 1 - Ali Şen Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 35. 2 - Erdem Sokak Evleri Kuzey Batı Cephe

Foto 35. 3 - Erdem Sokak Evleri Kuzey Doğu Cephe

Foto 35. 4 - Erdem Sokak Evleri Batı Cephe

Foto 35. 5 - Erdem Sokak Evleri Batı Cephe

Foto 35. 6 - Erdem Sokak Evleri Doğu Cephe

Foto 35. 7 - Ali Şen Evi Kuzey Cephe

Foto 35. 8 - Ali Şen Evi Kuzeydoğu Cephe

Foto 35. 9 - Doğu Cephe

Foto 35. 10 - Kuzeybatı Cephe

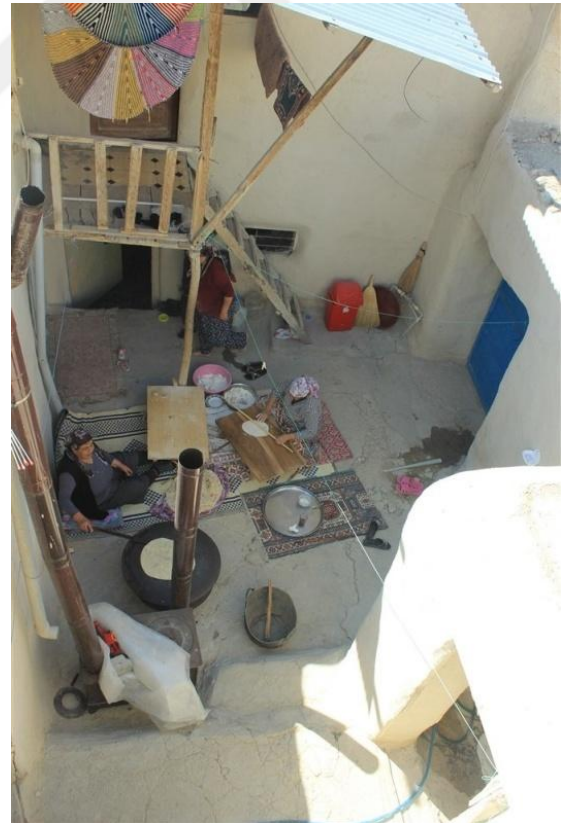

Foto 35. 11 - Avlu Genel Görünüş

Foto 35. 12 - Erdem Sokak Evleri ve Ali Şen Evi Toprak Dam

Foto 35. 13 - Toprak Dam

Foto 35. 14 - Toprak Dam

Foto 35. 15 - Zemin Kat Ahır Güney Cephe

Foto 35. 16 - Ahır Kuzey Cephe

Foto 35. 17 - Zemin Kat Oda

Foto 35. 18 - Zemin Kat Oda ve Tepe Penceresi

Foto 35. 19 - Mutfak Güneydoğu Cephe

Foto 35. 20 - Mutfak Güneybatı Cephe

Foto 35. 21 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

Foto 35. 22 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 36. 1 - Mehmet Koçak Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 36. 2 - Güneybatı Cephe

Foto 36. 3 - Güney Cephe

Foto 36. 4 - Kuzeybatı Cephe

Foto 36. 5 - Kuzey Cephe

Foto 36. 6 - Avlu Güney Cephe

Foto 36. 7 - Avlu Kuzey Cephe

Foto 36. 8 - Avlu Genel Görünüş

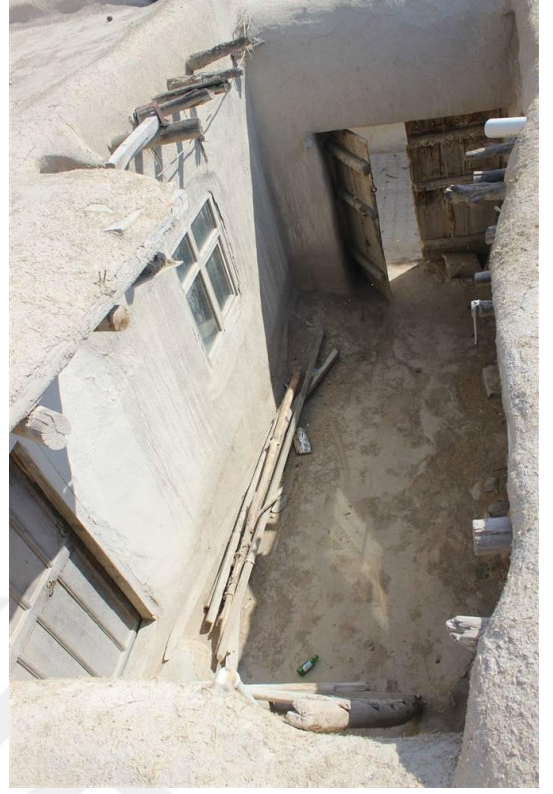

Foto 36. 9 - Avlu Genel Görünüş

Foto 36. 10 - Erdem Sokak Evleri ve Mehmet Koçak Evi Toprak Dam

Foto 36. 11 - Erdem Sokak Evleri ve Mehmet Koçak Evi Toprak Dam

Foto 36. 12 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 36. 13 - Zemin Kat Oda Güney Cephe

Foto 36. 14 - Tepe Penceresi

Foto 36. 15- Zemin Kat Oda

Foto 36. 16 - Zemin Kat Oda Güney Cephe

Foto 36. 17 - Zemin Kat Oda Kuzey Cephe

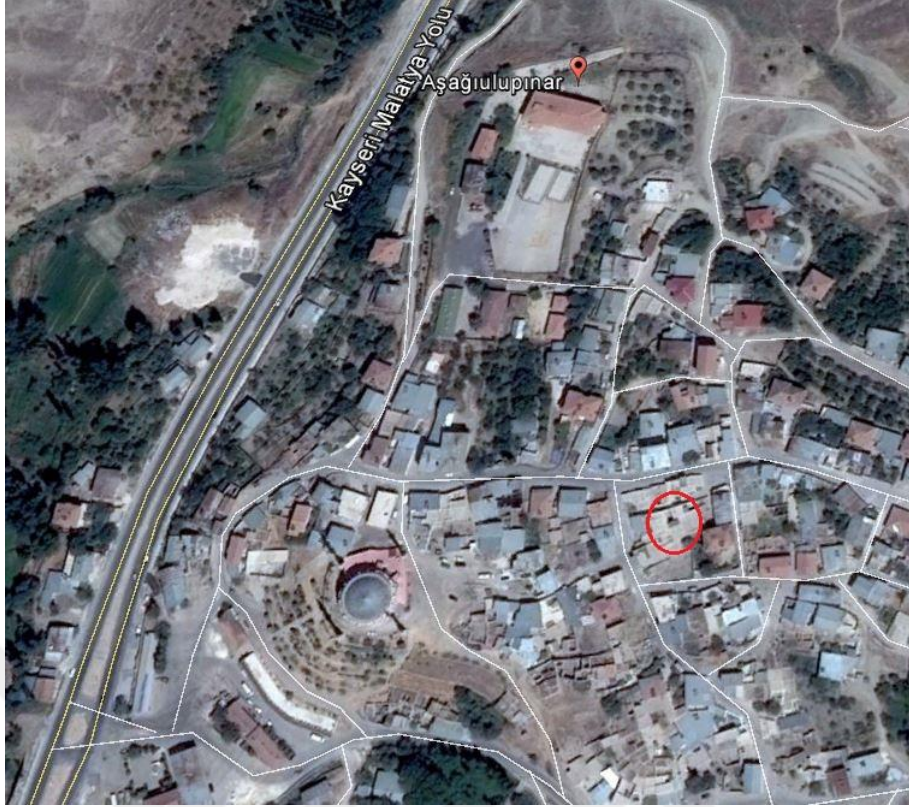

Foto 37. 1 - Asaf Erdem Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 37. 2 - Asaf Erdem Evi

Foto 37. 3 - Kuzey Cephe

Foto 37. 4 - Avlu Güney Cephe

Foto 37. 5 - Zemin Kat Oda

Foto 37. 6 - Avlu Kuzey Cephe

Foto 37. 7 - Avlu Genel Görünüş

Foto 37. 8 - Zemin Kat Zahirilik

Foto 37. 9 - Erdem Sokak Evleri ve Asaf Erdem Evi Toprak Dam

Foto 37. 10 - Erdem Sokak Evleri ve Asaf Erdem Evi Toprak Dam

Foto 38. 1 - Fevzi Arslan Evi Google Earth Görüntüsü

Foto 38. 2 - Fevzi Arslan Evi Güney Cephe

Foto 38. 3 - Güneydoğu Cephe

Foto 38. 4 - Birinci Kat Giriş Mekânı

Foto 38. 5 - Birinci Kat Aralık

Foto 38. 6 - Birinci Kat Aralık

Foto 38. 7 - Mutfak

Foto 38. 8 – Mutfak

Foto 38. 9 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 38. 10 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

Foto 38. 11 - Birinci Kat Oda Kuzey Cephe

Foto 38. 12 - Birinci Kat Oda Güney Cephe

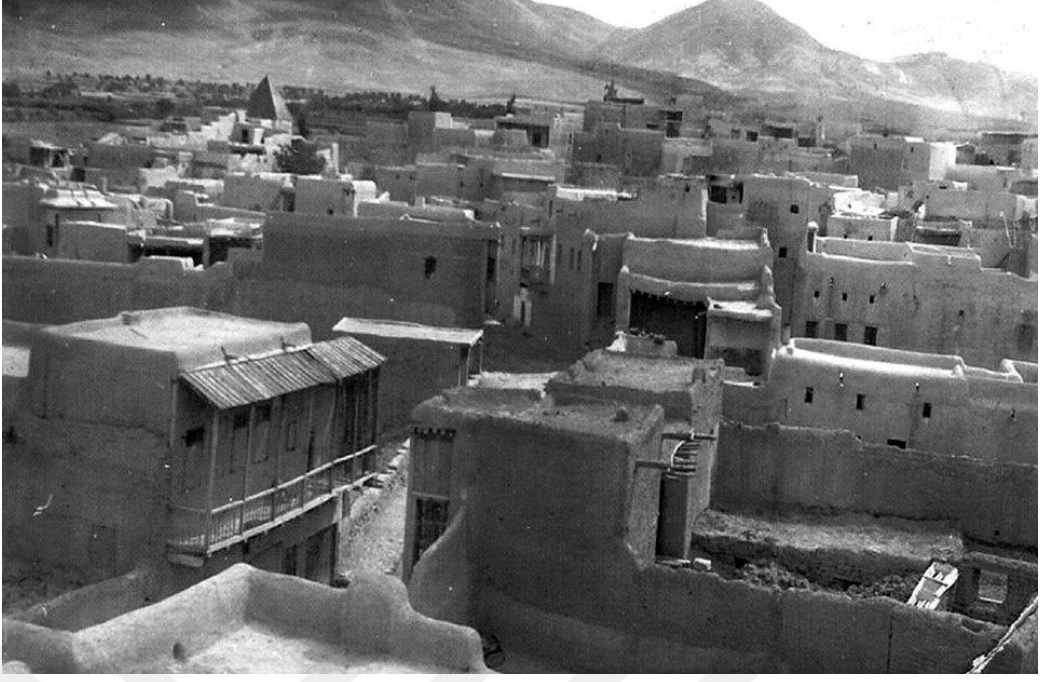

Foto 39. - Balaban Genel Görüntü 1970'li Yıllar (İ. Alaattin ATEŞ Arşivi)

Foto 40. - Balaban Evleri 1970'li Yıllar (İ. Alaaddin ATEŞ Arşivi)

Foto 41- Balaban Evleri 1970'li Yıllar (M. A. CENGİZ Arşivi)

Foto 42 - Balaban Genel Görüntü 1977 Yılı (Bekir DENİZ Arşivi)

Foto 43 - Balaban Evleri 1977 Yılı

Foto 44 - Balaban Evleri 1977 Yılı

Foto 45 - Balabanda Sokak Dokusu ve Dokusu ve Ahşap Geçiş (Köprü) 1977 Yılı

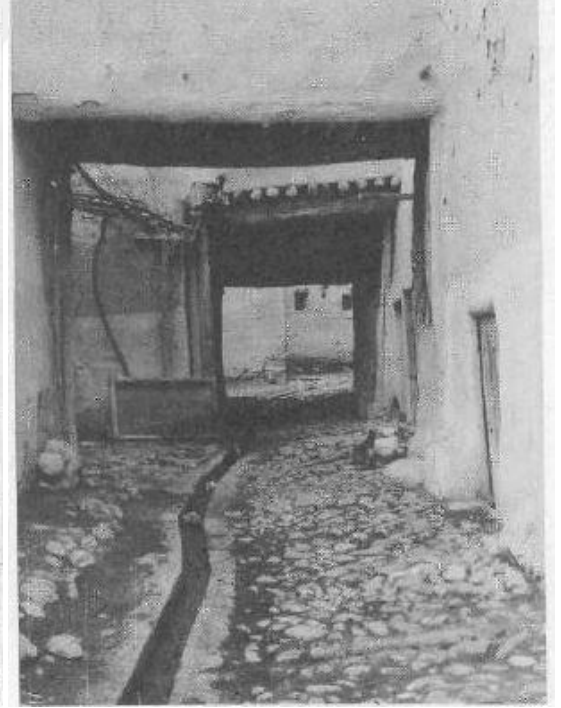

Foto 46 - Balabanda Sokak Selamlık Örneği 1977 Yılı

Foto 47 - Balabanda Bir Ev 1977 Yılı

Foto 48 - Balabanda Bir Ev 1977 Yılı

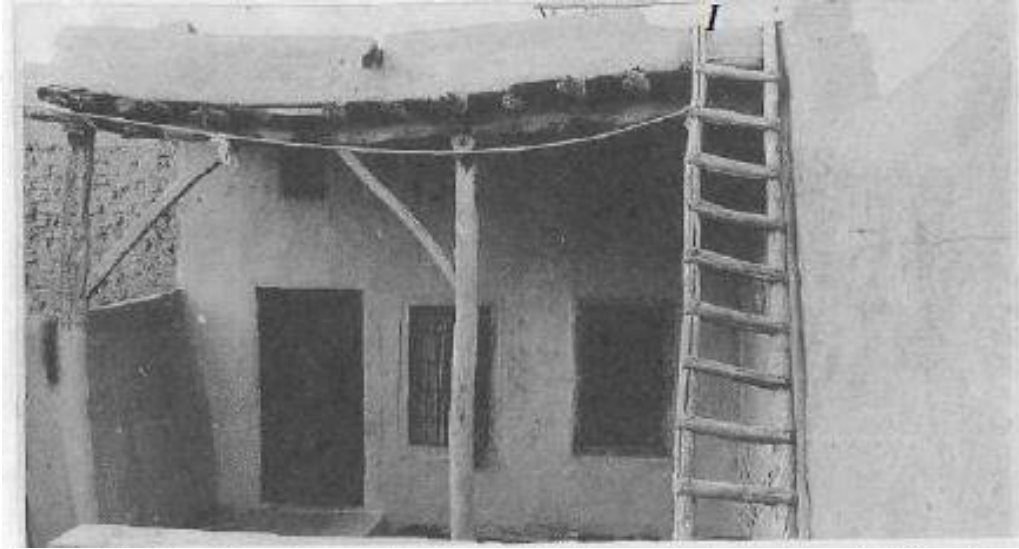

Foto 49 - Balabandan da Bir Ev ve Dam Mekânına Çıkış 1977 Yılı

Foto 50 - Balaban Evleri 1980'li Yıllar (Mehmet ÖNDER Arşivi)

Foto 51 - Balaban Sokak Dokusu
1990'lı Yıllar (Bekir DENİZ Arşivi)

Foto 52 - Balaban Sokak Dokusu
1990'lı Yıllar (Bekir DENİZ Arşivi)

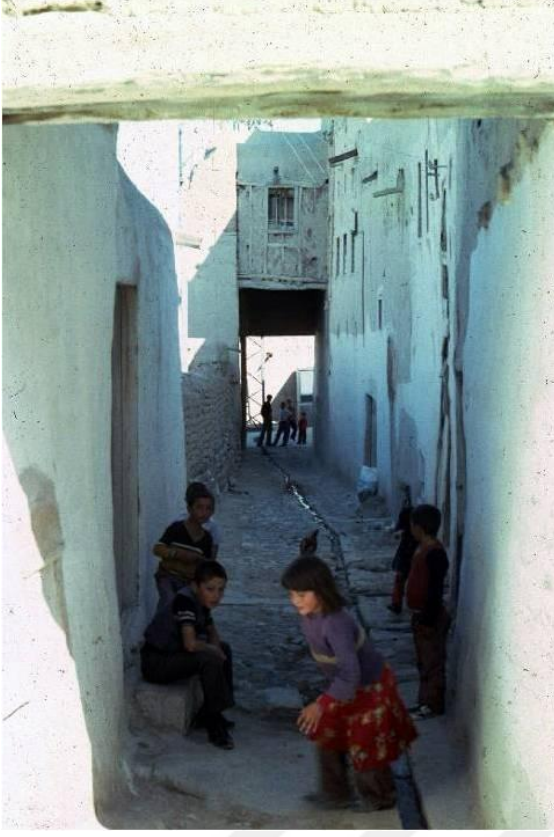

Foto 53 - Balaban Sokak Dokusu ve Selamlık **Foto 54 - Balaban Sokak Dokusu**

Foto 55 - Kerpiç Çamurunun Hazırlanması (İ. Alaattin ATEŞ Arşivi)

Foto 56 - Kerpicin Kalıp Haline Getirilme İşlemi

Foto 57 - Kerpicin Kalıp Haline Getirilme İşlemi

Foto 58 - Kalıp Haline Getirilmiş Kerpiç Ana ve Kuzu Örneği

Foto 59 - Kerpiç Duvar Örne İşlemi

Foto 60 - Kerpiç Sıvama İşlemi

Foto 61 - Kerpiç Duvar Örne

Foto 62 - Kerpiç Sıvama İşlemi

Foto 63 – Hımmış Örgü Tekniğı

Foto 64 - Kerpiç Harç İçerisinde Taş Parçaları

Foto 65 - Balaban Selamlık Örneği

Foto 66 - Balaban Selamlık Örneği

Foto 67 - Balaban Sokak Dokusu

Foto 68 - Balaban Sokak Dokusu ve Ahşap Köprü

Foto 69 - Balaban Evleri

Foto 70 - Balaban Evleri

Foto 71 - Balaban Evleri

Foto 72 - Balaban Kuşbakışı Görüntü ve Üst Örtü Elemanları

Foto 73 - Balaban Kuşbakışı Görüntü ve Üst Örtü Elemanları

Foto 74 - Balaban da Yıkılmaya Yüz Tutmuş Evler

Foto 75 - Balaban da Yıkılmaya Yüz Tutmuş Evler

Foto 76 - Ahmet Duran Evi Köşk

Foto 77 - Mehmet Ali Şahin Evi

Foto 78 -Taş Kitabı

Foto 79 - Mehmet Ali Şahin Evi Avlu Düzeni

Foto 80 - Saray Mahallesi Sinema Caddesi Beşkonaklar

Foto 81 - Saray Mahallesi Sinema Caddesi Evleri

Foto 82 - Karakaş Konağı

Foto 83 - Doğan Çiteli Evi

Foto 84 - Arapgir Cafer Gölbaşı Evi

Foto 85 - Arapgir Kaşkaloğlu Konağı

Foto 86 - Yeşilyurt Adıyaman Caddesi Evleri

Foto 87 – Yeşilyurt, Dalkılıç Sokak 12 Nolu Ev

Foto 88 - Pütürge Evleri

Foto 89 - Pütürge Evleri

Foto 90 - Hekimhan Çatallar Konağı

Foto 91 - Hekimhan Ömer Alpay Evi

	Yapı İsmi	Mahalle	Dönem	Kitabe	Kat Sayısı	Cephe Durumu	Bahçe	Avlu	Çıkma	Plan	Üst Örtü	Tescil
1	Abdulvahap Sönmezler Evi	Heyiketeği	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	İç Sofalı	Kiremit-Kırma	Var
2	Mehmet Kurtaran Evi	Heyiketeği	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	Sofasız	Kiremit-Beşik	Var
3	İhsan Sönmezler Evi	Heyiketeği	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Yok	Oda Boyu	İç Sofalı	Kiremit-Beşik	Var
4	Mehmet Mustafa Can Evi	Heyiketeği	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	Sofasız	Kiremit-Beşik	Var
5	Kıfayet Ocakçı Evi	Hacı Derviş	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	İç Sofalı	Sac-Sundurma	Yok
6	Müdür Ahmet Kaya Evi	Hacı Derviş	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Yok	Sofasız	Sac-Beşik	Yok
7	Hacı Ali Sungur Evi	Hacı Derviş	20.yy İlk Çeyreği	Yok	Ara Kat+ İki	Bahçe İçerisinde	Var	Taşlık	Gönye	İç Sofalı	Sac-Beşik	Yok
8	Hacı Hasan Akyol Evi	Hacı Derviş	19.yy Son Çeyreği	Yok	Ara Kat +İki	Sokağa Cepheli	Var	Taşlık	Yok	İç Sofalı	Sac-Beşik	Var
9	Yücel Soylu Evi	Hacı Derviş	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	İç Sofalı	Sac-Beşik	Yok
10	Ahmet Doğan Evi	Hacı Derviş	20.yy Ortaları	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Yok	Yok	İç Sofalı	Sac-Beşik	Var
11	Mehmet Başaran Evi	Hacı Derviş	20.yy Ortaları	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Yok	Gönye	Aralık	Kiremit-Kırma	Var
12	Kemal Ağaca Evi	Zaviye	19.yy Son Çeyreği	Yok	Ara Kat +İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Oda Boyu	Aralık	Sac-Sundurma	Var
13	Germirliioğlu Evi	Kılıçbağı	19.yy Son Çeyreği	Yok	Ara Kat +İki	Sokağa Cepheli	Var	Var	Oda Boyu	Dış Sofalı	Sac-Beşik	Yok
14	Kamil Ahsen Evi	Beybağı	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Gönye	Sofasız	Sac-Sundurma	Yok
15	Hacı Kıvanç Evi	Beybağı	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Taşlık	Oda Boyu	Dış Sofalı	Sac-Sundurma	Var
16	Süleyman Çavuşoğlu Evi	Beybağı	19.yy Ortaları	Var	İki	Bahçe İçerisinde	Var	Taşlık	Yok	Sofasız	Sac-Sundurma	Yok
17	Hacı Ömer Biltekin Evi	Beybağı	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Var	Taşlık	Oda Boyu	Aralık	Sac-Sundurma	Yok
18	Tahir Baykal Evi	Beybağı	19.yy Ortaları	Yok	Ara Kat +İki	Bahçe İçerisinde	Var	Var	Yok	Sofasız	Sac-Beşik	Yok
19	Paksoy Konağı	Nadir	19. yy Son Çeyreği	Yok	İki	Bahçe İçerisinde	Var	Yok	Oda Boyu	Orta Sofa	Kiremit-Kırma	Var
20	Mehmet Çiftçi Evi	Balaban	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Oda Boyu	Sofasız	Sac-Sundurma	Var
21	Seyyit Kalkan Evi	Balaban	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Yok	Gönye	İç Sofalı	Düz Dam	Yok
22	Yemliha Göncü Evi	Balaban	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	İç Avlu	Yok	Örtmelikli	Sac-Sundurma	Var

23	Mevlüt Ağan Evi	Balaban	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	İç Avlu	Gönye	Örtmelikli	Sac-Sundurma	Yok
24	Fethiye Uzun Evi	Balaban	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	-	-	-	-	-	Yok
25	Ümmü Özden Evi	Aşağıulupınar	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Yok	Aralık	Düz Dam	Yok
26	Mehmet Pişkin Evi	Aşağıulupınar	19.yy Son Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Yok	Dış Sofalı	Düz Dam	Yok
27	Ali Şen Evi	Aşağıulupınar	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Yok	Sofasız	Düz Dam	Yok
28	Mehmet Koçak Evi	Aşağıulupınar	20.yy İlk Çeyreği	Yok	Bir	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Yok	Sofasız	Düz Dam	Yok
29	Asaf Erdem Evi	Aşağıulupınar	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Yok	Sofasız	Düz Dam	Yok
30	Fevzi Arslan Evi	Aşağıulupınar	20.yy İlk Çeyreği	Yok	İki	Sokağa Cepheli	Yok	Var	Oda Boyu	Aralık	Sac-Sundurma	Yok

Çizelge 1. Genel Tablo

ORJİNALLİK RAPORU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Fatih BAHÇECİ
Öğrenci Numarası	121207106
Enstitü Anabilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Programı	Türk İslam Sanatları Tarihi
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. İsmail AYTAÇ
Tez Başlığı (Türkçe)	Geleneksel Darende Evleri

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 189 sayfalık kısmına ilişkin, 03/11/2016 tarihinde çalışmamı/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programında aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 8 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azam benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. 03.11.2016

Doç. Dr. İsmail AYTAÇ
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Yrd. Doç. Dr. Hakan ÖZTÜRK
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kuralları dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılı Hekimhan / Malatya doğumluyum. Malatya Cumhuriyet Lisesi mezunuyum. 2006 senesinde Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünü kazanarak, 2010 yılında mezun oldum. 2016 senesinde ise Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim dalı, Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimimi tamamladım. Katılmış olduğum Türk İslam Dönemi Ortaçağ kazıları bulunmaktadır. Malatya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Sanat Tarihçisi olarak görev yapmaktayım.

